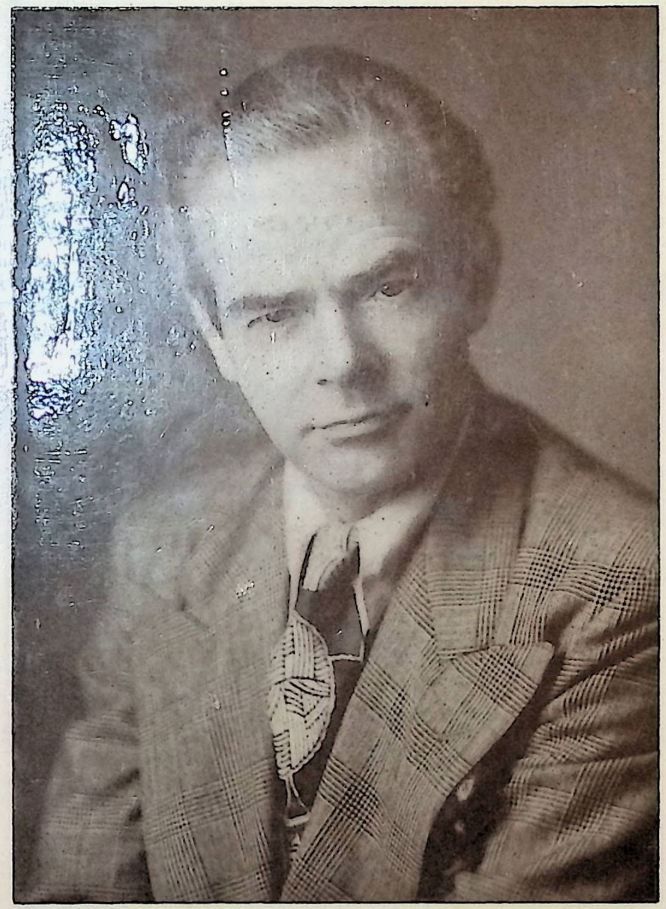

MASKERS EN MENSCHEN

DOOR

JOZEF RULOF

EERSTE DEEL

Maskers

en

Menschen

DOOR

JOZEF RULOF

1ste DEEL

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ
MOUTON & Co.
's-GRAVENHAGE

Deze Trilogie is opgedragen aan allen die hun hoofden kunnen buigen, want zij dragen géén masker.

ALFREDO.

INLEIDING

Geachte lezer,

Als inleiding tot deze zoo wonderlijke „Trilogie" die ons door een „Gek" geschonken werd, zou ik willen beginnen met:

„Zegt u na lezing van deze Trilogie nóg dat alle „gekken" abnormaal zijn? — ik durf er niet meer aan te denken."

* * *

Nu alles tot het verleden behoort, blijkt het, dat de eerste verschijnselen te voorschijn traden toen Erica zich bewust werd dat ze moeder zou worden. Maar vanaf het oogenblik dat het jonge leven in haar ontwaakte, de narigheden begonnen, kreeg ik de opwelling aanteekeningen te maken en zonder deze had geen onzer in dezen wonderlijken doolhof den rechten weg teruggevonden en was ook nimmer deze merkwaardige Trilogie ontstaan.

De feiten spreken nu voor zichzelf. Thans moeten wij aanvaarden, dat alles van te voren doorleefd en berekend werd. Elke gedachte kreeg door den gek bewustzijn en een eigen persoonlijkheid, waarop een geleerde 'n faculteit meende te kunnen optrekken; even later kreeg hij echter te aanvaarden dat hij niet alleen zichzelf niet kende, maar het verschijnsel en den gek evenmin. Toen stond hij voor een afschuwelijk „masker"!...... en tevens voor zijn eigen onbeholpenheid, zijn armoede, zijn onbewustzijn!

Voor ons zijn duizenden „maskers", stoffelijke én geestelijke, geopenbaard. Maskers van ongekende diepte en met ruimtelijk bewustzijn. Géén onzer had gedacht, dat al die dingen zouden geschieden. Wat is een mensch? Wat zijn we, als we onszelf „Mensch" voelen? Hoe zit eigenlijk zoo'n machine in elkaar? We weten het niet? De gek wist het!

Door ónzen gek leerden wij begrijpen, dat wij niet konden denken. Hij plaatste ons voor de directe „wetten", wetten — waarop faculteiten zijn gegrond. Ons groote woordenboek heeft hij ontleed! Onze hoofden werden gebogen, een ander en schooner leven hebben wij door hém gekregen. Wondervol was alles!

Een dood sprak over lieflijke dingen en schonk je ruikertjes van lelietjes van dalen, margrietjes en vergeetmenietjes. Hij deed dat op zoo'n natuurlijke wijze, opdat je maar duidelijk zou zien hoe goed en hoe

menschelijk hij wel voor je was. Diezelfde dood sprak tot je als een mensch, hij droeg duizenden prachtige, ja zelfs „hemelsche" gewaden, was telkens weer anders en liefkoosde je alsof je zijn kind was. Maar dan gebeurde er meestal iets en stond je als nuchter mensch, als normale...... te duizelen, naar jezelf te zoeken, zoo onbeholpen deed je op dat oogenblik......

Er waren ook oogenblikken, dat je dacht „hem" onder je voeten te kunnen verbrijzelen, je beleefde dat zoo intens, je wist, dat hij door je persoonlijkheid „dood" werd gedrukt, doch even later hoorde je „hem" ergens in je omgeving schaterlachen en wist je alwéér, dat je als mensch niets te beteekenen had zoodra je voor de „maskers" kwam te staan. Ik beleefde, dat „hij" boven in een boom me zat uit te lachen. Ik wil niet meer denken aan hetgeen toen met mij gebeurde. In de natuur kreeg ik mijn rust terug, de dingen van elken dag trokken me in het dagelijksche gareel, met wat wilskracht kreeg ik mijn zelfbeheersching terug, doch de anderen vielen, beleefden die narigheden op hun eigen wijze en hadden als ik de „maskers" er van te aanvaarden!

Maar wat te zeggen van bovennatuurlijke rechtvaardigheden, die zoomaar in de straatgoten van je stad liggen en toch door géén mensch worden opgemerkt! De gek wist dat alles, hij wist de „maskers" af te rukken en ze ons te toonen, hij gaf hun nieuw leven en een nieuw, schooner gewaad, hij gaf ze „Sandaaltjes" aan, zooals wij normalen nog niet hebben gedragen, zoo wonderschoon, dat het blauw van den hemel voor onze oogen toch zoo machtig, daarmee vergeleken, was als de teekening van een kind naast het schilderij van den meester. De gek toonde ons „Hemelen" en hij stelde ons normalen voor de „Universeele" waarachtigheid en wij stónden voor het „bovennatuurlijke masker" Zóó machtig was het...... zóó onaardsch en zóó „Goddelijk" van kleur en natuurlijkheid, dat je dacht een jongen „God" te zien. Ik weet wel, dit is moeilijk te aanvaarden, maar je zult het zélf ondervinden als je de „maskers" leert kennen.

Wie durft van zichzelf zeggen: ik ben mensch? Dit is toch heel eenvoudig, nietwaar. Wij zijn menschen! Maar wanneer het „masker" valt, je voor jezelf staat áls mensch, moet je aanvaarden, dat je nog geen mensch bent! En ook dat leerde ons de gek, René, de zoon van Karel en Erica Wolff. Hij was het, die het menschelijke wezen kende en niet wij, de normalen van geest.

Als je meent tot denken in staat te zijn, dit als een eenvoudige levensfunctie beschouwde, dan zul je, als wij leerden, moeten aanvaarden, dat dit geen denken is. Als ook dit masker valt, sta je voor je eigen onmenschelijkheid, je zielig en nutteloos gedoe — en weet je, dat je dit bovennatuurlijke óf maatschappelijke wezen nog verdienen moet.'

Indien de wetten voor ons leven echter gaan spreken, waardoor wij menschen...... mensch zijn geworden...... sta je alweer voor een nieuw masker. Wat doe je, als je van wetenschap iets begrijpt en de dingen in dit leven je interesseeren? Dan ga je vragen stellen. Nog nooit echter kreeg ik, en met mij millioenen menschen, die vragen beantwoord. Toen onze gek geboren was, ja zelfs vóórdat dit leven het daglicht aanschouwde, vielen al maskers voor je voeten. Je stond er bovenop en toch begreep je ze niet. Hij zou ze verklaren, later, toen àlles voor ons leven waarde kreeg, ook al beleefde je de grootste ellende!

Als je moeder bent, de natuur tot je leven spreekt, je een kind baart, het gaat allemaal vanzelf, denk je, dat je dan weet wat er eigenlijk plaats vindt? Dacht je dat je moeder was, ook al spelen zich die dingen in je leven af en ben je als moeder met het „Goddelijke Proces" verbonden, langen tijd volkomen één? Dat denken millioenen moeders; géén mensch kent het machtige wonder, ook dat is een „masker"! Doch toen onze gek tot bewustzijn kwam, zagen wij in hoe „Goddelijk" dit proces is, maar tevens...... hoe ónbegrepen.

Als je wachtende bent als moeder, en je komt, na als het ware de dagen, de uren geteld te hebben, die je van het nieuwe leven scheidden, tot de ontdekking, dat God je een half bewust wezen in je armen heeft gelegd, dan sla je tegen den grond, je wordt, tenzij je voldoende wilskracht bezit, wanhopig en je schreit je leeg. Maar dan sta je voor een afschrikwekkend „masker", één, dat je volkomen in zijn macht heeft, dat je als het ware dooddrukt, verbrijzelt, martelt en dat het leven tot een vreeselijk probleem maakt. Hoevelen hebben dit niet moeten aanvaarden? Hoeveel moeders hebben zich niet opgeschreid omdat ze hun leventjes zagen verongelukt? Onze gek verklaarde het gebeuren en het „masker" beide, zoodat ook zij, ál die moeders, een nieuw leven ontvingen en hun hoofden konden buigen. Ook al sleepten zij zich voort, het „weten" bracht ongelooflijk geluk, juist nú, op het oogenblik, dat zij met een afschrikwekkende gestalte in verbinding waren gekomen.

En wat dan nog, als je kindje — doodgeboren — het daglicht niet eens wil zien? Wanneer de moeder voor dit „masker" staat en moet aanvaarden, dat zij dagen lang een dood kindje in zich droeg, dan slaat niet alleen de „dood" haar tegen den grond, neen, zij komt in opstand tegen den God van alle leven. Het leven heeft geen waarde meer, alles is duisternis, afbraak. Maar dan komen de vragen! En al die vragen zijn „maskers"! Harde werkelijkheid? Onze gek lichte dat „masker" op en een moeder kreeg nieuw bloed, haar menschelijk hart ving aan wat rustiger te kloppen, de menschelijke ziel of de geest, de persoonlijkheid of de menschelijke „wil" gaf zich over! Maar wat zijn dit voor dingen? Kent u ze? Niemand op deze zoo vreeselijke Aarde kent ze. De gek liet ons zien hoe

wonderbaarlijk schoon deze toch zoo vervloekte Aarde is. Hij gaf het antwoord, hij kreeg het vanuit een bron die álles is en voor ál het leven en diezelfde moeder, die bedrogen ziel, dankte tenslotte God voor alles wat Hij den denkenden mensch geschonken had en dat Hij haar de kracht had gegeven om verder te gaan.

Maar toen regende het vragen! Is er wel een God? En als er een God is, waarom is Hij dan zoo hard en verschrikkelijk? Hoe kan Hij dat alles goed vinden? Hoe kan Hij het eene leven bevoordeelen en het andere, óók Zijn kind, vernietigen? Maar krijg je antwoord? Waarom is de eene mensch, die toch het goede wil, verschrikkelijk ziek, en gaat het een ander, die maar raak leeft en alles stuk slaat, naar den vleeze? Hoe kan dat? Hoe kan God, die toch een „Vader van Liefde" is, dat toestaan? Ziet Hij dan niet, dat sommige vrouwen hun kinderen vermoorden, terwijl wij wachtende zijn? Maskers zijn het!

Den God van ál het leven is het afschrikwekkendste masker waarvoor het menschelijke wezen staat. Millioenen vragen wachten op een antwoord. Is één geleerde in staat om je dit te geven? Wat ben je, als je „godgeleerde", theoloog bent? Weet je dan alles van God af? Ben je dan in staat om den zoekenden mensch, den geloovigen mensch te steunen en hem alles van zijn God te vertellen zoodat er geen maskers meer zijn?

Neen, maar onze gék heeft ons die wetten verklaard. Als je denkt dat je iets bent, iets van jezelf hebt gemaakt, leerden wij, dan ben je nog niets! De mensch kán niet denken! Als de mensch zegt: „Ik heb je lief" en hij wil je van die liefde volgens de levenswetten overtuigen, dan zou hij moeten zeggen: „Ja, liefde is er, als je bloemen en schoone dingen worden geschonken!" Maar ga eens wat verder? Dacht je, dat je jezelf kende? Dacht je, dat je het menschelijke wezen kende? Dacht je waarlijk, dat je was zooals je zélf spreekt, zooals stoffelijk weldadig over je lippen komt? Wanneer ook dat masker valt, sta je voor je léége en nietszeggende persoonlijkheid en heb je je val te aanvaarden. Dacht je, dat je waarachtig was, ook al schreeuw je het uit, ook al wil je er elkeen van overtuigen en ook al doe je nog zoo goed, sta je voor het leven van God open, eens komt het nieuwe masker op je af en slaat je tegen den grond. Nu moet je bewijzen wat je kunt en wie je bent, of je werkelijke liefde bezit, als je de rechtvaardigheid wilt vertegenwoordigen, het „masker" dwingt je er toe en dán bezwijk je meestal!

Wij hebben dat allemaal moeten aanvaarden, de gek leerde ons het eigen masker afrukken en door hem leerden wij den God van Liefde en Rechtvaardigheid kennen!

Als mensch van deze wereld kún je niet denken Wij zijn geen menschen van goeden wil, wij liegen en bedriegen elkaar, ook al vertel je de heiligste waarheid, Goddelijke zaken, dingen, die je door geloof en

priesterschap geschonken zijn, stellingen, waarom de Profeten leefden en stierven, je kent het „masker" niet! Pas nadat onze gek ook deze verbrijzelde, zagen wij normalen dat wij geen rechtvaardigheid kenden, dat wij den God van ál het leven mismaakten — ook al heb je er voor jezelf een Godgeleerdheid van gemaakt. Is het niet vreeselijk? Tóch zul je die „maskers" zien, en je zult ze lief krijgen en dan den „Alvader" erom danken!

Géén mensch kent zichzelf! Maar onze gek leerde ons „den mensch" kennen. Gelooft ge niet? Ook wij konden het niet gelooven, doch wij hadden het te aanvaarden. Wil je zeggen, dat je lief hebt? Eerlijk bent en oprecht? Dat dacht je, toch is dat niet waar! Als de maskers vallen ben je armoedig en heeft die eigen liefde niets te beteekenen. Alléén het „masker" is daartoe in staat!

Zeg nu eens, dat je liefde voelt voor je vrouw en kinderen? Wat is liefde? Je weet het niet! Waarom leven wij op Aarde? Waarom zijn wij man en vrouw? Waarom heeft God ons geschapen en waar beleefden wij ons eerste leven? Gelooft gij aan „klei en wat levensadem", waardoor wij het menschelijk leven begonnen?

Toen ik mij instelde op ál de Goddelijke dingen, stelde ik duizenden vragen en kreeg geen antwoord. Waarom moeten we doodgaan en waarom is het leven zoo kort? In één leventje bereik je niets Als je bijna klaar bent moet je er uit! En dan al die narigheden, waarvan ieder zijn deel krijgt; álles is eigenlijk één narigheid. Waarom is het ééne leven gezond en moet een ander leven blind zijn. Ik stond voor duizenden maskers, maar ik kreeg geen antwoord. Ik voelde me kerngezond, maar vroeg, om me heen ziend: Heeft God al die ellende geschapen? Wat heeft God met die onmenschelijke zaken gewild? Waarom slaat Hij het éëne leven met krankzinnigheid en geeft Hij het andere talent? Is dat niet droevig, niet tegenstrijdig, als je een God van Liefde en Rechtvaardigheid aanvaarden moet? „Maskers" zijn het!

Wij allen kregen antwoord door onzen gek, die achter de maskers keek en deze een rein en bovennatuurlijk gewaad schonk — en wat meer zegt: een voor ons aanvaardbaar gewaad, want wij herkenden onszelf daarin.

Een onzer verloor het leven, dit, maar ook dat masker keerde later tot ons leven terug en was gelukkig. Hans kende zichzelf niet, hij moest door vele maskers tot het laatste voor zijn stoffelijk leven en kreeg toen die voor zijn ziel en geest te zien. Géén onzer durft te zeggen: „Ik ben het zelf, die thans aan het woord is!" Wij leerden, dat wij onszelf nog niet kènden, dit „zelf" nog tot ontwaking hadden te brengen. Eerst veel later, toen er zoo'n paar duizend „maskers" waren gevallen, begrepen wij iets van onszelf en beleefden toen, dat die „Dood" glimlachend tot

ons kwam. Hij had zijn „Zeis" afgelegd. Hij ging zèlf op „Sandaaltjes"! Ik heb nog nooit zulke mooie sandaaltjes gezien. De gewaden die hij droeg fonkelden zooals sterren niet kunnen. En juist dàt afschuwelijke masker, het vooreeuwsche beest, dat geluk zoomaar op slag vernietigt en er pret in heeft om de menschen te sarren, te martelen, die kille, satanische „Dood" droeg een gouden gewaad en uit zijn oogen straalden Hemelen!

Op dat oogenblik lag ik op een heide naar de ruimte te staren en regende het madeliefjes, lelietjes van dalen en vergeetmenietjes voor mijn kleine menschelijkheid! Ik hoorde toen Engelen zingen, Hemelsche klanken waren het. Ik zag dat al die zielen als geesten kunnen zijn en ze waren als wij menschen, maar schooner. Ze riepen me toe: „Dag Frederik! Ga zoo maar verder! Ga zoo verder, dan vallen àl die duizenden „maskers" en leer je jezelf en leer je ons en leer je „HEM" kennen! Nu sta je voor een oneindigheid, voor het bovennatuurlijke, het eeuwige nú, het geopende! Hoor je ons, Frederik? Wil je weten, waarom God al deze dingen geschapen heeft? Wil je al die Maskers zien vallen, die je neerslaan, misleiden en mishandelen? Wil je rechtop door het leven gaan en wil je in àlles vreugde en geluk bezitten, ook al sta je voor je doode en voor je krankzinnige kind, voor je ziekte, je bedrog, je verdriet, je bedrogen liefde? Dàt weten wij, Frederik! Wij! Zag je ònze sandaaltjes? Onze hemelsche gewaden, Frederik? Dacht je dat je droomde? Doe je oogen maar open, dan nog zie je ons! En is het niet wonderlijk? Maar pas op, Frederik, wees voorzichtig, blijf mensch! Blijf op eigen beenen staan, gebruik je wil. Maar je weet niet of God je een eigen wil heeft geschonken, nietwaar? Dat zal de gek je wel vertellen!"

Zie je achter dìt blauw? Een nieuw Masker! Daarvoor dragen wij een nieuw gewaad, wij zijn bezig om het te scheppen! Zie je ons? Hoor je de klanken uit het Heelal?

En dat krijg je zoomaar ineens! Ik geloof niet aan spiritisme, ik geloof aan niets, want ik kàn niet aanvaarden, dat God àl deze ellende op Aarde geschapen heeft. Dìt zijn Maskers voor me!

Wat is geluk op Aarde! Als je alles hebt! Maar is dat waar? Ken je den mensch waarmede je door het huwelijk verbonden bent? Ga je waarlijk met dien mensch tot God terug? Zal je straks een Hemel beleven met je kinderen? En kun je uit den grond van je hart zeggen: ik sterf voor je, ik heb je zoo lief? Weet je, wat je met je woorden en daden kunt verrichten? Wie weet dat? Hier is een gek voor noodig om het je te verklaren, doch dan spreken de bovennatuurlijke werelden tot je bewustzijn en geschiedt er iets, dat meestal buiten je eigen denken om tot je leven werd gebracht. En nu sta je alweer als mensch en weet je niet waar je het zoeken moet, hulpeloosheid is het! Maskers?

Socrates heeft eens gezegd: „De Normalen zijn de Gekken op deze wereld en de Gekken de normalen, de bewusten van Geest!!!" Of hij daarvoor zijn giftbeker heeft moeten drinken, doet hier niet ter zake, maar de waarheid van zijn woorden moesten wij aanvaarden. Wij kunnen thans zeggen: jà, Socrates, jij had gelijk! De normale mensch is de onbewuste, de gèkken zijn bewust. En nu valt die psycholoog en ligt hij aan je voeten. Of..... hij leert het volgende masker kennen en kan verder. Kan hij het hoofd niet buigen, dan staat hij stil en komt hij niet van zijn eigen voetstukje af! Dag man? Blijf daar maar staan, je komt niet verder, eeuwen zul je moeten wachten. Je bent nu niet meer als mensch te bereiken. Je bent niets en je wilt iets zijn en iets beteekenen, maar dìt masker roept je het eeuwige halt toe! Is het niet waar? Dacht jij een geleerde te zijn? Waarom maakte men u dokter? Wat ben je, als men je dokter noemt? Wie ben je dan? Méér dan ik of 'n ander? Weet jij waar de ziel vandaan komt? Heeft een mensch een ziel en is de mensch ook geest? Lach je? Hier sta je, geleerde man, voor je eigen masker!

Ik zou duizenden vragen kunnen blijven stellen, doch dat doen wij straks, zooals ik ze voor mezelf en voor je leven heb gesteld en waarna we de „maskers" mochten aanschouwen. Je kunt geen vraag stellen zonder aan een masker te raken! Waarom bevinden er zich zoovelen in menschonwaardige omstandigheden, de oerwoudbewoners bijvoorbeeld, en kregen wij het blanke, toch zoo schoone lichaam van God toebedeeld? Waarom bewonen wij zoo'n prachtig kasteeltje en moeten al die millioenen menschen slechts afbraak aanvaarden?

Kom je tot het scheppingsplan, dan sta je voor gigantische maskers! Kom je tot den Bijbel, dan verwaast je eigen persoonlijkheid en sta je voor het „Laatste Oordeel"! Je ziet jezelf in den grond liggen, wat beentjes nog, de grootste helft is weggesleept door ondierlijk leven, maar straks moet je tòch, of je wilt of niet, voor je God, den Vader van Liefde verschijnen en wordt je leven beoordeeld? Foei wat 'n masker is dat! En verder moet je dan aanvaarden, dat elk oogenblik de wereld kan vergaan en je je onherroepelijk laatste oogenblikken beleeft? Wat denk je van dit masker? Ik moet er niet aan denken. Ik ril en beef bij deze voorstelling en wie niet? Kan dàt? Is dat zoo? Wil God ons ééns terugroepen, na eeuwen lang als „beenderenmensch" te hebben geslapen? Moeten wij als menschen opstaan en voor Hem verschijnen? Foei, ik kom er niet achter! Maar onze gek gooide ook dat masker aan onze voeten. Ik was de eerste die het vertrapte, Hans en Karel gingen er voor voelen, en Dominee Dicksma jubelde me toe en riep: Goddank, ook dat afschuwelijke masker is verbrijzeld! Welk een zegen voor de millioenen kinderen van Hem, waardoor wij leven en terugkeeren!

Ga in jezelf maar na hoeveel maskers er voor je leven geschapen zijn. De allergrootsten hebben met ons eigen leven te maken. En dat zijn in de eerste plaats „God", ziel, geest, hellen en hemelen, eeuwigdurend voortgaan of eeuwigdurende verdoemenis! en thans sta je voor een ruimte! Een gat is het, een hellend vlak ook, waarop je staat en waardoor je je eigen vernietiging ziet. Dan volgt het Universum, het vader en het moederschap, leven en dood, geluk en armoede, rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid door God geschapen. Je staat voor een oerwoud van ellende! Geluk is er niet. Wie zegt, ik ben gelukkig, kent zichzelf niet. Wie zegt, ik weet alles, is doofstom! Als je álles van je faculteit kent, weet je nog niets! Zie je, dat zijn maskers! En wat voor werelden? Welke liefde geef je elken dag aan je eigen leven? Waarvoor lééf je met haar en jij met hem! Waarom kreeg je geen kinderen en waarom kreeg je een gek? Maskers! Ik kan er niets aan doen, ik had het antwoord niet, ónzen gek was het, die deze „Universiteit" bezielde en nieuw leven schonk!

Wanneer je nog altijd met de zichtbare dingen te maken hebt, blijft het eenvoudig. Maar nu dalen we eens in de ziel en in den geest af. Thans staan we voor bovennatuurlijke maskers. Is er één psycholoog die hiervan de wetten kent? Is er één astronoom op deze wereld te vinden, die het Universum kent? Maskers zijn het! Onze gek tóónde ons niet alleen het masker, doch verklaarde het ons ook! Een jonge God was hij op dat oogenblik. Géén schijngestalte heeft hij geschapen, hij drong tot het éérste oogenblik, tot elke gedachte door en bezielde óns éénzijn met hem! Nu sta je voor een menschelijk kasteeltje waarin het spookt. Zelf ben je het spook! Je rilt en beeft van jezelf, maar je verlangt naar wat liefde. Wij kregen die liefde te zien en te voelen, te beleven! Zóó iets schoons, zooiets heiligs, maar ook menschelijks heb je nog niet beleefd. Elkeen, weet ik, wil wel iets van die gekke liefde. Wij namen ervan en kregen er niet genoeg van, zelfs Karel, die toch niets met onzichtbaarheid te maken wilde hebben, deed met ons mee en hij viel op zijn knieën van geluk en dankbaarheid. Op dat oogenblik was het doek voor ons leven slechts enkele uren open gescheurd. Wat dan, als je hierin millioenen uren vertoeven kunt?

Toen regende het viooltjes, schonk elkeen zich zoo'n ruikertje en bedacht er iets leuks mee om het andere leven gelukkig te maken. Wat voor enkele dagen ellende bleek te zijn, was nu ontzagwekkend geluk. Je zag jezelf en je God die je geschapen heeft. Je danste van plezier, omdat je wist! Géén narigheden hoe groot ook, of je kunt ze aan, je wéét! En dat door een gek? Já, een gek voerde ons tot de „Maskers" en rukte ze voor ons leven af. Toen herkenden wij ons zélf en betraden het andere én betere ik een volgende, maar waarachtige gelukzaligheid.

O, wat was het leven toen mooi! Hoe ontzagwekkend toch. Elkeen behoort het te weten! Grijpt hiernaar, zoekt het, denkt, leert denken en leert te voelen, hóe het moet.

Nu sta je voor hét oogenblik, het spel begint! De menschen in de zaal zijn gereed, wachtende op het groote nieuws. Ze zullen zichzelf en hun maskers leeren kennen! Nu sta je voor een figuur, als mensch, als ziel en als geest, het ding spreekt tot je! Wat zal je antwoorden? Het is zichtbaar en het is niet te zien, toch hoor je het en voel je het! Dichtbij is het en toch ver af! Het loopt en je hoort het gerammel, je voelt óók de scherpe zeis, maar ziet tévens, dat het ding niet geslepen is. Je loopt zuiver naakt over de straat en toch ziet niemand dat je ongekleed bent. Wat is het?

Je schrijft brieven en je bent het zelf niet, toch ben jij het die de pen hanteert! Dan doe je iets en smeek je om hulp. Ik rende de deur uit en zocht het in de natuur, waar ik mezelf terugvond! Maar anders, een deel van het Masker was verdwenen!

Je zingt en denkt zélf te zingen, je speelt piano en je denkt dat je het kunt, als het „Masker" te voorschijn treedt zie je, dat hij het was! O, mijn goedheid, kan je dit verwerken?

Je praat als een onbeholpen mensch, je stottert, even later sta je op wetenschappelijke manier stelsels te ontleden, waarvan een waarachtig geleerde duizelt. Ken je dat masker? Je begrijpt alles, je hebt iets van de wereld gezien en toch, als het masker aan je leven verschijnt, ben je nét niets meer! Je voelt dat je moeder bent en je kunt zeggen: Mijn kind zal straks een baard dragen, het is dus een jongen. Wie gaf je deze zekerheid? Dan sta je voor je eigen masker! Je loopt op straat en je bent er niet, je bent ergens en nergens en toch ben je jezelf, je zegt elkeen goeden dag en toch weet je, dat je er zélf niet bent. Wat doe je dan?

Je zet je leven in voor je zieke en toch gaat die zieke dood, erger je nu maar, als je een goed dokter en menschlievend geleerde bent, het masker lacht je uit en dan sta je te kijken. Droefheid helpt je niet, machteloosheid is het, het masker van dit leven voert je tot den dood van de eigen persoonlijkheid, even later roept het je toe: Ik ben er al, ik groet je, zie je mijn ongelooflijk mooi, maar nieuw gewaadje? Had jij, mijn lieve dokter, dit kunnen denken? Néén hé, maar je ziet het, zóó is het!

Als je gedachten toestroomen en je gedichten maakt, die je later niet eens toebehooren, wat doe je dan? Zeg nu nóg eens dat je iets van jezelf kent, zeg nu nog eens, dat àlle gekken abnormaal zijn als je door een gèk die maskers leert kennen? Dàt is het volmaakte, het éénige wat goed en waarachtig aan je is! En nog is het eerste bedrijf niet voorbij, wij zijn er nog lang niet, omdat dit stuk je met het bovennatuurlijke in den mensch verbindt! Je zweeft en je wandelt tegelijk. Kàn je dat ook nu op eigen kracht?

Je vaart op zee en je hebt je eigen kompas, even later zie je, dat je er geen bezit en ben je overgeleverd aan de woede der elementen. Nacht is het, het stormt en het onweert! Wat doe je? Er is maar één kompas en dat leeft onder je menschelijke hart, maar je kent het niet, je weet niet eens dat het er is. Wat doe je nu? Als dit masker aan je leven verschijnt en je beseft je kleinheid, dan dank je God op je bloote knieën voor Zijn hulp, maar nu is er iets wonderbaarlijks geschied! Je bent op slag een ander mensch geworden. Voor hetgeen je vroeger niet geloofde zet je nu je eigen leven in en je bent als een kind zoo gelukkig! Het andere masker trok je in die wereld op en je kwam behouden thuis! Is dit niet wonderbaarlijk?

Je bent een stervende, je gaat dood, je gaat den grond in, maar even later zit je boven je eigen graf een kransje te vlechten van margrietjes, viooltjes en de lelietjes van dalen"...... Je kijkt rustig uit je oogen en je weet dat alles goed is, je doet net wijs, je verwacht iets, dat beslist tot je komt, waardoor je den eersten „universeelen" kus zult ontvangen. Wat is het? Wat gebeurt er op dat oogenblik, als je je als mensch grofstoffelijk voelt! Aardsch? Maatschappelijk? Ook al ben je een Koning of een Koningin, een Keizer, hoe groot ook, je valt neer en je bidt, je smeekt, je kunt nú eerst je reinen kus schenken! Is dát die gekke liefde waarop wij menschen wachten?

Wat dan als je ziet, dat „Hemel en Aarde" elkaar kussen? Wat ga je doen, als je dat als gewoon en normaal mensch zien, voelen, beleven kunt? Dacht je nu nog weg te loopen, jezelf te ontvluchten? Dat dacht je ja, doch je kunt nu blijven waar je bent. En toch is dit het Laatste Oordeel niet! Niks vanaan, ook Hemel en Aarde hebben lief, elk insectje immers draagt, schept, doet mee aan àl dat machtige, wat wij menschen niet kennen, maar „Liefde" noemen!

Ik zegen het oogenblik, waarop ònze gek geboren werd. Al die narigheid zegenen wij, oh, hoe gelukkig zijn wij geworden! Doe nu de deur van je slaapkamer niet op slot, dàt wat je móét beleven komt toch binnen, ook al wil je het getik niet beluisteren. Wat zeg je nu, goeden morgen of goeden avond? Op welken dag leven wij? Is het dag of is het nacht? Heeft dàt nog iets te beteekenen wanneer de maskers vallen, de maskers worden verklaard? Ik zeg je, dan zal er uur noch dag, week noch jaar zijn, alléén jij zult er zijn en dat is het immers waar het op aankomt. Jij zelf en de liefde waarvoor je leeft! En in deze ruimte nog wel! Nu is er eeuwigdurende liefde voor je! Je sterft niet meer, een dood brengt je alleen maar telkens andere „sandaaltjes" en je draagt ook het nieuwe gewaad. Herkèn je deze goddelijke geschenken voor jezelf? Ben je voorbereid? Ben je gereed om hem nu te volgen?

Kom, we gaan beginnen! Volg me! Maak zélf uit of je goeden morgen

of goeden avond moet zeggen. Ik wéét wat mij te doen staat. Ik ben gereed! Durf nu verder gaan. Ik zeg je, aan het eind van dezen doolhof lig je op je knieën om te danken voor hetgeen je onderweg geschonken werd. Ik zeg je echter, onze gek gaat ons lichtend voor! Houd hem vast, klamp je aan zijn leven vast, doe het en je zult het einde behalen! Ik ben zéér nieuwsgierig welke „sandaaltjes" je dragen zult en hoe je gewaad zal zijn. Eén ding weet ik al, je dankt God voor hetgeen je mocht ontvangen, mocht zien en beleven, zoo niet, dan ben je té levend dood, té onbewust, té onmenschelijk, en heb je geen verlangens om geliefd en bemind te worden. Je bent nu schijnheilig, giftig, géén normaal mensch, want èlke ziel wil liefde, wil geluk, wil een mooi kleertje bezitten, als je stadsche bewustzijn voor je menschelijke voelen en denken is ontwaakt!

Kom er dus voor uit! Gá verder! Het spel kan beginnen! We staan voor het voetlicht van deze wereld. De menschen zitten daar. Wie is er op het tooneel? Ben je het zelf? Wie is het? Kijk, een schim...... nòg één, nòg één, ik zie ze allemaal al. Maar ben jij in het bezit van die „oogen"? Tòch leeft het ìn je, onder je hart bonkt het er door! Zàg je dat? Zàg je dat, Frederik? Is het niet wondervol? Nú valt het eerste stoffelijke woord! Nacht of licht is het! Hoor je de eerste kus? Proef je de stilte? Dàt is een „menschelijk kasteeltje"! Oh, oh, ken jezelf! Aan geschrei hebben we nu niets. Wees man of vrouw! Begrijp je eersten voetstap.

SNAP JIJ, FREDERIK, WAAROM MIJN KIND MIJ ZOO VAN STREEK MAAKT?

Zei ik zooeven dat ik, toen alles tot het verleden behoorde, meende, dat de allereerste verschijnselen naar voren traden toen Erica voelde dat ze moeder zou worden, nú veronderstel ik, dat die er reeds waren vóórdat Karel en Erica dachten een zieltje aan te trekken. Ook eigenlijk weer volgens den gek, want door zijn „gekachtig" bewustzijn verloor Erica haar menschelijke denken, haar eigen karakter. Of dit mogelijk is, is weer héél iets anders. En hierin was geen sprake meer van water bij den wijn doen, beiden hadden dit wijntje zoo natuurlijk mogelijk te slikken. Ik veronderstelde, dat dit tot het ongeziene, het ontastbare behoorde, waar wij menschen geen weet van hebben. Eerlijk gezegd, het stemde het best met mijn eigen gedachten overeen. Doch ik moet kleur bekennen: ik was er volkomen naast en in andere problemen verdiept.

En Karel is er eigenlijk te nuchter voor. Hij ijlt niet op den dag. Hij weet van dit aantrekken en afstooten niets, het interesseert hem niet. Hij komt er rond voor uit, hij kent die ziekte niet. Voor hem is het sentimentaliteit, met een klein beetje overgevoeligheid van de moeder.

Wanneer je denkt, dat je Karel bezit, ben je hem kwijt. Hij is precies zooals Erica zich nu voelt. Ze zit in narigheid, maar even later zie je haar als een vlindertje een ruimte bewandelen. Het voelt geen angst, onheil is er niet, hoewel, zooals we weten, zoo'n diertje slechts enkele uren te leven heeft. Zie je de waarheid van deze vergelijking, dan begrijp je, dat je elk oogenblik haar val voor je ziet en zich een andere persoonlijkheid aan je openbaard.

Ik zei al, Karel ziet haar geval anders. Hij windt er geen doekjes om: Erica fantaseert! Maar ook in hem zie je telkens een andere persoonlijkheid. Je leert hem niet kennen. Hij geeft zijn innerlijk niet bloot. Ik moest later echter aanvaarden, dat hij de eenige is geweest die zichzelf bleef in deze zoo ongelooflijke heksenketel. Hij voelt niets om gehangen en gewurgd te worden door problemen, die voor ons menschen ruimtelijk zijn. Hij zegt: breek je nek niet, blijft er met je handen af, het leven is zoo gewoon mogelijk. Ook al klaagde Erica en trachtte zij Karel in haar leven op te trekken, hij bleef onverbiddelijk. Haar verschijnselen raakten hem niet. Karel wil met bijkomstigheden niet te maken hebben. Zijn taak als dokter ziet hij als iets doodgewoons, ook daarin drukt hij elke sentimentaliteit den kop in. Hij wil alles met het bloote oog aansehouwen en

begrijpelijk maken, groene star mijdt hij als pest. En geef hem nu eens ongelijk? Hij smoort elke gedachte die maar eenigszins het ongeziene raakt of tracht te bewijzen, hij staat hecht èn bewust met beide beenen op den grond. Elke moeder beleeft iets en je hoeft er dus geen drukte van te maken.

Is wat Erica beleeft bovennatuurlijk?

Wanneer ze aan hem vraagt: hoe denkt een moeder over het éénzijn met haar kind, dan haalt hij smalend zijn schouders op en krijgt zij een pak slaag of tuimelt 'n sloot in.

Toen de eerste woorden over haar lippen kwamen en zij zich ging vastklampen aan verschijnselen, begon ik voor mijzelf in een andere richting te denken. Karel werd wat kalmer, hij was niet meer zoo onbesuisd, ondoordacht, doch gaf haar te kennen, dat hij en àlle aardsche wetenschap er nog niets van wisten. Per slot van rekening kon je de wetenschap de das niet om doen. Maar toen begon de narigheid.

Kom je nu tot de verbondenheid van ziel tot ziel, dan ga je de dingen anders zien. De eene moeder beleeft haar wonder heel natuurlijk; doodeenvoudig is het voor haar, een ander maakt er groote drukte van en vindt het wonderlijk kunstig. De een krijgt er zelfrespect door, een ander verliest zichzelf en staat voor afbraak. En dat door het baren van een kind, een natuurlijk proces in je binnenste? Karel wist er dan ook geen raad mee, maar hij voelde zich er door geslagen. Ik hoorde hem zeggen:

„Op stuk van zaken weet ik ook niet alles."

Op dat oogenblik voelde hij, dat hij zichzelf 'n pak slaag gaf. Even later haalt hij je in een gesprek, houdt je zijn sigarettenkoker voor en vraagt of je wilt gaan zitten, want mijnheer wil over Erica's verschijnselen praten. Hij springt met je in een sloot, laat je in de modder achter en kijkt vanaf het droge hoe je er weer uit komt. Een hand uitsteken doet hij niet. Hij is er onmiddellijk weer uit, ziet zich door niets bevuild, doch stelt je voor de feiten. Alsof hem alles machtig interesseert en hij er kapot van is, danst hij met je verkregen ik door Erica's wereld heen en lacht zich dan 'n aap om je onbeholpenheid. Je staat nu voor gewapend beton, je ziet en voelt zijn persoonlijkheid, maar je weet niet hoe deze te benaderen.

Het duurde dan ook geruimen tijd voordat ik hem door had, doch vanaf dien morgen speelde ik met hem. Tot aan mijn dood heeft hij mij niet meer teruggezien; maar toch moet ik erkennen, dat hij het is geweest, die vermoedde in welk harnas ik mijzelf had verstopt. Ik deed het om me tegen zijn onbarmhartig heen en weer geslinger te beschermen. En hij was toch zoo'n goeie kerel.

„Speelt Erica met zichzelf, Frederik?"

Zoekt het zelf maar uit. Voor hem waren het geen problemen. Pro-

blemen, zegt hij, zijn zaken, die je niet kent, waarvan je het ontstaan niet begrijpt. Het is een groot kippenhok met tien hanen en één kip, maar ook die ééne kip heeft nog hanenallures. Ook als je dronken bent zeg je soms waarheden, waar je als nuchter mensch niet op zou komen, maar die meestal doel treffen, omdat je een ander ziet kleuren. Maakt Erica van gewone dingen problemen? Hij laat haar zien hoe het moet, maar hier zien wij twee verschillende werelden, kinderen zijn het, in een volwassen organisme.

Karel zegt: al dat stadsche denken maakt je maar van streek. De natuurlijkheid is uit de menschen en dan gaan ze zoeken. Een varken en een koe, hond en kat, beleven het niet anders. Je kunt er door leeren!

Maar geen seconde later dan sta je voor een dichterlijke persoonlijkheid en hoor je hem zeggen:

„Millioenen moeders staan voor deze openbaringen, ze streven naar geheiligde barmhartigheid, een troostrijke wereld, die ze willen omarmen, maar voelen zich alsof er niets anders meer bestaat. Onze-Lieve-Heer-achtig!

„Toen hij nog een kind was," gaat hij verder, „was het leven geen probleem meer, toen reeds zag ik hoe het moest, omdat de dieren je het groote voorbeeld geven."

Of ik ook dat begreep? Ik begreep het nog niet, maar ik dacht er iets van te begrijpen.

„Wat wil je van mij, Erica? Een moeder baart een drieling en voelt zich volkomen normaal. Een ander komt met een half mensch op de wereld en maakt er groote drukte van. Er zijn er ook die willen borrelen en zich zat drinken. Daar weet, noch begrijp ik iets van, omdat al die zaken mij niet interesseeren. Maar wat wil jij?"

Nu krijgt Erica zoo'n nat bad, ze voelt zich in zijn sloot geslingerd en moet maar trachten er weer uit te komen. Schrei nu maar niet, het helpt je toch niet. Ik ben 'n man en jij bent een vrouw. Of zou je met mij willen ruilen? Indien we dat in onze handen hadden, bleef er van de Goddelijke zaken niet veel over. Zet je schouders er onder, meer is er niet voor noodig.

En heeft hij ongelijk?

Thans zien wij hem echter in zijn eigen kasteeltje. De blinden zijn gesloten. Hij is het spook! Men trekt aan de bel, maar hij laat geen mensch binnen. Hij gaat in en uit, heeft geen rust. Hij denkt er niet aan plaats te nemen bij den haard. Wij zien trouwens, dat er geen vuur is. Hij weet het niet! We weten ook dat Karel niet van open haarden houdt; die stralen te veel warmte uit en van achteren blijf je steenkoud. Onverwachts staat Erica voor hem en verlangt een menschlievende behandeling. Háár man is het. Doe nu zelf je jasje maar uit, Erica, en ga

bij den haard zitten. Voel je warmte? Of heb je het koud? Wat is er eigenlijk aan de hand? Je staat nu voor de verschijnselen, voor 'n mensch, wiens vrouw je bent. Je zou je leven willen geven, je ziel en je zaligheid, maar je weet nog niet wat dat allemaal is en te beteekenen heeft. Tóch voel je je in dat leven getrokken en je daalt er ook in af. Je beleeft echter, dat je buiten staat. Het regent, ijskoud is het, grillig, onbarmhartig onzeker. En dat is je eigen bezit. Het behoort jou alléén toe. Is het geluk?

Je weet heel goed, dat dit je pak slaag is. Een oogenblik sta je vreemd te kijken, toch zoek je jezelf weer op en slungelt 'n plantsoen in, waar alle banken bezet zijn en geen plaats voor je is. Je beseft niet, dat het winter is, dat de aarde om de zon draait en zich van al die menschelijke nietigheden niets aantrekt. Indien je die diepte bezat, zou je alles anders zien, maar je bent 'n geslagene, je loopt je te pletter. In je karakter ligt 'n halt. Jij zèlf ziet het niet! Of ik dat kan begrijpen?

Nú kun je weten, dat je in staat bent je eigen karakter te ontleden. Je staat voor jezelf! Je staat boven op jezelf en voelt het niet. Je kunt weten, dat dit leven geen hand naar je uitsteekt, tóch ben je één met dat stelsel van vleesch en beenderen, het hoort je toe! Als een hoop ellende sta je te zoeken naar een hartelijk woord. Is dat dan geluk?

Ik hoorde zijn tanden knarsen, zag zijn tuimeling in zijn sloot, maar ik bemoeide mij er niet mee. Voor Erica was het een nieuw probleem en direct daarna stond ze weer voor 'n ander, want de deur vloog tè hard dicht!

Komt er verandering? Hebben alle moeders problemen tijdens het dragen van hun kindertjes? Hebben mannen geen begrip voor moederlijke overgevoeligheid? Ga ik daar op in, hoor ik Erica zeggen, dan beleef ik geen moederschap, maar krankzinnigheid.

Ze informeert links en rechts; waar ze wijzer denkt te worden ondervraagt zij andere moeders. Hebt u ook narigheden? Hoe voelt u zich? „Bent" u er of „bent" u er niet? Is er voor uw leven nog zon? Zit u hier zèlf, of is het 'n ander?

Wie kan haar helpen? Karel niet! Ook zijn geleerde vrienden niet, doch de verschijnselen zijn er en dringen zich aan haar gevoelsleven op, maken van haar persoonlijkheid 'n kermistent én een ziekenhuis!

Karel zegt, dat ik studie moet maken van de zielkunde. Ik ben er volgens hem geschikt voor. Vijf minuten later heet het: „Je moet kinderarts worden."

Ga er eens op in? En toch, je moet hem kènnen. Komt er tòch een woord over mijn lippen, dan vraagt hij:

„Heb ik dat gezegd?"

Je ziet zijn lach, z'n speelsch karakter, zijn boerenafkomst en dan vergeef je hem alles. Je klimt nu met hem in een appelboom, je rent door

zijn boogert, hij laat je de beste vruchten eten, toont je, hoe wonderbaarlijk God is met al Zijn zaken, maar even later springt hij met je over een te breede sloot en ga je kopje onder. Voordat je eigenlijk beseft wat er met je is gebeurd, is hij alweer verdwenen. Je ziet hem nog net een hoek omrennen, wuivende, dan verdwijnt hij voor je oogen. Dìt is Karel! Toen mij dat overkwam, dacht ik, mijn hemel, wat leer ik veel van den dokter!

Erica kwam echter met dit alles geen stap verder. Zij bleef naar het geheim zoeken. Ze wilde zichzelf en al haar verschijnselen leeren kennen. Toch bleven het raadselen, die het moederschap omhulden: het werden nachtmerries. Uren lang ligt ze te schreien, tranen zie je niet. Toch schreit ze! Ze voelt zich hulpeloos, levensmoe, lastig. Ze weet het niet, maar het schijnt, dat ze er toch over nadenkt.

Voordat ze moeder moest worden, had ze een vroolijk karakter. Nu is dat zoek! Altijd harmonisch, ook dat is weg! Wat ik zie, is een miezerige persoonlijkheid. Haar mooie trekken zijn verdwenen, ze lijkt ouder dan ze is. Je zou het niet eens van Anna, haar dienstmeisje, hebben verwacht; die is blijkbaar nog sterker van geest.

Anna weet wat ze wil. Zij is het, geloof ik ten minste, die Erica door haar verschijnselen sleept, haar kracht geeft om haar ellende te dragen. Vooral nu Karel zegt, dat het uit moet zijn met die kinderachtigheid, hij wil er niet misselijk van worden. Begrijpt Anna het? Ik weet het niet. Ze zegt niets, toch begrijpen wij elkaar.

Moet Erica als moeder mislukken? Anna zegt geen woord. Toch heb ik het gevoel, dat ze er iets van weet. Er is 'n zekerheid in haar die wij missen. Ze kan plotseling krachtig en zelfverzekerd handelen. Als je denkt, dat ze in de keuken is, je haar geen seconde terug bezig zag, zie je haar achter het huis bloemen plukken, die ze kunstig schikt. Ze zegt er iets door, en ik versta haar.

Ik voelde, dat onze werelden overeenstemmen, met elkaar hebben te maken. Ik ken mijn eigen leven nog niet en had nooit gedacht, dat je door zoo iets doodgewoons zulke groote dingen kon zeggen. Zij doet het! En zij weet het. Ik vroeg mij af: is dat vrouwelijk of mannelijk; hebben ook wij mannen die dingen in ons? Wat is het? Moet je ook hierin afdalen? Het staat voor je en je hebt er geen erg in. Je kijkt er naar en je ziet het niet. Ben je voor honderd procent met het gebeuren één, dan zie je 'n „universum" van geluk. Zóó diep wordt dan 'n mensch. En dat door die gewone Anna!

Waardoor ik plotseling zekerheid kreeg, dat Anna er meer van begreep dan wij, dank ik aan een opkomend gevoel in mijzelf, waarvan ik den oorsprong niet kende, maar dat mij zekerheid gaf: ons hangen nare dingen boven het hoofd, iets akeligs! Erica speelt geen comedie! Ze is

er niet toe in staat. Maar ik weet het nog niet. En toch, het is er!

Voor Karel voltrekt zich slechts een groeiproces, werking! Als Erica hem vraagt: „Wat is eigenlijk leven, Karel," lacht de boerenzoon. En even later krijgt ze een antwoord waar ze niets aan heeft. De boer is nu dokter geworden. De wetenschap beschermt zichzelf achter de natuur, peren en appelen, varkens, paarden en ander gedierte krijgen injecties toegediend en zijn laboratoriumobjecten geworden. Door wat gemompel binnensmonds maakt hij er zich af, maar mij vraagt ze:

„Snap jij, Frederik, waarom mijn kind mij zoo van streek maakt?"

De boer glimlacht wéér, ik sta met mijn mond vol tanden, doch zij wacht het slot van mijn getreuzel niet af en gaat verder:

„Ik zou willen weten, Frederik, hoe jij er over denkt. Waarom zeg je niets?"

Ik kán niets zeggen, mijn kinderlijk gevoelsleven weigert. Ze wacht ook niet op mijn antwoord en zegt:

„Ik ga er kapot van. Ik had niet gedacht, Frederik, dat kinderen krijgen zoo moeilijk was. Ik weet precies wat ik voel, maar kan mij niet uitdrukken. Wat 'n narigheid is het! Ik ben toch waarachtig geen zielepoot. Wat weet men er eigenlijk af? Niets? Is het leven van 'n kind in dit stadium reeds in staat dat van de moeder te beïnvloeden? Heeft zoo'n zieltje macht over de moeder? En kan dat leven al denken? Ze vinden mij aanstellerig, fantastisch onbeholpen. Maar moet ik goed vinden, dat mijn kind me afbreekt? Mijn karakter vernietigt? Zoo is het! Karel lacht om alles. Ik heb niets aan hem. Zie je dan niet, Frederik, dat ik mijzelf niet meer ben? Heb jij nooit van deze verschijnselen gehoord? Er nimmer over gelezen? Ik hecht meer waarde aan jouw gevoelens dan aan de wetenschap van Karel en zijn vrienden."

Wat moet je antwoorden, als je van dergelijke zaken geen verstand hebt? Ja en amen kun je zeggen, het hoofd schudden en wat piekeren. Je zoekt blindelings, je neemt echter een afwachtende houding aan en wacht af, totdat ze zichzelf antwoord geven. Je voelt je machteloosheid en zegt dan eindelijk: hier is een kundig dokter voor noodig. Tevreden ben je niet, arm ben je, het is je bewustzijnsgrens.

Toen ik op een middag binnenwipte, zei Anna, dat Karel aan het gezanik een einde wilde maken. Hij had Erica een „buitengewoon-specialist" op haar dak gestuurd. Een man, dien hij zelf niet lustte om zijn kale drukte. En juist hèm moest hij hebben. Deze zelfstandigheid moest nu aan Erica's verschijnselen een naam geven. De eene faculteit heeft de andere noodig, zegt Anna nog, en ze vertelt me, dat Erica mij verwacht.

Ik stap binnen en sta voor een nieuw probleem. Erica's hulp, haar

dokter, maar Karels cosmische wind. En zie: Karel vliegt de deur uit. Hij is als een wilde stier. Ik lees op zijn gezicht: „Moet je de kat wijs maken". Maar ik sta voor een invloedrijk persoon, doch stuur Erica mijn gedachten. „Foei, mijn vriendin, had je niet moeten doen. Het is niet valsch van je, maar voor mij onmenschelijk."

Ik strompel naar een hoek van de kamer en plof in een stoel neer. O, Frederik, wat een toestand. Wat wil Erica? Wat wil die vrouweziel van mij? Waarom haalt ze mij in dit alles? Ik voel haar gedachten, maar ze negeert mij volkomen. Ook de dokter! We zitten te zamen in één schuitje. Erica is het, die roeit. Er is storm op komst. En toch zit hier visch, zie ik. Zij is het echter, diè de hengels uitgooit. De dokter doet het aas aan den haak, de geleerde man heeft haar maar te volgen. Zij gooit uit en kijkt niet meer naar den mensch. Ik schrik, nu ik zie, dat zij in staat is om zóó te handelen. Ik neem mijn hoed af voor deze persoonlijkheid, kunst is het!

Maar de man is op mij niet gesteld en ik weet natuurlijk waarom. Dit is waarachtig tè goedkoop. Alledaagsch is het. Wat heb ik met deze wetenschap uitstaande? Wat wil Dr Wolff? Je wordt bedankt, maar dit is nèt iets voor 'n doktersvrouw. Bij haar zijn er vijftig zoek. Arme Erica, zie je dat dan niet?

Ze stelt den geleerden man ook nog aan mij voor. Ook dat nog.

„Dit is Frederik, onze huisvriend. Dr Van Stein."

De geleerde man ziet mij niet, waar hij trouwens gelijk in heeft. Het is wel tamelijk onbeschoft, doch het recht is aan zijn kant. Karel zou zooiets nimmer hebben geslikt, die liet het peren en appelen regenen en trapte je zijn sloot in. Erica vertelt over haar kwalen waar ik bij zit. Wat 'n drama.

„Des nachts, dokter, komt het op. Het overvalt me. En dan die huilbuien. Ik wil mij beheerschen, maar kan het niet. Angst is er in mij. Ik ben mijzelf en mijn stuur kwijt. Ik sta er en ik ben er niet. Ik voel mij nietig en klein en U ziet zelf hoe groot ik ben. Ik zou soms rare gezichten kunnen trekken. Ik doe het dan ook, doch zie dan, dat ik plotseling, als een vreemde, in den lach schiet. Ik voel het duidelijk, dokter, maar is hier iets voor te doen?"

Van Stein gaapt. De „universiteit" wordt nu schoon gemaakt. Ik zie, dat vrouwen de ruiten poetsen. Een man staat boven op 'n ladder en de portier is in slaap gevallen. Nu zie ik, dat een gewichtig man de deur uit vliegt en in zijn gereedstaanden auto stapt, alsof men hem noodig heeft voor een spoed-operatie. Maar als ik dit alles wil vergelijken, met hetgeen ik zoo even beluisterde, wordt het stikdonker om mij heen en lijd ik aan groene star. O, wat voor een masker is dit. Even later zie ik, dat een „Dood" madeliefjes kust. Ik zie ook, dat lelietjes van dalen de

schoenen poetsen van Van Stein. En bladluizen klimmen langs zijn beenen omhoog en prikken hem in de kuiten. Zag je dat? En de dokter voelt het, hij krabt zichzelf, maar hij weet niet, dat Erica al die luizen op hem afgezonden heeft, waar de geleerde invliegt. Na dit alles moet Erica even ademhalen, nadenken, dan gaat ze weer voor zichzelf verder.

„Ja, dokter, des nachts is het heel erg. Maar ook overdag overvalt het me soms, ineens kan het me overvallen, ziet u? Het is eigenlijk voelbaar. Ja, dat is het! Zoek dat nu eens uit, dokter. Kent u deze verschijnselen?"

De dokter ziet het niet en ik heb er geen verstand van. Van Stein lijkt als bevroren. Weet je niet wat het is, dokter? Ik zag het zooeven ineens gestalte krijgen. Ja, ik geloof dat ik het weet! Maar Van Stein lispelt plotseling iets, waarvan Erica geen hoogte kan krijgen. Ze raakt er alleen den draad door kwijt. Ze zegt nog, dat het een groot raadsel is en vervolgt dan weer:

„Ik ben er en ik ben er niet, dokter. Het zweet breekt me soms uit. Ik voel me sterk en tot veel in staat, zoodat ik aan kunst zou willen doen of zooiets. Er zijn oogenblikken, dat ik een flesch oude klare leeg zou willen drinken, zoo'n dorst heb ik, en zoo verlang ik naar een prikkel. Branderig is het dan binnen in mij, alsof het kind met me praat. Denkt zoo'n kind, dokter? Kan het kind je nu al beïnvloeden? Is het kind levend bewust?"

Van Stein speelt met z'n vingers en hij glijdt bijna uit zijn stoel. Hij zinkt diep weg. Hij denkt. Erica vraagt:

„Is er soms nog iets, dokter, wat u moet weten?"

Zoo'n klein kind toch, hoe eerlijk is ze, hoe onbaatzuchtig, hoe naïef! En direct vliegt ze weer naar het woord, gunt hem geen tijd om er over te denken.

„En die gedachten, dokter, besluipen me. Ze liggen op mij te wachten. Ze zijn echter nog abstract en egocentrisch."

Dit is de oude Erica niet meer, weet ik nu! Waar haalt ze dit vandaan? Ik heb moeite om te blijven zitten. Ook Van Stein voelt zich ernstig, hij wil handelen en kan het niet. Erica is hem weer voor en vertelt:

„Het zijn griezelige gevoelens, dokter. Maar verder is er niets, lichamelijk voel ik mij in orde. Van binnen is het regenachtig, ik zie geen zon meer, héél den dag wandel ik in duisternis."

Ook weer volkomen natuurlijk, Erica, maar Van Stein wil je 'n pak slaag geven. Toch doet hij het niet, want hij weet niet waar. Hij ziet nu zijn universiteit in de straatgoot liggen. En jij speelt met hem en zijn groote leven. Hij grabbelt toch zichzelf bij elkaar, steekt z'n bul onder z'n rechterarm en drukt z'n hoed op zijn hoofd. Hij lijkt nu op den aap van Darwin. Hij is mensch en aap tegelijk, doch weet het niet. Echt stuntelig staat hij voor jou en je problemen, maar lichtelijk verwilderd

dringt hij zich nu aan je op. Hij voelt zich beetgenomen. Maar je vrouwelijke intuïtie wint het van mannelijke wijsheid. Let maar op!

Van Stein wil haar toch onderzoeken. Ze gaan naar boven, deze twee zielen, die niets met elkaar gemeen hebben. Vuur en water is het, zichtbare zelfstandigheid en bovennatuurlijke sensitiviteit, direct ontvangen door het moederschap. Of is het iets anders? Van Stein draagt een masker. Erica geeft zich open en bloot. Ze heeft nu met madeliefjes en viooltjes te maken, maar het is geen bed, dat zij aan zijn voeten legt. Hij zal er zichzelf door verliezen. Nú spookt het voor een geleerde. Van Stein ziet spoken!

Erica betreedt haar eigen kasteel, daarin is ze heerscheres. De geleerde belt aan. Hij ziet, dat de deur open en dicht gaat. Toch belt hij nog een keer, wat luider, en drukt de deur in. Hij wil al binnen. Hij ligt languit op den grond en ziet nu, dat het marmer van de gang voetstappen vertoont. Voor hem het teeken, dat er veel menschen in- en uitgaan. Dus toch geen bovennatuurlijk wezen? Hij ziet 'n mensch, zooals hij zelf ook is. Wel iets anders, 'n halve gek is het!

Maar wat doe je, als je als leek bij een dergelijk onderhoud in een stoel wordt gezet en vriendelijk wordt behandeld? Ik rook weinig, nu kreeg ik zoo'n trek in een sigaret als ik nog nooit te voren had gevoeld. Ik ben uitgebrand en zie het stel naar beneden komen. Daar staan ze weer. Ik wil niet eens meer luisteren, maar ik moet het. Néén! Toeval bestaat, geloof ik, niet. Wel bijziendheid! Ik hoor Erica spreken over 'n gesprek met zichzelf. En toen barstte de bom voor Van Stein midden in zijn geweten en geleerdheid. Wat is 'n vrouw in zoo'n toestand toch onbarmhartig, fluister ik tegen mijzelf. Ik ken haar niet meer, ze is net gek. Geloof hem toch niet, Erica, hij weet met je verschijnselen geen raad. Al zou je tien flesschen jenever opdrinken in enkele uren, dan nog gelooft hij je niet. Je hebt je man en jezelf alleen maar belachelijk gemaakt. Je gaat nu over de straat, je wordt 'n „universiteitspraatje". Je zult nu zelf je bloemen moeten schikken en je ramen zemen. Zag je niet een vogelverschrikker? Erica toch. Karel is van alles de schuld!

„Zegt het u niets, dokter, dat er verlangens in mij zijn naar drank? Zegt het u niets, als ik buiten loop en denk dat ik binnen ben? Ik eet en drink en ik ben het niet. Ik voel, dat 'n ander voor mij eet. Zegt u dit niets? Het is net als ik zooeven al zei, het is als 'n lijf aan lijf gesprek met mezelf. Maar het komt van binnen uit in me op, dokter......!"

Ik zit in mijn stoel en hoor in mijn binnenste praten. Ik hoor: „Ga toch weg man!" „Maak dat je weg komt!" en dergelijke uitdrukkingen. Ik weet nu, dat het Erica is en ik haar nog niet ken, dat ik haar nimmer zóó hard, zoo onbeschoft heb gezien. Banaal wordt het! Tóch heb ik mij niet vergist, ze zei het! O, Karel, wat ben je begonnen. Wat dom ben

je nog! Net 'n kind. Je boerenkop kost het. Je zult je hoofd nog moeten leeren buigen. Waarom heb je dit gedaan? Van Stein zal het onderzoeken, Erica gooit hem de deur uit, ook al beheerscht ze zich en redt zij wat er te redden valt. Ze volgt de wetenschap tot aan de huiskamer, dan neemt Anna het gevaarte van haar over en valt er een deur dicht.

Wel, Erica, je roeit jezélf de sloot in. Nu kun jij het aas aan doen, hij gooit je eigen hengel uit, eet en drinkt lekker en laat jouw en je kind verhongeren. Voorzie je dit niet? Indien hij op je gepraat was ingegaan, lieverd, was hij op slag gestorven. Ik heb je ziel gezien, Erica, ze was te voelen! Jij vertelt geen onzin! Maar je maakte je belachelijk, omdat wij stomme menschen er geen taal voor hebben gemaakt. Dergelijke gevoelens zijn niet te verstoffelijken. Je staat in brand en er is geen vuur. Zoekt dat nu maar uit. Wilde je, dat deze lummel het voor je zou doen? Zag je hem niet op straat liggen? Zag je niet, hoe hij z'n bul opraapte en zijn hoed zóó diep op z'n hoofd zette, dat niemand hem meer zou herkennen?

„Begrijp je nu zoo'n kerel, Frederik?"

Wéér zoo'n hard woord over haar moederlijke lippen, waardoor je haar intellectualiteit verschrompeld ziet, zooals je vroeger niet mogelijk geacht zou hebben. Wat zijn wij menschen toch valsch. Of komt het, doordat wij onszelf nog niet kennen. Al verklaart Rome je ook voor heilig, je moet jezelf voorhouden, dat je het niet bent, of je gaat vóór, of tégen, de vloer van dat betere en hoogere-ik.

„Die Karel ook. Heb jij nu je zin? Waarom zei die man niets, Frederik? Ben ik nu 'n fantaste?"

Ze praat niet verder, maar schenkt zich een borrel in. Weer zoo'n verschijnsel, dat ik vroeger nooit bij haar zag. Ze zegt me:

„Was ik vroeger zoo, Frederik? Ik schaam me, maar trek mij er niets van aan. Is ook dit niets bijzonders? Ik word gek, Frederik. Hoort die hartstocht bij mij? Dat bestaat niet! Ik word zielsziek! Ik word krankzinnig! Het kruipt gewoon vanuit mijn binnenste omhoog en zet zich dan vast in de buurt van mijn keel en verhemelte."

Ik schrik hevig en vraag: „Wat zeg je?"

Ze is zichzelf weer en vervolgt:

„Verstond je me dan niet? Het zet zich vast in mijn keelholte. Daar kriebelt het geweldig en ik verga van dorst."

„Maar dan kun je toch beter 'n slok melk drinken of iets anders?"

„Melk? Hoe kom je daarbij, Frederik. Het moet branden tot in mijn keel, door mijn hééle lijf. Als ik sterken drank drink, dan spoel ik die gevoelens weg en is het nét of het kind tegen mij praat. Dan zakt het. Ik dacht, dat het tot mijn maagstreek ging. Soms gaat het nog dieper. Maar dat kan ook verbeelding zijn. En toch, Frederik, het kind heeft er

mede te maken. Je voelt wel wat ik bedoel. Begrijp je me niet? Wat zeg je?"

„Ik zei, laten wij hopen dat je normaal blijft."

Ze hoort mij maar half en vraagt:

„Jij moet mij helpen, Frederik. Je kunt het! Ik ben bang."

„Die gedachten zet je van je af, begrepen?"

Ze schrikt wakker en is als een kind zoo gelukkig.

„Zie je wel, dat je mij helpen kunt, Frederik? Dat is het...... nu help je mij al. Begrijp je het?"

Ik schrok van mijn eigen woorden, van den klank. Was ik dat? Ze keek me aan, want ook zij kent mij zoo niet. Onmiddellijk gaat ze verder en zegt:

„Ik kan niet aanvaarden dat dit het groeiproces is. Iets zegt me, dat we nare dingen beleven. Ik vraag je, Frederik, wil je me helpen? Wil je mij niet alleen laten? Kom je zooveel je kunt? Of moet ik het alleen met Anna uitvechten. Je kunt nu wel denken dat ik zwak ben, raar doe. Ik zweer je, ik begrijp mezelf niet. Ik ben veranderd, ik ben niet meer als vroeger, ik ben ziek! O, wat 'n ellende toch! Maar ik moet het met mezelf uitvechten. Karel heeft er geen hersens voor en geen geduld om naar me te luisteren en dat zou me toch zoo goed doen. Ik kan naar het licht kijken en ik zie het niet. Is dat soms 'n psychopatische trek? Wil je mij helpen, Frederik?"

„Ik doe mijn best, Erica. Of jij er iets aan hebt? Vergeet niet, dat ik een leek ben. Ook al houd ik veel van kinderen en interesseert me alles wat met hen in verband staat, ik weet er niets van! Ik raad je echter aan: doe gewoon. Wat die zon betreft, die komt wel weer terug. Kijk er niet naar, blijf dicht bij huis, beul je hersens niet af."

Ze denkt na, ik tracht haar wezen te peilen: het eenige wat ik doen kan. Ik weet nog niet waar ik mijn eigen onderzoek moet beginnen, wil ik de éénheid van ziel tot ziel bereiken en van haar het antwoord ontvangen. Ik denk dat dit de éénige mogelijkheid is. Ik moet haar steunen. Als kind had ik zoo mijn eigen gedachten, waarvan mijn moeder zei: wat loop je toch weer te piekeren, het striemt in mijn binnenste. Prikkelen doet het je. Ik lachte haar uit, begreep het niet. Nu geloof ik, dat ze gelijk had. Ook ik voelde alléén dat geprikkel. Een ziel raakte me, het kan ook het leven zijn, of een andere persoonlijkheid. En dat is voor Erica één toestand, geloof ik, háár lijf-aan-lijfgesprek. Wat stom zijn wij menschen toch, hoe arm is onze taal, klungels zijn we. Achterhoeksche baldadigheid, Geldersch plat, varkensbewustzijn hebben we. Ik geloof ook, dat ik Karel beter ga kennen. Maar Erica zit alléén met haar ellende. Ik ben bezig om haar te helpen! Ik denk te mogen aanvaarden, dat het voor mij mogelijk is! Wat een geluk komt er plotseling in mij? Wat heb ik weer een massa geleerd. Frederik, je wordt nu 'n man!

Ze vraagt me onverwachts:
„Wat is gevoel, Frederik?"
Ik slikte de woorden in, die ik vorm gaf en kleur, maar die te grof waren voor haar leven. Ik had een verwensching willen uiten, zoo schrok ik door haar vraag. Voor een buitenstaander zal dit niets te beteekenen hebben, voor mij is het 'n wonder. Erica voelt dat ik met haar wezen tot éénheid kom. Ze haalt die wetenschap zoo maar uit mij weg. Ook deze persoonlijkheid ken ik niet. Iets heel nieuws is het. Ik weet niet, wat gevoel is, geef ik haar ten antwoord, maar ze is ingesluimert en heeft haar vraag vergeten. Haar wezen straalt het besef uit, dat zij weet, dat ik de klok eeuwen heb teruggezet. Alle maatschappelijke wijsheid en verstand gaat nu overboord. Toch is ze wakker, ze herhaalt prevelend haar vraag. Ik hoor: gevoel is leven en leven is gevoel! Ik word er wel niet wijzer door, maar ze dènkt. Wie gelijk heeft, zullen we later wel zien. Misschien krijgen we nooit het antwoord te hooren. Ze praat met Van Stein, ze droomt dus hard op. Dit zijn nuchtere, natuurlijke verschijnselen, elk mensch heeft die van tijd tot tijd. Het komt van binnen uit haar wezen, kan ik voelen. De doffe klank van de stem is niet van haar. En ook dàt is nieuw voor me. Ik ben in staat om mijn opvatting als zou er geen toeval bestaan, op te geven. Alles wordt voorbeschikking. Wat leer ik toch veel, bedoel ik. Wie stuurde haar op mijn weg? Wie joeg me de deur uit om haar te ontmoeten? Ik ga terug tot dat oogenblik en verlies me in de herinnering. Nu sta ik opnieuw voor mijn kennismaking met haar en mijn gevoel spreekt tegen zichzelf!

Voor me zit een vrouw, die korten tijd geleden nog wist wat ze wilde. Nu lijkt ze 'n stuk wrakhout. Een aangespoelde roeiboot is het. Ik zou willen zeggen maar alweer is het voor haar persoonlijkheid te hard en te koud, té onvriendelijk, want zij is dat niet: Door jouw soort is deze wereld verongelukt. Je bent je stuur kwijt en vaart nu op het kompas van 'n ander leven. Je schip is lek geslagen, je ziet land, maar als je het anker uitwerpt krijgt dit géén houvast!

Het is als was zij op weg naar haar eigen graf! Even later staat zij er juist boven op, rust uit op haar grafsteen van het bloemen plukken en verbeeldt zich, dat ze met hemel en aarde in verbinding is, waarvan ze, als ik en millioenen andere menschen, geen wet kent! Ze draagt nu een masker en daarachter lacht òns 'n individu toe. Maar we kennen dat leven niet! Zag je dìt masker? Het kan aan kunst doen en het drinkt flesschen jenever leeg, het staat vóór je en het is er niet. Het kijkt naar de zon en er is geen licht. Het bezit hartstochten, felle krachten, en heeft krampachtige allures. Het prikkelt je bij dag en bij nacht, maar tegen het middaguur is dit het hevigst. Mooie woorden kun je door dat masker zeggen, als een gedicht.

Hoor je thans dit geknetter buiten? Schrik niet, het is Moeder Natuur! In Erica knettert het nu ook. Ze ziet haar eigen graf, ze staat er bovenop. Ze trekt bij Karel aan de bel en bevriest door zijn innerlijk. Ik gá het begrijpen. Ik ga al deze narigheid, geloof ik voor mezelf, voelen!

„En toch kun je mij helpen," komt er over haar lippen. Haar droomen op den dag zijn zoo kwaad nog niet, ze bevoelt voor zichzelf opbouwend geluk, hulp heeft ze noodig.

Is dit telepathie? Menscheneéénheid? Zieleverwantschap? Ik hou niet van die woorden, ik heb er altijd een hekel aan gehad ze uit te spreken. Ik doe niet aan occultisme, en ik haat spiritisme. Dat is voor vrouwen, die hun mannen hebben verloren. Het eenige, waarvoor ik ontzag heb, is, dat zij geen angst meer hebben voor een dood. Het zijn net kinderen die met iets leuks spelen, omdat de dood voor deze menschen zijn verschrikking verloren heeft. Het is allemaal interessant genoeg, maar ik houd er niet van.

Erica's ziel praat tot mij, vermoed ik nu. Korten tijd geleden zou ze ons allen hebben uitgelachen. Nu is dat in haar gekomen. Vanzelf, of door haar kind? Van hét leven, prevelt ze en dat maakt me angstig. Ze neemt al droomende elk woord van mij over. Schrikbarend is het voor me, als ik niet zooveel van de wereld wist, ging ik thans op den loop. Zoo verdrietig ben ik ook weer niet. Maar snap jij het?

Zijn het slechts haar stembanden, die nu tot me spreken? Wat is het? Haar eenheid met Moeder Natuur? Je zou ze! En weer verslaan haar woorden mij als ze zegt en ik zie, dat ze klaar wakker is:

„Je moet denken, Frederik, als je op deze wijze door denkt, kom je er. Jij kunt het, je móet de dingen aanvoelen!"

Hoor je dát? Het zijn mijn woorden, mijn gedachten, mijn woordenkeus. Ze ontleedt me! Ze ontrafelt mijn ziel, ze kent mijn persoonlijkheid. Ik sta nu in een bad met mijn kleeren aan en hoed op. De kraan is dicht, maar er sijpelt water over mijn grooten teen. Wat kan 'n mensch toch schrikken. Nu komt er over haar graf:

„Dacht je, dat het regende, Frederik? Het is buiten kurkdroog."

Ik voel een druk in mijn keel, mijn ademhaling gaat moeilijker, spanning is het. Ik zou om hulp willen roepen, maar vind het flauw. Ik zou haar laten schrikken en ik zelf maakte een tuimeling, de sloot in van Erica, want Karel heeft met dit alles niets te maken. Hier heb je echter zoo'n afschuwelijk voorbeeld, dat nu 'n gevoelskwestie is, maar wij menschen dooddrukken door ons ingebeelde fatsoen, normaal te zijn in alles. Een moederlijke overrompeling is het, omgezet en in vergelijking gebracht met Moeder Natuur. Want tijdens mijn denken en analyseeren regende het in mij. Ze zegt, het is kurkdroog, m.a.w.: ga door, zoek niet een anderen weg, déze is het!

Zeg nu eens dat alles wat zij zegt: kletspraat is, hysterie, moederlijke sensitiviteit! Maar is het dan moederlijke teederheid, haar zuivere gevoelsleven? Of is alles verwaasd?

Je ligt nu buiten op de heide, op den grond, neen er in. Deze plaats biedt een wijden blik. Je ziet het paradijs boven je hoofd, men lacht je toe, maar vanwaar het tot je komt, dat weet je niet. Zag je dat lachje?

Dit zijn nu de bladluizen van den dokter. Ze zijn ook voor jezelf! Ze bejeuken je beenen, je hoofd, maar vooral je hart en je gevoelsleven. Je gaat denken, dat het intuïtie is, sensitiviteit van jezelf, maar je krijgt het. Je ging immers de natuur in! Je wilt wat rust bezitten, los zijn van het alledaagsche, maatschappelijk rotte om je heen. Je bent stervende, levensmoe, maar kinderlijk-open en bewust. Nu worden je ruiten gepoetst. De viooltjes rijden paard. De vergeetmenietjes poetsen je schoenen. Doch hoog boven je, aan den hemel, lees je 'n gebed, dat je tot schreiens toe beroert. Ontroert is beter.

Zag je dat niet?

Een moeder, die haar kindje verwacht, krijgt bovennatuurlijke en laag-bij-degrondsche gedachten, schreef ik in mijn kladboek. Ik moet echter aanvaarden, dat ik het niet ben geweest, want ik kan dat niet uit mijzelf. Daar ben ik tè sufferig voor, tè kinderachtig. Maar wat is het? Ik zou nu tegen mijzelf kunnen zeggen: toen je met je aanteekeningen begon, dreef je al in noordelijke richting, terwijl je het nuchtere Westen wilde bereiken, waarvoor je aanteekeningen bestemd waren. Ook ik voer op 'n ander kompas. Maar een hond ruikt er aan, kwispelt wat met z'n staart om zijn minachting te uiten en rent hard weg. Wat willen wij menschen beginnen? Toch zeg ik je dat ik gelukkig ben. Ik leerde enorm vandaag. Erica is duidelijk wakker en vraagt me:

„Jij hebt veel van het leven gezien, Frederik. Je hebt veel gelezen. Je bent zoo anders. Geloof me toch, vertel wat je weet. Help me!"

Aan haar gepraat voel ik, dat ze uitgeput is. Ze heeft geen kracht meer om te denken, ze is irreëel geworden in haar verlangens. Ik meen te weten, dat ze mij zooeven al vroeg haar te helpen. Gaarne!......" laat ik mij ontglippen, ik zal doen wat ik kan, maar maak haar duidelijk, dat zij het belachelijk moet vinden. Niettemin blijf ik innerlijk op haar ingesteld. Ik heb het gevoel, dat ik veel ouder ben geworden en dat er maanden voorbij gingen, sinds het oogenblik, dat ik hier binnentrad. En het is wonderlijk, ik voel, dat ik, met tachtig procent gevoelsovergave, de stem van haar ziel hooren kan. En zij die van mijn ziel. Of dit je naar de krankzinnigheid voert? Ik weet het niet en ik dacht er ook niet aan. Het kan mij niet schelen, ik ben wat sterker geworden sinds ik begon te denken. Toch bewandel ik een eigen weg. Zij den haren. We komen elkaar ergens in deze ruimte tegen. Ze noodigt mij uit op thee en

gebak, ik moet mijn eigen tractatie betalen. Even later zitten wij buiten, te zamen op weg; het heeft geregend. Je ruikt het aan het bosch, muffig is het. We voeren de eendjes, menschen zijn er niet. Wij zijn alleen op deze wereld en zouden zoo voor een tweede Adam en Eva kunnen spelen, indien ik aan de eerste geloofde. Volg het leven maar en je weet het!

We leven een zorgeloos bestaan, niets is er wat ons hindert. Kinderen hebben we niet en krijgen we ook niet. We zijn er te oud voor. En we gelooven niet aan de wonderen van den Bijbel, wij willen op negentigjarigen leeftijd geen kinderen meer uitbroeken. We rillen ervan. We zijn dat geduld ontgroeid. Däär, plotseling een knal in mijn brein!!... Ik weet het nu. Of zij het weet? Houd je nu vast, Frederik, en glooft niet meer aan toevalligheden...... Alles is berekend! Als je dat nu vasthoudt, kun je verder gaan. Nu zie je häär zon, ook je eigen licht beter. Scherper en maagdelijker. Hanengekraai is er niet. Tot wachten op het Gethsemanésche antwoord ben je nog niet in staat. Geloof dien onzin niet. Kijk er achter, eerst dân ga je hooger, kom je dichter in Zijn buurt, Zijn hartekamer en zie je, dat Zijn bloed voor je vloeide!

Erica's beleven onder woorden gebracht luidde:

„Je glooft toch niet, Frederik, dat ik onzin verkoop?"

Ik had haar een kus willen geven, dit goeie kind van Karel, indien ik er de kracht voor bezeten had, maar ik vond het te onvriendelijk. Néén, mijn arme ziel, jij praat geen onzin, jij bent zoo natuurlijk als wat, ook al moet ik er het mijne nog van weten. Ik bén er midden in, mijn gestel houdt het uit. Maar???

Ik zeg echter, dat het belachelijk is waarover wij praten. Er moet een einde aan komen. Wel kan ik je zeggen, dat ik voor zeker zeventig procent niet meer aan toeval geloof. En nu vloog er vanzelf uit mijn mond, zonder veel geluid, maar met een schok in mijn binnenste:

„De verstoffelijking van woorden, mijn Erica, krijgt eerst dan gestalte, als je het vuur aansteekt van je menschelijken wil!"

Hé, Frederik, ...Schrik je niet van jezelf? Ik dank den hemel, dat ze mijn woorden niet duidelijk heeft verstaan, want ze reageerde niet voldoende. Ik herhaalde ze voor mezelf en vond ze wonderbaarlijk. Niets van mijzelf! Maar wat dan? Ik stelde maar weer vast, dat ik ze toegezonden kreeg, een ander in deze wereld schonk ze mij. Want aan onderbewustzijn gelóof ik niet. Ik zou als Karel zeggen, maak dat de kat maar wijs. Zijn deze gedachten van Erica? Ik kan het niet aanvaarden. Nú lacht mij een dood toe, die me enkele van zijn viooltjes schonk. Maar ik voelde, dat deze gedachten als woorden rakelings langs die van mij de holte van mijn keel over wipten en zichzelf als het ware schreven. Lees nogmaals den zin en je zult het moeten beamen. Kunstig is het.

Ik wou, dat ik zoo'n stijl had, zulke dingen kon zeggen. Ook boven-natuurlijk?

Ik zei tegen haar, dat ik in haar geloofde, ze behoefde zich niet bezorgd te maken. En ik sprak de waarheid, voor dit oogenblik natuurlijk, omdat ik in dat bosch ben geweest en het zoo muffig riekte. Ze knikt en vindt alles goed.

Ik geloof waarlijk, dat wij groote dingen zullen beleven, maar even groote narigheden. Ik zie het huis al in brand staan. Wij allen rennen de straat op. Buiten gekomen, sta je met de kachelpook in je hand, terwijl je de schatten laat verbranden. Nu moet je voelen wat het beteekent. Ik denk er nog niet over, want het wordt mij te veel vandaag. Ik weet echter, ook dât is 'n masker!

Zie er eens achter?

Vóór ze moeder werd, zei ik trouwens al, was ze een mooie vrouw, met geen greintje gevoel voor occulte wetenschappen. Nú zou je zeggen, dat ze het zélf is geworden. Ik heb nimmer in haar die gevoelens kunnen ontdekken; die óns tot de telepathie voeren en naar een zesde zintuig reiken. Haar gestalte is er niet geschikt voor, ook zij lijkt wat provincie-achtig, haar bouw, kleur van de oogen, zou ik zoo denken, zijn er niet voor gereed. Ze kleedt zich heel goed, toch zie je iets aan haar wezen, wat niet van de stad is. En kan zoo iemand de diepte van 'n occulte wet verdragen en verwerken? Volgens de Oostersche Jogies heeft het menschelijke organisme enorme beteekenis. Die lui zien als het ware aan je lichaam wie je bent, ze kennen je wandelenden gang zoo zeker als ze 'n slak met het huisje kennen, ze kneden je van voren en van achter zonder dat je het weet. Dit alles van hooren zeggen? Niets van waar, ik heb de wereld gezien.

En Erica heeft dáár iets van? Is dit nonsens? Maar wat dan?

Ze neemt gedachten over zonder dat ze het weet. Denkt er maar over na, straks staan we voor deze wetten en het waarachtige beleven er van, ook dat voel ik. Eerst dan ga je méér ontzag voelen voor mijn denken. Nu lach je nog, haal je je schouders op, doch dan komen wij dichter bij elkaar en krijgt alles voor de eigen persoonlijkheid ontzag. Erica is, zóoals de spiritisten dat kennen, wippende...... Zij wipt in een ander leven, en dat ben ik en dat is haar eigen kind. Als het tenminste een kind is. Maar wat dan weer? Ik wil me verontschuldigen. Ik dacht waarlijk aan een hond. Ga ik daar echter dieper op in, zooals je zien en voelen kunt als je met mij meegaat, dan is dit wonderlijke toch zoo kwaad nog niet. Ik voor mij begrijp het al. Jij?

Ik weet niet, of het al tijd is om te analyseeren. Ik zou je toch heel gaarne mijn gevoelens willen schenken, indien ik je daar gelukkig mee kon maken. Wat ik aanvaarden moet is, dat wij naar het — nu komt

het — dierlijke bewustzijn afdalen! Het is er uit...... Voel je, dat het mogelijk is? Dat wij bezig zijn haarfijn haar ziel te ontleden? Maar dat zou je wel willen. Zoover is het nog niet. Zou je denken, dat het...... mogelijk is? Dierlijk bewustzijn......... Het klinkt enorm! Hoe is het mogelijk? Ik laat het weer volkomen los...... Ik wil vrij staan van elke beïnvloeding. Niet op losse schroeven verder, noch op één-nachtelijk ijs gaan wandelen. Maar een ander masker lacht je al toe!

En ook die gevoelens bezat ze niet voordat het kind in haar kwam. Ik moet wel aanvaarden, ook al zijn enkele borrels van geen beteekenis — voor vele doctoren is het een medicijntje als je de maat niet vergeet —, dat zij, onze Erica, in staat is om flesschen leeg te maken. Haar gevoelsleven heeft nu afstemming op het hondenbewustzijn. Is dierlijk! Waar of niet? Ook dus weer zoo iets wat de moeite waard is. Maar zij als moeder tegen vechten moet en waar haar mooie zelfrespect door vernietigd wordt. Wat zal Dr Stein van haar denken? Ze is voor hem 'n sexueele aantijging. Daarom is het zoo jammer, dat Karel haar die ellende ook nog op het dak heeft gestuurd. Jammer? Maar zijn er jammers geschapen? Ik zeg nu maar, indien Erica niet zoo had gejammerd, had ik haar niet leeren kennen, m.a.w. gá er niet te diep op in, maar een klein mirakel is het. Voor mij schijnt de zon!

Karel laat haar als een bedelares voor zijn deur staan en ook dat moet niet. En je ziet, Frederik, zegt ze...... dat hij alle soorten van menschen in zijn kasteel binnen laat, maar ik hou niet van die franjes. Er is geen hulp. De kachel is uit. Bah!...... Waarvan ik weer ondersteboven val, omdat ze bezig is uit mij te halen wat tot mijn innerlijk behoort. Ze kiest een beeldspraak uit die de mijne is, ze maakt grapjes die menschelijk verantwoord zijn. Is dat gek? Is zij sentimenteel of erotisch aangelegd en loopt ze met menschonwaardige franjes te koop, die niets met elkaar gemeen hebben? Ik vraag je...... komt dit door het kind? Kan een kind reeds vóór de geboorte de moeder beïnvloeden...... Is zoo vreemd niet, zoo onnatuurlijk niet als wij denken? Kom er rond voor uit, het is bovennatuurlijk. Géén specialist zal haar kunnen helpen. Lach niet, wetenschappelijke wereld, haal je schouders niet op, boerenzoon. Je bent er glad naast. Ik sta naast haar en ga begrijpen, dat ik haar kan helpen.

Als je haar laat uitspreken, weet je nog veel meer en krijg ik de waarachtige voldoening, dat ze mijn leven te pakken heeft. Nogmaals: voordat ze zwanger werd voelde ze, bezat ze van al deze zaken niets..... Karel had haar een dag voor dezen nog gezegd:

„Alles wat je buiten jezelf om, voor jezelf denkt, kan bedenken, is toch vàn jezelf!"

Zoekt dat maar weer uit, tóch is het raak gezegd. Maar zij heeft er niets aan. „Toen," zegt Erica, „rende ik het huis uit om wat rust te

vinden. Toen ik terugkeerde begon hij opnieuw en haalde mij uit mezelf, hij kwakte me in zijn sloot. Later op den dag schonk hij mij de bloemen van zijn hart en zei:

„Ik zeg je, vrouwke, een paard heeft ook met moederschap te maken, maar wij menschen hooren het dier niet klagen. Omdat dit beest zoo natuurlijk is, heeft het geen hinder van verschijnselen, maar baren is baren! Ook dat jonge veulen is 'n kind van Onzen-Lieven-Heer. Waarom zou jij het dan niet kunnen verwerken. Jij bent 'n mensch. Let op, 'n mensch. Je kunt alles overzien, hulp krijgen, de wetenschap is nu zoo ver. Je zult heusch niet verongelukken. Vergeet niet, mijn kind, ik wil op eigen beenen blijven staan. Ik kan mijzelf en hetgeen ik vertegenwoordigen moet niet verwaarloozen. Wat is ziel en wat is leven? Wat gaat het je aan? Leer eerst jezelf kennen, maar dicht in de natuurlijke buurt. Dit is het, waarover je moet denken en Hij Die boven ons troont is je er genadig door."

Zie je, Frederik, dat is Karel. Zijn dit hartebloemen? Je ziet nu een kleinigheidje van zijn wezen en karakter. Toen kwam er nog:

„Alles wat wij menschen beleven is voorbeschikt. Niet dóór God, want Die bemoeit zich niet met óns kinderen-krijgen en met geboorten, daartoe heeft Hij merrie en hengst geschapen en gaf Hij mij het vermogen jou vrucht te laten dragen. Nu sta je meteen voor je Bijbel en dat ongelooflijke verhaal, waardoor ze mij niet zullen blinddoeken."

Toen, Frederik, had ik hem wel kunnen zoenen van geluk, indien hij er niet op had laten volgen:

„Je loopt zélf het krankzinnigengesticht tegemoet en ik haal je er niet uit, omdat daartegenover elk mensch machteloos staat. Ik zou eerder willen zeggen: je hebt het te goed!"

Meteen vloog hij de deur weer uit en liet me alleen.

Later op den avond kreeg ik hem weer zoover, want hij kan soms zulke rake dingen zeggen, waardoor hij mij nu zou kunnen helpen, als hij er maar behoefte aan had, of tenminste het nut ervan inzag. Het kwam zoo plotseling, hij zei:

„Mijn zieken, Erica, zullen mij wel zeggen of ik normaal ben. Ik doe mijn best; soms sta je die arme zielen aan te kijken en kun je geen hand uitsteken. Het bloed kruipt dan naar je hersens en het is of je 'n pak slaag toegediend krijgt. Niet van die menschen, maar van Hem, omdat, wat ik geloof, Hij op slag kon veranderen. Ik geloof dus niet in bovennatuurlijke machten, wetten, hand- of zielewonderen, dat is kletspraat, Erica...... Hij laat ons in de misère zitten, het gansch alleen uitvechten. Hij wil niet, dat wij ons met die dingen bemoeien, omdat ook wij, geleerden, zijn halt hebben te aanvaarden! Maar een koe weet het!"

Je zou hem, Frederik, maar je kunt er niets tegen doen. Als je hem

hoort denk je dat hij gelijk heeft. Maar ik zit er toch mee. Ik kan mezelf toch niet bedriegen?"

Ze wacht op antwoord. Ik zeg:

„Je moet sterk willen zijn, dát is alles! Ga je naar een dokter, dan weet je wat je te verwachten hebt. Ze weten het niet. Karel heeft voor zichzelf gelijk, maar hij weet niet wat hij bedoelt, ten minste, indien we van jezelf alles overboord gooien. Hij wil erdoor zeggen, als ik hem goed begrijp: Alles is goed zooals het uit Gods hand komt en is het niet goed, d.w.z.: natuurlijk blijven, omdat God anders zal ingrijpen. Maar God grijpt niet in, Karel staat voor zijn doodjes, hij moet aanvaarden, dat hij niets te zeggen heeft, niets te willen, tegenover de machten en krachten waar hij tegenover gesteld is. Hij — en met hem zijn collega's. Maar bedenk: hij meent het goed met je."

Toch moeten wij trachten deze ziel te helpen, dacht ik, hoe dan ook, ze heeft hulp noodig. Er is meer met haar één dan wij vermoeden. Er zijn hier krachten aan het werk die wij nog niet kennen, maar waarvan we enkele verschijnselen gaan zien. Hoe straks, als diezelfde verschijnselen krachtiger zijn? Want wij zijn er nog niet. Daarbij komt, je bent een eigen persoonlijkheid of je bent het niet. Zij is het niet meer. En dat door haar zwangerschap?

Wij staan voor haar gevoelsleven. De wetenschap weet er niets, hoegenaamd niets van, studies hebben nog geen beteekenis. Als je er op ingaat als leek, dan doe je vanzelf iets op. Of het een axioma heeft, weet je niet. Ze wil van mij het antwoord ontvangen, en waarachtig, ik weet er wel iets van..... Ga ik bijvoorbeeld óp de theosofie over, die wedergeboorte van die menschen aanvaard, dan sta ik direct weer voor Karel met zijn „universiteit", die zegt: de ziel is voor het eerst op aarde. Als het kind leven krijgt is dat het eerste begin. Wij zijn niet verder! Maar wie heeft gelijk? Het begint mij al te duizelen. En als je haar hoort vragen: „Is zoo'n wurm nu al in staat om de moeder te beïnvloeden," ben je geneigd te antwoorden: „Já, het kan niet anders. Waar komen je gevoelens en verschijnselen vandaan? Doch nu sta je voor honderdduizenden mogelijkheden en smijt je een parapsycholoog omver. Je trapt op je psycholoog; een psychiater lijdt aan hondsdolheid. Je voelt wel, dat gaat niet! Dat is onmogelijk. Ik ben niet in staat zoomaar, door Erica's verschijnselen, haar gepraat en haar trek in een borrel, datgene af te maken, waardoor deze menschheid haar karakter en persoonlijkheid gekregen heeft. Er bleef nu van ons maatschappelijke denken niets meer over. We zakten in woestijnzand weg, we bouwden niet, maar wij braken af! Moeten „universiteiten" bezwijken door moederlijke sensitiviteit? Als Karel het zegt: door overgevoelige barmhartigheid, troostrijke openbaring? Laat me niet lachen!

Je voelt het zeker, vragen èn vragen stellen is het. En dan is er nog iets. Hoe je ook over Karel denkt, hij kiest den juisten weg. Ik zeg je, dat ik hoop hem niet anders te zien dan zooals hij nu is. Een natuurlijk dokter is het. Hij is nuchter en staat vast in zijn schoenen. Karel wil fundamenten zien, of is het anders?

Erica is het. Ze kan zich niet verklaren. Ze stikt in haar gevoelens, stoffelijke beteekenis krijgen ze niet. Ook zij heeft géén fundamenten. En wat mijzelf betreft, ik wacht af en neem een eigen weg. Wat jij doet moet je zélf weten! Ik geloof echter, dat ik straks gelijk krijg.

Karel zei onlangs:

„Als ik geweten had, Frederik, dat ik met al mijn kennis toch zoo machteloos zou zijn, dan was ik bij de koeien gebleven, of ik was dierenarts geworden. Een dier praat met je, het natuurlijke van het dier trekt je vanzelf in de goede richting. Het dier zegt je hoe je moet handelen, maar een mensch met al zijn goddelijke afstemmingen is doofstom, onbereikbaar, onberekenend. Wat ik nu ben, bereik jij in een half jaar. Jij, met je kinderlijk optimisme, je onbeholpenheid, dringt dieper tot het probleem door dan wij met al onze zekerheid. Ik meen het!"

Ik vloog er echter niet meer in, den volgenden dag zou ik het toch moeten bezuren! Maar toch, is het waarheid?

Ik neem afscheid van Erica en verlang er naar alleen te zijn. Ah, die frissche lucht. De natuur in, Frederik. Vlug wat, zoo hard als je loopen kunt. Op mijn bankje zitten menschen, Ik ga dus verder. Ik wil nadenken. Nu ik één ben met de natuur, groen en grijs, de eenheid van deze ruimte tot mij spreekt, de boomen over een hartstochtelijke liefde jegens Hem kibbelen, ren ik het bosch uit en sluit me in mijn kamer op. Eén ding is me duidelijk, er is dierlijk bewustzijn in Erica. Het zal haar kapot maken. De rest laat ik voorloopig bezinken.

Ik denk aan haar en stuur haar vanuit de verte mijn gedachten. Of het helpt?

„Ik wil je eens wat zeggen, Erica, vrouw Wolff, als je ernstig wilt, je mij belooft, dat je het drinken laat, zal ik mijn uiterste best doen om je te helpen. Ik weet nog niet hoe en waardoor ik het moet doen, maar wij begrijpen elkaar. Méér is er voorloopig niet!"

Eenige dagen later, als ik weer binnen wip, stelt ze mij voor het feit.

„Zullen wij een borrel drinken, Frederik?" Ik moet nu wel aanvaarden, dat de door mij uitgezonden gedachten en hulp geen cent waard is. Ik moet het anders gaan doen, maar ik weiger te drinken.

„Toe, Frederik, eentje, voor de gezelligheid, Geloof je, dat ik deze flesch ineens leeg maak? Wil je met me wedden? Wil je weten of mijn kind jenever lust?"

Ik denk aan Karel, hij zou haar een pak slaag geven. Ze voelt het en zegt:

„Als Karel me ziet, brandt er iets voor mijn ziel. Maar hij weet het nog niet, hij hoeft het ook niet te weten, het zegt hem toch niets."

We stellen vast, dat het hier in haar leeft. Vreeselijk is het en onbegrijpelijk. Ze is nu 'n kerel, ze heeft geleerde handelingen, de hand om te drinken en evenzoo de slok. Haar genotsklok, die je achterna hoort, maar waar je van rilt en beeft. Dit is een ander bewustzijn, het hare niet meer.

Ik smeek haar, het borrelen te laten. Zet het niet op een drinken, zeg ik. Ze glimlacht en vind het niet erg. Toch zet ze de flesch in de kast en vraagt:

„Zou ik te oud zijn, Frederik, om kinderen te krijgen? Ik ben nu zeven en dertig. Mij lijkt het té oud! We hebben te lang gewacht. Geloof je me?"

Ik moet weer onbeholpen doen, want ik weet het niet. Toch heb ik er mijn eigen gedachten voor. Ze gaat verder:

„Waarom kregen wij geen kinderen toen wij ze hadden moeten hebben?"

Lijkt nergens op, maar het is een menschelijke vraag. Ze heeft nog meer vragen, ik hoor:

„Of kun je kinderen krijgen wanneer je dat zèlf wilt."

Nog gekker, maar ook nu weer echt menschelijk of gezwam in de ruimte. Verder:

„Ik moet eerlijk zeggen, Frederik, we wilden ze niet. Maar ik geloof dat ik lieg. Karel houdt van kinderen, mij kon het niet schelen. Ik weet niet, of ik er gelukkig door ben. Ik zou van mijn kinderen kunnen houden, als ik van te voren wist, dat ik ze kende. Ik zie genoeg narigheid. Problemen zijn het! Er komen steeds meer vragen bij, vind je niet?"

Wat ze daar zegt klinkt volkomen redelijk. Kinderen zijn problemen, elke moeder denkt er over als Erica. Voor velen beteekent hun kroost ellende, ruzie, afbraak, en, hoe ongerijmd ook, verwijdering tusschen man en vrouw. Ga maar door! Maar zijn Erica's woorden die van een erotischen driftkop? Ik ben nog niet met mezelf gereed, of ze zegt: „Ik denk Frederik, dat het narigheid wordt. Ik hoor van Karel geen woord. Vroeger had hij het er dag en nacht over. Nu ik het kind verwacht, sta ik alleen. Je zou denken, dat het hem niet meer interesseert. Zijn liefde voor het kind van zijn eigen bloed, is gedoofd. Wat is de oorzaak van deze verandering. O God, wat een problemen!"

Enkele seconden later zegt ze:

„Ja, waarom is een moeder niet in staat om op tijd haar kinderen te baren? Waarom krijgen moeders hun kinderen, ook al willen zij ze niet? De een ontdoet er zich van, de ander jammert en smeekt en krijgt ze niet. Er zijn vrouwen, die de wereld afreizen om kinderen te krijgen, maar

geen professor kan hen helpen. Moeders vernietigen de vrucht en maken zichzelf onvruchtbaar, anderen laten zich opereeren om het tegendeel te bereiken. Mijn God...... als je met dit alles te maken hebt, wat een afschuwelijke raadselen zijn het dan!

Vijftien mooie jaren gingen voorbij. Tusschen twintig en dertig vind ik de mooiste leeftijd. Dan ben je er het meest geschikt voor, ik zal niet zeggen: dan sta je er voor open, ben je het meest in harmonie met het gebeuren. Je bent zelf jong en begrijpt alles beter. Nu komt bij ons de eerste. Als het de laatste maar is, want ik heb er al genoeg van."

Is dit nu allemaal kletspraat, krankzinnig gedoe? Doch ik heb geen tijd tot nadenken, maar zij gaat verder, ze raakt wetten aan waarvan ik duizel en waarvan geen mensch het juiste weet, maar waarvoor iedere moeder gesteld werd.

„En, Frederik, wil je mij wijs maken, dat God Zich met al deze dingen bemoeit? Dat Hij zorgt, dat je geen kinderen krijgt? Dat Hij!?......... Maar vraag zelf duizenden vragen...... Is het God die de eene moeder bevoordeelt en 'n ander laat verongelukken? Is het door God, vraag ik je, dat het eene kind begaafd is en het andere psychopatisch aangelegd? Houd dan je God maar, ik moet niets van Hem hebben!

Wil je mij wijs maken, vraag ik je nogmaals, dat Hij zich met deze ellende bemoeit? Ik weet het wel, ik praat onder invloed van Karel, maar heeft hij geen gelijk? Begrijp goed, Frederik, ik ben niet Bijbelvast, ik heb dat boek niet goed bestudeerd. Ik wil je niet beleedigen, géén mensch, maar geef me antwoord! Ik ben zoekende, maar jij pluist! Jij zult dit raadsel voor mij oplossen. Wat mij mankeert, weet ik niet, maar het hoort bij alles wat ik nu voel, is de oorzaak van mijn narigheid."

Weer zijn het mijn gedachten die ze uitspreekt, ze zuigt als het ware een deel van mijn leven in zich op. Wonderlijk is het, maar beslist angstig.

Volgen wij haar, zijn wij daartoe in staat, dan staan we waarlijk voor feiten. Laat God, vraag ik je, de kinderen geboren worden? Is het niet, zooals Karel het zegt: voor het paard schiep Hij een hengst en ik ben er om jouw schoot vrucht te doen dragen. Maar, zoo heeft hij willen zeggen, dat heb je ook zelf in handen! God gaf jou, ons, het vermogen, verder heeft Hij er niet mee te maken! Het is ellendig genoeg. We zitten in een groote modderige maatschappij en loopen op zijn wetten vast. Zijn we dieren? Een dier heeft meer ruimte dan wij denken. Het dier redeneert niet; het doet, maar beter dan wij menschen luistert het naar zijn meester.

Heeft Erica naar al deze verschijnselen gevraagd? Karel en zij zijn normale menschen, goed geschapen lichamen bezitten ze en ze zijn met een goed verstand begiftigd. Eenvoudig zijn ze ook! Karel verbeeldt

zich niets! Hun vrienden, waartoe ik behoor, die echter van dit alles nog niets weten, zijn doodgewone prutsers. Wat wijsheid hebben ze gepacht en ze zorgen, dat geen mensch hun lastig valt. Maar nu komt God en smijt dit leven door elkaar. Hij hakt op Zijn wijze en passant het geluk in dit huis aan stukken. Het komt zoomaar ineens...... Ik zei „en passant", in enkele minuten gebeurde het verschrikkelijke drama. Maar Karel en Erica hadden er geen erg in. En wie zou dat kunnen begrijpen? Wie zal ons de Universeele wetten verklaren? Deze twee, Erica en Karel, waren één vleesch, doch hoe kon Erica daarbij weten dat de man, die Hij haar gegeven had, het hare zou vergiftigen. Ze krijgt de levenssappen in zich op, gleed weg in de 's levens diepten, verloor en verloochende zichzelf door in haar vrouwelijke drift zich geheel weg te schenken en verzonk toen in een buitengewone, van lieflijkheid vervulde slaap en droomde. Ze zag de vergeetmenietjes en madeliefjes kransjes vlechten om haar donkeren haardos. Ze beleefde ongekende zaligheid, iets zóó ontzagwekkends, van zóó bovennatuurlijke schoonheid, dat ze al slapende Hem zag, Hem dankte voor al het goede aan haar en Karel geschonken. Geen drie weken later verschijnselen en moet ze aanvaarden, dat haar droom haar bedrogen heeft. Ja, dat God zelf haar bedrogen heeft.

God gaf hun een kind? Is Hij het, die Zijn kind 'n drankzuchtige moeder geeft? Is Hij het die haar al die nachtmerries bezorgd? Want zoo was ze nooit te voren! Erica krijgt de neiging alles kort en klein te slaan...... Is dat Gods gezegende liefde? Zie je, dat geloof ik niet! Ik kán dit niet gelooven, omdat ik Hem er niet toe in staat acht! Wij zélf zijn het, weet ik, al kan ik deze bewering niet staven. Ik ben wellicht wat te nuchter voor die „universeele" beeldspraak. Voor Erica is de slag die haar trof, haar direct vanuit Zijn ruimte toegediend?

„Dat kun je de kat wijs maken," ontviel Karel eens, toen dit onderwerp voor de zooveelste maal ter sprake kwam. Ik doe het mijne er bij...... Ik vertik het om zoo'n scharminkel den naam „God" te schenken. Erica is er zwanger door geworden...... Ik geloof dat ik deze ziel begrijp! Werkelijk en waarachtig, ze voelt zich bedrogen!

Toen ik nog 'n jongen was, kreeg ik ruzie met mijn vader over machten en krachten die bepaalde Bijbelsche gezegden zouden hebben geïnspireerd. Ik weet nu nog niet, wie die ontzettende woorden in mijn mond heeft gelegd. Ik weet echter nog, dat ze er uit waren voordat ik er erg in had. Mijn vader zag, dat ik reageerde als een stier op een rooden lap, maar ook hij vergat zichzelf. Ik vertelde hem doodleuk, dat de God van het Oude Testament 'n kreng was! Meteen rende ik de deur uit en bleef een dag weg. Moeder vond me, geleid door haar intuïtie, boven op zolder. Intusschen had ik vaders God aan de balken gespijkerd,

opgehangen aan een stevig koord en Hem in het vermolmde hout uitgesneden. Ik vermaakte mij er mee, mij nauwelijks bewust dat ik nog leefde. Ik vond toen al zooveel van wat men omtrent God vertelde in strijd met Zijn Liefde- en Rechtvaardigheidswetten, waarmee men mij — en hoeveel andere kinderen meer — trachtten om te koopen en die ze ons als bewijzen van waarachtigheid voorzetten. Was ik toen zoo'n belhamel? Ik meen van niet. Ik heb mij vrienden gemaakt en die ook behouden. Ik, die als jongen reeds leerde denken, was mijn vrienden steeds tot steun! En zou ik nu, op dezen leeftijd, moeten aanvaarden, dat ik toen ongelijk had? Moet ik nu aanvaarden, dat tóch ook de God van het Oude Testament een Vader van Liefde is?

Een theoloog zou kunnen trachten mij, Erica en Karel met stellingen te verslaan, of door gezegden uit den Bijbel, Goddelijken oorsprong, Goddelijken rechtszin toe te kennen. Bij mij wil er niet in dat dit alles rechtvaardig is, het beleid van een God van Liefde...... Voor mij is het waaghalzerij, te spreken over ruimte en tijd waarvan wij niets weten...... waarvan niets bewezen is! Versta mij goed, ik heb het niet over „Christus", noch over de gebeurtenissen in verband met Hem. Voor mij liggen de voetangels en klemmen, die ons beletten den uitweg te vinden. Niet bij den Zoon, doch bij den Vader, d.w.z. den Vader van het Oude Testament. Nu kan men praten en praten, wijsheden verkondigen. Men kan geleerd doen, professor zijn. Die voetangels en klemmen moet men voorgoed aanvaarden, want de God uit het Oude Testament is 'n vreemde...... 'n hater. Wij menschen willen geen ondergrondsche afbraak. Hij dééd het! De Bijbel zegt het immers! Maar ben je dan geen mensch, behoor je ook tot dat kuddedierachtige gedoe? Druk je Hem ook nog een revolver in de hand! Neen...... ik geloof niet, dat Hij gewelddadig is. Ik kán dat niet aanvaarden!

Ik geloof Erica en Karel, maar volg tóch een eigen weg. Over één ding twijfel ik...... Bracht God in dit leven den chaos? Dat moeten wij afwachten. Of wij het antwoord ontvangen, hangt in Zijn ruimte. O, die engelen van Hem, wat laten ze ons alleen! „Zie je", zei ik tegen Erica, „ik geloof niet, dat God je bedrogen heeft! Wij menschen zijn als kuddedieren. En wat doet een schaap, als het van de groote kudde is afgedwaald, wég van den man, voor wien het ontzag heeft en die het bewaken moet? Het vreet je tuintje leeg. Het vertrapt al je goede gaven. Het bijt links en rechts de stukken van het gewas en gaat verder tot het opnieuw honger krijgt, dan begint het weer van voren af aan...... Waar zoo'n leven verschijnt, schept het armoede en ellende. Leg dit nu eens onder je menschelijke hart, maak een vergelijking, zie terug, hóé je van huis ging en sta oprecht voor ál je daden, die je als 'n verloren zoon hebt geschapen. Je weet nu, héél deze wereld hoort je toe, héél deze aarde.....

maar je hebt je bezit niet begrepen! Kan God behagen scheppen in ons vallen en opstaan? Kan Hij je doen verongelukken? Misschien wel, maar doet Hij het ook? Wij menschen, Erica, struikelden al over één woordje.... over duizenden onbenullige dingen, doch de quintessens zien wij niet! Of om het Bijbelsch te zeggen: We zien — o zoo gauw zien we den splinter in het oog van den ander, doch den balk in het eigen oog bemerken wij niet."

Als zij vraagt, waar ik deze wijsheid vandaan heb...... moet ik haar het antwoord schuldig blijven...... Ik weet het zélf niet. Ik voelde echter, dat er 'n heerlijk gevoel in mij kwam toen ik er over sprak! Het was, alsof alles tot mij sprak, ál Zijn geschapen dingen. Sta ik daar dan voor open? Verklaar het eens? Ik antwoordde:

„In het Oosten van gehoord, mevrouw. Het Oosten weet soms meer dan het Westen. Het Westen houdt van klaplooperij. Het Oosten blijft zichzelf. Wat dit wil zeggen? Dat wij Westerlingen ónze natuurlijkheid hebben verloren. Wij doen thans aan klaplooperij. Het Oosten richt zich op dát, wat in je leeft. Het wil zeggen: een geleerde uit het Westen doet aan zichzelf...... Hij tracht door zichzelf raadsels op te lossen, die je in de natuur zoo maar voor het grijpen hebt, maar waarvan hij geen oorsprong aanvaarden wil. En élk insect, zegt men in het Oosten, kan het je zeggen! Want ook dat diertje heeft een eigen ruimte. Dat brengt je tot de witte en zwarte magie, óf, eenvoudiger gezegd...... voor de zelfkennis! Eén ding weet ik, een Oosterling is nog een kind van Moeder Natuur...... Wij Westerlingen, en met ons elk stadsbewustzijn, grepen in ons, ons leven en in de van God ontvangen hoedanigheden zoo bruut in, dat de waarheid, ook al staat die met reusachtige letters opgeteekend, niet gekend is."

„Prachtig is het, Frederik. Man, wat kun jij de dingen mooi zeggen. Ik wist het!!...... Je bent zoo anders dan millioenen menschen van deze wereld...... Je bent werkelijk nog een kind. Maar hoe mooi is het toch! Weet je, dat ik soms wandelingen maak over de aarde? Juist nú, vroeger kon ik dat niet. Ga eens verder?"

„Het is zoo, dat zelfs de meest bewuste onder ons in geen geval zijn leven met dat van een Indiër zou willen ruilen. Dat wil zeggen, zijn stoffelijk leven niet...... Zijn innerlijk staat hooger dan het onze, althans van die menschen, die de natuurlijke orde in eigen huis hebben geschapen. Want de rest is 'n zooitje! Ik geloof, dat ál de menschen op aarde eens tot het stadsche leven zullen worden opgetrokken, omdat dit nu eenmaal het doel voor deze menschheid is. Je kunt ten slotte niet de cultuur blijvend verzaken. En dat brengt mij weer op Onzen-Lieven-Heer, Die zegt: „Ik schep een paradijs voor je!" — volgens het Oude Testament ten minste. Doch zie de ellende en oordeel! En wat die

klaplooperij van Karel betreft? De wetenschap moet je kunnen voelen!; het Oosten leeft volgens de natuurlijke wetten, wij hier maken van alles een wetenschap, maar de ziel van álle leven zal ons ééns aantoonen, dat dit niet alleen onnoodig is, maar zelfs volkomen verkeerd. Neem de rechterlijke vonnissen. Bevredigen die het natuurlijk rechtsgevoel? Meestal niet! Neem de Kerk. Geeft zij licht? Integendeel, door het beeld dat zij ons schenkt van den Allerhoogste, maakt zij de duisternis, die Hem omhult, alleen dichter. Nooit was zij waarlijk lichtend voor de armen van geest, nimmer ging er iets van haar uit, want de God die zij predikt verdoemt nog altijd...... En ook dát aanvaard ik niet!

Zie je, Erica, dat is klaplooperij...... geestelijke wetenschap onder den grond...... gezwam in de ruimte!...... Dat is door den dood God belasteren!!...... Zijn ruimte verkoopen voor bezit, voor goud, zilver...... stoffelijken waanzin! Ik zou je een ander beeld kunnen geven, waardoor je mij beter zult begrijpen. En dat zou je misschien beter begrijpen wat ik met wetenschappelijke klaplooperij bedoel. Ik zal je een voorbeeld geven.

Karel heeft een patiënt...... Hij bezoekt die en de zieke meent dat hij aan zijn genezing werkt. Maar alles wat Karel doet is 'n medicijntje voorschrijven, iets anders ligt niet in zijn bereik. Soms gaan er jaren voorbij, dan komt alsnog de dood...... Karel staat voor het feit.

Al dien tijd leefde hij van zijn onkunde...... De zieke betaalde hem, maar kreeg er niets voor terug...... niets dan een beetje hoop op beterschap. Weet je, wat hen dwars zit, den duivel injaagt, ook al zeggen de heeren het je niet? Néén, dat weet je niet. Ik sprak eens met een wetende, die zei:

„Dan sta je daar als 'n hoop bewust bedrog. Je zou je gekregen geld op het lijk willen smijten, want je voelt je een klaplooper...... Een straatveger is rechtvaardiger dan wij geleerden."

„Die man liep toen weg. Ik heb hem nooit meer gezien. Maar hij voelde, wist ik, dat hij dat geld niet had verdiend...... Hij had alleen wat nuttelooze kennis verkocht, kennis, die niet hielp, voor niets deugde! Noem je dit in harmonie met het oneindige? Dacht je, dat het de manier is om gaven van hart en verstand te benutten? Ik weet het wel, wij menschen mogen zoo niet denken, doch wat wil je? Zie hun kale drukte, hun opschik en stoffelijk lawaai, wat zijn ze? Als wij, verder gaande op het pad der wetenschap, een manier vinden den mensch het leven terug te geven, zeggen zij die hun eigen gemak zien, zijn wij onschendbaar!, vergoedt dat álles! Maar tót het zoover is...... en zoover komt het nooit!!!

Ik zeg je, zij moeten dat met zichzelf maar uitmaken. Indien Karel zou doordenken in deze richting, ik geloof, dat hij die aalmoes dan niet

langer zou kunnen aanvaarden. Maar hij denkt niet door. Ik zeg je, toen ik had te kiezen, toen mijn leven begon, toen ik het plan opvatte om dokter te worden, droomde ik op een nacht over deze narigheid en smoorde toen àl mijn wenschen op slag...... Nooit in mijn leven, zei ik tegen mijzelf, word ik dokter. Ik doe niet aan klaplooperij! Later, Erica, begreep ik pas goed, hoe zot díé gedachten waren. Uitingen van jongens-achtige sensatie, want onze maatschappij en evolutie stonden immers volkomen stil. Maar Karel is nu eenmaal zoo. Toch weet ik, dat wij het nog wel van zijn lippen zullen hooren. Hij is tè eerlijk, tè veel boer...... om zijn hand te blijven ophouden voor een lijk! Hij houdt niet van maskers!"

Erica lacht er om, maar ze is nu rustig. Ze lacht zooals ik haar nog niet zag doen en ik gun het haar. Ik weet om wien ze zoo lacht...... Karel is het. Als ik opsta om te vertrekken, dringt ze aan, dat ik zal blijven. „Dit uur is te kostelijk," zegt ze, „om het nu al te beëindigen. Je hebt me zooveel duidelijk gemaakt. Ik heb nooit beseft dat volle leven van klaplooperij. Maar je hebt gelijk. O, die Karel!" Meteen heb ik spijt van mijn stom gepraat.

Na een kort stilzwijgen herneemt ze:

„Wanneer een doodgewoon mensch iets verkoopt, Frederik, en later blijkt, dat de verkochte waar niet deugt, gaat zoo'n man de gevangenis in. Voor oplichting of voor iets anders, de maatschappij weert zoo'n individu. Maar wat doen Karel en zijn soort? Zie je, ik begrijp je wel. Belachelijk is het als je dik doet om wat je weet, hoewel je eigenlijk niets weet, althans je wetenschap machteloos is. Nu zie ik Van Stein anders, nu ik medelijden heb met de manier. Hij kan vertellen wat hij wil, denken over mij dat ik sentimenteel, wellicht een erotische vrouw ben. Ik zie nu mijn armoede! Mijn God, wat heb je mij geholpen, Frederik. Zooveel narigheid is van mij weggevallen, alleen door je woorden. Wat ben ik gelukkig met je..... Schrik maar niet, Frederik, ik bedoel dat ik gelukkig ben je mijn vriend te mogen noemen! Dat meen ik. Je bent je gewicht in goud waard. Je woorden zijn zoo kalm! Die Van Stein toch! Ik weet het nu: ......wetenschappelijke hulp heb ik niet noodig. Ze kunnen mij straks helpen om het leven te halen, maar meer ook niet. Gedaan is het!"

Ze lacht zoo wild en hartstochtelijk, dat het op straat is te hooren. Ze ziet meer dan ik. Ze kijkt naar den grond, maar daar, staat volgens mij, Van Stein en zijn „universiteitsgraad"! Ik begrijp nu, dat bladluizen den mensch kunnen prikken, en ze houden van een pretje!

Ik moet weer aanvaarden, dat haar denkvermogen scherper is dan ik dacht. Vroeger was ze geestelijk armer, nú is het, alsof ze duizend jaar ouder en wijzer geworden is. Het zegt mij, dat niet alles narigheid is, noch krankzinnigheid wordt, maar ook groei en bloei beteekenen kan.

Zij vraagt weer:

„Hoe kom je toch aan al die wijsheid, Frederik?"

Ik antwoordde: „Je hebt het of je hebt het niet...... Weet, ik ben 'n verdwaalde. Soms kan ik over menschelijke zaken praten. Plotseling wordt mijn gedachtenwereld voor me afgesloten en snoert iemand mijn keel, zet alles volkomen in mij stop. Naar het schijnt, heb ik dan mijn eigen olie verbrand. Of misschien is het iets anders en moet ik er voor naar het Oosten terug. Ik doe niet aan theosofie of spiritisme, ik blijf nuchter, met beide beenen op den grond, en ken de ruimte. Dit is geen gevolg van mijn rijper leeftijd, die staat daarbuiten. Het staat alles in verband met geestelijke gaven. Dat brengt mij meteen tot deze vraag: „Waarom geeft God het eene kind zooveel van Zijn gaven en laat Hij het andere mislukken? Leeftijd heeft daarmee niets te maken, Erica. Ouderdom is...... dómheid, jeugd kan zijn... Schepping, verruiming!!... Wat doen witte haren daartoe en alle ervaring?

Dacht je, dat dit alles met de jaren gekomen is? Enkele maanden terug wist ik hier nog niets van, — nu leer ik iedere seconde."

Ik had haar willen zeggen, door jou leer ik, maar dat vond ik tè erg. Ik zou er haar maar door van streek maken. Tóch was dit de heilige waarheid. Enkele maanden geleden was ik nog een botterik, geestelijk klein. Doch ik voel, néén ik weet, dat ik nóg kleiner moet worden, wil ik oud worden! Naar Zijn oudheid groeien, Zijn oudheid, die niet lichamelijk is, doch geestelijk. Aardsche ouderdom heeft geen beteekenis.

Tegen Erica zei ik:

„Je zult veranderen! Geloof me, je kind komt vanzelf! En lach nu niet, al druk ik mij onbeholpen uit. Je moet jezelf blijven, bedoel ik. Het hangt er meer van af of je ziel van vrouw die van de moeder in je kan overheerschen."

Het was er uit. Ik hoorde mezelf weer praten. Hoe is het mogelijk, vroeg ik mezelf af, hoe kom je aan al deze dingen, ze komen niet uit je zelf. Of begin ik nú eerst mijzelf te worden?

Erica vroeg:

„Zeg dat nog eens?"

„Wat? Waarom?"

„Ik vind het de moeite waard."

„Ik weet waarachtig niet wat je bedoelt."

„Je zei immers, of de ziel, die de vrouw in mij...... en verder?"

„Heb ik dat gezegd? Het klinkt heel mooi." Ik voel nu, dat ik haar bedrieg. Ik moet haar niet laten zien, dat ik, als zij, dingen doe, woorden zeg, die niet uit mijzelf voortkomen. Dan wordt het beslist een gekkenhuis. Ik herstel me vlug en tracht gewoon te doen, maar ik ben hevig geschrokken. Doch Goddank bemerkt zij dat niet, ze vraagt:

„Bezit je dan toch kennis van de ziel, Frederik? Vertel er eens wat meer van, ik wil er alles van weten."

Ik voelde me ijskoud en begreep mezelf niet, toen ik haar zei, dat er soms iets in mij leefde, wat ik zelf niet begreep. Hevig ontsteld keek ze mij aan. Maar onmiddellijk daarop zei ze:

„Je bent als een kind, Frederik, ik zei het al. Heusch, je kunt soms mooie dingen zeggen. Je had moeten studeeren. Of je had schrijver moeten worden. Je zegt de dingen zoo ruim, zoo prikkelend, zoo speelsch, zoo kunstig. Je bent, geloof ik, een geboren psycholoog. Nooit aan gedaan, Frederik?"

„Nooit," antwoordde ik mechanisch. „Neen, nooit aan gedaan!"

„Vreemd is het niet, maar wel jammer, want dan ben je beslist je roeping misgeloopen, Frederik. In jou schuilt een groot talent; je kunt prachtige boeken schrijven, waar wij menschen iets aan hebben. Veronderstel nu eens, dat dit, wat wij nu allemaal besproken hebben, eigenlijk alles...... van het eerste oogenblik af, beschreven werd, op een wijze, zooals jij denkt en zooals jij de dingen zegt. Zou dat niet een wonderbaarlijk boek zijn, een van ongeëvenaarden inhoud! Ik weet zeker, dat je beroemd zou worden. En ik weet ook waarom. Ik vergelijk het met mezelf...... Je weet, dat ik piano speel. Ik kan ondanks alle moeite niet bereiken, wat er bij jou zoo maar schijnt uit te vliegen en waarvan jij zegt, dat het niet tot je leven behoort. Ik zie het anders. Jij kunt dingen zeggen, die je door ongekende krachten worden ingegeven. De wereld noemt dat „inspiratie". Wat het precies is, weten de geleerden niet! Ik ook niet en jij evenmin. En toch is het er! Ik ben géén schepper. Jij wel! Elke kunstenaar snakt hiernaar...... krijgt het slechts enkele malen in zijn leven. Bij jou zie ik het elken dag. Wat het ook is, Frederik, in alles druk jij je uit door een onbekend gevoel, een kracht van buiten of van binnen — doet er niet toe — en het wordt kunst. Je ziel lééft! Ik, en later ook Karel, moet dat beamen. Je denkt, dat wij je niet kennen? Voordat ik zwanger werd, ik kom er eerlijk voor uit, zag ik niet zoo scherp als ik nu doe. Ik zou me volkomen gelukkig kunnen voelen, als al die narigheid er niet bij was. Ik geloof nu toch, dat God alles weet. Ik ga begrijpen, dat Hij Zijn dingen volgens Zijn inzicht verdeelt, dat geeft mij hoop. M.a.w., goed en slecht, geluk en ongeluk, hoog en laag bewustzijn — zooals jij dat zegt, Frederik — deze alle leven in mij. Maar van het lagere heb jij geen weet meer, bij jou staat alles op een hooger plan.

Nogmaals, je denkt, dat niemand je kent. Aanstonds ben ik wellicht alles weer vergeten en zie ik je anders. Nu zie ik je ziel, je kunnen en je gansche persoonlijkheid, die voor mij van een lieflijke schoonheid is, die waaraan onze wereld gebrek heeft. Soms ben ik gek, Frederik, maar

ik weet dat het de waanzin in mij weer los zal laten. Dat is mijn eigen redding, mijn hoop, mijn kracht, om het afschuwelijke te dragen. Ik weet nu al niet meer wat ik zooeven zei. Waar spraken wij over? O, ik heb het al, geloof ik: Ik zei dat ik soms volslagen krankzinnig ben. Nee, dat is het niet. Mij stel je gerust. Omdat die zekerheid in je is, al doe je alsof je het niet weet. Wat ik voel en wat jij soms krijgt, behoort tot één wereld. En plotseling sluit het zich vanzelf af, word je buiten dat kasteel gezet. Is het niet zoo?

Ik hoorde eens iemand gelijkgestemde zielen vergelijken met bloemen van één kleur. Toen begreep ik dat niet, maar nu ga ik dien man begrijpen. Hij wilde er mee zeggen, dat zielen op verschillend niveau kunnen staan. Maar behoort de mijne dan tot een zoo luguber soort? Ja, nu besef ik het opeens. Zoo moet het zijn!"

Ik kan het slechts beamen. Ze is de waarheid gaan zien. Ze had me bijna te pakken. In die seconden waren we één, als bloemen van één kleur. Zij droeg echter ook doornen! De mijne hebben ze mij onderweg hierheen uitgetrokken. Daarom ben ik zoo kinderlijk bewust, hetgeen zij zoo bewondert. Ik weet het niet, ik kan er nog niet bij, hoewel ik moet toegeven, dat het wonderlijk is. Rust komt er in je. Ze zegt mij, dat ze er naast is, van ons eigenlijke onderwerp is afgedwaald, en daarin had ze gelijk. Maar nu heeft ze dat teruggevonden en ze gaat verder:

„Zie je, Frederik, dát is allemaal scheppen! Ik geloof, dat ik het weer voel. Plankenkoorts, is het niet. Het vliegt uit je pen, zonder dat je erbij denkt. Scheppen is het! Mijn hemel Frederik, ik scheid er mee uit. Ik zou kunnen dichten. Nu wordt het echt akelig."

Waarlijk als dit is. Ik wist hoe het in haar kwam, hoewel ik den oorsprong niet ken. Of het een stinkende put is of 'n hemel? Wie zal het zeggen? Ze is tot groote dingen in staat en even later is het verdwenen, het gevoel, of de kracht waardoor ze haar gevoelens in woorden omzet. Als dit uit haar is, vermoed ik, zal het kind geboren zijn. Of het een meisje of een jongen zal zijn, doet niets ter zake...... maar ook daaraan twijfel ik opeens. Onder het spreken kwam een nieuwe zekerheid in mij.

Op het oogenblik dat ik zei...... dat het geslacht van den boreling geen rol speelt, schonk iets mij de wetenschap, dát het wèl beteekenis heeft. Alweer zoo'n overheerschend gevoel, waarvan ik later meer hoop te weten te komen. Nu maakt het me weer angstig. Ik voel zeker en bewust, dat als het kind het levenslicht te aanschouwen krijgt, Erica zich weer de oude zal voelen. Daaruit volgt, dat alles, wat zich nu bij haar openbaart, van het kind komt. Onverschillig hoe of wat ze doet, vreemd of niet vreemd, het doet er niet toe. Het wordt haar ingegeven door een zelfstandigheid die wij niet kennen. Ben ik nu zwanger of is zij het?...... Of is het een ander? Het leven? Erica geeft duidelijke

teekenen van waanzin en van...... een groot kunstenaarschap! Zij heeft die krachten in zich echter niet onder contrôle, moet afwachten en dulden welke zich manifesteert. En juist die gedwongen lijdelijkheid is de oorzaak van alle ellende. Ik veronderstel echter, dat wij veel wijzer geworden zijn. Wat zij voelt, zijn essentieele verschijnselen met ongekenden inhoud. Ze zijn zoo reëel mogelijk, doch dan moet je ze volgens je eigen bovennatuurlijke afstemming verklaren, als je daarvoor den moed hebt. Je kunt ze zien, ze zijn al bijna tastbaar, maar vergeten nog, dat wij menschen God niet kennen. Ze vergeten ook, dat wij geen Bijbelvrienden zijn en van theosofie en spiritisme niets afweten. Erica valt er door uit haar eigen begrip, zé verandert elke seconde. Ik niet, ik vertik het. En toch loopt er door mij een scheur, een spleet is het. Ik sta open voor een dolheid, die niets met die van het dier te maken heeft. Het raakt het dier niet!

Erica onderbrak mijn gedachtengang:

„Als Karel ziet, Frederik, dat ik drink, slaat hij mij. Ik mag het niet doen, maar ik kan het niet laten. Doe ik dwaas?"

Zie je, dat raakt kan noch wal. Dat was al oud, maar ze haalt het weer terug. Voor mij een bewijs, dat ze niet ziet wat er in haar omgeving staat. Ik wel, ik heb haar boeltje goed in mij opgenomen. Als ik er nog niet over gesproken heb, dan is het, omdat mij die stoffelijke rommel geen cent kan schelen. Indien je behoefte hebt, kleed je zelf haar omgeving maar aan. Het ziet er hier goed uit. Prachtige zaken staan hier links en rechts. We zitten elk in een prachtig hoekje, met boven ons droomen van schilderijen, waarop vooral Karel veel kijk heeft.

En in deze kamer staat Erica's vleugel. Ik wil maar zeggen, ontleed haar eens als je kunt. Ik gaf haar als antwoord:

„Laat het dan toch, blijf er vanaf."

Maar ik zie, dat ze opeens veranderd is; hoor maar wat er komt:

„Wil je gelooven, Frederik, dat ik me soms voel als een krankzinnige. Ik zweer je dat gekken hetzelfde moeten voelen, als ik mij nu gedraag. Als je mij niet gelooft en uitlacht, zou ik je willen vragen — gá, en kom hier nóóit meer terug! Maar jij lacht niet om ernstige dingen. Jij kunt luisteren. Ik weet hoe je bent. We houden van je, Anna ook. Geloof je mij?"

Ik ga er niet op in. Ze zoekt even naar woorden, dan vervolgt ze:

„Ik ben er weer in, Frederik. Erica houdt het nu vast. Even nog. Zie je, het is alweer weg. Ik weet nu waarachtig niet wat ik zeggen wilde. Ben ik nu niet net gek? Maar ik noem alles inspiratie. Ongelooflijk is het. Ik geloof, Frederik, wanneer ik op zoo'n oogenblik voor de piano zat, dat ik het ding kort en klein sloeg. Ik hoop alleen maar, dat je dan hier bent. En dan zal ik scheppen. Denk je van niet? We zullen zien. Wonderlijk is het.

Ik zeg je dat ik er vanzelf weer inkom. Thans voel ik scherper, denk ik scherper. Het kan door den jenever komen of door óns gesprek. Schelen kan het me niet. Ik weet nu, dat het niet gebeurt, of ik maak me belachelijk. Maar als dat gevoel of die kracht dán in mij is, mijn hemel, hoe zal ik te keer gaan. Ik geloof niet, dat ik dan muziek noodig heb. Het is als 'n onweersbui, als de bliksem zoo snel, doch dan weet ik, dat ik krankzinnig ben!"

„Hou je nu op met dat gepraat over krankzinnigheid, of ik ga weg."

„Dat doe je niet, Frederik. Jij loopt niet weg. Je bent zoo niet. Wij vrouwen kunnen jou vertrouwen. Je bent in alles 'n gentleman. Karel blijft een boer. Jij kunt aantrekken wat je wilt, je blijft een heer. Karel niet, elkeen ziet dat hij een boer is. Dat ligt op zijn gezicht."

Ik ken haar weer niet, maar moet aanvaarden, dat ze wéér anders denkt. En als ze zegt:

„Jij ziet de dingen zooals ze zijn," komt innerlijk tot mij. Maar ze spreekt alweer, zeggend: „Je ziet de dingen door den eigen harmonischen opbouw." Ik weet waarachtig niet meer met wie ik te maken heb en ik sluit me wat dieper in mijzelf op. Het is wel jammer, maar ik acht het noodzakelijk. Deze ziel is nog ongekend! Bij alle toch ook veel moois. Zou dat een van Gods ondoorgrondelijkheden zijn?

Eenige minuten later komt ze terug op Karel en haar drinken en geeft ze zichzelf het lang beloofde pak slaag. Maar dat heb ik al eenige malen gehoord, en is niets nieuws voor me. Als ze mij vraagt, of ze gek kan worden door het kind, staat ze er weer bovenop, doch dat is putten uit het verleden. Vallen en opstaan is het, zoeken, het heen en weer geslingerd worden van 'n mensch; narigheid en geluk, wijsheid en stommiteit, strijd om het bestaan als bewust mensch! Wat moet ik er anders uit opmaken? Niets immers. Twijfel is uitgesloten, want ongezien staat de stok achter de deur en aanstonds zal hij op Erica los rammelen. Ik hoor haar al schreeuwen, niemand kan haar helpen, dat mag ik nimmer uit het oog verliezen. De verschijnselen kunnen mij niet bedriegen. Maar gek wil ik niet worden! Dan spring ik liever het raam uit of ik verdrink me. Ik wil graag moeder worden, maar niet gek. En ik word gek, of...... of mijn kind is het! Dit is het, wat ik weet, voel en aan mezelf zie. Ik praat door het leven van 'n ander. Jij door je eigen kracht, je bewustzijn. Zou je mij dat willen ontnemen?

Zie je, nu heb ik je te pakken. Je schrikt, is het niet? Zoo heb je mij nog niet gehoord. Ik ben nu volkomen mezelf, bewust en kalm. Ik weet wat ik zeg."

En ze heeft gelijk. Ik dacht, dat ik haar gelaat zag veranderen, of verbeeldde ik me dat maar. Maar dat kan niet, ik zag het. En toen was ze eigenlijk bovennatuurlijk, of 'n bewuste gek! En ze zegt nog:

„Ik zal je laten zien, Frederik, dat ik een eigen wil heb. Maak je maar geen zorgen om mij. Ik kom er! Ik zal aan mijn drang om te drinken weerstand bieden. Ik wil niet, dat ik later voor dit probleem sta. Ik wil geen schuld hebben aan het ongeluk van mijn kind. Ik lâât het! Ik zal er van mijn kant alles voor doen. Iets zegt me, dóé het! Vanwaar het komt...... weet ik niet. Wellicht is het...... het betere ik...... van mezelf!"

Zie je, dat is je reinste zèlfkennis. Zoo leert de mensch zichzelf kennen, allemaal hoogere dingen, ze komen nu uit een poel van ellende. Nu schiet me iets in gedachten: 's werelds geluk ligt zelfs onder den mesthoop, zei me eens een Oosterling. En toen ik hem vroeg, wat hij hiermede bedoelde, lachte de man mij uit. Hij staat op, maar wendt zich nog tot mij en zegt eenvoudig:

„Gods Alomvertegenwoordigheid!!"...... Zijn witte Lotus! Ga naar je huis, je vader en moeder terug, hier heb je niets te zoeken. Wat je ziet is een doodeenvoudig masker. Stomme, westersche beschaving! Ga!"

Ook bij Erica zou je deze dingen kunnen zeggen. Uit haar verward gevoelsleven stijgt de geur van een Egyptische Lotus op, maar met rood, wit en blauw om de hals...... Uit eigen bron verkregen, voortgekomen uit twijfelijk contact. En nu is het zoo gek nog niet. Wat dacht je?

Het is alleen jammer, dat Karel om alles lacht en er niet dieper op ingaat. Wat een weelde zou hij nu kunnen beleven. Voel je haar kus op je lippen branden? Hoe is nu haar liefde? Universeel-diep zou ik willen zeggen. Maar daar heb ik eigenlijk geen verstand van. Ik heb die nooit gekend? Toch, als ik even nadenk, verlang ik naar zoo'n prik, zoo'n angeltje, zoo'n vergiftig insect, ook al schenkt het je bloedige wonden, je zou er eigenlijk om willen vragen. Ik geloof, dat ik wel wat met die gekke liefde van doen zou willen hebben!

Nú sta ik voor een hemelsche pudding en ik ben de eerste, die er z'n vingers in steekt en ervan lik. Maar als 'n braaf kind, ziet u!.

Toen ik buiten haar regenboogachtig, nachtelijk duister, en stralend blauwen hemel stond, dacht ik weer: de natuur in, Frederik, maak dat je weg komt, hemel en aarde hebben contact met elkaar gekregen. Er hangt er zich vandaag nog een op. Maar ik wil het niet zijn! Wat voor uren beleef ik toch. Ik ben in een hel en in een hemel geweest. Ik moet alles eerst verwerken. Hoe kom ik erdoor?

Maar deze studie kost je geen cent, maakte ik me zelf wijs. Deze universiteit ligt op straat, de aschemmers zijn er vol van. Men gooit het te grabbel en geen mensch begeert het. En toch...... ik hoorde nu hemel en aarde kussen. „Mijn God, wat ben je toch onbegrijpelijk voor ons menschen. Ik heb heiligen eerbied voor U...... En als ik het over jou en jij heb, is het je eigen schuld. Jij was het, die ons al deze namen schonk. Je wilde zèlf, dat wij Vader zouden zeggen en zóó voel ik je nú,

Ik ben dichterbij je gekomen. Vééł, véél dichter! Niemand zal me kunnen gelooven, omdat ze dit gejij niet willen hooren. Maar lach je niet om alles? Is dat niet precies hetzelfde voor je? Want ik geloof niet, dat woorden iets van je heiligheid en almacht te kort doen. Ik geloof eerder, dat achter dien gekken dood geen woorden meer worden gebruikt. Vandaag is die wetenschap in mij gekomen...... Ik bèn anders gaan denken! De hoogleeraren bevinden zich in het óngeziene! Ze spreken niet, ze glijden vanzelf je leven binnen. Als stroop zoo kleverig zijn ze en zitten dan aan je leven vast, maar dan komt het. Ik ben luisterende! Ik wil 'n ontvankelijk adept zijn. En ik geloof, dat ik 't zal worden. Máár dan moet ik waakzaam zijn. Dank U voor álles. Geluk, ik ben als een kind! Ik ben alléén van huis gegaan, als een verdwaalde. Gij zijt het, die mij naar huis terugleidt. O, Vader, o, Moeder!"

Wat voor mensch ben ik eigenlijk? Een wezen op twee beenen, met wat hoogmoed en beeldspraak behept, van vleesch en beenderen, wat zuurstof, maar begaafd met iets, wat in me leeft en wéét, of het bedrogen wordt. Met...... eigenlijk een onfeilbare intuïtie...... Maar waar me nu nog geen gram van toebehoort...... in vergelijking met dat van Hem, dat millioenen kilo's weegt! Wat voor 'n vergelijking toch. Kinderen zijn nu eenmaal zoo.

Erica heeft er iets van. Karel ook. Soms denk ik, dat wij allen het bezitten. In de zwarte oogen van Afrika zie je het zelfs in den nacht. Vooral als de kinderen die dat werelddeel bewonen, merken, dat er slangen in de omgeving zijn. Foei, wat heb ik ze zien schrikken. Eens had een van de koelies het een beetje te pakken, tengevolge van een slangenbeet. We redden hem door 'n modderachtig bad. In het donker spiegelend vlak ontwaardde ik de hemelsche viooltjes, wemelende weldadigheid in het donkere water, waarvan ik tapte, om hem te laten drinken. Gevaarlijk als je de wetten kent. Even gevaarlijk, als het geluk, dat nu in mijn leven gekomen is.

Iets wil mij nu niet te binnen schieten. Ik pieker er over, maar kan me niet voldoende concentreeren. Het leeft in mij en ik ken het niet. Als ik meen het te kunnen grijpen, glipt het tusschen mijn vingers door en het vliegt weg, de ruimte in, vanwaar het kwam of verzinkt het in den bodem waarop ik sta. Ik ben mezelf kwijt. Waarachtig...... ik heb het! Ik vergis mij. Het is heel anders.

Ik moet op mijzelf letten. Ze moeten mij daar nooit kennen, anders verlies ik mijn zelfstandigheid. Karel heeft mij voldoende in zijn sloot getrapt. Als ik Erica haar gang laat gaan, kan er van alles geschieden, maar als ik spreek, weet ik, vlieg ik met al mijn fraais de straat op. Ik moet daar blijven als een sfinx! Wie mij niet kent, krijgt ontzag voor me, heb ik vandaag geleerd. Nu sta ik op mezelf. Ik heb verschillende

aspecten van mijn persoonlijkheid ingekapseld, maar als ik wil, vroeg of laat kan ik er mee voor den dag komen en ze als balsem gebruiken voor een gewonde ziel. Ik geloof inderdaad dat ik talent heb om te schrijven. Erica heeft gelijk.

Wat zij inspiratie noemt, lééft in je zélf! Wât het eigenlijk is, zal wel eens geopenbaard worden. Ik denk dat het, het uitschakelen, het verdwijnen is van je bewuste persoonlijkheid, maar dat het niets met je onderbewustzijn heeft uit te staan. Ik zei zooiets al eerder!

Erica ook! Zij krijgt gevoelens, waarvan ze zich niet bewust wordt, maar die toch op haar inwerken. Daarbij komt, volgens mijn meening, dat wij menschen niets cadeau krijgen. Alles, wat men gaarne zou willen bezitten, vereischt den inzet van je ziel en zaligheid. Ik weet nú, dat dit mij tot duizenden problemen voert. Maar daar ga ik thans niet op in.

Ze zegt dingen, waarvan ze de bron niet kent. Ook ik niet? Ik weet trouwens — en niemand brengt me tot andere gedachten, dat ik haar bron ben. Ik weet nu al, waaruit ze put en waardoor ze geleefd wordt. Hoe geleerd zij ook zijn, straks win ik het van Karel en zijn vrienden. Maar ik ga een eigen weg. Mijn universiteit ligt op straat! Let op, het gaat spannen.

Het is 'n universiteit, maar men moet daarvoor het juiste gevoel bezitten. En dit is heel begrijpelijk, omdat hier het léven aan het woord is. En wat het karakter er van betreft, dat is nú nog 'n masker, een dood! Het heeft te maken met het gefonkel van sterren, heldere maannachten enz. enz.! Met alles wat ziel heeft.

Het is ook vanzelfsprekend, dat Erica's oogen nu het moederschap weerspiegelen. Wat je daarin soms ziet is angstig en voert je naar de kunst, waarover zij het telkens heeft. Ik ben al bezig aanteekeningen te maken; mijn kladboekje krijgt kleur, het spel gaat beginnen. Erica draagt nu een masker! Wij kijken er niet doorheen; wij, d.w.z. de geleerdheid, Van Stein en zijn soort. Ik wél! Goddank...... já, mijn God. Ik dank U! U ziet het. Ik heb mijn eerbied jegens U terug.

En verder?...... Ze is dicht bij mij en weer ver weg. Net als ze zelf zegt; ze is er en ze is er niet. Een geluk voor haar, dat ik nog een kind ben en van deze ongewone liefde niets afweet. Was ik anders, dan gebeurden er ongelukken. Want ook die zekerheid stelde ik vast. Ik vertelde haar iets en zij sprak tot mij. Toch weken onze lippen niet vaneen. Een mentaal gesprek was het... hemelen zongen toen. We kregen vleugelen! Het gezoem van 'n orgel kwam dicht bij ons. We zaten toen in de weide! Boven ons hoofd ruimte. De bloesems van den éénen boom die er stond, overdekte ons. Ik stelde toen vast, dat wij nog niet hadden geleefd. We voelden ons als engelenkindertjes zich moeten voelen. Er was alléén stilte! Eén heilig éénzijn. Wij gingen later hand in hand voort.

En wij liepen nu op zilverwitte sandaaltjes. Menschen waren er niet...... Dit kasteel behoorde ons alléén toe! En God in den hemel wuifde ons toe! Toen zagen wij, dat Hij een Vader en Moeder is. Liefde! Even later aten wij van de hemelsche vruchten, als om te bewijzen dat we nog aardsch waren, althans konden zijn zoo wij wilden!

Dit alles voor het bewijs. Als het later een druk voor me wordt, ben ik hiermede gereed. Nog is het stoffelijk. Maar voel je het?

Ik heb me voorgenomen met aanstaande moeders contact te zoeken en plaats daartoe een advertentie. Ik wil me hen van gedachten wisselen, omdat ik Erica in alles wil steunen. Ook voor mezelf, omdat nu het onderzoek begonnen is. Ik ben aan het pluizen. Eenige dagen later kreeg ik al antwoord op mijn advertentie. Ik had gevraagd, mij onomwonden te schrijven over hun dracht. Natuurlijk strikt vertrouwelijk. Zie hier de uitslag.

Het komt meer voor, dat moeders trek in 'n borrel hebben. Er zijn er, die heele flesschen zouden willen leeg drinken. Maar het bewijs van kracht en wil dragen zij in zich, want ze verzetten zich met al hun kracht er tegen en overwinnen ten slotte. Een moeder zegt: je kunt per slot van rekening van je kind geen dronkaard maken...... Ik vertikte het dan ook. Uit haar stijl kun je haar beschaving opmaken. Haar man is grondwerker. Maar ik bewonderde haar zoo, dat ik haar vijf en twintig gulden heb beloofd.

Een ander schrijft: „Ik had trek in 'n lekker wijntje, maar mijn man verdiende niet zooveel. En ik hunkerde zoo naar mooie kleeren, dat ik van verschillende oude één heel mooie jurk ben gaan maken. Niet een als wij vrouwen nu koopen, neen, zoo een als ze vroeger droegen. Mijn man dacht toen, dat ik op hol geslagen was en moest er om lachen. Voor mij waren het gelukkige dagen.

De vrouw van mijn broer was heel anders. Zij kreeg zoo nu en dan neiging alles in huis kort en klein te slaan. Ze kreeg trek in 'n biertje en net als ik wilde ze mooie kleeren hebben. Bij haar verliep het komisch. Ze kon toen gekheid maken, dat je er gewoon versteld van stond. Wij zeiden toen, dat wordt nog 'n kermisklant, pas op, het is een jongen. En het was 'n jongen...... Maar later, nu haar jongen al acht jaar is, is ze zóó sacherijnig geworden en haar kind zoo onuitstaanbaar, dat je van geen van beiden nog houden kunt. Ze liegt en bedriegt je, zooals wij nog nooit hebben meegemaakt. Een gekke boel is het, als je het mij vraagt, mijnheer. Maar ik hoop, dat u er iets aan hebt."

Zij zal haar jurk hebben. Ook al is het er niet een naar ouden trant.

Een andere moeder heeft het over veranderingen in haar karakter, en in dat van een kennis, die twee volle maanden verder is dan zij. Ook zij hebben, met de vorigen niet veel nieuws. Toen ik zoover was

gekomen, ging ik naar buiten. Ik voelde mij ineens erg naar worden. Het gewroet in andermans zaken staat mij tegen. Maar in het bosch, op mijn bank, zit een aanstaande moeder. Ik zie direct, dat het een gewoon mensch is. Ze zit naast me en geniet. Vanzelf kom je dan aan het praten. Hoe ik over haar moederschap begon weet ik niet meer. Maar ze vindt het drinken voor aanstaande moeders doodgewoon. En die angsten ook. Zij gaat er niet op in. Dat hoort er bij, zegt ze. En ze heeft wel wat anders te doen. Moet ik dan aanvaarden, dat Erica aanstellerig is? Deze eenvoudige vrouw joeg mij den angst op het lijf. Toen ik haar vroeg, of ze het breed had, antwoordde ze, dat ze het nog zoo slecht niet had. Alleen met de wieg zat ze en enkele andere dingen, die ze broodnoodig heeft, maar waar ze de centen voor mist. Ik vond haar zoo eerlijk, dat ik haar honderd gulden in de hand stopte en meteen de beenen nam, want ik vond mezelf 'n verschrikking.

De vrouw dacht aan gekke dingen. Ik heb het toch heusch eerlijk bedoeld, maar het kwam ineens in me. Wat ik wilde weten kreeg ik niet te hooren. Wat zij dacht, maakte me aan het schrikken. Ik ben géén sexueele gek.

Dit is een gemeene streek, Frederik, maar je bent ook niet meer normaal. Je moet niet vergeten, wat je nu doet is lang niet alledaagsch. En hier sta ik met mijn straatpsychologie. Ik doe domme dingen. Ik verlies mezelf op deze manier en dat moet niet. Ik zou dit goed willen maken, maar weet niet hoe. Ik huiver van mezelf. Dit doe ik nooit meer. Had ik dan maar liever al die brieven doorgelezen.

Ik ben weer terug in mijn kamer. Ik zal aanteekeningen maken. Een vredig gevoel is in mij teruggekeerd. Zeker, omdat ik mijzelf een pak slaag gaf. Als ik zoo bezig ben, voel ik wat pijn onder het hart. Even later voel ik het anders en is het, alsof mijn hart iets te zeggen heeft. Het is een voldaan gevoel. Ik laat me volkomen gaan. Mijn gedachtengang is nu natuurlijk. Maar toen ik mijn pen opnam moest ik ervaren, dat de pen alléén schrijven wilde buiten mijn wil om. Ik dacht te zullen stikken en werd er koud van. Wat was dat? Was dat soms inspiratie? Ik wil dat niet, het doet mij aan den dood denken.

Ik had het gevoel alsof al mijn organen iets wilden zeggen en het zweet brak me uit. Ik schrok hevig. Wie ben je eigenlijk, Frederik? Is het iets van 'n schrijver? Hebben dichters er hinder van, voelen zij dit gebonk in hun lichaam ook? Het is een geweldige spanning, nog nooit te voren zoo iets geks beleefd. Ik gooi de pen neer, loop heen en weer en dwing me aan andere dingen te denken. Ik zie mezelf in Italië, Parijs, Sumatra, Londen en Berlijn. Ben even nog in Grinzing, omdat de wijn me dien avond niet beviel, te zuur was. Ik lig te slapen in den trein en ben tegelijk in Venetië. Hoor je dát? Zag je dát? Méér is er niet!

Maar ik ben mijn inspiratie volkomen kwijt. Erica is in vergelijking met mij 'n bewust schepsel. Karel ook en zelfs Anna. Mijn gedienstige bedriegt me. Je zult het zien. Wij zijn dus kunstenaars. Een koud bad zal me goed doen. Ik ben er nog te jong voor. Ik bedoel, voor die inspiratie. Het mooie is nu uit me weg gevaagd. Ik zelf ben er de schuld van. Ik ga begrijpen, dat wij menschen nimmer alleen zijn. Wie wil mij nu wijs maken dat 'n bloem vrouwelijk is? Wij kennen de dingen niet bij naam...... De ziel niet...... en nú verandert alles!

Ik sta weer buiten...... halsoverkop rende ik de deur uit, de straat op, het bosch weer in. Hier zit ik nu. Wat was het? Weet jij er het antwoord voor? Ik weet het...... maar ik màg er niet aan denken. Het is heel kostbaar. Ook kun je het des duivels noemen. Maar ik ben magnetisch geladen. Zóó gewapend als het maar mogelijk is. Het kan je breken, schoon schip in je maken, je kùnt er alles door verliezen en alles er door winnen. Je hebt het of je hebt het niet...... Je zit vast in den zadel of je valt er uit en breekt je nek. Het is àlles en niets en daarmede heb ik het mijne over dit onderwerp gezegd.

Ik weet nu zeker, dat ik het voorloopig met rust moet laten. Het verschijnsel hiervan voert je tot groei en bloei. Mij ging het zooeven tè hard.

Ik weet het nu. Uren van inspanning zijn voorbij. Ik ga lekker eten! Mijn smaak heb ik er niet bij verloren, maar Gerrit is anders. Hij ziet iets aan me. Of ben ik het! Als ik hem vraag wat het is, weet hij het niet. Ik ben dus in geen enkel opzicht geheimzinnig. Ik eet, zooals ik gisteren deed. De menschen zie ik vandaag anders. Ik ben ver van krankzinnigheid weg. Ik wil er niets mee te maken hebben.

Ook de klank van mijn stem is normaal. Maar ik ga niet eerder naar Erica voordat ik zelf voel dat het kàn, dat het goed is! Ik laat mij niet aantrekken door toevalligheden. Ik ben zoekend en ga wandelen om te vinden. Ik denk oprecht en bij mijn volle besef na over alles. Ik wil niets bezitten wat ik zoomaar krijg. Ik moet er het fijne van weten. Zoo ziet mijn dagboek er vandaag uit. In mij komt gejubel, de vreugde van den blijen en gelukkigen mensch, die ik nu ben.

Wat is de natuur opeens wonderlijk mooi. Nooit nog zag ik haar zooals nu.

Als ik zóó tot eenheid kom met alles, is het, alsof ik mijn grootvader voor me zie. Ook hij was een liefhebber van de natuur. Nu ik weet, dat vanuit de ruimte nog geen bazuinklank de dooden tot opstanding geroepen heeft, moet ik wel aanvaarden, dat hij nog in ruste is. Ik heb nu bepaalde neigingen om hem uit te lachen, omdat hij, toen hij nog leefde, steeds zijn eigen boontjes wilde doppen. En met een eigenwijsheid, die Onze Lieve Heer niet gevallig was. Hem heb ik nu niet meer noodig.

Maar ik voel, dat hij thans zijn levenslust verloren heeft. Hij zal het bar koud hebben daar! Zoekt het daarom zelf maar uit, groote!...... Je wist het immers altijd beter!

Dit heeft met Erica's verschijnselen niets te maken..... begrijp ik. Ik kom er niet van los...... àlles heeft gestalte gekregen, maar ik wil mijn nachtrust niet verliezen. Ga weg man...... ga terug! Ik behoef nu je kasteel nog niet schoon te maken, daarvoor roepen ze je nog.

Aan het eind van dezen dag dankte ik Hem voor àl het gekregene! Toen overviel mij een rustige slaap. Ik vergat alles en stond frisch en opgewekt, volkomen vrij van elken vreemden druk, op, om de mij opgelegde taak af te maken. Ik weet, dat het leven op aarde bijna een zegen kan zijn. En God gaf ons niet voor niets oogen om te zien en ooren om te hooren, kortom ,een organisme om te werken en te leven, een kasteel, waarvan mijn vensters al wagenwijd open staan!

Wie dit niet begrijpt is een verloren zoon.

WAS DIT NU INSPIRATIE, FREDERIK?

De volgende dagen bracht ik door met nadenken over alles. In mij is rust gekomen en natuurlijke overgave, waar Moeder Natuur mij bij geholpen heeft. Ik moet aan al dat vorige niet meer denken......! Ik weet ook, dat mijn hand thans zou weigeren om die ellendige krachten te aanvaarden, waardoor geen zenuw onberoerd bleef en de pen persoonlijkheid door kreeg. Ik verzeker je, ik kende deze dingen niet...... Ik zei al, voor mij zijn ze lijkachtig. Ik maakte hierin schoonschip, groote schoonmaak. En toen dat gevoel zich aan mij manifesteerde, voelde ik mij als herboren. Ik boog mijn hoofd diep..... en dankte Hem, dat ik er zoo goed afgekomen was, hoewel ik, naar ik begreep, mijn evenwicht plotseling verloren had. Iets bracht mij volkomen uit mijn normale doen. M'n beenen schoven onder mij weg!

Daarvoor maakte ik lange wandelingen door het bosch om tot eenheid te komen met alle leven daar, waar ik vroeger wel naar keek, doch waarvan ik nog nooit zóó genoten had, als thans, dat waar ik mijn eigen kleine zieltje het best kan begrijpen. Ik wist het eenvoudig niet. Stond ik vroeger naar de schoonheid van 'n bloem te kijken, dan vond ik dat een wereldje op zichzelf. Hoe wonderlijk dit wereldje met zijn eigen ruimte en tijd, zijn eigen karakter, dood én leven ook was, het raakte me niet. Nu hindert het mij mateloos wanneer ik zoo'n leventje ruw zie vernietigen; ik zou karrevrachten er van willen koopen om ze een andere plaats te geven, zoo ver mogelijk van de menschen weg. Want nú spreekt dat leven tot mij. Het leeft in mij en dus moet ik met die gevoelens rekening houden. En dat zoo ineens! Wat kan 'n mensch toch vlug veranderen. Ik weet nu, dat het mijn universiteit is, die aan mijn persoonlijkheid schaaft. Elken morgen krijg ik mijn lessen te leeren en mijn leeraren hebben niets te verbergen. Ze staan onbevangen voor je, waar niemand het ziet!

Alles veranderd! Alles in mij. Ik zag de dingen met mijn oogen dicht. Ik keek naar de dingen en zag ze niet zooals ze zijn. Ik zag er een deel van, het uiterlijk nog maar half, de vorm waarin dat leven gegoten is. Maar de rest onderging 'n stoffelijke verwaarloozing. Ik dacht, dat ik genoot, maar dat maakte ik mijzelf maar wijs. Ik at lekker; nu weet ik, dat ik nog nooit gegeten heb. Ik slurpte m'n kostje op, net als 'n varken

dat kan, en ging verder. Ik weet nu, ik voelde me steeds mensch, maar ik was het niet, geen seconde!

Nu ben ik zoover gekomen, dat ik met mijn eigen maag ben gaan praten. Ben jij het nú, die eet, of ben ik het? Vandaag krijg je niet meer. Ik zet je onder contrôle. Praatjes verwacht ik niet van je. Ik verwacht, dat je je heer en meester onderdanig blijft. Ik ben het voortaan die de lakens uitdeelt!

En zie, sinds vanmorgen heb ik niet meer zooveel trek en het bevalt mij best!

Zooeven een moeder gezien met haar kindje. Een erg lief ding en de moeder was van een frissche schoonheid. Dat begreep ik vroeger niet zoo, het leek allemaal zoo doodgewoon. Nú sta ik er anders tegenover, ik vind het nu een machtig wonder. Daar voor je weerspiegelt zich de hemel in een kleine, die, moegezogen, slaapt in de veilige bescherming van een kinderwagen. Een wagen, die een leven, een ziel en een geest. ja een wonderbaarlijk kasteel bevat. Maskers zag ik niet, daar is alles tè jong voor, het leven begint!

Ik ben thans bezig om alles wat leven bezit vriendelijk te groeten. Niet zoo als die man, dien ik hier telkens ontmoet en er lust in heeft om elkeen goeden dag te zeggen. Hij maakt er een hoofdbuiging bij, die je duidelijk maakt, dat hij er een van de vijf kwijt is. Dit is niet meer normaal...... de man doet ongewoon, hij is klaar voor een psychiatrische inrichting. Jammer toch...... hij lijkt mij 'n intellectueel. Het eerste wat ik dacht, was: die heeft het vroeger beter gehad. Maar ik zal informeeren wie hij eigenlijk is. Ik vermoed, dat deze man, die toch geen kinderen kan krijgen, iets heeft, waar Erica door aan het tobben is geslagen. Die allures zijn een masker. Hij buigt, als 'n koning, doch zijn hoffelijkheid geeft te denken.

Maar hoffelijkheid is het. En ik stelde vast, dat hij nu niets te beteekenen heeft, de menschen willen dat niet. Ze gaan ervoor op den loop, ze glimlachen. Zag je dat spotten?

Moet je zoo'n boom eens zien. En kijk eens naar dat vogeltje. Het diertje zoekt voedsel. Iets anders bestaat niet voor dit wezen. Het lééft voor honderd procent. Waren wij maar zoo in harmonie met alles, we beleefden dan een andere wereld, een die regelrecht in verband staat met de Alom-tegenwoordige, met de kern, de schepper van de grondgedachte, die ons beenen gaf om te loopen en dat diertje daar vleugelen en 'n keeltje om te zingen. En de menschen klagen, dat alles zoo oneerlijk is verdeeld. Ik geloof het nu niet meer. Dit heb je in eigen hand. Ik weet wel, dit alles voert je tot allerlei problemen. Wij, die zoo in strijd met de wetten en de goddelijke harmonie leven, overheerschen. Zou dat mogelijk zijn als we niets met elkaar te maken hadden? Neen,

want dan zou de dierenwereld er niet zijn. Dan zouden wij in een heel andere wereld leven, doch de dingen zetten zich voor je neer en vragen om wat hartelijkheid: Een bewijs, dat ze ons kennen. Wij zijn anders!

Ik heb nog nooit zoo heerlijk gewandeld. Ik genoot van elken stap en van moeheid geen sprake. De levensvreugde kan ik niet op, mijn organische stelsels tintelden voorbarig. Indien we niet naar den winter gingen, zou ik denken, dat de lente in mijn bloed zat. Ik dartel! Ik spring van geluk. Ik kan het uitschreeuwen van innerlijke voldaanheid. Ik barst eigenlijk! O, Frederik, als dit alles maar echt is.

Wat ik vroeger niet heb gekund, dat doe ik nu. Ik trapte bijna op 'n slak. Ik pak het dier beet en gooide het...... neen legde het aan den kant van den weg. Ik praat tegen het dier, voor mij één van de allerlaagste levensvormen die God heeft geschapen! Toen ik mijn handeling besefte, nam ik het besluit om het niet meer te doen en dat leven z'n eigen gang te laten gaan. Ik let thans op noodzakelijkheden, natuurlijke hulp aan minder bevoordeelden, maar stel direct vast, dat ik duizenden werelden te aanschouwen krijg, die stuk voor stuk een eigen zelfstandigheid bezitten. Ik zeg nu: doe als ik en zorg dat je voor jezelf een bestaan verovert. Wie lui is moet dan maar armoede lijden. Ik heb de wereld gezien!

Zoo'n slak toch, het dier accepteert mij niet en kruipt weer op den weg waar het straks door 'n mensch wordt doodgetrapt. Dat is eens en nooit weer, die wereld is niet te helpen! Haar bewustzijn moet eerst ontwaken. Als je dood getrapt wordt is het je eigen schuld. Ik wacht er niet op. Die fractie van leven heeft dus te leeren hoe het zichzelf moet verzorgen. Maar zijn wij menschen anders? Vreemd toch, zooals mijn gedachten flitsen! Nu ik hier aan denk, zie, of zag ik plotseling dat, wanneer wij menschen wat dieper over het leven nadenken, wij er kennis van krijgen ook, zoodat wij tegen ons zelf mogen zeggen: „Ik wéét iets van de Goddelijke schepping. Ik ken Zijn wetten. Als wij bijna stoffelijke engelen zijn, zal van deze soort dieren niet één meer op aarde leven, omdat die rotte plekken niet meer bij ons vergeestelijkte bestaan behooren. En prompt daarop voelde ik, dat zèlfs de natuur een ander gewaad krijgt. Eigenlijk alles. Hoe oud ben je eigenlijk, moeder Aarde? Hoe oud is de zon, is de maan, zijn de sterren? Hoe oud ben ik? Hoe oud is 'n begaafd wonderkind? Waardoor komt zoo'n wonderkind aan al die prachtige zaken? Is het een oneerlijke verdeeling? Want kunst of wat het ook is voor zoo'n wonderkind zijn Goddelijke geschenken! Volgens de menschen dan, maar ik ben bezig om niet meer als mensch te denken. Ik wil kind zijn en al die zaken napluizen. Ik ga na wat er eigenlijk aan de hand is.

Eerlijk gezegd, het kan mij weinig schelen hoe oud al dat leven is. Ik zou wel willen vaststellen, dat er géén einde is aan dit alles. Maar já,

dan sta ik niettemin voor den dood en zijn afschuwelijk attribuut, de kist, waar je onbarmhartig ingaat — het einde van je bestaan als mensch! Wat nu? Nu ik àl deze ontzagwekkende dingen zie en bewonder, staat die vervloekte dood me uit te lachen. Hij vraagt: „En ik dan?" Zie je, dit is nu 'n begrip? En of je al hartelijkheden tegen hem zegt, het helpt je niets. Er is hier 'n einde en je staat voor zijn leven of voor zijn dood! En in die wereld is hij heer en meester over al je bezit. Erica heeft mij tot nu toe al geleerd, dat je achter zijn blauwen bril moet zien. Hij zet die op, opdat de menschen zullen denken, dat hij, ondanks zijn onprettig voorkomen, lieflijk is, welwillend, ja, van een bizarre schoonheid. Ik voor mij zie hem — waardoor precies weet ik niet — anders. Wél weet ik, en dat staat voor mij als 'n paal boven het water, hij is niet wit, noch zwart, hij is...... kleurrijk...... maar volkomen gewetenloos! Zie hem niet anders!

Ik zie geen maskers vandaag. De zon lacht niet tegen me, maar vervult me van een heiligen ernst. En ik ben ernstig. Is dit een teeken dat ik gek ben? Anders dan ál die menschen om mij heen? Ik ga het directe doel van ons leven inzien; Mijn moeder geloofde niet aan zooveel. Ze voelde zich altijd doodmoe en toch wist ik haar ijzersterk. Armoede was het. Ze hoorde me niet graag. Ik zei altijd wat ze juist niet wilde weten. Ook Vader negeerde mij er om, maar vond ik voor mezelf juist wat ik wilde. Ik had nu macht over zijn leven. Ik deed eigenlijk wat ik wilde. Hij vloog er steeds in en stopte m'n zakken vol. Uiteindelijk was ik zijn kind en was hij mijn vader. We zijn steeds goede vrienden gebleven, doch we stonden op eigen beenen. Ik had ontzag voor zijn vaderschap, hij voor mij, omdat ik tot zijn leven behoorde. Hij wist, dat ik vroeg of laat tóch zijn kasteeltje zou verlaten, omdat het voor mij tè muffig stonk, hoewel hijzelf het niet merkte. Maar in dien tijd — piepjong was ik nog — stonden wij voor onze eigen wereld. De mijne was ruimte, de zijne even beknopt als die van een slak. Hij was enorm rijk, maar wist met zijn rijkdom geen raad. Toen ik dat begreep, hielp ik er hem van af en leerde mede met behulp van zijn geld de wereld kennen! Eigenlijk grappig, hoewel een wrange voldoening.

De laatste dagen ben ik stukken opgeknapt. Ik slaap als een roos. Ik ga liggen en ik slaap. Nooit te voren beleefd. Ik veronderstel nu, dat ik het natuurlijke benader. Dat van Erica is zoo gek nog niet, ze leert mij denken! Maar haar problemen blijven haar leven vergallen, volgens Anna, die ik op straat mocht begroeten. Ik ben er nog niet geweest, doch ik voel, dat ze mij tot zich trekt. Daartegen bied ik weerstand. Ik ga nu, als ik het zélf wil, niet langer wil ik door haar wankelen, evenmin als Karel, door niémand meer! Ik zet een streep onder zwakke willetjes...... Ik zèlf ben het en niemand anders, die mijn leven aanvaard. En nu begin

ik te handelen voor mezelf. Vroeger was ik een speelbal voor anderen..... Menschen trokken mij bewust of onbewust uit de dagelijksche kunst. Want àlles, wat ook, is kunst, mits het je voert tot het natuurlijke, het harmonische, tot Hem?

Den volgenden dag voelde ik mij zuiver en mezelf. Ik besloot haar te bezoeken. Karel, die mij bijna omver reed, zei, dat het heel goed ging. Hij maakte een hoop onzin, deed kwajongensachtig, gooide mij na met zijn peren en appelen...... maar dacht er niet aan mij eventjes in zijn sloot te trappen, hetgeen hij anders steeds probeerde, ook al stond je pas enkele seconden tegenover hem. Ik vond hem nog al bedaard. Er waren geen liflafjes te zien, ernst kwam me tegemoet. En ik begreep het ook, toen hij zei, dat er weer een op sterven lag, waarvan hij het masker niet kende. Typhus, zei hij en hij dacht, dat de lijder zou sterven...... Toen regende het fruit. Ik schrikte, maar gooide het van mij weg, omdat ik al van kind af voelen kan, wat soms de menschen denken. Ik zei al, ze noemen het telepathie. Ik geloof er niet aan, want zelfs 'n hond en een kat bezitten het. Ik zeg je, het is àlles of niets bedenken, het beslist léég zijn voor 'n ander. Het is, dàt leven moet je aanvaarden! En nu gooit je 'n ander dood met eigen dingen. Het komt vanzelf in je en je weet het. Ik speelde er Karel door uit. Hij verloor vandaag àl zijn troeven. Ik weet nu, dat ik er hem volkomen door kraak...... Hij gaat nu begrijpen, dat ik iets meer ben dan 'n onbeholpen kind. Mij zegt het geen cent! Het is niets dan léégte! Dat begrijp ik eerst vandaag, bezit een eigen ruimte én 'n persoonlijkheid. Maar waar het bij behoort weet ik niet! Is het ziel of is het geest? Ik weet het niet!

Erica zit achter haar klavier. Fijn, dat je komt, Frederik, zegt ze. Aanstonds zullen we praten. Ze speelt prachtig. De Liebestraum van Liszt.. Ik luister meteen. Ik doe mijn oogen dicht, ze speelt vandaag wonderlijk goed, gevoeliger is het. Dieper en tegelijk zachter. Is dit van haar zèlf? Of ruik ik ook hierin verschijnselen. Droom toch, Frederik.

Ik kan het uitjubelen van geluk, zoo speelt ze. Eerlijk, er gebeurt iets met mij. Ik vlieg met haar door de ruimte. Ze is nu in staat om liefde tot ontwaking te brengen, als het voor mij maar niet te laat is. Ik beloof nu mezelf nuchter te blijven. Ik ga voelen, dat ik anders uit elkaar spat. Dìt is kunst! Zoo heeft ze nog nooit gespeeld. Iets geks is het. Ik kan het bijna niet verwerken. Het overrompeld me. Een leeraar spreekt tot zijn armen leerling. Noten, Erica, hebben nu geen beteekenis meer. Je bènt nu jezelf niet, maar toch zou Karel je zoo moeten kunnen hooren, en Van Stein en al je vrienden. Die zijn altijd weg als er groote dingen gebeuren. Het is net alsof God zegt: „Het gaat jullie niet aan, onverschilligen". Ik geniet. Ik sterf. Ik heb waarachtig lief. Franz von Liszt, je hebt me te pakken. Ik ga zien, dat ik mijn tijd verknoeide. De ergste

misstap die ik ooit deed. Ik heb niet geschapen? Ik verknoeide mijn tijd? Ik plantte niet? Ik trok niet eens aan de bel? Ik heb nimmer geweten wat een kus van 'n vrouw te beteekenen heeft? Nú voel ik, waarom wij menschen onze oogen sluiten voor iets, wat toch zoo gewoon lijkt. We hebben nergens, nergens ontzag voor. Voor een kus doen we meer dan op de knieën vallen om te bidden tot God. We zijn zoo van streek, zoo ongelooflijk gelukkig, dat we ze sluiten. O, mijn God, dit kind is behekst!

Ik hou mezelf vast, ze dartelt als 'n vlinder de ruimte in. Ze is eigenlijk steenkoud en toch zóó warm, dat je haar naaktheid ziet. Ze staat naakt voor me en dat door Franz von Liszt. Wat moeten wij menschen dezen man toch dankbaar zijn. Je leert ons liefhebben en kussen.

Ik beleef een drama! Ik sta voor een wonderschoone vrouw. We zaten samen in het bosch en keeren nu huiswaarts. In haar kasteel is het wonderlijk schoon, de kachel brandt, bedienden zijn er niet. Ze behandelt alles zelf. Ze drukt op knopjes en het staat voor je klaar. Een paradijs is het. Nu dansen we. Ik zie me gekleed in een Romeinsch gewaad, de zilverwitte sandaaltjes aan m'n voeten. Zij is 'n prinses. Ze is slank en wonderbaarlijk gevuld, nog nooit in mijn leven heb ik zoo iets schoons gezien. En dat voel ik in mijn armen. We drinken champagne...... nippen er alleen maar van, omdat we onzen bovennatuurlijken brand niet willen dooven. We verzinken in elkander. En ze kùst mij. Mijn oogen vallen dicht, mijn hart koopt bloemen voor haar wezen. Ik sta op viooltjes en vergeetmenietjes. Zij draagt ze in háár oogen, ze spreken tot mij.

We rijzen op...... we maken opnieuw een wandeling door de omliggende tuinen. De maan schijnt. Hoor je den nachtegaal zingen? Ik draag haar in mijn hart. Ze vertelt me hoe lief ze mij heeft en bewijst het ook. We zijn in een hemel. We zweven van de aarde weg, álles is Goddelijke schoonheid in en óm ons heen.

Ik kom met haar leven tot éénheid. Zij met het mijne. Ik voel me man, noch vrouw. Ik weet echter, wie met mij is. Ik veredel en keer terug tot het oogenblik, waarop wij het verstand kregen om te kussen. O, Franz von Liszt, wat wilde je met dit alles? Indien jij het niet had gevoeld, niet had ontsluierd, niet had aanvaard, waren wij blind en doof gebleven. Onbewust van onze persoonlijkheid. Hoe moet ik je danken!

Ik vlieg door haar leven, zij komt tot éénheid met het mijne. Nú zijn we volkomen. Ik word haar hoofd, haar hart. Ik stroom door haar bloed. Ik heb háár oogen om te zien, haar stem om iets lieflijks te zeggen. Ik sta op haar beenen, ik tuimel niet. Ik glij vanzelf in haar ontzagwekkende persoonlijkheid. Ik kom tot éénheid met sterren en planeten. De zon zegt, dat ze nú...... vader is. Daar valt een meteoor en wij begrijpen, dat dit een goddelijke afgezant is. Wij omarmen geluk en leed, maar ook dat leed komt van Hem, Die ons nu volgt. Ik kuste haar duizenden malen.

Ik vergreep me niet aan haar kuischheid. Ik sterf van geluk. Ik weet nu wat liefde is!

Dan legt ze zich neer aan mijn voeten. Het heelal is in haar tot ontwaking gekomen, ze is 'n Godin! Ik ben 'n God! Dank je, Franz! Ik ben je zoo dankbaar...... Wat heb je ons veel geschonken!

Ik bid, zij bidt! Ik zie haar afkomst, zij de mijne. We gaan in elkaar, wáár het geschieden moet. Nog steeds heb ik mijn oogen dicht, ik droom en ben klaar wakker. Plotseling scheurt het universum vaneen. Ik splits me en zij ontvangt! De rozen krijgen thans ons bloed, het dier het eigen geluid, een boom het geweld van ons leven. Zij en ik zien en voelen het, wij weten het, dat óns leven in álles geopenbaard werd. De zon staat er buiten, de maan eveneens, maar dat wat wij bezitten gaven wij licht, leven, ziel, geest!

Ineéngestrengeld, van ziel tot ziel één, lichamelijk één, monden gesloten...... herrijzen we uit den dood. Nergens zien we maskers! Ze zijn er niet! Dan lost ze in mijn armen op. Ze gaat naar haar eigen wereld om af te wachten. Ik zie, dat het goed is! Daarginds, op een hoogen berg, knielt ze neer. Ik zie haar gestalte, hoog boven haar hoofd staat een lichtend kruis. Daarvoor bidt ze. Daarheen stuurt ze zichzelf, daarhéén gaat ze om te danken.

Ik zie, dat ze kleiner en kleiner wordt. Ze lost op voor mijn oogen. Als ik denk, dat ze weg is, waarheen weet ik niet, staat ze naast mij

„Zie je mij? Voel je mij? Heb je mij lief? Ik lééf! Wij zullen leven en lief hebben alles wat leeft. Is het niet?"

Een gewoon mensch is het nu. We keeren huiswaarts, we zijn als de andere menschen. Nu we onze oogen openen zit zij daar en ik hier, we hadden lief, we hebben het gevonden. Zóó heb je lief, dit leeft in je, maar je geeft het nooit! Nooit! Omdat je jezelf niet geven kunt. Franz von Liszt leerde ons hoe het te moeten schenken. O, die Franz, wat maakte hij mij gelukkig. Mijn prinses...... ik ga nooit meer van je weg! Of je moet mij zélf wegjagen. Maar dat geloof ik niet, omdat jij jezelf kent. Je breekt je nek niet meer over aardsche dingen, het hemelsche is in je ontwaakt. Wij gaan verder, schenk me echter nog één kus! Dank je. God zal je zegenen!

Dit is iets ongekends. Erica heeft geloof ik wel tien maal hetzelfde gespeeld, zoo vreeslijk lang was ik op weg. Ze behekst me...... ze is niet meer zichzelf...... Ik wil van al dit gedoe meer weten. Hoe onbenullig ben ik. Ik schaam me voor me zelf. Ik voel me bedrogen. Het schuim staat op mijn onzichtbaren mond, het eenige nog, waar ik ontzag voor heb, of ik had haar naar de keel gegrepen en mij volkomen vergeten. Indien ik het niet zoo kinderachtig vond, schold ik haar kunst uit voor uitingen van erotiek. Is dat moederlijk, moederachtig?

Een ander gevoel toont me een bongerd. De boomen hangen vol vruchten. Zoet en zuur door elkaar. Haal daar de rijpe maar uit, Frederik, storm er op af en verklaar dan of ze niet tot die wereld behooren.

Wat speelt ze wonderlijk mooi, ze is fantastisch. Nét gek! Ik zink weer weg, haar klanken, ontlokt aan dat stuk hout met snaren, wiegen me weer in slaap. Hoort nu zoo'n gesjilp eens. Ze is 'n groot mensch. Het stormt in haar leven en het is er rustig. Ook zij kan lief hebben. Dit kan zoowel ruimte als bekrompenheid beteekenen. Voorbij is het, plotseling sta ik voor een kloof die zij geschapen heeft. Ze doet het zèlf?

Griezelig wordt het, steenkoud voel ik me ineens. Is dit het Adagio..... in ....dddd..... opus 30-I? Ze zegt het! Is dat doof en blind zijn? Ik zie als het ware wat doofheid is. Ik ruik het door haar spel. Het trilt onder mijn maagstreek, door iets, wat zooeven in mij geboren is. Zoo leef je en sterf je tegelijk. Erica, je bent van adel! Maar niet meer van deze wereld. Ik weet met je, dit heeft Karel nog niet gehoord. Ik voel nu, dat ik weer in alle opzichten mezelf ben.

Ik zie nu een kermistent, een tentoonstelling van schoone kunsten er naast. Menschen gaan in en uit en begrijpen het niet. Waarom zette men deze zoo verschillende werelden bij elkaar? Erica lééft erdoor en ze speelt erdoor!

Ik zie vloed en eb, bloed over me komen; het loopt zoo uit haar weg. Vanuit haar hoofd komt het op mij af. Het geeft licht ook, fosforiseerend is het, en haar zenuwstelsel heeft er mede te maken. Aan het eind van haar haardos flikkert het. Is dit — inspiratie?

Ik hoor je en zie je, Erica, maar ik ben ver van je weg. Ik zou in slaap vallen, indien het niet zoo ernstig was. De lieflijkheid is er nu af. Ze is als 'n razende windhoos. Het stormt...... het bliksemt. het onweer is ontzettend. Ons gehoorvlies kan er niet tegen. Mijn God, ik krijg een beroerte. Houdt in vredesnaam op. Ik ben doodmoe! Ik voel me kleverig. Ik ben bang voor mezelf. Ik pluk nooit meer bloemen. Dit gaat niet goed, het praat tot je en slaat je onverwachts neer. Het schroeit in je, branderige lucht ruik je, de bliksem is ingeslagen!

Ik ga naar buiten en schiet van mij af, links en rechts vallen er dooden. Ik ben 'n revolverheld en heb met het wilde Westen te maken. Ik kom zoo juist terug van 'n wilde jacht op katten. Als ik er te pakken heb, zie ik, dat het 'n mensch is. En dat mensch lijkt op Erica. Maar ze is het niet, haar gestalte is anders. Tóch lijken ze op elkaar. En dan valt er duisternis. Ik stik, ik schreeuw het uit. Ik voel nog, dat ze mij naar een ziekenhuis brengen. Maar Karel wil mij niet helpen. Hij zegt: zoekt het zèlf maar uit! Ik ben 'n boeren zoon. Je ziet het nu, allemaal larie, sentimentaliteit, vrouwelijke barmhartigheid, waar ik niet in loop!

Ik zie naaktloopers, menschen die aan naaktcultuur doen en zich ver-

gapen aan dat, wat een ander van zichzelf heeft gemaakt. Ik voel nu, waarom die lieden ertoe kwamen, zich voor 'n ander uit te kleeden. Ik krijg nu een stortbad, maar voel, dat er toch ook een hemelsch wolkje om zweeft. De wind raast nog harder. Het regent dat het giet. Ik ben in een schuur gezet, op mijn hoofd druppelt het. Ik geniet van een doodstraf en ben er niet bang voor. Ik weet het nu; mij krijgen ze niet gek! Iedereen kan gek doen, ik doe het niet! Dit is weer een openbaring voor me! Maar zij speelt verder en doet alsof er niets anders meer bestaat. Ontzettend is het! Ik sta op een dak en val naar beneden, mijn hersens zijn gebroken. De dokter spalkt ze en meteen ga ik verder. Ik vat vlam en ben tegelijk gedoofd. Ik zie mijn eigen lichaam! Dit lijf heb ik ook in Parijs en Brussel gezien, te Londen en te Weenen. Des nachts in Napels. Toen waren er vrienden bij me, die echter een richting uitgingen die ik niet verkoos. Ik verliet hen en heb hen nooit meer gezien.

Ze valt tot de Aarde terug en klampt zich vast, ten tweeden male, aan Franz en zijn Traum. Ik ga niet meer met haar mee. Ze is 'n vervloekte heks. Ik wil die gekheid niet weer zien, waanzin wordt het. Ik ben volkomen wakker geschud! Ik noem het nu kunst met een „D" ervoor. De ......„d"...... van dierlijk gedoe. Dit hoort ons menschen niet toe. Dit is afschuwelijk van grootheid. Ze is thans geen mensch meer, want menschen blijven altijd zichzelf, ook al lost de persoonlijkheid volkomen door hun kunst op. Immers, ze vielen dan uit hun lichaam, zakten in elkaar. De bewuste wil brak! Als er een wil is!

Eindelijk vindt ze zichzelf terug. Ze staart naar de toetsen, is geestelijk en lichamelijk 'n wrak. En dat zoo ineens. Zie die oogen, het lijken die van 'n schelvisch met het wilde er in van 'n tijgerkat. Nog zit ze daar. Ze denkt waarschijnlijk en zoekt zichzelf te hervinden. Slechts haar voeten bewegen, haar lichaam is als verstijfd. Toch komt er meer en meer beweging in haar zélf. Als ze dat ten minste nog niet verloren heeft. Ik merk nu, dat ik sarcastisch ben en dat mag niet.

Ineens springt ze op. Ze hijgt naar adem, maar is zichzelf. Ze schreit. Ik krijg medelijden met haar. Ik laat haar echter stil uitschreien en heb al spijt van mijn gedachten. Ik zie haar rustiger worden, hoewel haar schouders nog schokken. Toch ben ik niet bang, dat het haar kind raakt. Geen oogenblik heb ik er aan gedacht. Ze heeft haar zelfbeheersching terug. Nu moet ik haar bewonderen. Groot is ze, machtig, ongelooflijk. Ze vraagt me, alsof er niets is gebeurd:

„Was dat nu inspiratie, Frederik?"

Ze laat er op volgen: „Dit was toch niet echt? Niet echt menschelijk! Ik wilde wat voor mezelf spelen, echt genieten. Toen kwam jij binnen en voelde ik me innerlijk veranderen. En ik wist van niets meer af! Wat is eigenlijk inspiratie? Ik had dat ding wel kort en klein willen slaan,

zoo'n kracht voelde ik in mij. Mijn vingers jeukten, tintelden van voldoening en mijn hart legde ik in den klank. Het is alles wat ik er van weet."

Ik geloofde haar niet alleen, neen, ik wist dat zij de waarheid sprak. Er was iets, wat haar beschermde en zonder dat ze zou zijn bezweken.

„Praat er in vredesnaam niet met Karel over," zegt ze, weer heelemaal zichzelf. Het is om er naar van te worden; want ik dacht juist aan hem. Een lach van hem en ik sla hem tegen den grond. Natuurlijk, anders....." Zóó is ze zichzelf. Ik weet, ze wordt niet gek!

„Als jij hier bent, Frederik, gebeurt er niets met mij, weet je dat?"

Ik geloof het gaarne, maar moet het eerst verwerken. Aan zelfmoord denkt ze niet meer, zegt ze, ze is sterker geworden, warme gevoelens kwamen aan en gingen weg. Ze is nu, volgens haar berekening, nét tusschen de derde en vierde maand in. Het kan iets verder zijn, máár...... Wat wil dit zeggen? Nu is er een voortdurende warmte gekomen, voelt ze. Ze zegt het en ze zal het ook wel weten, dank zij haar lichamelijke gewaarwordingen.

We zijn denkende. De angst is weg, we zijn doodgewoon. Nu ik nogmaals vraag in welke maand wij eigenlijk leven, zegt ze, dat het de vierde en vijfde maand is. Ik maak er uit op, dat ze zichzelf tóch nog niet is en van verre mijn vraag beantwoordt. Ik ruik beïnvloeding, maar vanwaar komt die? Ik geloof nu ook, dat er verandering komt. Lét op...... hier is 'n natuurverwisseling of -schommeling vast te stellen, waarvan de slungelige Van Stein geen hoogte krijgt, want hij slaat juist de plank mis. Hem zie ik thans, als 'n koorddanser met 'n paraplu, hoog boven het volk zijn kunsten vertoonen. Hij denkt, dat het zijn tangen zijn waardoor hij verlost. Ik zie scherper en weet nu, dat de bladluizen hem te pakken hebben. Wat 'n val maakt die man!

Wat er in Erica leeft is afbraak en tegelijk kunst, hooger bewustzijn. Op al die dingen ga ik vandaag niet in, want ik ben doodmoe. Ze zegt weer, dat ze te oud is, maar vraagt meteen, of ik niet weg blijf. En Karel moet er niets van weten. Alléén al niet, omdat hij om alles lacht. Als een kind klampt ze zich aan mij vast. Ik ben niet anders.

Maar dan vraagt ze weer. Weet jij, Frederik, of de ziel meermalen op aarde leeft?"

Ze heeft mij dit al eerder gevraagd, wij hebben er al zoo vaak over gesproken. Ik ga er niet op in. Je zou zoo zeggen, dat er iets ontwaakt, haar vragen krijgen inhoud, ze zijn menschelijk verantwoord! Wij stellen echter vast, dat er tal van zaken zijn die door haar moederschap naar voren treden. Voorloopig is dat alles, meer behoeven wij niet te doen. Ik zei al: ik ben doodmoe, mijn hersens staan stil. En nu praat ze zelf over werking, alsof ze voelt, dat er in mij iets weigert. Zij is zoo frisch mogelijk, alsof ze uren aaneen geslapen heeft.

„De natuur gaat verder, Frederik; hoe wij ons ook voelen, dat is niet tegen te houden. Ik vind het eigenlijk een groot wonder. Maar...... diezelfde natuur zou je tot zelfmoord dwingen. Is de natuur menschelijk ingesteld? Kan deze natuur denken? Als alles wat ik ervaar werkelijk haar inwerking is, dan zeg ik: zij denkt! Zij stuurt je naar den afgrond en zij doet aan kunst. Want ik geloof niet, dat ik dit zèlf was. Wat beteekent die werking voor de moeder als ze draagt? Wat beteekent de natuur in dit stadium? Kunst is zij, en narigheid. Zij, en door haar ik, heeft trek in 'n borrel! Zij maakt je onhebbelijk. De natuur is fantastisch in zijn werking en zou tóch geen verstand hebben? Die werking overheerscht je in alles. Ik schei er mee uit."

„Het is het beste wat je kunt doen," antwoord ik, doch dan overvalt haar mijn moeheid en zinkt ze in slaap. Ik ga weg. Onderweg, een eind van haar vandaan, bedek ik haar met een gewaadje. Op het kleed liggen de viooltjes van Onzen-Lieven-Heer. Orgelmuziek hoort ze, de engelen zingen. Nu voelt ook zij haar éérsten kus. Ze beleeft nú precies hetzelfde, weet ik van hieruit, als ik zoo straks onderging. Ik ga eerst nu het hemelsche ervan begrijpen. O, mijn God, wat was dát geweldig. Ik wil nog meer van die gekke liefde!!!

De natuur vertelt me, dat alles werking is en dat heb je dan maar weer te aanvaarden. Karel heeft gelijk, het is het groeiproces, meer niet! Even later weet ik ook, dat ik mezelf voor den gek houd. Ik handel thans als het kuddedier, dat nergens over nadenkt. Ik zink terug in dat wat ik vroeger was. Misschien ben ik achterlijk, het kan ook zelfbescherming zijn. Dan zegt mijn innerlijk: Nu is het genoeg! En ik heb weer reden om dankbaarheid te toonen. Frederik...... heb je al eens zóó liefgehad? Het was — maar laat het niemand hooren — of je binnenstebuiten werd gekeerd. En dat allemaal uit een vrouw? Die gekke Franz Liszt toch! Maar wat zal die man gesard zijn, wat is dat leven gemarteld...... Druk je maar eens uit...... en dat door een stuk hout met wat gepoetste snaren. Hij zelf stond er geloof ik naast. Looden schoenen had hij aan en een bril op. Want ik verzeker je, zóó ver, zoo diep kom je nooit van jezelf los. Franz...... je was in den zevenden hemel!

Maar ik moet trachten mijzelf te redden. Erica's wieg is nu aan het schommelen geslagen. Engeltjes voeren haar ver weg, of — zij is gek.

Ik weet nu ineens, waar ik dien man, die elkeen zoo vriendelijk goeden dag zegt, eerder heb gezien. Ik weet nu eigenlijk alles van hem. Waarlijk, het is niets bizonders. Ik laat hem nu los!

Erica krijgt nu haar gewaad aan. Ze ziet maan en sterren op den dag...... ik zelf zag even een glimp er van. Groei je nu naar Hem toe? Of werkt het je van Hem af. Dit, Erica, is ons éénzijn in denken. Daar word je niet gek van!

Je bent nu alles! Frans Liszt bracht geen leugen, hij onderging het zèlf. Maar wij werden er door geboren. Nu hebben wij lief!

In het bosch heb ik mijn aanteekeningen gemaakt. Ik kan tevreden zijn. Ik hunker naar een uurtje slaap. Ik doe het. Maar ik wil daar niet meer in, het smoort je, je hart kan er niet tegen.

Thuis gekomen greep ik naar m'n penhouder. Ik stopte er een nieuwe pen in, ik voelde afschuw voor de oude. De nieuwe weigert te schrijven. Wat is dat? Nu kan ik niet slapen...... Ik denk dan maar. Ik analyseer alles. De muziek nam mij mee naar een hemel, waar de menschen zijn zooals God hen heeft geschapen. Wat we er zelf van maakten is drek! Wat wij doen heeft ziel noch inhoud. Het is klein-menschelijk gedoe met 'n zuren bijsmaak. Ergens leest iemand 'n courant. En ik zie hoe iemand 'n appeltje eet. Ik hou er niet van om onder ernstige zaken speelsch te doen...... Het zijn geitenallures! Maar het dier in ons weet het niet. Zoo moet ik dan wel slikken, dat ze mij met alles in het leven voor den gek hebben gehouden. En daar ligt nu mijn goeie leven!

Ik leg vast.

Tusschen de derde en vierde maand reageert de werking en doet dan iets voor zichzelf. Het lijkt op een kuur, maar dat is het niet. Er zijn tijdperken aan het werk. De natuur spreekt en maakt slachtoffers. En een kind moet ze aanvaarden, of stuurt het door aan de moeder. Aarde en ruimte zijn nu één. Vreemd? Ik zie het! Denk er maar over na, dit is de moeite waard. Ga dan slapen en tracht iets van die gekke liefde te bemachtigen. Ik zeg je, neem er niet te veel van, anders ben je niet meer geschikt voor deze maatschappij.

Maskers, zei ik al, zie je niet. Heb daar maar geen angst voor.

Maar zag je de viooltjes?

IK ZEG JE, FREDERIK, MET ERICA GEBEURT ER NIETS. ZE PLEEGT GEEN ZELFMOORD! — VROUWEN DENKEN ANDERS DAN MANNEN! EN JIJ DROOMT!

Eenige dagen later ontmoet ik Anna op straat. Het eerste woord is over Erica. En als ik Anna vraag hoe het met deze is, zegt ze:

„Ik zeg je, Frederik, met Erica gebeurt er niets, ze pleegt geen zelfmoord."

En als ik vraag hoe zij dat zoo zeker weet, antwoordt ze:

„Wij vrouwen denken anders dan jullie mannen. Maar kom, deze kant uit, we kunnen daar rustiger praten."

Ze trekt mij mee. Die Anna toch, denk ik, wat is ze resoluut, overtuigend sterk. Ik ga ook haar anders zien. Ik heb, voel ik, een enorme fout gemaakt. Ik zag ze en ik zag ze niet. Van dat begrijpen is weinig meer over. Ik bezat haar en ik voelde haar bezit niet eens. Wat 'n fout, Frederik. Hoe heb je geslapen. Ik geloof waarlijk, dat ik ben ontwaakt. Of ik had reeds lang een eigen huis, een vrouw en kinderen? Nu ben ik 'n uitgedroogde strooihalm die opnieuw naar het leven verlangt? Als we buiten den druk van de huizen zijn, vraag ik:

„Zeg me nu, Anna, waardoor ben je zoo zeker."

Ze kijkt me glimlachend aan en antwoordt:

„Dacht je, Frederik, dat ik zoo spoedig schrik?"

„Ik geloof je, Anna. Ik ben er nu zeker van, dat ik je voor het eerst in mijn leven ontmoet."

„En dat komt, beste man, dat je je oogen in je zak hebt. Je bent 'n droomer!"

Een koud bad. Maar ze heeft, geloof ik, gelijk. Zeker weet ik het niet. Wat uit m'n mond valt is armoedig-zielig.

„Zoo, dus toch, Anna? Ondanks alles, toch nog 'n suffert?"

„Zoo moet je het niet zien, Frederik. Je bent 'n beste man, we mogen je graag. Ik zeg dit niet om je te vleien, dat weet je wel beter. Ik zinspeel op niets, wij kennen elkaar al zoolang."

„En ik zei zooeven, dat ik je vandaag voor het eerst zag."

„Dat heb je niet gezegd, Frederik. Zie je wel, dat je droomt?"

Ik schrok me 'n ongeluk. Ik denk dus hardop, en ik praat zwijgend hoorbaar. En toch spreek ik met haar. Ze zegt:

„Jij overdroomt alles."

Ik overdroom me. Gek wordt het. Ik moet op mijzelf letten.

„Dus je bent niet angstig, Anna?"

„Waar zou ik angstig om zijn?"

„En de verschijnselen dan, Anna?"

„Die zijn heel goed, Frederik, maar elke moeder kent haar eigen mirakeltjes het best."

„Dat begrijp ik, maar je bent ineens zoo duidelijk."

„Moet ik je kletspraat verkoopen, Frederik? Ik keek anders naar al die dingen dan jullie deden. Ik ken mijn mevrouw, Frederik. Je weet, dat wij als zusters met elkaar omgaan. Ik hou evenveel van Karel als van Erica. Maar zij pleegt geen zelfmoord. Ze springt niet uit het raam en ze bedrinkt zich niet, zoodat ze er bij neer valt. Ik heb trouwens al gezien, dat ze de flesch niet meer aankijkt. Maar ze droomt hardop en dat is nieuw voor me. Karel hoort het ook, maar hem zegt het niets. Dit zijn echter maar nietige dingen, de groote komen nog, maar dan wasch ik luiers.

Hoe ik aan dit alles kom, Frederik? Van mijn moeder. Ze had een ellendig leven en een hok vol kinderen. Elk kind was een wereld apart, placht ze te zeggen. En al die kinderen hadden een eigen karakter. Moeder wist al van te voren hoe haar kind er uitzag en welk karakter het had meegekregen. Ook doodgewoon, zei ze, want het is vleesch van je vleesch. Het laat zich niet bedotten, het koopt geen kat in den zak. Het is zooals je het zèlf voelt. Ik waak, Frederik, maar ga nergens op in. Ik waak dag en nacht. Zoo, nu moet ik weg, kom maar gauw, we missen je."

„Vrouwen," zegt ze nog, „zijn anders dan jullie mannen, Frederik...... Droom niet langer, maar houdt er wat van over, je bent anders geen cent meer waard."

Weg is ze...... een gedicht is het. Wat 'n vreeselijke sufferd ben je toch, Frederik. Heb jij dat niet geweten? Dacht jij menschen te kennen? Voor straf honderd gulden op haar spaarbank...... Groote goedheid...... wat 'n sufferd ben je.

Maar Anna heeft gelijk. Ze voelt hoe Erica is. Ik heb mijn studie verwaarloosd. Anna voelt de ziel Erica als 'n vrouw. Ik bezie haar vanuit mijn scheppende allures en dat is nu fout gebleken? Ik kan er nog niet in gelooven. Als ik even nadenk, weet ik, dat ik toch gelijk heb, maar dat Anna het veel eenvoudiger voelt. Ga ik er nog dieper op in, dan weet ik ook, dat Anna stil staat en nu al aan de luiers denkt, dat mij zegt, dat zij de diepte van deze verschijnselen niet kent, ook al vindt zij ze doodgewoon. Wat ze heeft is uit een natuurlijke bron. Tóch staan of stonden wij voor problemen. Eigenlijk zijn het geen problemen meer. Karel heeft gelijk, werking is het. Alles is nu weer gewoon? Ik wacht nog even af!

Ik ga terug naar huis en wil nu de brieven lezen. Ik lees:

„U wilt gegevens hebben voor wetenschappelijk onderzoek. Welnu, hier hebt u de mijne. Ik kreeg ongeveer tusschen de derde en vierde maand zelfmoordplannen. Maar ik ben er nog en in het bezit van 'n flinke meid. Dat is eigenlijk alles. U wilt natuurlijk weten hoe die gevoelens in mij opkwamen, maar daar kan ikzelf geen touw aan vast knoopen. Ze zijn er en ze zijn er niet. Net als ik zelf. Soms was ik volkomen mijzelf, maar op andere tijden stond ik zelf verbaasd om mijn vreemde neigingen. Nu ik naar m'n kind kijk, moet ik wel zeggen: ik heb er iets van gevoeld. Soms doet het ook vreemd en dan begin ik te piekeren. Maar enkele dagen geleden, was het, alsof ze herboren werd. Nu zingt ze elken dag, het is gewoonweg 'n wonder."

Ik zal haar 'n mooie pop zenden en wat geld. Een eerlijk moedertje, maar wat driftig aangelegd. Ik zie dat aan haar schrift...... hoewel ik geen grafoloog ben. Schrift spreekt direct tot me.

Een ander heeft precies dezelfde verschijnselen. Ze is neerslachtig en moet tegen den zelfmoord vechten. „Het is een druk, een zware last, die op je schouders rust, waar je dan geen raad mee weet. Ik begrijp het nu, toen m'n jongen geboren werd, was het uit mij weg. Ik heb er nu vier..... bij al de anderen droeg ik anders, maar van zelfmoord was geen sprake meer. Ik had wel andere verlangens, maar dat kunnen halucinaties zijn geweest. Alles wat mooi was, trok me tot zich. Ik wilde rijk zijn, was natuurlijk ontevreden met alles. De dokter vond het gewoon. En mijn man lachte maar. Ik wil er niet meer aan denken, want het gebeuren zelf is immers 'n wonder. Het groeit in je op en het krijgt alles wat je zelf ook heb. Het praat en is blij. Het is leven en ziel tegelijk. Maar eens moet je het weer missen. En daar ben ik nu al bang voor."

„Ik", zegt een andere moeder, „wilde maar uit. Het huis was me te eng geworden. Als wij geld hadden gehad, was ik de wereld omgevlogen. In alles zag ik ruimte. In alles vloog ik. In alles was ik de eerste, mijn mond stond niet stil. Voorheen was ik zwijgzaam...... In mij is er wat veranderd, maar die nare stilte is uit mij weg. Ik leef nu meer, ik geniet meer van het leven. En mijn jongen heeft een goeden kop, 'n goed stel hersens. Jammer, dat we hem niet kunnen laten studeeren. Ik zou er alles voor geven. Is dat soms hetgeen ik voelde en wilde beleven tijdens mijn dragen? Gek is het, maar je komt toch niet achter die dingen. Beteekenis zullen ze wel hebben."

Zij en de andere moeder elk vijf en twintig gulden. Voor den jongen zal ik werk maken. Doch ik lees daar dat hij piepjong is. Enfin, het regelt zich vanzelf!

Eigenlijk niets bizonders. De een heeft zelfmoordplannen, de ander drinkt haar wijntje of biertje. De hoogere klasse waartoe Erirca behoort,

heeft veel verbeelding. Slechts een enkele doet gewoon. Ik stel vast, dat de verfijnde lui zich het meest aanstellerig voordoen. De gewone mensch aanvaardt al deze dingen, omdat hij niet de persoonlijkheid van een druktemaker heeft. Er zijn er onder die ineens veel van dieren houden en andere moeders, die juist geen dier meer kunnen uitstaan. Ik voel, dat dit eigenschappen zijn die direct vanuit de persoonlijkheid worden gevoed. Hé, Frederik, wat is dat? Zeg het over......? Het klinkt niet onaardig. Maar het was weer tè vlug.

Andere moeders hebben trek in 'n sigaret...... rooken als schoorsteenen en voelen zich volkomen gelukkig. Prikkels zijn het, zegt er een, omdat het gegroei in je alles van je lichaam vergt. Voor mij tenminste als ik het goed heb. Ik geloof het ook...... heel natuurlijk is het.

Een is er...... die haar kind al wilde worgen voordat het op de wereld kwam. Met man en macht heeft men haar moeten beletten het kind en zichzelf te verminken. Toen het geboren werd was het 'n half kind. Heeft deze moeder álles van haar kind gevoeld? De dokter zegt: eigen afbraak. Zij zal wel rakelings langs het hartje hebben gestoken, want men vond 'n prik in dat teere lijfje? Waardoor werd de diagnose gesteld? Ik zie tranen op het papier en ik moet haar antwoorden ook. Voor haar smart beloof ik haar...... wat meer stof! Hoe is het mogelijk, hoe duidelijk toch...... Spraken zich hier gevoelens uit? Ik heb veel om te overdenken. Toch ben ik dankbaar dat ik het heb gedaan. Zoo zie je, toch ergens nuttig voor, Moeder.

Anderen zijn er, die directe verschijnselen van helderziendheid krijgen. Prachtige droomen ook. En kunst. Dat stemt dus met hetgeen Erica heeft beleefd overeen. Met zwakke gevoelens voor vernietiging van de vrucht. En de weerstand om er niet aan te komen. Zij doet aan theosofie. Door haar moederschap is ze er toe gekomen. Nu 'n volbloed en volgens haar zeggen een goed astrologe.

Ik voor mij voel daar niets voor...... Een vriend maakte eens een berekening voor mij die volkomen fout bleek te zijn. Toen ik merkte, dat het tóch gezoek bleef, zei het me niets meer. Zoo vrouwtje, dat is alles! Het andere is niets bizonders. We namen afscheid van elkaar.

Weer een andere moeder zegt: „Ik had lichamelijke en geestelijke armoede...... Ik versufte door het kind en leed vreeselijk aan de nieren. Ik had veel angst, last van huilbuien ook. Ik wist het niet meer. Ik had het gevoel, dat er iets gebeurde met het kind. Toch was het 'n flinke jongen. Maar op achtjarigen leeftijd werd m'n jongen dood thuis gebracht. Onder 'n wagen en dood. Had ik dat nu van te voren moeten voelen? We kregen er nog een en bij deze is alles goed. Ik hoop, dat ik 'm behouden mag. Maar de andere vergeet ik niet. Ik hoop, dat u er iets aan hebt."

Ik stel vast, dat dit verschijnselen zijn die we straks moeten onderzoeken, indien we door eigen bron niet bedrogen worden. Eén ding is zeker en bewust: de werking, het groei- en bloeiproces kan onfeilbaar voorspellen. O, Van Stein, waarom ga je hier niet op in? Dus die stomme werking bezit bovennatuurlijk bewustzijn. Ik vind dit wel het beste wat er bij is, waarnaar je onmiddellijk 'n conclusie kunt trekken. Waarom denkt een dokter niet door? Het is stof voor de para-psycholoog. Ook de psychiater komt er bij te pas en den man die aan psychologie doet. De geestelijke faculteiten, ga ik verder, staan op het doode punt! Ze weten met zichzelf nog geen raad en zijn allen klaploopers! Waarom geven ze dien menschen 'n titel? Wat zijn ze eigenlijk voor de wetenschappen? Maar dat gaat mij niet aan. Ik huiver. Ik verbloem niets voor ze, omdat ze zoo verwaand doen en toch nog niets weten.

Er is nog een brief die waarlijk bizondere dingen behelst. De moeder heeft tijdens haar dragen last van 'n baard, waardoor zij beslist weet, dat het een jongen is. En het werd een jongen!

Dat groei- en bloeiproces heeft reeds op een leeftijd van vier of vijf maanden het bewustzijn, dat het zich zal moeten laten scheren. Zooiets zet Van Stein zoo ongelooflijk te kijk, dat het er voor hem en zijn soort slecht uitziet. Alles bijeen de moeite waard om over na te denken. Ik sloot het onderzoek. Zond allen die hadden meegewerkt een geschenk en sloot me toen in mijn eigen wereld op. Wat later hoorde ik, bij toeval, nog meer over moeders, maar ik had geen lust meer mij er in te verdiepen. Het was vaak wel de moeite waard, maar meestal betrof het zaken die we reeds bij Erica hebben vastgesteld.

Bijvoorbeeld het feit, dat een moeder tijdens haar dragen en éénzijn met haar kind onfeilbaar weet te zeggen, hoe het geaard zal zijn. Het kind waar het hier om ging zit nu in de gevangenis! De moeder had vooruit geweten, dat het een galgenbrok zou worden, dat er niets met dit kind te beginnen zou zijn. Het is bewust slecht. Op al haar belevenissen, opkomende droefenissen en vervloekte geknaag onder het hart, heeft ze geantwoord. En alweer: de werking van Karel en Van Stein voorspelt onfeilbaar! Heeft het kind ziel en bewustzijn? Dat het kind ziel bezit, spreekt vanzelf. Dat is bekend, máár bewustzijn? Dat kán niet volgens de wetenschap. Zijn wij nu gek of moeten we aanvaarden, dat al die geleerden nog geboren moeten worden. Moeten ze niet naar een kostschool? Of is dit het bewustzijn van deze arme wereld? Wat is het? Moeten zij niet zorg dragen, zoo spoedig mogelijk aan een ander en beter onderzoek, een scherper, te beginnen, als ál deze tóch zoo natuurlijke wonderen voorbij te loopen? Ik weet wel wat ze zeggen, die verschijnselen zijn allemaal abstract. We loopen ons toch te pletter. Maar ze negeeren álles! Ik erger me niet, máár, je zou zoo zeggen!

Het is geloof ik de tijd nog niet om over al deze zaken te praten. Mij voert het tot de realiteit voor dit zoo bovenmenschelijke gebeuren. Das Ding an sich spricht! Onze geleerden zijn kalveren of ze zijn slapende bezig het wonder op de wereld te brengen. Wellicht schreeuw ik al te vroeg...... en zetten ze mij straks voor de ware feiten. Maar ook dan zullen we zien. Indien ze gelijk hebben buig ik mijn hoofd

De redactie liet me weten, dat er nog meer brieven waren gekomen. Ik vond het echter voldoende en legde hen bij de andere, die hun dienst hadden gedaan. Ik naar Erica...... Ze las ze een voor een. Ze vond me 'n genie. „Hoe is het mogelijk," zegt ze, „dat je daaraan denkt. Net iets voor jou. Ik ben je ontzettend dankbaar. Zou Karel nooit in z'n hoofd krijgen. Wat lief schrijft deze. Ik heb nog een mooie jurk, Frederik, zij zal die hebben. En deze voor haar jongen wat geld...... Ze kan dan boeken koopen. Erg lief is deze brief, vind je niet? Hoe wonderlijk toch. Zie je, Frederik, dat wij anders moeten gaan denken en dat Karel niet alles kan beantwoorden? Die Van Stein toch. Zal ik hem dit laten lezen? Maar dat is waar ook. ik wil den kerel niet meer zien. Wat 'n realiteit, Frederik. Ik geloof, dat ik dankbaar word, dat ik die narigheid heb gevoeld. Deze brief is droevig. Wat moet je hieraan veranderen? Wat een vreeselijke voorspelling. Foei...... ik vind het afschuwelijk. De rest zegt me niet zooveel."

Maar wat wil dit alles zeggen? Ze hoort me en vraagt:

„Wat zegt het, Frederik?"

„Het wil zeggen, ook al noemen de geleerden je kind leven en werking, dat het in staat is menschelijk te denken en onfeilbaar vooruit te zien en zijn gevoelens aan de moeder door te geven. Dit, duidelijker omvat...... voert ons naar een bewuste persoonlijkheid en wij kunnen, zouden kunnen aanvaarden, dat het kind in de moeder al weet waar later de baard zit."

Ze lacht zich 'n stuip en vindt het 'n openbaring voor me. Já, het is onfeilbaar gezegd en beleeft. „Dit," zei ik nog, „houdt verband met ál je eigen problemen. Met álles!"

„En wat is dat alles?"

„Dat kan ik je niet zoo maar zeggen. Het wijst ons echter naar verschillende richtingen, waar 'n zon schijnt en menschen leven, ook al zijn ze nog niet geboren. Ik moet er eerst over nadenken."

En ik heb er over nagedacht. Ik sprak er vanzelfsprekend niet teveel over met Erica. Voorzichtig blijven, want ze is veel en veel beter en zichzelf. Ik heb het Karel trouwens beloofd. Onomstootelijk is mij hier iets bewezen, waarvan ik de wetten nog niet ken, maar waarvan ik het bewuste leven mocht aanschouwen. Ik stelde vast, dat de ziel van 'n mensch een machtig wonder is, intellectualiteit bezit en voor universeel gehouden kan worden. Of dit alles voor het kind is, de moeder dus zèlf

hooger bewustzijn ontvangt, òf dat het kind bewust is en in die maanden een eigen persoonlijkheid bezit, kàn ik niet verklaren, maar het lijkt me mogelijk.

In mijn dagboek staat: vandaag brieven ontvangen met verbijsterende klanken. Ik beleefde wonderen. Nu weet ik dat ik leef! Het analyseeren van al deze ongekende zaken, doe ik binnenshuis...... Ik geloof, dat dit het beste is. Zooveel mogelijk er aan denken. Ik merk nu, dat het één het ander helpt en zich zelf op den goeden weg brengt. Ik heb daarin stemmen gehoord...... De feiten zèlf zijn in strijd met elkaar. Maar ik luister goed, totdat ze klaar en rein voor mij staan.

De kletspraat van Karel is reeds voor mij hemelsch gezang. En mijn universiteit krijgt beteekenis! Ik geloof zelfs, dat ik later college kan geven. Ik denk, als ik alles weet, dat ik er een naam voor heb, die wonderlijk in je ooren klinkt, waarvan de menschen zullen zeggen: „Hoe is het mogelijk?"

Ik ga God kennen! Ik had niet gedacht, dat het leven zoo wonderbaarlijk voor ons menschen was. Ik weet nu ook, dat Hij tot Zijn menschen spreekt. Ik raapte dit alles zoomaar uit de goot van de straat op! Schatten liggen er, maar je moet ze zien! Wie zijn oogen open zet, krijgt kleur in zijn hart en moet nu beamen, dat het leven rijk geschakeerd is. Vroeger heb ook ik die schatten niet gezien, maar ik heb de laatste dagen mijn innerlijke oogen open gezet. Mijn kasteel staat nu wagenwijd open! Tot zoover! De rest, zei ik al...... bevindt zich nog in mijn laboratorium...... Maar niemand is in staat chaos te scheppen. Mijn wachters staan op den uitkijk!

Erica stuur ik een pracht mand met bloemen. Anna ook. Karel krijgt z'n geliefkoosde sigaret, Simon Artz. Ik zal hem er 'n massa van sturen, want ik ben zoo gelukkig.

Ik zeg je, wie mij gelooft, deze verschijnselen voeren je tot God terug. Nogmaals, ik had niet gedacht, dat Hij zóó dicht bij de menschen leefde. Elke seconde steekt Hij Zijn handen naar ons uit en trekt je omhoog. Dan hoor je: „Is er iets, m'n jongen, of m'n meisje?" Als je valt, Hij staat direct naast je! Heb je onwaarschijnselijke dingen, Hij verklaart je alles en zet er meteen een streep en Zijn handteekening onder, opdat je begrijpen zult, dat voor Hem àl de rekeningen zijn betaald. Natuurlijk, ik voelde dàt weer, moet je zèlf zorgen, dat die wonden geheeld worden en daar heb je n' stoffelijk verbandje voor noodig. Maar dat is zoo erg niet! Ik hoor Hem nu al praten, het klinkt wonderbaarlijk in je ooren!

Nu weet ik, dat uren, maanden, jaren, tijd en ruimte, beteekenis hebben, als je er zelf in staat. Dit alles is volkomen één! Maar je moet het alweer begrijpen. Ik zeg je, wie eenmaal de draad te pakken heeft, krijgt ook de klos waarin zij gewonden is in handen, zoodat je den oorsprong ervan kan onderzoeken.

En die oorsprong is het licht, geloof me, is het leven, de ziel en de geest! Zij kan bidden en zij heeft al gebeden voordat zij op aarde haar werking begon. Ik durf zelfs zeggen: zij stond al een keer voor het altaar en diende de Mis, voordat zij zelf tot leven kwam. Het is adem van Zijn adem, groei van Zijn groei En dat alles zag ik op straat liggen. O, hoe dankbaar ben ik Hem!

Wat 'n dag. Machtig was het! Ik barst bijna van geluk!

FREDERIK, WIJ HEBBEN EEN JONGEN......
EN WE NOEMEN HEM RENÉ.

Wij mochten niet klagen: de wetten van moeder Natuur stelden het menschelijke verlangen om het zoo goed mogelijk te hebben in het leven, niet al te zeer op proef, en de laatste maanden gingen als in een droom voorbij. Het eenige wat Erica zei was: „Het heeft wat te lang geduurd. Maar nu is het er."

In deze maanden hebben we heel veel gepraat, doch verschijnselen waren er niet. Karel vond — en ik moet hem gelijk geven — dat Erica soms ontzettend overdreef, en toen alles goed ging, merkte hij op: „Zie je wel, de natuur regelt alles!" Toch is hij een rare dokter.

Ik heb hem over deze zaken hooren praten, op een manier die voor een geleerde niet minder dan waaghalzerij was. Men kan de dingen ook tè nonchalant behandelen, zeker, als het je eigen vrouw betreft, die 'n kind verwacht, ook al denkt men, dat de natuur ten slotte alle leven in handen heeft. Maar kom aan: ze hèbben nu hun kind. Waarom ze den jongen René noemen, weet ik niet. De knaap weegt, volgens Anna, zes pond en enkele onsjes, nogal een flink kind. Op den dag, dat het kind geboren werd, regende het baksteenen. Erica vond dat niet prettig. Ik ben geen zwartkijker, maar ik denk er het mijne van. Niet omdat het regende, maar om haar onprettig gevoel; dit is weer iets wat niet tot haar wezen behoort. Toen ik bij haar kwam, riep ze me toe:

„Frederik, we hebben een jongen en we noemen hem René."

Karel begon dadelijk met grof geschut, toen hij zei:

„Waar blijf je nu met al je problemen?" Hij had z'n mond moeten houden. Of hij gelukkig is? Hij doet als 'n veulen, dat voor het eerst in de wei komt — hij kan z'n vreugde niet op. Ik voel nu al dat het niet echt is. Wanneer hij over een jaar nóg zoo gelukkig is, geloof ik hem. Ik zeg je: dit blijft niet. Er is geen sprake van eenig verstandelijk overleg en dat is toch het eerste waar 'n moeder naar verlangt. Ik mis dit eenvoudige gepraat. Ik ben er al dien tijd niet naast geweest. ga ik nu zien. Ook hier krijgen wij het antwoord voor en dan is het raak ook. Dit is Karel niet. Maar Erica krijgt nieuwe tikken. Het zal er rauw aan toe gaan!

Welzeker, aan alles komt een eind, ook aan de negen maanden voor 'n moeder. En dan staat ze voor het machtige wonder en moet ze den

God van óns en ál het leven bewijzen of ze het begrijpt. Maar ik zei al...... het regende. Hoe is het mogelijk...... moeder...... kindje nog...... dat zoo'n regen de overhand op je krijgt en je zoo maar verdrietig stemt. Of is het de náwerking? Ik bedoel maar: het geluk in je moet álles omver werpen, moet als het ware kunnen zeggen: ik ben nu als 'n rots in de branding, er is niets op deze wereld, dat mij mijn geluk ontnemen, verwoesten, bezoedelen kan! Maar het regende en ze vond het geenszins prettig, het overheerschte haar geluk. Zie je, toen dacht ik al aan andere dingen, maar tóch wil ik de toekomst niet donker inzien. Ik weet nu, dat wij menschen elkaar kunnen beïnvloeden.

Van de geboorte valt niets te zeggen — alles ging voorspoedig. Toch bleef ze in haar regenbui. Zoo nu en dan trok Anna haar er uit, doch ze viel er telkens weer in terug. Je kunt haar hooren fluisteren. Ook Karel praat innerlijk, het is net, of hij opeens hardhoorend is. Soms zie je z'n lippen trillen. Hij denkt, dat niemand dat ziet, maar ik zie nu eenmaal alles. Je ziet het trouwens ook aan zijn loop, zijn breede schouders, zijn nek, zijn gezwaai met z'n armen en aan zijn geleerden kop. waarachter veel warrende gedachten zichzelf trachten te ordenen, maar tot nog toe tevergeefs, omdat hij zelf telkens en telkens weer den boel op stelten zet. Maar hij gelooft niet in gevoelsmenschen.

Wat wil je, Karel? Dat menschen ineens veranderen? Erica kijkt thans door je heen. Een schamele troost is het. Je schenkt haar 'n aalmoes. Ik weet het nu; ik zal nooit trouwen? Vrouwen moeten voorzichtig zijn. Ze krijgen tikken! En wij mannen zijn te ongevoelig voor 'n vrouw als Erica. Die manvrouwen...... bedoel ik niet. O, ze behoeven zich van mijn woorden niets aan te trekken. Ik weet wel, ze hebben ook haar mooie eigenschappen, waar zoo'n gevoelige de waarde nog niet van beseft.

Ik heb me wijs laten maken, dat er...... kindmoeders, moederlijke moeders en...... mánmoeders bestaan, een onderscheiding, die de moeders dus classificeert naar hun gevoelsdiepten. Wie de beste is, weet ik niet. Maar allen beleven ze hetzelfde proces. Om dat te leeren kennen, zou ik ó zoo graag dokter geworden zijn? Juist om al die verschillende werelden, waarvan ik dan, zooals ik toen wilde, het mijne zou zeggen. En ook om daarin wat orde te brengen, wat rust en vrede. Ja, zoo was het. Ik zeg niets afbrekends van al deze levensgraden, als ik mij op die manier uitdruk.

Of het overal zoo is? Er zijn vaders en moeders die ongelooflijk gelukkig zijn. Ik zag eens een man, die de straat op rende, dolgelukkig, waar hij aan iedereen, die het maar hooren wilde, verzekerde: ja, hij was de gelukkigste man van de wereld. Moeders glimlachten om het broekje. Ik schatte den man op hoogstens dertig en begreep dat ze er te lang op hadden moeten wachten. Maar misschien zijn mannen anders.

Ik ben 'n rare kerel...... Niemand van al die menschen, ongeveer 'n twintigtal, waaronder ouden van dagen, die ik hun hoofd zag schudden.... dacht er geloof ik aan te informeeren, waar deze jonge vader woonde. Men dacht toen, dat ik bloemen wilde laten bezorgen en ik liet het zoo. Mij ging het om zijn adres en voorloopig niets anders. Een jaar later — geloof me, ik spreek de waarheid — wist ik, dat diezelfde vader holderdebolder door z'n geluk ging. Hij verbrak in de eerste plaats zijn huwelijk, sloeg moeder en kind de kamers door, stal als de raven, totdat hij er zelf een eind aan maakte, omdat men hem anders voor minstens tien jaar zou hebben opgeborgen. De advocaat, een vriend van me, die reeds drie maanden na de geboorte trachtte te redden wat er te redden was, gaf het op. Zoo ellendig was de persoonlijkheid van dit onnatuurlijke, mannelijke instinct. Ik wil maar zeggen: wees toch voorzichtig met je geluk. Loop er niet mee te koop. Het is veel moeilijker het geluk te bewaren dan leed of smart. En ook dat gelooven veel menschen niet eens, maar ik zou het je kunnen bewijzen.

Die oudjes dachten er precies als ik over...... Zij kenden dat onnatuurlijke geluk veel beter, maar gingen sloffend verder, daar ze wisten, dat moeder Natuur je 'n kat in den zak verkoopt, waar je later geen raad mee weet. En zoo zijn er duizenden gevallen...... Dat weet men trouwens zèlf ook.

Voor Erica is Karel nu al een schamele troost, zei ik zooeven. Het is hard voor een moeder, maar wat kun je er aan veranderen? Je ziet nu, dat de vader niet gereed is voor de moeder en de moeder niet voor haar man. Deze twee verschillende werelden hebben 'n cosmische opleiding noodig, voordat ze aan kinderen krijgen mogen beginnen te denken. De één zoekt het bij den ander, maar beiden zoeken het tevergeefs. Ze missen iets!

Ze kennen elkaar niet! En daarom is er geen geluk. Waardoor ik dit zoo zeker weet? Omdat Erica het mij door Franz von Liszt heeft getoond. Het is nu een deel van mijn eigen hart. Ik zeg je weer, als opgeschoten jongeman had ik daar al erg in. Hier in huis regent het nu baksteenen. Er is geen toenadering, want Karel doet alsof hij er niet zèlf bij is, niet uit hem de kiemen kwamen, die Erica opnam en die haar de hemelen deden zien. Weet je nog hoe het orgel speelde? Hoe de kaboutertjes aan haar groote teen zaten te wriemelen, waardoor ze zich geprikkeld voelde? Zag je niet, dat het stralende licht van den hemel een roos vlocht, op haar, zoo mooie hoofd? Haar lipjes kleurde met het smaragd van Onzen-Lieven-Heer? Toen tuitte er iets in haar rechteroor...... En ze hoorde dat gefluit heel duidelijk, maar het orkest, duizend man sterk.... zette de „Liebestraum" van Franz von Lizst in. Ze zonk weg, nèt als ik dat onderging en zooals elkeen, die een hart heeft, voelt!

Zie je, dàt zijn ze al vergeten! Het is oud roest geworden. De oorsprong van het leven is voor hen een lichamelijk spel, inplaats van een universeel bezit, dat de Goddelijke zaken gestalte geeft. Hoogstens laat men er een mis voor lezen. Of dacht je, dat het anders was?

Ik weet wel, ze hebben er beiden schuld aan, maar ze kennen ook de wetten er van niet. Ze zien niet meer, dat deze melk nimmer verzuurt. Als je dat kent, de ruimte ervoor waarachtig bemind, liefhebt, staat Hij alweer naast je om je 'n klein stapje verder te helpen. Nú weet je, dat alles in je en aan je, licht is. En als je dat ziet, het steeds weer in den ander voor heilig verklaart, is het ook steeds weer nieuw en een schepping apart, omdat je weet......... Neen, niet waar Abraham de mosterd haalt, — ik vind dat té goedkoop, want wij hebben het over het eeuwig geluk voor man en vrouw! — doch weet waar het Goddelijk zaad geborgen is.

En dan kun je stemmen beluisteren. Elk geluid van haar is je welkom. Ook al is ze snipverkouden... ...staat ze voor een besmettelijke ziekte, het is je welkom. De roodvonk van haar leven voert je tot de inspiratie... Als dokter stap je over alles heèn en maak je je niet druk meer, als er zoo twee per dag onder je kundige hand het onvergetelijke leven verlaten. Den volgenden dag ben je weer zeker en zelfbewust en gelukt een operatie volkomen. Maar nu heb je lief...... alles wat leeft...... Hij staat nu naast je en hanteert het mes voor je en dat andere leven. Of het een kind is of 'n volwassen mensch, heeft geen beteekenis...... Daarachter leest men 'n mis en dat kost geen cent! Nu hoor je Hèm zeggen: Dacht je, dat het anders was?

Erica lijdt er onder. Deze groote gebeurtenis bezit het licht niet, dat zij er van verwachtten. Ik zei al: het is ziel, het is leven, het is geest...... Voor hen is dit kasteel potdicht! Hoe hard het ook regent, zij staan buiten. Tegen dit weer kun je je niet kleeden! Het is onmogelijk!

Ik weet nog alsof het gisteren geschiedde, dat Erica lust kreeg om een wandeling te maken, juist toen het stortregende. Toen Karel er iets van te zeggen had: kreeg hij te hooren:

„Juist nu, Karel-lief...... Juist nu het giet, gaan wij wandelen. Je moet àlles van Hem aanvaarden, bewonderen en liefhebben. Alles! Hoe beleefde Chopin dit genot? Hoe Beethoven en Mozart? Als er geen regen was, hadden wij al dat wonderbaarlijke moeten missen."

Haar oogen fonkelden, haar gestalte straalde licht uit, haar stap, zeker en bewust, schonk haar tevredenheid. Het geluk van moeder Natuur. O, ik hoor haar nog ademhalen, zich vol zuigen, zich te goed doen aan al deze gaven van boven, waar ze raad mee wist. Eenige dagen later, toen ze voor haar vleugel het lied van de ruimte wilde vertolken...... dankte ze, ondanks haar verkoudheid, den lieven God, omdat het haar

zóó goed ging en haar vingers den regen in zich voelden. Tóén geloofde ze, dat ze voor de „waarachtige" inspiratie open stond. Doch even later, was het uit haar leven verdwenen! Nog hoor ik haar zuchten......... Jammer, vond ze het, maar vond toch den regen 'n openbaring.

En thans? Wat 'n machtig verschil is er. Ik ken deze ziel dan ook niet meer, deze zoo doodgewone regen slaat haar, overdekt haar met een naargeestig kleed, waar een natuurlijke...... mot...... in zit. Ik ril en beef er door, wat jij denkt, moet je voor jezelf uitmaken. Maar Karel ziet en hoort het niet regenen. Ook dit 'n verschijnsel?

Karel kreeg geen antwoord. Hij deed ook echt onbeholpen. Hij geeft zich thans een eigen karakter. Zij ziet er doorheen, fantastisch is dit. O, wat spelen menschen toch comedie. Ik zou hun willen smeeken: blijf toch jezelf! Maar ik bemoei mij er niet mee.

Karel verwachtte een boodschap van zijn zoon. Nu is die boodschap al gepost en weldra zal zij bezorgd worden. Kijk nu eventjes naar dien brievenbesteller. De man heeft een masker voor en doet vasteavondachtig. Hij loopt in 'n gemaakt pakje rond en zingt leuke liedjes, maar is zijn afkomst al vergeten. Jij moet de rekening betalen...... ook al kreeg je bloemen gestuurd.

Een prachtstem heeft het kind, maar iets te schor. Karel denkt al aan dien postbode. Maar hij weet nog niet, dat hij van een ander dorp komt en ver heeft moeten loopen. De man ziet er oud uit. Ik ergerde me, toen ik dit alles vaststelde en vond mezelf onbegrijpelijk. Maar die stem ook!

Een kind verbergt niets, ook al is het enkele uren oud, hoorde ik lang geleden iemand zeggen. Ik geloof nu, dat die geleerde gelijk had. Ik zelf ken dit genot. Ik voel dit stemmetje, het zegt mij iets meer dan het aan het publiek zeggen wil. De stem vertolkt het karakter. Als het kind later wat meer bewust is, verandert de stem, doch dan hoor je hoe de innerlijke toestand is, ook al sta je voor daden, die het tegendeel trachten aan te toonen. De stem waarschuwt meestal, vooral 'n moeder.

René is wat te schor dus. Ik zou nu al kunnen zeggen wat het straks te beteekenen heeft, maar dan volgens de vorige verschijnselen. Karel hoort het ook wel aan, maar denkt, dat het zoo hoort, de natuur weet het. Als het maar geen kat in den zak zal blijken te zijn. Dit kind is tè oud! Ik kijk niet naar het gerimpelde snoetje, dat zegt niets. Het is iets anders.

In Indië werd ik door de vriendelijkheid van 'n stem gewaarschuwd. Ik hoorde er door, dat ik bedrogen en vergiftigd zou worden. Ik liet dat zóó met zorg klaar gemaakte eten staan en gaf het mijn hond, die 'n uur later den geest gaf. Zoo'n Indisch kind toch, ze verraadde zich volkomen — of was dit bescherming? Hoe ook, ik hoorde het aan de stem. Ik keek niet eens op, toen dat lieve kind naast me stond en mij m'n eten voorzette. Haar stem klonk me in de ooren als het gemiauw van 'n bergkat op

verren afstand. Ik likte er niet aan. Ik zag mijn kist niet...... De menschelijke stem echter gaf me juist voldoende te kennen om mijn leven te redden. Ik wilde bij voorkeur niet vermoord worden, zoo maar op den dag...... daarvoor vond ik het leven te wonderbaarlijk. Van dat oogenblik af lette ik speciaal op de menschelijke stem en zou je er thans alles van kunnen vertellen. Een ontzagwekkend groot boek is het. En ook dat gedeelte van mijzelf krijgt straks een plaats in mijn „Universiteit", waaraan de studenten in geen twintig jaar het doctoraat zullen behalen. Zóó eenvoudig is het! Je gelooft het zeker weer niet, doch toen voelde ik mij één met Socrates. Ik zei toen tegen hem: man, je was er dicht bij, als al die beunhazen je ontzagwekkende kennis nu maar niet verknoeien. Of je zult nog een keer — als het kan ten minste, want de mensch leeft slechts éénmaal op aarde, volgens velen — nog één keer zul je hier moeten terugkeeren, om je eigen faculteit het Goddelijke sproeibad te schenken. Mij had men erdoor om zeep willen brengen, maar ik nam het niet!

En de stem van René zegt me ontzettend veel, méér nog dan Erica's zwaargeestig gevoel, haar verdoofde zèlf! Want dat is ze, ze lééft niet!

Ik zou bijna willen zeggen, René voelt al waar straks de baard zit. En ga ik nog even verder, dan vraagt hij nu al waar hij de beste scheerzeep kan krijgen, en waarom nu mannen zich eigenlijk moeten scheren en vrouwen daarvan geen hinder hebben. Zag je dat magere snuitje? Een gek ding is de man. Je zou er om kunnen lachen, maar je weet dat het heel natuurlijk is en lacht niet. Ja, waarom hèbben wij 'n baard? Waarom de moeder niet? De God van al het leven heeft het toch maar geweten. Hij weet nu ook, waarom ik voel, dat dit stemmetje te oud is. Ik denk er het mijne van...... Ik hoor, dat gekraak...... Voor Erica is het evenmin engelengezang...... anders tintelde ze nu van schoonheid, zweefde ze in haar ruimte en die van haar kind. Doch ze is als lood zoo zwaar. Je zou haar zoo kunnen kisten.

Ik scheid er mee uit, het heeft geen zin daar op door te gaan. Ik sta toch met alles alleen. Had ik een gehoor van studenten, dan kon ik mijn ontdekkingen aan het nieuwe geslacht doorgeven, maar ik heb dat nog niet. En nu wordt alles zoo zwaar. Je staat voor 'n berg. En dan is er weer iets, wat zegt: drink en eet, dit is Mijn Bloed, dit is Mijn Lichaam, wat wil je? . . . .

Karel haalde den volgenden dag reeds zijn oude koeien van stal en toonde Erica, dat ze geen melk meer konden geven, omdat ze nu in een verkeerde richting graasden. Telkens rolden ze nu zijn sloot in, ze doen het achterste voren. Hij wist niet, dat daar nog geen brillen voor geslepen zijn. Zijn koeien gedragen zich als witte muizen dat kunnen, ze zijn zoo vlug als water...... Erica heeft echter geen lust zich er in te verdiepen. Ze zegt: het is te modderig!

„Zie je," zegt hij, „dat had je zóó moeten doen. En dit hoort anders. En dat ook. Als je het anders gedaan had zou je nu gelukkig zijn. Wat kan ik voor je doen?" Als er dan komt: „Zorgt eerst maar voor je zelf" — dan weet je, dat er ook hier geen geluk leeft en dat de een den ander tot last is. Doch deze beiden begrijpen niet, dat het zoo heel anders kan. Je staat nu voor de persoonlijkheden, die zich niet willen buigen en dit enorme geluk niet begrijpen. Een kleinigheid, maar één, die duizenden kilo's weegt. Ze staan voor elkaar en, niet wetend hoe elkaar te bereiken, scheppen ze een chaos. René roept hun reeds toe, het kind praat tegen de ouders, doch zij hooren dit nog niet. Al wat ze doen, is zichzelf verwijderen van Hem, van Wien ze alles ontvingen.

Karel toont haar zijn bonkige manieren. Daarna hoorde ik wat gehuil en moederlijk gesnotter. Hij vergeet zich als vader, ze zijn voor dit wonder niet gereed, een probleem is het! Hij had anders moeten handelen en hij weet het, maar is te trots om het toe te geven. Kijk thans naar je boerderij, Karel, maar weet, dat het anders kan, beter; wat meer gevoel zou je openen voor dit wonder.

Gelegenheid om eventjes met haar te praten kreeg ik niet. Trouwens, zij had het niet gekund. En eerlijk gezegd, was ik er bang voor. Treed eens in een leven dat alleen duisternis is? Foei! De dekens tot aan haar kin opgetrokken, oogen gesloten, zwaar denkende, zoo ligt ze daar. Ik voel zwaarte, eigen afbraak? Ik had een vermoeden, dat dit een chaos zou worden, nu geloof ik het zeker. Een mensch kan nu eenmaal geen stukken overslaan.

Zooals ik al zei, Anna probeert alles om haar te steunen. Erica schenkt haar knikjes. Anna begrijpt het en doet alsof ze alles weet. Haar krachtige persoonlijkheid werkt stimuleerend en kan bergen verzetten. Een prachtziel is het. Ik geloof, dat Erica nu gevoeliger is geworden, waardoor het niet zoo eenvoudig is haar zuiver, zooals ze uiteindelijk moet zijn, aan te voelen. Of dit door het kind is gekomen? Of dit als al het andere beïnvloeding is? De dokter zegt dat alles in orde is. Ook dit behoort er bij. Maar ik weet het niet. Ik heb mijn eigen gevoelens, doch durf geen analyse maken. Anna schudt haar hoofd, haar rokken knetteren door het huis, ook haar voetstap is anders. Ze berekent haar tred. Alles is anders aan haar, wij zien verandering komen, wij allen beleven het voor ons zelf. Maar wie doet het goed? Het was afwachten.

Ik heb het kind gezien. Zooals ik het van te voren voor mezelf uitgeteekend had, is het! En geloof me, dit leven leeft in mijn ziel, het maakt als het ware deel uit mijn leven. Ik weet niet waardoor, maar ik voel het. Je zou denken, dat het niet mogelijk is, maar ik kom er niet vrij van, deze gedachten loopen mij achterna. Ik leef er als het ware door. Ik geloof ook, omdat ik het al zoolang mocht volgen, dat die gevoelens

in mij leven. Ik keek reikhalzend naar dit oogenblik uit, maar het is me tegengevallen. Mijn hemel, dacht ik, wat ben je toch een ongeluk, ik deed weer als vroeger en werd kindsch. Karel rende de deur uit, er was weer iets. Erirca smeekte mij te blijven; ze vroeg het met haar oogen. De deur sloeg weer te hard dicht, een schok was het voor haar en het kind. Ze hoorde nog hoe hij zijn auto startte, een laatste groet aan haar en dat in de wieg. Meer was er niet.

Ze slaat eventjes haar oogen op, maar ze vallen meteen weer toe; ze zijn, zie ik, loodzwaar. Het duurt eventjes, dan kijkt ze in mijn richting en van mij naar de wieg. Kijk zèlf eerst, komt er tot me. Maar ik ben als een stuk steen. Ik zou mezelf een pak slaag willen geven, zoo onbeholpen gedraag ik me. Mijn lijf zwijgt, van binnen sta ik stil, maar een moeder vraagt me iets. Ik moet handelen en ik kan het niet. Het duurt zeker tien minuten, smartelijk is het voor haar, doch dan hoor ik:

„Ik weet het niet, Frederik, ik weet het niet."

Haar lippen perst ze rood, zooeven waren ze lijkwit, en ik kan nog steeds niet spreken. Toch moet het! Ik had mezelf wel kunnen vermoorden, zoo griezelig is het. Wat voor 'n sufferd ben ik toch. Toch is er contact met haar leven, haar denken en voelen. Ook dat zuig ik in me op. Ik schrei van binnen, ik voel me zelf noodlottig. Ik zou willen sterven. In mij is er wanhoop, kortsluiting, mijn leven is verdord. En ik ben niets waard, niets, wanhopig ben ik!

Ik zit hier en ben een levend doode. Ik denk en ben tegelijk gedachtenloos. Ik beef! Nu of nooit, praten moet ik, ik kan haar zoo niet alleen laten. Ik zit maar en doe niets. En zij vraagt en smeekt om een antwoord. Ze kijkt wat ik doe, maar zij blijft loodzwaar. Ik ben nog niet zoover, dat ik het kind aanvaarden kan en aan haar verlangens voldoe. Ze verwacht van mij dat ik iets liefs zeg, maar ik kan het nog niet. Ik ben als bevroren! Als Anna binnenkomt breekt er iets in me. Erica kijkt nu naar me, ze doorboort me met haar blikken. Ik ben intusschen tien keer gebrandstapeld. Ze denkt aan mij en aan haar kind. Nu gaan de oogen naar het wiegje en hoor ik:

„Hier moet toch elkeen van kunnen genieten, is het niet, Frederik?"

Haar stem zegt me veel. Er vliegt nu over mijn lippen:

„Zoo is het, Erica, vanzelfsprekend, zoo is het! Elke...... menschenzoon moet dat."

Wat is dat nu weer? Ze lacht toch. Ik heb iets bereikt, maar waarvan ik geen deel aan heb. Ik had willen zeggen: elk mensch...... en er komt elke menschenzoon. Ik vind het afschuwelijk. Ik voel me als een geslagen hond, doch ik kijk naar het kind. Ik prevel iets en doe erg dwaas. Zij volgt het kind, ze gelooft zelf, dat ze met Renétje praat. Maar hoeveel menschen leven er nu in huur? Staan wij voor nieuwe problemen? Dan zegt zij:

„Blijf niet te lang weg, Frederik."

Ik beef en beloof haar spoedig terug te komen. Maar ik ben 'n geslagen man. Ik moet er uit! Dan sta ik al buiten en ren het bosch in. Toch zie ik Anna nog voor me, die geloof ik medelijden met mij heeft, hetgeen ik vreeselijk vind. Er is een ongekende drang, die mij naar buiten loodst. Had ik uitsluitend op eigen kracht moeten steunen, weet ik nu, dan was ik in elkaar gezakt. Maar als ik denk aan Anna, dan voel ik me krachtig. Kom ik met René en Erica in contact, dan sla ik tegen den grond en doe hulpeloos. Het is dan net of ik aan den dood moet denken. Anna zette mijn beenen weer onder mijn lichaam, nadat die twee daar ze onder mij vandaan sloegen. Ben ik dan nog zoo onbeholpen?

Ik ga denkende verder. Ik was besloten om vandaag op de gezondheid van moeder en kind eens lekker te gaan eten. Nu is het, alsof René mij het eten niet gunt. Een misselijk gevoel krijg ik als ik er aan denk. Ik laat me op m'n bank neervallen, maar ik zie me tegelijk wandelens verder gaan. Er klopt iets niet in mijn bovenkamer, geloof ik. Plotseling zie ik, dat ik ren en toch zit! Ik wilde schreeuwen, maar kon geen geluid uitbrengen. Ik dacht door het bosch te vliegen, maar zag aan mijn schoenpunten dat ik zat. Nu zwijg ik, ik wil niet meer denken, zoo ongelukkig voel ik me. Ik heb trek in een borrel, want ik weet dat ik teveel kreeg van het goede.

Wat 'n dag is dit! Beethoven, Mozart en Franz von Lizst met zijn treurmarschen, liggen nu thuis: ze zijn ziek. Ze spelen geloof ik voor zieke. Ze hebben hun inspiratie verloren. Hun geestelijk kindje ligt al onder den grond. Erica kent hen niet meer, ook die steun is zoek! Ook die kunst is lariekoek voor haar leven gebleken Niets helpt, niets, wij liegen en bedriegen, wij houden elkaar voor den gek. Op menschen kun je niet opaan, ze denken niet, ook al denken ze, dat ze het zoo mooi en machtig vinden, kletspraat is het! Ik heb dit zooeven moeten aanvaarden. Er zijn geen nuttige dingen op de wereld die de menschen steunen, alles is verbeelding! Ik geloof, dat ik geen wijsheid meer opraap, het helpt toch niet. Ook dit behoort bij mijn universiteit, doch het is zwaarte, armoede!

Het is weer avond geweest — ik geloof de eerste of tweede dag na de geboorte — en ik was nèt gek van het denken en door mijn onbeholpenheid. Ik vond me zelf nog ongeboren en had er tegelijk wel een einde aan willen maken! Is het niet afschuwelijk?

Wat ik een dag te voren nog wijsheid vond, is vandaag als een wijsgeerige kermistent. Zotte verwaandheid is het! Ik, dom mensch, zag de wereld en de menschen al veranderen. Ik leef nu weer in duisternis en ik kom er niet uit. Toch moet het! Ik ben evolueerend verder gegaan, maar er kwam plotseling een halt, dat ik nóg niet begrijp. En nu weet ik

het. Karel heeft gelijk als hij zegt: alles is werking, alles is „natuur"! De natuur is het Alléén ik ben het nog niet! Maar als ik daar op in ga, hangt hij aan zijn paarden en slingert in een ruimte van gevaar. Mij tè wild, tè gevaarlijk!

Toen ik hieraan dacht, aan zijn werking en zijn natuur, kwam er plotseling weer licht in mijn leven en voelde ik me weer gelukkig. Ik zou nu kunnen zeggen, kletspraat, beste man! Ook al zijn wij er nog niet, toch is alles anders! Toen zag ik een hand, en die trok er mij weer uit. Ik houd die hand stevig vast, het is mijn leven en geluk! En het was een hand! Ik laat me dit niet ontnemen! Ik zàg het! Ik beleefde het! Maar ik weet nu ook, dat wij het tè ernstig in ons opnemen. Wij moeten deze dingen doodgewoon zien. Millioenen moeders beleven het en blijven zichzelf. En Karel heeft gelijk? Ik volgde Karel in gedachten en zag hoe hij achter zijn paarden aansleepte. Dat zijn z'n karaktertrekken, zoo is zijn persoonlijkheid. Ik doe het dus liever wat eenvoudiger, ook al ga ik soms te ver weg van eigen stal, ik weet wat ik doe en hoe ik denk, maar hij weet het niet! Toch ga ik voetje voor voetje verder. Ik doe nog wel wat vreemd, maar ik ga vooruit. Hij niet, hij staat stil! Ik geloof, dat hij nu in één van zijn eigen slooten ligt. Ik steek geen hand naar hem uit, de dokter moet nu maar eens kijken hoe er uit te komen. Lang genoeg heeft hij mij door zijn modderslooten gehaald. Ik vertik het langer! En dit Renétje liet me dat weten. Daarom ben ik er zoo spoedig weer bovenop, maar gevaarlijk was het!

Hoe zal God van ons menschen denken? Wilde Hij, dat dit kind geboren werd? Volgens Karel heeft God wel wat anders te doen. Ik weet nu zeker, dat het vallen van zijn paarden hem zijn boerenkop zal doen buigen. Er is geen andere verklaring voor te vinden, dit is het! En nu staat hij voor de gevoeligheid van Erica en weet er geen raad mee. Wordt dit een gebroken hart? Aan een kist wil ik niet denken, maar je zou zoo zeggen?

Ik ben weer bezig karakters te sloopen — waarom laat ik hen niet met rust? — Dit is een bloedige bladzij in het dagboek. Ik weet eigenlijk niet waar te beginnen. Ik zie nu dat er veel tusschen aanhalingsteekens staat, vooral waar het over mezelf gaat. Doch het schrift verzwakt en ben ik aan het denken, zonder te vinden wat ik zoek. En toch ben ik zeker van mijn zaak. Ik lees alles na, zin voor zin overdenk ik, maar kom er nog niet achter. Toch, geloof ik, heeft alles beteekenis! Alles! Ik schrijf nog in het dagboek:

„Ik was in de stilte en ik verwachtte mijn kind. Plotseling begon het te regenen, een onweer was op komst. Ik rende naar huis terug, maar onderweg verloor ik mijn kind. Toen ik thuis kwam lag het in zijn wiegje en keek naar me, gewichtig! Het was net alsof het iets wilde zeggen,

maar ik verstond het toen niet. Nu weet ik dat het tegen mij wilde zeggen:

„Ik wist het al zoolang, Moeder! Ik rende nog harder en was veel eerder thuis. Ik wist al zoolang dat het zou gaan stormen en nam dus mijn maatregelen. Zie je?"

Ik smeet de pen uit mijn handen, wilde het geschrevene verscheuren, maar deed het niet. Ik sloot den zin af, omdat ik er geen snars van begreep. Het lijkt waanzin! Toch kwam ik tot diep nadenken. En wat later schreef ik nog:

„Je wist niet, mijn moeder, dat je in een sloot gevallen was? Ik was het, die je er weer uit trok. En wat Vader doet is erg. Ik roep hem wel op het matje! Maar dan regent het peren en appelen voor zijn leven van bovennatuurlijke verwaandheid, met het opschrift: „Ook deze zijn in het paradijs gegroeid". Ze zijn niet om ze voor de koeien te smijten, als paarlen voor de zwijnen. Ze hebben lichtjes, ze zijn als bijeen gestampte wierook die niet brandt. Je ruikt het echter, want je staat nu voor je eigen ziel. René!"

Ik ben voor mirakel gevallen en kom er eerlijk en rond voor uit, ik ril en beef weer van mezelf. Ik heb geslapen en ik weet nu, dat ik voor 'n schok ben behoed, zoo'n ellende vind ik het. En achter dit alles zag ik Zijn hand, de treffer! Ben ik thans door Hem aangeraakt? Zoo te zien is het onzin, maar het beven van mijn hart wijst mij naar een ander antwoord. Ik lees den onzin wel tien keer over en blijf er met mijn vingers af, je kunt het niet weten. Ik voel iets, maar weet niet wat het is. Wellicht wordt dit nog het beste van alles wat ik reeds geschreven heb.

En toen was het weer avond, de zooveelste dag na deze geboorte, die mij van de eene verwondering in de andere bracht en ik dacht: ik ben gelukkig of...... een verwilderde gek. Maar ik leef nog en ik kan nog denken ook, in mij is er gevoel. Dien avond echter was ik stom-dronken!

En den volgenden dag wist ik beslist, dat mijn dienstmeisje me bestal. Ik nam dan ook een besluit om goed van haar af te komen. Ik weet zeker dat het me lukt! Droevig is het!

Toen ik den volgenden keer voor m'n dagboek zat en las, wat ik had geschreven, kwamen er nog wat krabbels bij, die niets voorspelden, en sloot het boek weer. De rest zal ik onthouden. Het zal wel weer in strijd zijn met elkaar, daar wacht ik op. Maar wat voor maskers zie ik toch? Er gaat geen uur voorbij of je staat voor maskers! Als er weer iets door m'n hand geschreven wordt, waarvan ik de schepper niet ben, hang ik me op. Dan hoef ik dit diefachtige kind niet weg te jagen en wordt het een bloempje op mijn graf. Wat 'n onzin bedenk ik toch.

Maar ik kan bijvoorbeeld zeggen, wèlke dingen zij in haar handen heeft gehad. En ze leest mijn brieven, wat het ergste van alles is! Als ze in reine liefde de brieven las, zou ik haar tien gulden opslag geven, nu

moet ze weg! Ik denk dat ik straks al mijn rommel verkoop en weer op reis ga! Jammer voor mijn vrienden. Erica en Anna zullen het vreeselijk vinden. Karels vind ik genoeg. Ook al is deze een aparte, een kwajongen met een goed stel hersens, ik laat hem zonder veel spijt alleen!

Ik zie thans het oogenblik, waarop ik hen leerde kennen. We maakten een reisje en kwamen met elkaar tot een gesprek. Mooi weer was het, met de fjorden in zicht. Toen begon het. Na wat heen en weer gepraat kregen onze karakters contact. Ik stelde mij op hen in en volgde hen in alles. Zij niet, zij deden dat anders. In de stad teruggekeerd, volgde daarop mijn eerste bezoek. En nu kom ik daar nog, veel zelfs, en ben ik één van de beste huisvrienden geworden.

Voordien was het reizen en trekken — veel heb ik gezien van deze wereld en veel geleerd, geloof ik. Veel bankrekeningen moeten betalen ten behoeve van een ander, hoewel ik er nog geen goede kennis door won. Zoo gaat het meest!

Thans heb ik mijn honk, ik kom geloof ik niet meer weg, ook al bezit ik nu deze gevoelens. Ik weet nog niet waardoor het komt, iets wil mij verjagen, maar het gevoel om te blijven is sterker en zal het wel van het vorige winnen. Wil Hij soms niet, dat ik vertrek? Wat een verbeelding weer, maar ook dat kun je nooit weten. Als mensch heb je telkens weer iets anders. Is er niets, dan zoek je het juist! Wij zijn nu eenmaal zoo.

Maar ik sta nu voor een bedriegster en nog wel in eigen huis! Afschuwelijk is het! Het is alsof ik onder de luis zit. Een massa ellende wordt het. Een ruige, nare boel, ik wil dat niet! Ik geloof, dat nu alles tegen mij opstormt, juist nu, nu ik rust noodig heb. Door die dingen kun je niet denken, ze halen je uit je wereld van de stilte en het geluk. Kostbaarheden gaan tegen den vloer door die laagbijdegrondsche zaken en dat moet niet.

Ik weet nu al, dat ik hier niet vandaan kom. Vreemd hè, maar je zult het zien. Waardoor ik het weet, begrijp ik zelf niet goed, maar het is er! Als ik die gevoelens volg, zit ik bij Erica en bij haar kind! Ik ben doofstom, maar als ik ergens naar luister hoor ik het toch! Zoo iets geks is het! Maar als ik ga, krijgt Karel de overhand en verhuist Erica naar een wereld waarin ze alleen staat en nooit meer een sprankje liefs ontvangt. Ook dat weet ik!

Karel zei me laatst, dat ik te veel naar den grond keek. Ik voelde wat hij er mee wil zeggen, maar zelf zoekt hij naar de eerste grassprietjes en ziet ze niet, al staat hij er bijna boven op. Hij wil wel, maar hij kan niet, nog niet. Wat is het? Waardoor is een mensch aan handen en voeten door het eigen karakter gebonden? Dat is Karel niet, hijzelf loopt achter „zichzelf" aan en zoekt naar dien man! Soms hoor je hem kreunen, of het echt is, durf ik het niet te zeggen. Het is net het verhaal van Hans

en Grietje, verouderde kunst, ook hij doet aan verouding mee, doch plaagt er Erica door! Als je het mij vraagt, wordt dit een gekraakt leven!

Als ik blijf, krijgt hij nooit meer de gelegenheid om mij in zijn slooten te trappen. Toch heeft hij in deze jaren moeten aanvaarden, dat ik soms rake dingen kan zeggen, ook al ben ik onbeholpen van natuur. Of dit aangeboren is? Op werkelijk talent wijst? We weten het niet! Hij zegt tegen mij: „Alles is kunst aan je, taai als een modderplant groeit de kunst je leven. Die Karel toch. Ik voelde me allerminst artistiek, toen hij hierover sprak. Maar ik stop, vandaag is het genoeg, anders verlies ik mezelf weer en dat moet niet. Mijn gedachten zoeken naar de ruimte voor dit leven. En nu bouwen ze aan een andere persoonlijkheid. Ik ga er achteraan en vind het goed! Ze sluipen uit me en zoeken ander licht. Komt dit ook al uit Renétje? Vreemd is het, ik voel me zoo een met dit leven, angstig één bijna. En wat heb ik met dat kind, die ziel of geest, te maken? Niets! Zag jij het ook, Erica? En jij, Anna? En jij, Karel?

Een ding is er, dat me gelukkig stemt. Karel vertrouwt mij als zichzelf, anders waren wij trouwens reeds uit elkaar gegaan. Het kom waarschijnlijk omdat de vrouwen mij niet als man apprecieeren. Doch het kan ook een andere oorzaak hebben, die ik ook ken, maar waar ik niet over praat. Dat komt later wel eens als dat noodig zou zijn. Of Hij moet er anders over denken, dan hebben wij ons maar te buigen. Karel is er in elk geval gerust onder!

En wéér sta je voor maskers...... èlk ding heeft er een. Maar hoe zijn de vrouwen? Ik weet er alles van, ook al ben ik daarin onbeholpen. Je hoorde het zelf, ze mogen mij wel en ze spreken goed over me. Maar wat is het? Waarom zeggen velen, dat ze mij niet als man zouden verkiezen? Gaat dat gevoel van mij uit? Stoor ik die zielen? Wát is het? Ik weet het wel, maar ik zeg het niet, ik hou dit voor het allerlaatste. Ik durf nu nog niet zeker zeggen of ik hét neer zal schrijven. Het houdt met veel in mijn leven verband, met mijn gansche karakter, ik leef er door en ik ben juist dáárdoor op dezen weg gekomen, geloof ik. Het is alsof het moet! Maar wat de vrouwenziel er door voelt? Mij een raadsel, tóch begrijp ik het! Dit druischt wel tegen elkaar in, maar ik laat het zoo. Het is iets wat er eenmaal is en toch niet mee doet. Het is ook van jezelf, maar het hoort je geloof ik niet eens toe! Zie je, dat zijn nu die maskers! Wie heeft ze en kent ze niet voor zichzelf? Alleen als ik in de natuur kijk, denk ik, dat daar alles in orde is. Dieren hebben er geloof ik geen weet van. Alleen wij menschen loopen er mee rond! Schandalige zuigerij vind ik het, het is net alsof het je niet toebehoort, maar alles in en van je leven draait er omheen, maakt er deel vanuit. Het voert je omhoog en omlaag. Je zult zien dat ik gelijk krijg, ook al weet ik er nu het juiste niet van. Het leeft immers en het kan denken ook!

Mijn hart is echt, werkelijk, en ik weet wat ik doe. Erica is een uitzondering, ook dat weet ik. En toch zegt ze het!

Toen ik destijds van 'n reis terugkeerde lag mijn vader op sterven. Zoo vroeg was ik al van huis weg en wandelde ik door Gods vrije natuur, door Zijn machtig mooie wereld! Had ik vaders geld niet gekregen, dan zag het er nu slecht voor me uit. Gelukkig liet hij mij zijn heele vermogen na en kan ik doen wat ik wil. Zijn prachtige paarden hield ik eerst voor mezelf en ik liet me niet door mijn familie bedotten; de simpele Frederik wist hoe te moeten handelen. Ze gunden mij nog niet het licht in mijn oogen, maar zij hebben thans dikke brilleglazen noodig, ik niet. Zoo zien we, dat vervloekingen niet altijd uitkomen, ware dat zoo, dan was ik er al lang geweest. God luistert niet meer naar menschelijke verdwazing, dat is voorbij, of heeft nooit bestaan; ik weet het niet!

Toen ging ik opnieuw reizen. Alleen de laatste jaren werd ik honkvast, juist door Erica en Karel. Dit is alles wat je van mij moet weten, de rest volgt later, als het eens noodzakelijk is. Je weet dan meteen waar ik alzoo ben geweest en ook hoe het leven tot me sprak en me sloeg. Weet echter, dat ik voor alles dankbaar was!

Hoe het ook tot me kwam, ik bleef altijd mezelf. Het kostte soms mijn bloed, maar een innerlijk gevecht, soms op leven en dood, bracht mij er steeds weer bovenop en dan scheen de zon weer voor mijn leven. Smartelijk soms werd ik geslagen, maar wat doe je dan?

Je voelt het zeker al: ik kom hier nog niet weg. Ik zit aan iets vast, wat ik niet ken en ook dat is een masker! Het eenige waarvoor ik zorgen moet is, dat de menschen mij niet leeren kennen, ik ga dan de straat over. Ik wil niet hulpeloos worden, niet als die man met zijn inhoudlooze groetjes. De menschen vragen wel wat ik doe, velen denken, dat ik schrijver ben, omdat ik met de ingrediënten rondloop die daarop wijzen. Ik ga er niet op in, maar toch prikkelt het me en ik wil iets zeggen: meestal juist het verkeerde. Ik ben een onderzoeker, zoo heet het hier en ik laat het zoo.

Erica, het is vanzelfsprekend, dat ik terugkom, maar ik ben er nog niet. Vreeselijk? Je voelt je door mij bedrogen? Ik zou naar je toe willen vliegen, maar ik kàn het niet, zóó ben ik geslagen! En dat door mezelf! Maar ik kom wel. Nog even en je ziet me weer! Nu zal ik op mijn woorden letten en ik geloof, dat je mij anders zult zien, beter, hoop ik, ruimer nog, lieflijker! Ik geloof, dat ik een ander masker krijg, Erica. Maar hoe vond je de bloemen? Ik wil daardoor alles weer goed maken. Geloof je mij? En Anna?

Frederik, komt er nog over mijn lippen, ga gerust verder! Er komt licht!

ACH FREDERIK, MOCHT IK EVEN TOEVEN IN DIE REINE KLAARTE.

In mij liep er iets vast dat echter vanzelf weer los kwam. Mijn denkvermogen leek gebonden en weigerde dienst te doen. Daaronder leed ik. De situatie ontledend, zei ik tot mezelf: Nu ben je het zelf niet meer die beschikt over je organische stelsels, je staat er nu naast. Toch dacht ik normaal...... Dat was juist het vreemde. Ik ging over splitsing van persoonlijkheid denken...... een geleerd en wetenschappelijk object...... waarvan men het juiste nog niet weet, hoewel de geleerden er elken dag drukte over maken. Even later stelde ik vast, dat diezelfde stoornis in mijn hoofd me dwong in een bepaalde rirchting te denken. En toen ik daaraan toegaf, liep de „machine" weer gesmeerd. Ik stond er naar te kijken alsof het een groot wonder was, niet beseffend, dat ik zelf nog slechts een onderdeel ervan was. Ik smeerde en vergat de quintessens. Toen trok ik aan het fluitsignaal en de fabriek liep leeg. Zeven uur was het, maar ik zag me weer in het bosch en vond mezelf terug.

Ik ben nog niet bij Erica geweest, morgen denk ik, is het zoover. Indien Anna met gestuurde boodschappen komt, ben ik er eerder. En dat is mogelijk.

Een moeder, die maanden lang met zelfmoordplannen rondloopt, kan zoo maar niet veranderen, ook al heeft er nooit gevaar bestaan, dat zij ze zou uitvoeren. Daar is tijd voor noodig. Ze kan niet in enkele oogenblikken in een ander leven overstappen, dat is niet mogelijk, en daaraan had ik moeten denken. Nu weet ik, dat ze niet persoonlijk is, andere gestalten bevinden zich nog steeds in haar huis; dat heeft ze zelf gewild, want ze zette de deuren wijd open. Ik zag honderden bedelaars naar binnen stormen, die hun luizen achter lieten, den grond bevuilden en de provisiekast plunderden. Karel trokken ze uit zijn hoek, waarbij hij alléén zijn receptenboekje verloor, en niet meer, de rest ging aan zijn persoonlijkheid voorbij.

Ik moet mezelf tot hen terugvoeren, van Erica's toestand de mijne maken, wil ik voorbereid zijn op hetgeen komt, wil ik haar en haar kind kunnen begrijpen. Want ik voel, dat ik uit deze geschiedenis moet halen wat er in zit. Ik ga inzien, dat dit muisje 'n langen staart heeft. Een muisje met 'n kinderhoofd. Als dat René maar niet is! De naam van het kind vind ik griezelig, hoewel ik niet weet waarom! Er zit een bijzondere

klank aan en is in geen van de beide betrokken families te vinden. Dat is juist zoo vreemd.

„O, Frederik," komt er in mij, „mocht ik even in die reine klaarte toeven."

Het kunnen ook mijn eigen gedachten zijn, maar eerder veronderstelde ik, dat Erica ze uitsprak, ja, uitgilde! En ik zit hier in de reine klaarte met haar te spreken?! Word ik weer gek? Nêên, komt resoluut over mijn lippen, ik zal klaarheid brengen in haar toestand. Ze is nog altijd zoekende, voel ik, en ze treurt, hoewel ze niet weet waarom. Dat gezegde: „Hiervan moet nu eigenlijk elkeen genieten!" kwam vanuit een graf tot me. Waarvan wij moeten genieten? Ik zal het spoedig weten...... Ik weet nu, dat ik blijf.

Maar vanwaar komen nu deze gedachten tot haar leven? Wat wil ze, wat bedoelt ze? Is zij nóg niet zichzelf? Ik blijf bij hetgeen ik er van weet. Ik geloof niet, dat er in deze dagen verandering ten goede gekomen is. Erica wil de waarheid weten. Eerlijk gezegd is haar kind 'n leelijk mormel. Nog nooit heb ik zoo'n afschuwelijk gedrocht gezien. Ik vind het ontzettend, maar moet ik er om liegen? Vanzelfsprekend zeg ik het haar niet waar ze bij zit. Maar ook Anna ziet het. Het zal Karel geloof ik aan het schrikken hebben gebracht. Ik vermoed, dat hij daardoor zoo van streek is, zoo onbeholpen doet, zoodat hij geen hartelijk woord voor haar heeft. Hij zit nú met 'n kat in zijn zak. Dit is het èn niets anders. Het lijkt nu al, of het kind last heeft van 'n waterhoofd. Toch zegt de geleerde dat alles in orde is. Weer zoo'n masker!

Er is iets, waardoor deze menschen nu al van streek zijn. René is het? Het kind heeft iets, weet ik, dank zij de klaarte, waarin ik gekomen ben en die ik tot nu toe niet kon winnen,

Wat sommige menschen in den slaap beleven, dat ze wakker schrikken en wonderlijke vindingen tot stand brengen, komt tot mij op den dag tot werking en ontplooiing. O, de reine klaarte! Frederik, je zult het zien, je krijgt die toegezonden. Een universiteit is het. En je zult het eens aanvaarden!

Ik sta voor een onmetelijkheid, die dicht bij me is. Ik zou nu Hem voor alles willen danken, maar ik weet, dat ik in de laatste dagen zijn hemel in brand gestoken heb, de hand die Hij me toestak, beslist weigerde...... omdat ik de beenen wilde nemen. Ik negeerde Hem. Nu moet ik ook probeeren weer goede vrienden met Hem te worden, dat moet van mij uitgaan...... Het is het hoofd buigen voor Zijn wereld. Ik weet het, ik sta weer op! Ik ben het type niet, dat de schepen achter zich verbrandt. Ik gooi geen oude schoenen weg voordat ik nieuwe heb...... Ik heb dat in me. Ik moet allereerst met mezelf beginnen. En eerst dan onderga ik Zijn zalving.

Is ook dit inspiratie? Ik geloof het! Maar wat is inspiratie. Ik zei al, geen mensch weet het. En die zegt het wel te kennen, bedriegt zichzelf. Dat is geen mensch meer van deze wereld. Ik ga voelen, dat die ijlheid boven en in mij leeft, maar waarvan de vorm Hem toebehoort...... Ook het leven, vanzelfsprekend de ziel, ook de geest!

Erica is vrij gekomen van haar...... lichamelijke, haar stoffelijk éénzijn met haar kind, maar ze zit nog steeds aan dat leven vast. Ongelooflijk is het. Zijn dit soms de naweeën, die levensvatbaarheid bezitten en nu tot denken en voelen zijn gekomen, maar die zij nog moet verwerken? Ik geloof, dat haar ziel, haar leven besmet is, onder een kracht staat, waar ze het rechte niet van weet, maar die nu door haar bloedsomloop natuurlijk geregeld wordt. Maar ik wéét het niet. Ik begrijp wel, dat deze questie onveranderlijk vaststaat, maar toch lijkt het mij de moeite waard, om er het mijne van te weten. Deze klaarte vertelt je alles, van jezelf, van de dingen waardoor we het leven ontvingen. Ik ben rijpende. Ik sta in bloesem, de lente komt met ongekende krachten tot mijn leven, maar die is niet stoffelijk meer. Als er nu maar geen storm komt, die alles ontijdig vernietigt. Ik verlies nu mijn natuurlijke geboorte.

Ik geloof echter, dat nu eerst mijn taak voor deze wereld begint. Ik zal mezelf voor Hem als 'n levend iets maken. Een rad in zijn uurwerk, dat waarmee Hij den menschen den waarachtigen tijd kan toonen. Als het dan twaalf uur slaat...... zie je, dat de dood geen narigheid meer is. Hé...... wat voor wonderbaarlijke dingen zie en beleef ik toch vandaag. Ik weet ook, dat er dagen zullen komen vol verdriet, om te moeten aanvaarden, dat ik er weer glad naast ben. Maar ik zal mijn best blijven doen en kinderlijk eenvoudig de aarde kussen waarop ik loop.

Ik moet echter de dingen voelen, ze door een ander gevoelsleven bezien, doordringen tot achter het masker van deze wereld, waar dan, zooals ik denk, wij menschen en dieren, de natuur, vandaan zijn gekomen. Hier klamp ik mij aan vast en dan draag ik een ander gewaad. Misschien zal ik naakt voor de dingen staan, het is ook mogelijk, dat ik een ander pakje krijg, omdat Hij er voor zorgt, dat ik m'n menschelijk onbegrijpen niet toon. Ik geloof, dat wij eerst dan volkomen naaktheid zullen beleven, wanneer wij het engelenstadium binnentreden...... omdat wij voordien de menschen maar slechter zouden maken. Ik geloof dus niet, dat er hierna nog naaktloopers zullen leven! Ik zie de dingen al anders. In mij is er leven gekomen en dat leven verspreidt zich. Al mijn eigenschappen zuigen zich vol en worden geïnspireerd...... Ik vermoed...... dat dit mijn nieuwe voelhorens zullen zijn. Niet zooals Karel het doet...... die hangt achter de paarden...... zijn eigenschappen vliegen over het land...... hij zet er nog geen streep onder. Hij rolt er door in de slooten, hij behoudt zijn levenslust...... maar heeft niets met ziel en geest uit te

staan. Al die paarden van Karel hebben een eigen wereld...... Ze vertegenwoordigen nonchalance, gemakzucht, drukte, het gelach om een ander, het vermaak om diens onbeholpenheid. En duizenden zaken en dingen meer, die hem echter zullen slaan als het er straks om gaat en ook hij z'n boerenkop te buigen heeft. Of had je er iets anders van gemaakt?

In deze wereld ligt alles voor mij open. Ik zie bewuster! Moet ik nu aanvaarden, dat ik bezig ben gek te worden? Is dit onmenschelijk? Zie ik de levenswaarheden soms verkeerd? Is het verkeerd goddelijke zaken uit de aardsche poelen op te diepen en ze terug te voeren tot Zijn Alwetendheid...... Zijn Liefde, Zijn Rechtvaardigheid? Ik meen van niet. Ik weet nu, dat ik den goeden weg aan het bewandelen ben...... Er komt zekerheid!

Ach, als ik mocht toeven in Zijn klaarte? In Zijn Alwetendheid. Wat zou ik dan veel weten. Ik beloof Hem, dat ik mijn best zal doen. Ik wil er andere menschen door genezen. Ik zie mijn hulp. Ik raapte al Zijn schatten op, ik zag er onder, die de menschen hadden laten verrotten. Is dat geen schande? Ze laten Zijn gaven verteeren...... Ze laten de Rechtvaardigheid van Zijn leven en Wezen onder een stinkenden mesthoop liggen...... Ik haal het daar onder vandaan en geef het opnieuw leven, kleur, de mogelijkheid om een nieuw leven te beginnen. Zijn Liefde hebben ze verhoerd! Zijn Hartelijkheid hebben de menschen op straat als 'n doodgewoon handelsobject verkocht. Zijn Ziel en Zaligheid, Geest en Vooruitgang, ga maar verder...... hebben de menschen als modderig slijk gezien...... zoodat ze er aan voorbijgingen. Ze hebben alles van Hem verdraaid...... er kerken van gebouwd...... die nu net zoo stinkend zijn als zij, die zich erdoor heilig verklaren. Hoeveel heb je in je zak? luidt de eenige vraag die gesteld wordt en waarvan het antwoord beslissend is voor de kwestie: zalig of verdoemd? Ik zeg niets van hen, die hun geloofbelijdenis doen, dat moeten ze zelf weten. Maar ik zie nu, hoe het zou zijn, als Hij op aarde leefde, net als wij in 'n manchester pak. Ik verzeker u dat Hij de gevangenis inging.

Nogmaals, ik zie nu mijn hulp voor me liggen. Ik sta er al boven op. Is er nog iets, wat ik voor U bezorgen kan? Hebt U geen postbode noodig? Ik zal Uw brieven anders bezorgen. Karel zal dan weten, hoe ze voor zijn leven werden dichtgeplakt...... Ik zal al die talen der wereld omzetten in de Uwe. Want de menschen kennen Uw lettergrepen niet, ze weten niet wat die karakters willen zeggen. Ze staan voor een zin van Uw leven en ze zien niet, dat er geen einde komt! Ze lezen maar raak...... Uw school zit nog onder den grond. Ik zie thans de eerste grassprietjes, het nieuwe leven. In mij gaat het branden, er wordt een vuurtje aangestoken. Ik ben U zoo dankbaar!!

Ik vraag het U nogmaals...... als er wat rond te brengen is? Ik doe immers toch niets anders. U maakt er mij gelukkig door. Ik lees al door die stof heen. Ik weet precies wat er in staat...... nú komt het geopende tot mij!

Laat mij Uw straatveger zijn! Laat mij de bellen poetsen bij al Uw kinderen! Laat mij hun toonen, dat ze 'n kasteel bezitten waarin ze leven! Laat mij hun verklaren welke schatten er aan die muren hangen, ik zie en weet al zoo lang, dat ze de Rembrandts en de Van Dijcken niet begrijpen. Ze behangen zichzelf, maar het spookt er. Ze weten het niet. Ze weten niet, dat ze elke seconde van den dag spoken, in disharmonie met Uw leven. Ze weten niet, dat Uw viooltjes en margrieten een welsprekendheid bezitten, waarvan ze kunnen rillen en beven, doch waardoor ze tot Uw ontwaking kunnen worden gebracht. Dán vallen al die maskers weg. Ze staan nu naakt voor Uw leven en Wezen. Ik ben dan gelukkig, omdat ik er voor mezelf iets aan veranderde. En dan treden we aan, staan we in een grooten optocht naar al Uw sterren en planeten te kijken. Nu vallen er menschen op de knieën en leeren hoe het „Onze Vader" is!

Laat mij een deel zijn van dit alles! Vertelt me, wat al deze verschijnselen beteekenen, laat mij ze opschrijven door Uw pen...... Ik zorg zelf wel voor den inkt. Want zei Uw Zoon niet: Laat hen allen tot Mij komen? Kinderen...... speelt met Mijn knikkers...... dan verlies je nóóit meer! Ik wil met Zijn knikkers spelen...... En mocht ik nog verliezen, dan leg ik er mij bij neer. Morgen is het mijn beurt!

Welnu dan, ik wil vallen, mijn onbeholpenheid afleggen, omdat ik van 'n ander geen kwaad meer wil zien!"

Wat 'n dag, wat voor uren beleef ik toch weer. Ik had vanmorgen niet gedacht, dat voor mij de zon zou schijnen. En nu dit? Het wordt mijn bezit, voel ik, ik sta voor een „alwetendheid"! En die is op deze vreeselijke wereld te beleven? Ik geloof het! Maar je moet er alles van jezelf voor inzetten. Vandaag ben je het kwijt, morgen komt het je tegemoet. Er gebeuren merkwaardige dingen. In het kladboek staat:

„Ik voel nu, dat vreemde krachten op mijn leven inwerken. Of elkeen dat ondervind is me nog niet duidelijk, maar ik beleef het."

Toen ik wat later wéér het boek in handen nam, was het, of mijn hand werd bestuurd, doch anders dan ik reeds had beleefd. Deze gedachten komen strompelend op mijn leven af en zetten zich in mijn brein vast. Ik zie ook, dat ze een langen weg moeten afleggen voordat ze tot me komen en zèlf iets te zeggen hebben. Ik voel ook, dat ze moe zijn, maar echt menschelijk. Of ben ik het? Ze ruiken naar inspiratie? Is dit soms de reine klaarte?

Nu die gedachten wat hebben kunnen slapen, zie ik ze anders. Wel

vreemd gezegd, ik voel en ik zie het zoo, er is geen andere verklaring voor, geloof ik. O, wat ben ik blij! En wat gaan wij nu beleven, Frederik? Het zijn net gestalten, de één is al mooier dan de ander en àllen hebben een eigen wereld te vertegenwoordigen. En ze zijn op het pad om elkaar te helpen. Ze staan naast me en kijken door mij heen, recht in mijn oogen ook en begin ik te knipperen. Angst heb ik nu niet meer, geloof ik. Ze kunnen echt menschelijk doen en ze begrijpen mij volkomen, ten minste — dat denk ik er nu nog van. Måår, ik word „straatveger"! Ik word een goddelijk brievenbesteller! Ik hoor dit zeggen! Die gedachten zijn het!

Ik kijk nu naar de pen en het ding vliegt over het papier. Ik geloof, dat ik kan aanvaarden, dat ik thans weet, wat „Inspiratie" is! Zoo vlug had ik het niet verwacht, ook al moet ik het begin er van zien, juist daar, waar het zaadje in den grond werd gestopt. Je voelt wel wat ik bedoel, het eerste oogenblik voor dit denken, voordat het tot me kwam! Wåår is dat? Ik weet dat niet! Maar mijn eigen schrift verandert er door. En ik vind het nu goed! Het is eten en drinken tegelijk voor mijn hart, ziel en geest, als ik dåt te zamen ben. Er staat alles in en het heeft betrekking op Erica. Tot aan het oogenblik, waarop René zijn eerste geschreeuw liet hooren. De woorden zijn telegrafisch opgebouwd, zoodat je begrijpt, dat er nog iets volgen moet, zonder te weten wanneer. Ik geloof, dat dit voor mijn universiteit is. Prachtig gaat het en het voornaamste is wel, dat het de goede richting uitgaat. Zal ik uit dezen doolhof komen?

Ik ben nu niet blind meer. Je zult straks zien, dat ze mij daarginds niet meer kennen. Ik geloof nu al, dat ik veel van mijn onbeholpenheid overwonnen heb. En dit in slechts enkele uren? Ik weet nu, Erica, dat het gaat zooals het gaan moet, het regent ook, hard zelfs, narigheid is het!

De gedachten die ik zie en voel willen deze wereld vooruit helpen. En is dat niet mooi? Maar voor Erica en Karel zal het stormen, ik voorvoel een orkaan, een schip in nood. Op welk kompas varen we?

De gedachten die ik zie en voel, willen deze wereld vooruit helpen. lichtend voor te gaan. Je denkt natuurlijk aan geesten, maar daar bedank ik voor, ik doe niet aan spiritisme; ik zie het anders! Voor mij is het werking, de „werking" van Karel en de geloofwaardigheid van moeder Natuur! Dit is eigenlijk alles, meer komt er niet. Maar het is veelzeggend, geloof je ook niet? Ik ontvang volgens het groei- en bloeiproces gevoelens van uit een ruimte waar het steeds lieflijk is en men, geloof ik, geen dood meer kent. En nu kom je dichter bij „Onzen-Lieven-Heer". Ik geloof, omdat ik een ruimtelijk straatveger wil zijn, komen die gedachten tot me; anders krijg je ze niet. Ik ga achter de Maskers kijken, geloof ik, althans de eerste verschijnselen er van, meer is er geloof ik nog niet te zien. Maar dit is er! Ik heb er andere oogen door gekregen.

Ik ga alles beter begrijpen, de dingen zijn niet zoo zwaarmoedig, ik zie overal licht in en ik zelf straal er door. Zoo ingrijpend zijn die gedachten. Je staat nu niet meer op een hellend vlak, je voelt vaste bodem onder je voeten, je bent zekerder van jezelf en rust komt over je! Ik voel me, geloof ik, tien jaar jonger geworden. En dat zoo ineens! Ik geloof, dat God mij heeft kunnen vergeven. Ik gelóóf het!

Ik ben niet langer in staat nog iets verkeerds van andere menschen te denken. Ik wil niet van huis gaan op een wit paard en thuis komen op 'n zwart, ik hou niet van die veranderingen waar je zelf niets van begrijpt. Tòch voltrekken zich die. De menschen nemen zich heilig voor niets van hun kennissen te zeggen, doch altijd wordt het geklets! Dit is dan hún zwarte hengst, woest is dat dier, maar zij zijn het zèlf! Nu hebben ze hun goddelijke afstemming al verprutst. Huichelaars?

En zoo is het met alles. Ik weet nu precies wat ik heb gezegd...... En ik begrijp het ook. Ik hoop nu, dat de taak, die op mijn schouders is gelegd, menschelijk zal blijven. Daarom wil ik niets met spiritisme te maken hebben. Je raakt nu je zelfbescherming kwijt en loop aan de leiband van 'n onstoffelijk individu, ook al is het nog zoo goed. Vroeg of laat moet je toch terug, wil je niet alles van jezelf verliezen. Wéét echter... ...ik maak het niet af...... Ik doe het anders! Ik zeg er niet alles van, ik moet het voor mezelf eerst uitmaken. Wellicht denk ik er straks anders over en heb dan te beamen, dat er tal van mogelijkheden zijn om de éérste sprietjes te zien.

Alles wat door menschen uitgedacht is, vorm heeft gekregen — waartoe dus elke gedachte behoort — krijgt thans 'n ander gewaad aan. We beginnen van voor af aan, alles krijgt nieuw licht, leven, ziel en geest, ook al is er aan de „eigenlijke schepping" er van niets veranderd. Werelddeelen komen tot ontwaking, krijgen een universeel karakter en staan ons voor oogen als goddelijke tempels! Ik zal niet te hard vooruit loopen, maar er wacht ons veel schoons en...... veel narigheid! De stukken zullen er afvliegen! Wie houdt zich nu staande?

Een Duitscher zei eens: „Dass Gleiche ist da"! Ik zie het nu! Het is mijn reine klaarte! Hij is het! Hem! Zóó ken je hem beter! Maar het nietigste insectenleven hapt er naar en heeft er den smaak voor gekregen ook. Ga nu àl deze werelden eens door, en eindig in de hemelen. Dat ga ik voelen...... het is niet te gelooven, maar niettemin waarheid, we zullen het zien!

En dan hoorde ik dien Duitscher nog zeggen: „Wer sucht wird es sehen!" Dat is het vallen en opstaan...... Let nù op de voetangels en klemmen.

Als je jezelf volkomen verliest, komt er nieuw leven in je body. Wat nu aan het corrigeeren slaat, weet ik nog niet, maar het voert je naar de

kunst; is hetgeen ik Erica zal zeggen. En nog duizenden dingen meer. Ik weet ook, dat ik er een lepeltje voor noodig heb om ze dat allemaal te laten slikken, maar waarvan Karel de eerste is die het natuurlijke ervan inziet. En nu krijg ik hulp van den boer, zijn vrienden komen later vanzelf, d.w.z. een enkele van hen. Ik verbeeld me niet, dat ze allen college willen loopen. Ik verkies dat trouwens niet eens.

Het doek is nu 'n half uur open. De spelers raken wat vermoeid, maar er blijft spanning op het tooneel en in de zaal. We gaan naar het volgende bedrijf!

Je weet al wat er komt. Je kunt je het tooneel voorstellen. Erica ligt in bed, het regent nog en er zijn volgens mij nieuwe verschijnselen. Ik wil allen spelers laten weten hoe ze hun rollen moeten zien. Er zullen dramatische ontknoopingen zijn, de rest volkomen menschelijk. Er wordt gesproken en geanalyseerd...... Ik zie geleerden. Ik ruik hen! Mij zien ze thans anders.

Kom, Frederik, de deur uit, dáár heeft men je hulp noodig. Ik breng vandaag mijn éérsten brief weg. Ik houd het ding met beide handen omklemd. Ik wil haar goed behoeden, opdat er geen vetvlekken op komen — en hij mag niet kreuken, doch moet schoon en onbeschadigd bezorgd worden, zoodat de menschen, zoodra zij hem zien de verwachting krijgen van iets moois!

Ik ben ontwaakt!

De reine klaarte is er!

Frederik toch......

FREDERIK, WE HEBBEN ALLEBEI 'N MASKER.

Had ik het niet gedacht? Erica blijft droevig, ze schreit dag en nacht. Het is geen geluk wat zij gekregen heeft, in haar ziel woont ellende. Of zij er zelf schuld aan heeft en het door haar zwakke persoonlijkheid aantrekt, weet men nog niet, hoewel er genoeg over wordt gepraat; er zijn geleerden gekomen die het met elkaar zullen uitmaken. Of ook deze verschijnselen een naam krijgen? Ik moet het eerst zien. Men zegt al, ze weigert haar geluk te aanvaarden. Ik geloof ook dat niet, want wie zou dat in eigen handen hebben? Ik weet wel, de mensch wil gelukkig zijn, wil alleen datgene bezitten wat door de eigen glazen als geluk wordt gezien, hoewel anderen het niet de moeite waard vinden om het, zooals ik uit de straatgoten op te rapen. Wie zegt mij, kan mij verzekeren, dat Erica haar geluk niet wil? Wie weet beslist, of haar kind geluk brengt? Hebben wij niet gezien, dat een moeder voorspelde, dat zij 'n galgenstrop droeg? Nu zit dat kind in de gevangenis. Noem dat nu geluk, noem het een geweigerd geschenk van Onzen-Lieven-Heer, geeft het een anderen naam, doe er mee wat je wilt...... ik stel er geen prijs op, ten minste als die zekerheid bezit en dat waarachtige weten over mij komt. Wie kan nu zeggen: Erica wenscht haar geluk niet? Oordeelt niet, zoo gij niet wilt geoordeeld worden, m.a.w. zie nu ook achter dit masker!

Erica is ziek! Ik legde haar mijn eersten post in de handen. Ze keek er vreemd naar, maar was dan ineens vol vuur, ze wilde weten wat er in stond. Nu zocht ik naar een manier om het haar bij stukjes en beetjes voor te lezen, en ook daarvoor voelde ik mijn hulp...... het kwam direct van den directeur af! Hoe die man waakt is me nu duidelijk, per slot van rekening hebben we Zijn lichtjes — Zijn alles!

Haar dokter, de man die het kind het levenslicht gaf, weet nog niet wat deze droefheid te beteekenen heeft. Hij moet nu een naam verzinnen en dien 'n universiteitsgeboorte schenken, waarop de latere menschheid kan teeren. Waarop, zeg ik, 'n nieuw fundament wordt gelegd, dat studie heet. Wie doet er straks aan zielkunde? Let op...... Dr. Van Hoogten legde hiervoor de eerste steenen. Vergeet het nooit, deze mensch staat voor u. Elke dag ligt deze geleerde aan de voeten van deze nieuwe wetenschap neergeknield, hij voelt als het ware, dat hier wat te leeren valt. Maar door Erica wordt hij niet veel wijzer, ze zwijgt! Als er iets over haar lippen komt, dan heeft ze het over dien afschrikwekkenden

regen. Ze is al kletsnat, zegt ze, en Van Hoogten weet. dat het buiten kurkdroog is! Moeilijk is het, om in korten tijd, de tijd dat je op aarde bent, op een gebouw 'n torentje te bouwen, hoe graag je het huis ook af zou willen zien. Maar iets roept je het halt toe, vooral, als het om wetenschappen gaat, volgens welke de menschheid haar persoonlijkheid kreeg.

„Zoo," zegt ze, „ben je daar weer, Frederik?"

„Ik ben er, Erica, volkomen. Hoe is het?"

„Ik drink koffie met 'n rietje, je weet het zeker al."

Een merkwaardig antwoord geeft ze me, wonderlijk. Ik weet nu al, dat het regenen straks ophoudt! Maar ik voorzie nog 'n strakke Westenwind, een die stukken maakt, maar waarvan je van te voren weet, hoe zij zal verloopen, zoodat je je eigen maatregelen kunt treffen. We zullen de dijken dichtten! Ze moet er zelf om lachen, als ze zegt:

„Man, waar ben je zoolang gebleven, wij waren je al aan het zoeken," begrijp ik, dat wij weer tot éénheid zijn gekomen en het haar kracht geeft dat ze mij ziet.

„Het lijkt wel een eeuwigheid, Frederik, dat moet je toch niet meer doen. Als je maar weet, dat wij je komen halen. Anna is driemaal bij je aan de deur geweest. Telkens was je weg. Wat voer je toch uit? Voelde je niet, dat wij je hebben gemist? Ondeugende vlegel......... pas op, Frederik!" En opeens:

„Zie je, dat wij allebei 'n masker dragen, Frederik?"

Wat? Het is er uit. Ze wentelt zich even later weer naar mij toe, tranen in haar oogen. Voor mij verbergt ze niets. We kennen elkaar al zoo lang.

Ze wil antwoord hebben. Ik ben gereed! Toch zwijgen we nog even. Het is beter zoo. Nu voel je de diepte van de ziel in je komen en krijg je 'n kus of 'n dolkmes in je rug, zij schenkt me den kus! En ik kus haar terug, met eerbied op haar handen, voorhoofd ook, op beide wangen, ik ben niet bang voor dat masker. Ik wil, dat ze dit weet en ze wéét het!

„De dokter kent toch deze verschijnselen? De wetenschap is zoover, Erica."

„Maar weet je dan niet," reageert ze onmiddellijk, „dat ik die vlekken niet bedoel? Kijk zèlf maar."

Ik ken dat al, ik vond dat hoofd niet in orde, ze hoeft me niets te zeggen. Ze vraagt echter:

„Moet je het kind niet zien, Frederik?"

„Ik kijk naar René. Langer en bewuster, ik daal in dit leven af. Ik onderga dit leventje. Ik prevel natuurlijk leuke dingen, die toch nog een glimlach te voorschijn tooveren. Het is 'n bloem van mijn hart. Ze steekt haar dan ook in haar mond en speelt even voor Carmen.

Gelijk heeft ze, want nog altijd regent het voor haar. De zon schijnt, maar hier in huis is er niets van te zien. Dag René? Een verbazend sterke, ik zou willen zeggen...... transpireerende kracht vliegt door mij heen. Ik dacht direct: dat kind is drijfnat, maar ik ruik een frissche lucht. Wat is het? Het kind zegt me iets; dat doen andere kinderen ook, maar René heeft beslist 'n masker op. Het is oud als andere kinderen dat ook hebben in de eerste dagen, maar dit is heel iets anders. René is oer-leelijk! En die oer-leelijkheid zit in het hoofd, leeft in het gelaat, het zijn niet de trekken van Erica en Karel; dit gelaat komt ergens vandaan waar de menschen nog niet het recht hebben, zich mensch te noemen. En nu ben ik er nog niet.

Maar er wacht iemand op mij, de moeder wil mijn stem hooren. Ze is me al voor, ik heb te lang gewacht en gekeken.

„Wat zie je, Frederik?"

„Ik geloof dat dit een los masker is...... Erica, wat wil je eigenlijk?"

„Je bedoelt, dat het niet van blijvenden aard is?"

„Zoo iets, mijn kind."

„Is hij geen stakkert?"

„Noem je René 'n stakkert? Je eigen kind 'n stumpert?"

„Zie je dan niet hoe oud dit kind is? Wil je voor mij alles goed praten, Frederik? Ga dan maar weer weg. Je moet geen medelijden met me hebben. Van de anderen wil ik niets hooren, jij zult me niet bedriegen!"

Ik weet het, en ik zal gehoorzamen ook, ik ben mijn boodschap al aan het verdoezelen, ik lees niet alles voor wat er geschreven is, men tikt mij al op m'n vingers. Dank u, ik word anders!

„Ik ben zoo moe, Frederik," gaat ze even later verder. Zoo, zoo moe en nu dat nog. In mij leeft 'n ander. En die is van hem, dat kleine kereltje daar. Ik ben mezelf niet, omdat hij zichzelf nog niet is, als hij nog eens mag weten wat een natuurlijke gezondheid beteekent. Ik heb een gevoel alsof mijn blinde darm in mijn hoofd zit, Frederik, en dat is toch verschrikkelijk, is het niet?"

Dat ben ik weer...... er is dus niets veranderd. We beginnen weer opnieuw. Er was een korte tijd rust, thans gaat het doek open en het volgende tafreel zal voor ons liggen. Ik ben met haar aan het regisseeren. Onder mij hoor ik lawaai, mannenstemmen zijn het. Karel en zijn vrienden analyseeren dus toch. Dat ik het niet eerder wist, komt, omdat de deur open stond. Of Karel kwam zoo juist terug. Maar daar is Anna. We weten het al.

Ze zijn denkende. Erica geeft er niet om, ze wacht, ze wil beter zijn. Ze begint weer over haar masker en dat van René. Ik luister.

„Dacht je, Frederik, dat ik mezelf niet begrijp? René niet? Dit heeft

met het dragen en de bevalling niets te maken. We waren ook niet te lang opgesloten, hij heeft er juist negen maanden over gedaan. Ik weet het wel, het was voor hem een lange reis, voor mij ook trouwens, ik zie nu eerst hoe lang het heeft geduurd. Wat vreemd toch, ik praat al net zooals jij kunt doen. Het beste bewijs, dat je mij helpt, zelfs al ben je er niet. Ik draag je in mij!

Zie je dat masker?"

Ik zie het en ik zal het weten ook, wat dit te beteekenen heeft. Zij heeft het woord en laat me weten:

„Er zijn zooveel dingen, Frederik, waar ik nu over denk en waar ik dag en nacht om schreien moet, maar dat ik als regen en storm voor me zie. O, wat regent het. Ik kan die dokters niet meer zien. Dàt zijn ongelukkigen, niet wij, wij beleven de werkelijkheid. Ze lachen en halen de schouders op als ik zeg, dat het zoo regent, zoo stormt, zoo kletsnat is. En dat is mijn masker, Frederik. Ook René heeft er mee te maken. Is hij gek, Frederik? Zal mijn kind abnormaal opgroeien? Ik wil op eigen beenen blijven staan, maar kan het niet. Ik had alweer beneden moeten zijn, met alles al achter me, ik geloof, dat we nu eerst beginnen. Ik zal me herstellen, zeker, maar wat te doen met René?"

„Je weet toch niets? Wie zegt je, dat het kind niet normaal is?"

„Zeiden ze dat maar, dat zie en voel ik alleen; Anna wil er ook niet over hooren. Maar ook hij heeft mijn masker. Het wil zeggen, wij krijgen narigheid en daar tob ik nu over. Het is mijn ongeluk, ik weet het wel, ik moet er mij tegen verzetten, maar ik ben ook maar 'n mensch."

We trachtten iets te beleven, waarvan zij het leven overziet. Ik zit er alleen bij, zij lijkt nu verlangend. De stilte van het leven voedt ons rustige denken, het doet haar goed, dat weet ik. René slaapt. Onder ons is het rumoer iets verzwakt, of komt het, dat wij naar een andere wereld zijn vertrokken. Het tegenovergestelde van de stilte is het, en die trekt onze leegheid open. Anna komt binnen, zet nieuwe bloemen, de mijne, naast haar neer en verdwijnt. Erica peinst, diep denkt ze na en ze is zoo gewoon en gezond als wie ook. Ik heb haar maar weinig van den brief verteld, doch dat komt nog wel.

Ze steekt haar hand in de mijne, we zitten te zamen beneden en praten. Toch keert ze weer terug naar bed, ze is te moe om op te blijven. Ik begrijp haar, ze wil wel, maar ze kan nog niet. Tóch wil ze, dat ik den brief voorlees. Ze smeekt er eigenlijk om.

Een kracht is het, die mij beelden schenkt. Wij zijn weer buiten en tarten den regen, ook den storm. Ze vraagt: „Móeten wij hier nu doorheen, Frederik?"

„Hier moeten wij doorheen, Erica! Je zult al je kleeren van te voren op dezen regen moeten instellen, nakijken is beter. Je hebt zeker wel

duizend parapluies noodig, de een na den ander vliegt uit elkaar. Toch ga je verder, wij, Anna en ik, gaan met je mee, je zult nimmer alleen zijn. Ook René gaat met ons, ik ben zijn vriend."

„Wat heerlijk, Frederik?"

„Wij zullen bergen beklimmen en afdalen. We zullen door koude en door warmte gaan, door woestijnen en door de laagvlakten, langs Polen en door tropen, het wordt een reis om de wereld."

„Wat zullen we genieten, hè Frederik?"

„We deinzen voor niets terug, lieverd, want wij hebben geweren en al het andere voor zoo'n tocht bij ons. Er is bewaking in den nacht, want vele bedienden nemen we mee. René mag onderweg paard rijden op mijn rug en jij hoeft alleen maar te kijken hoe het gaat. Is dat nu ellende?"

„Ik geloof, Frederik, dat het al niet meer zoo stormt."

„Onderweg komen wij met allerlei vogels in verbinding. Je zult juist de mooiste soorten zien, waardoor René dan denkt een hemel te ontvangen. Er zijn echter ook zwarte kraaien onder, diefachtige duivels, die alles stelen wat los en vast is. Ook muizen zullen we zien, kortom; vele soorten van dieren, de insecten niet te vergeten, waar je, als je ze niet kent, bang voor zult zijn, maar die later, als je weer gezond en wel thuis bent, tot je vrienden behooren, omdat je ook het mooie er van leerde begrijpen en waardoor van dan af je wereld door straalt! In de wouden, Erica, waar we van tijd tot tijd zullen toeven om uit te rusten, hooren we het geloei van duizenden soorten dieren, geloof me, ook het gesis van slangen, het weerzinwekkend gehuil van den jakhals, het gebrom der bruine beren, kuddedieren, die ons den weg willen versperren, maar toch door ons overwonnen worden, omdat wij menschen bovennatuurlijk zijn begaafd.

We gaan dus verder, we weten waarheen wij gaan. Aan het eind van onzen tocht hebben we al het schoone van Onzen-Lieven-Heer gezien en er kennis mee gemaakt!"

„Hoe zal ik genieten, Frederik? Ik zal heel voorzichtig zijn. En ik ben zoo blij dat je mij en René meeneemt. Ook voor Anna ben ik zoo gelukkig. Wat al die dieren betreft, Frederik, als je het goede met hen voor hebt, las ik eens in een boek, doen ze je niets. Je moet alleen de kracht bezitten om tóch verder te gaan. O, wat zal dat een mooie reis worden. Wanneer gaan we?"

„We zijn al op weg, lieverd. De koffers zijn al gepakt, we zitten nu in een schuit, die ons tot de wateren voert."

„Dan ben jij, Frederik, onze kapitein! En als René later groot is, dan volgt hij je vanzelf op. Ik verlang al, dat we nu eens wat zeeslangen ontmoeten."

„Pas op, volg nu de gedragingen van het schip. Je hoort zeer zeker de bel voor het eten, je hebt maar te volgen. Zet nu je oogen open, Erica, we zullen wonderen beleven."

„O, Frederik, hoe hemelsch ben je vandaag, zal dat blijven? Ik ga met je mee! Ik zal de koffers nemen, ik weet wat je van mij verlangt. Wanneer varen we?"

„Ik zei toch, dat we al op weg zijn. Houdt dit voor oogen: wij zijn op weg! Wij zijn varende...... wij zijn op weg om de wereld te verkennen, wij zijn een lange reis aan het maken, måår...... wc komen terug."

„Gezond en wel, is het niet, Frederik?"

„Juist, met fraaie dingen bij ons en heel veel wijsheid ook. Je zult alle talen van de wereld spreken."

„Zie je, Frederik, dat het opgehouden heeft met regenen?"

„Ik zie het, moeder van Renétje...... ik wist het al een kwartier geleden."

Dit was nog niet het einde van den brief...... maar ze weet voorloopig genoeg. Toch vraagt ze nog:

„Zag je Karel niet, Frederik?"

„Karel zit onder in de machinekamer. Hij zorgt voor de brandstoffen, méér heeft hij niet te doen, maar tenslotte het is zijn schip."

„Dan begrijp ik het. Hij klungelt graag, het is net 'n baantje voor hem!"

Ik wensch haar sterkte toe en geef haar een hand. Maar als onze handen elkaar loslaten, vouwt zij de hare en bidt...... de oogen gesloten. Als ze opkijkt, weet ik, dat ze de boot wil zien. Als ik de deur bereikt heb, zegt ze nog:

„Frederik, ik zie den schoorsteen al rooken. O, ik ben zoo gelukkig."

Als Anna boven komt ziet ze een héél andere wereld. Erica straalt en het masker lacht haar toe. Ik ben nog niet beneden of ze is er al.

„Wat heb jij met haar uitgespookt, Frederik?"

„Heb je de fluit dan niet gehoord, Anna? We varen al."

Ze keert terug naar Erica...... nu beleeft ze andere verschijnselen, deze zijn dichter bij ons en bewuster, stoffelijker, ook Anna begrijpt ze. Ik heb mijn allereersten brief bezorgd, het wonderbaarlijke zegel bewaar ik zèlf om later als bewijs te toonen. Het beeld vertoont het goddelijke aangezicht! Wil je zoo'n zegeltje bezitten? Niet te koop......! Verdien het......!

En dat door de reine klaarte?

Ik ben nu gereed voor mijn ander ambacht!

Veegt ze schoon, Frederik...... al die rommel weg, de straten moeten mooi zijn...... En zoo is het! We spelen nu ruim acht en veertig minuten. De volle zaal is in spanning gekomen. Ik zag tranen! Harten kloppen sneller. Er waren héél mooie snuitjes onder al die maskers. Ik zag zel

GELEERDEN EN LEEKEN.

Anna rent door het huis, ze is boven en beneden tegelijk, ze wil stukken overslaan, en het lukt haar. Ik wist, dat ze een sterke persoonlijkheid heeft, nu bewijst ze het mij en ieder die er oogen voor heeft en die het ondankbare werk van een bediende waardeeren kan. Het is een slaafschheid in een lieflijken vorm; zij is over deze hoofden gegroeid, zij is de kapitein van dit schip, die nu het sein geeft het anker op te halen om een reis naar het onbekende te beginnen. Wanneer ik met wat bloemen uit eigen tuin terugkeer, staat ze al met een vaas gereed...... zóó goed weet ze wat er omgaat in ieder, die haar wil begrijpen en haar krachtige karakter waardeert. Ze is een lichtbaken voor Erica, voor Karel een loods...... zij is het, die kennis van zaken heeft. die duisternis, noch storm vreest, ook al vliegen de golven over boord. Zij bemint al de kleuren van de zee...... omdat ze een kind is van denzelfden Vader, die de elementen schiep.

„Waar wacht je op, Anna?"

„Is dat wat? Is er een nieuwe geboorte op komst, Frederik?"

„Zie je dat dan niet?"

„Dan weet ik wat mij te doen staat. Hier komt geen mensch meer bij. Die kerels met hun geklets weten het niet. Meen je, Frederik, dat dit blijvende is? Ze prevelt woorden, waarvan ik de strekking niet begrijpen kan. Zooeven roept ze: „Zag je dat, Anna? Dat is nu een zeeslang. Maar straks zien we landdieren. Die meeuwen vergezellen ons tot we op de open zee zijn. Frederik weet wat hij doet. „Zou ze ijlen?"

„Laat haar maar, Anna."

„Meen je het waarachtig, Frederik?"

„Ik meen het."

„Dan begrijp ik er niets meer van. Als Karel niet ophoudt met al die kerels er bij te halen, is het haar dood nog. Wat 'n wereld toch, ik weet het niet meer. En nu varen we al op zee ook, we zien slangen en er komen landdieren ook. Mijn hemel, het lijkt hier wel 'n gekkenhuis."

„Je moet nog even afwachten, Anna. Straks ken je haar terug. Luister goed naar wat ze vertelt over wat zij onderweg ziet. Maak je niet bezorgd, er is niets aan de hand."

„Dat zegt Karel ook, maar van hem kun je niet opaan. En die anderen zeggen mij niets. Als jullie haar niet helpen, doe ik het."

Anna gaat terug naar Erica...... Karel roept mij. Ik treed binnen. Hij stelt me aan zijn vrienden voor. Allereerst..... Dokter Ten Hove. Van Hoogten ken ik al. Ten Hove valt me tegen, de eerste indruk is slecht. De tijd zal bewijzen dat ik gelijk heb. Ten Hove is als 'n opgeschoten jongen, hij lijkt 'n klein, gedrongen boertje. Karel mag hem wel, hij ruikt zijn eigen afkomst. De man komt uit 'n provinciestadje, maar doet alsof het Koninklijk Huis achter hem staat. Aan zijn rechterhand zie ik een knap stuk smeedwerk...... tè blufferig voor 'n dokter. Maar ik zit. Karel praat en schenkt me een borrel in, de heeren drinken zelf ook. Ze rooken zoo, dat een schoorsteen er trotsch op zou zijn. Ik volg het gesprek niet, maar kijk naar de geleerden. Toch dringt Karels gepraat tot me door, merk ik even later. Hij heeft het over 'n zieke...... het heeft niets met Erica te maken.

Ten Hove woelt in zijn zak en zoekt iets. Daarin zie ik een schaartje, dat hij nimmer gebruikt. Hij heeft donkerblond haar met rechts een breede scheiding en kijkt parmantig uit zijn oogen. Ik zei al: 'n echte boerenkop...... veel verbeelding, veel drukte. Ik vermoed, dat zijn heele familie aan zijn studie meebetaald heeft. Hij loopt op rozen, ik ken z'n gang al. Draagt hooge schoenen, omdat lage hem niet staan. Ik ken deze lui van vroeger; ze loopen het liefst in avondkleeding, met wat gouden knopjes op! En zoo iemand is dokter geworden!

Van Hoogten is grooter en slanker. Een smal hoofd met een grooten neus op 'n langen nek. Knipt met zijn oogen, maar is verder heel rustig. Ten Hove zit geen seconde stil, het is, alsof ook hem de bladluizen prikkelen. Ten Hove kijkt even naar de wollen sokken, waaruit ik opmaak, dat de man geen regelrechte opvolger is van Robert Koch...... die liet zich niet storen. Hij staat dan ook voor beïnvloeding open. Karel en Van Hoogten reageeren er niet op, Karel is een goed verteller, hij kan de dingen smakelijk opdisschen en is een zeer goed analyst. Velen zullen hem benijden, ik weet, dat hij deze twee ringeloort; hij heeft hen volkomen in zijn zak. Ik begrijp nu, dat Karel al lang alles van mijn leven heeft verteld. Ik krijg het gevoel, dat ze rust bezitten, want meestal krijg je onder zoo'n gesprek hun prikkels toegezonden, waaruit je de karakters leert kennen. Ten Hove strijkt steeds over zijn voorhoofd, hij rookt alleen sigaren en weet daar goed raad mee. Van zijn borrel nipt hij, net als vrouwen doen, die niet willen weten, dat ze er zoo gek op zijn. Karel heeft zijn verhaal gedaan, hij komt erop terug en begint over Erica.

„Wat zeg jij er van, Frederik?"

„Hoe denk jij er over, wat denken de heeren ervan? Ik ben een leek."

„Dat is waar...... maar jij kent haar, Frederik."

„Nogmaals, Karel, ik ben een leek. Maar het regent wat voor haar, het stormt nog een beetje, doch daar komt wel verandering in."

De heeren glimlachen, ik ben op mijn hoede. Karel vangt me niet. En hij sluit zichzelf op. Als Ten Hove mij vraagt, of ik denk, dat deze verschijnselen direct vanuit het kind te voorschijn treden, weet ik, dat Karel mij bedot heeft. Ik ga op de vraag in en antwoord met een wedervraag:

„Wat wilt u van mij, moet ik een diagnose stellen?"

Hij komt er nu voor uit, dat Karel over het een en ander heeft gesproken. Karel voelt mijn prikkeling en vraagt me:

„Is deze toestand niet dezelfde, Frederik, dien wij al dien tijd hebben gezien?"

„Ik geloof, Karel, dat ook dit werking is. Natuurlijke wetten...... maar ja, ik ben maar een leek. Ik veronderstel, dat ook nu de moeder door het kind beïnvloed wordt. Wat zij thans beleeft, hebben wij tusschen de vierde en derde maand reeds gezien. Ik heb eens een dokter gesproken, die voor zichzelf een advertentie plaatste, om te weten te komen hoe vele moeders haar kinderen droegen. Ik weet niet of je dat verhaal kent. Het werd een heele studie, naar ik hoorde; de man kreeg prachtige brieven toegezonden."

„Ga eens verder, Frederik," vraagt Karel.

„Ik liet me wijs maken, dat er moeders bij waren, die tijdens het dragen van het kind last hadden van hun baard."

Ten Hove schatert het opeens uit. Van Hoogten blijft ernstig, Karel volgt de eerste. Ik ga verder:

„Voor jullie geleerden moet dit wel afschuwelijk klinken. Toch zei deze moeder: „Ik wist van te voren, dat ik een jongen kreeg. En het was 'n jongen!"

Toch merkwaardig, vindt Ten Hove, Karel lacht en denkt nu, dat ik hem in mijn sloot trap. Maar Van Hoogten vraagt:

„Is er nog meer?"

„Er was bijvoorbeeld een brief bij van 'n moeder, die tijdens het dragen zelfmoordplannen had, maar toch de kracht bezat er niet aan toe te geven. Er waren andere brieven, heel interessant, over een moeder die mooie kleeren wilde dragen tijdens de dracht en die later, toen het kind opgroeide, inzag, dat het stikte van verwaandheid. Er waren er tevens onder, die bang waren, dat zij het kind zouden verliezen. Er gebeurde niets, maar het kind werd dood gereden. Nu vraag ik den heeren: „Kan de ziel, kan het leven reeds vóór de geboorte denken en met zijn gedachten tot het bewustzijn van de moeder doordringen? Weet b.v. het kind al van 'n baard af?"

Karel lacht luidop. Ten Hove grijnst. Van Hoogten ziet lijkbleek. Hij maakt zich gereed om te verdwijnen. Karel ziet het, tast mis en meent dat ik zijn vrienden de sloot intrap. Ik elk geval: ze gaan er vandoor!

Karel zegt hen goeden dag...... Anna houdt hen ver van Erica weg... ze droomt; een wonderbaarlijke mystiek toont haar de ballonnetjes van Onzen Lieven Heer, waarvan zij de mooiste voor zichzelf en René wil bemachtigen. Maar of zij er ook dan raad mee weet? De doctoren zijn weg, Karel stormt binnen.

„Frederik, sinds wanneer gebruik jij zooveel woorden om zooveel onzin uit te braken? Je ging werkelijk te ver."

Ik geef hem geen antwoord. Plotseling begint hij onstuimig te lachen, kan niet tot bedaren komen. Tenslotte weer kalm, zegt hij: „We zullen er 'n borrel op nemen. Hij was waarlijk goed. Maar hoe is het met Erica?"

„Moet je Anna vragen."

„Je was toch boven? Hoe vind je het kind, Frederik? Nu geen onzin."

Het duurt even voordat ik tot spreken kan komen. De machine staat niet stil, maar begint ook niet ineens op volle toeren te draaien, dat kan nog niet. Ik tuf hem tegemoet. Karel neemt het gesprek al over en zegt:

„Wat is er eigenlijk met jou aan de hand, Frederik, je bent veranderd. Ik ken je anders niet dan iemand, die in gezelschap geen mond open doet, maar nu had je praats voor zeven anderen. Waar haalde je al dien onzin vandaan?"

„Wat wil je eigenlijk, Karel?"

„Ik ben niet van plan je te beleedigen, Frederik, de zaken staan nu anders. Ik heb voldoende mijn kop in den wind geslagen, we staan thans voor ernstige problemen."

„Zoo, als jij er zoo over denkt, varen we in hetzelfde schuitje."

„Wat anders...... ik kén Erica niet meer. Ik had niet gedacht, dat ze zoo zwak van karakter was. Haar vroegere persoonlijkheid is zoek. Snap jij het?"

„Je had het al zoo lang kunnen snappen, maar je eigen bloed zei je blijkbaar niets. Je springt liever over slooten en laat er 'n ander tot aan z'n hals in verdwijnen, terwijl jij aan den kant staat toe te zien hoe die er weer uitklimt. Dan heb je de grootste pret. Ik heb thans lak aan je peren en appelengedoe, als je het weten wilt."

„Wat bedoel je met peren en appelen?"

„Ik breng alles van jou in verband met het boerenleven. Je argumenten zijn voor mij de vruchten van je tuinen. Maar ik heb mijn eigen boom. Ik heb er al die jaren niet naar gekeken, nú weet ik eerst wat ik bezit. Jij daarentegen weet dat niet!"

„Ik snap je niet, Frederik."

„Dat komt, omdat je stil staat in het leven. Je tuft dag en nacht door de straten en je ziet niet, dat deze menschheid je met rotte appelen gooit, je bent er trouwens te speelsch voor."

„Man, praat niet zoo onzinnig, wat wil je."

„Ik zal maar weggaan, ergens anders mijn geluk beproeven."

„Zoo bedoel ik het niet, Frederik, maar ik begrijp je niet."

„Ofschoon we al die jaren naast elkaar geleefd hebben, moet ik toch beamen, dat nu je eigen tuintje bloeit, waardoor ik wil zeggen, je ziet nú eigenlijk eerst hoeveel onkruid je hebt staan. Jij, Karel, wilt heilige ernst? Jij wilt praten met mij? Jij wilt problemen zien? Jij wilt je ongerust maken over moeder en kind? Jij......!"

„Houd op...... Frederik......, wat wil je?"

„Je laat me niet eens uitspreken. Je valt en je ziet niet, dat er duizenden zijn om je op te vangen."

„Wat ben je dichterlijk vandaag, hoe kom je aan die wijsheid?"

„Ik raapte het van de straat op en stopte m'n zakken vol, thans deel ik het gevondene uit. Jij rijdt in je auto en ziet dat zoo niet. Dat beleven alleen die menschen, die slenterig door het leven gaan, landlooperig kijken naar alles wat de mensch niet wenscht. Zoo zag ik, dat jij al die jaren het grootste deel van je bezit te grabbel gooide...... en ook dat raapte ik op."

Karel denkt: er is heilige ernst in dit lichaam, zijn ziel klautert tegen de tralies van het kasteel op, maar de regenpijpen zijn te glad, hij zakt telkens terug en voelt nu zijn eigen onbeholpenheid. Hij weet dat het zoo niet gaat. Goddank, denk ik, nóg is er kern...... niet alles is speelsch, niet alles in hem smijt met Zijn natuurproducten...... hij leert denken. Hij kijkt me aan, ik weet het, ik raakte hem. We zitten zoo een tijdje...... we zeggen geen woord meer, maar onze zielen bevoelen elkaar, van kussen is er geen sprake. Nóg zegt hij niets, Anna brengt thee, hij drinkt, hij denkt, hij loopt nu in een andere richting, hij laat zijn paarden los en jaagt ze één voor één het land in, hij kastijdt zichzelf. Als dat voorbij is, rent hij het bosch in. Ik zie hem onder een boom zitten, voor zich uit starend, het voorhoofd gerimpeld. Het duurt eventjes, dan komt hij huistoe...... zet zich daar weer neer, maar is veranderd.

„Je hebt gelijk...... Frederik, dat moet veranderen. Maar vertel me, ben ik blind? Ben ik zoo afschuwelijk gezonken? Ben ik geen normaal mensch meer?"

„Je had 'n masker op, Karel. Niet een ingewikkelde of een weerzinwekkende, de menschen waren er niet bang voor. En het is hierdoor dat je de anderen niet zag. Omdat je zelf een masker droeg, keek je niet door de anderen heen en zag je je eigen omgeving als 'n kermistent. Maar ik krijg je wel...... ik heb meer menschen van jouw soort hartelijk zien lachen om den heiligen ernst van anderen! Ik heb jouw soort meer zien breken, dan hen, die oogenschijnlijk de klappen kregen en te kijk werden gezet, terwijl niemand wist hen aan te pakken. Ik hou nu eenmaal

niet van menschen met schaartjes in hun zakken die ze nimmer gebruiken; provincie-achtige burgerlijkheid loopt steeds in de gaten, vooral als ze adellijke allures heeft, hoewel men uit armoede alles verkocht en de familie een bakkerij dreef om tenminste aan het dagelijksche brood te komen. Hoor je dat gebluf niet, heb je geen oogen meer in je hoofd, voel je niet, dat jij en Erica worden beduveld? Indien je zegt dat ik weg moet gaan, Karel, smeer ik 'm onmiddellijk. Maar van Erica's toestand weet je geen snars...... je ziet haar niet eens. Je bent 'n ondankbare hond!"

„Ga verder...... Frederik," komt er na korten tijd, „ga gerust verder."

„Merci......! Hartelijk bedankt......! Hoe is het mogelijk!!! Ik drink er nu een op de gezondheid van je gansche familie...... jammer is het, dat Erica er niet bij is. Maar dat komt nog. Proost, Karel!"

„Proost, maar ga verder! Ik vind je vandaag 'n wonder."

„Dank u! Maar het gaat niet!" Hij neemt geloof ik, mijn inspiratie weg, als dit ten minste gekregen goed is, of...... mijn innerlijk ontwaakt, zooals ik al eenige dagen onderga. Hij schijnt het te begrijpen en wacht. Karel is hoorende geworden...... een groote winst!

Ineens is het me ,alsof Hij mij Zijn brieven in handen stopt...... en ik hoor mezelf zeggen: „Als ik terug ga tot het eerste oogenblik, dat er in huis stemmen te hooren waren, een algeheele verandering aankondigde, een lichaam begon uit te dijen en daarin werking kwam...... versta me goed...... zag ik me zelf staan voor een groot wonder, dat door jullie niet werd begrepen. Het leek alles zoo eenvoudig, Karel, millioenen levens hebben er mede te maken allen beleefden een eigen wereld. Wie niet gewoon deed, viel er onmiddellijk buiten...... buiten de natuurlijkheid van het gebeuren, en stond dan alleen, omdat de rest van deze menschheid zich niet met aanstellerig-gekwezel ophoudt. Sensatie en aanstellerij gaan voorop en zwaaien met problemen, die voor jullie geleerden geen problemen zijn. De deksel gaat op de pan, voor mij was het alsof zich kasteelen sluiten...... het eigen bloed staat te bellen tot het zwart ziet, want van open doen is er geen sprake. Je voelt het zeker; in mijn droomwereld spreekt men anders. Ik zou als jullie niet meer kunnen praten; ik weet nu, dat ik, tot dezen leeftijd gekomen, er aan heb gewerkt, zonder het te mogen weten. Het wil ook zeggen, de mensch kent zich niet, er leeft van alles in je, goed, kwaad; soms zie je prachtige zaken waarmede je dan je kasteel kunt versieren, meestal breek je je nek al bij het binnenstappen, omdat je bedienden een klodder zeep hebben laten liggen. Je vloekt wat, helpen doet het je toch niet, je kunt zelf zorgen, dat je orde schept.

Je eigen bloed staat in regen en wind buiten! Je lacht. Je hebt er geen erg in dat er nog iemand lacht. Je hoort niets, ziet niets. Je voelt alleen

jezelf én je doode wereld waarin je leeft, je eigen baas bent ook nog, maar géén mensch iets in ziet. Want ook dat kun je in de straatgoten van je stad oprapen. En toch, kijk eens naar die menschen? Welke drukte willen zij je verkoopen......? Zijn we niet zelf bezig maskers op te zetten, harten te breken zooveel we kunnen? Je hebt geluk, je lacht, je hebt er plezier in en wil 'n ander wijs maken, dat je ondanks alles toch de ellende van dat leven voelt en begrijpt, já, dat je daar je leven voor inzet. Ik zag, toen de eerste verschijnselen begonnen, Erica in den regen staan, jij hield je deuren dicht. Toen begon je te spooken! Je hebt er plezier in gehad om haar en, mét haar datgene wat jij werking noemt, te ontkleeden en de straat op te sturen — anders had je dien Van Stein nimmer 'n kans gegeven haar firmament te omsluieren, en er diepe duisternis van te maken. Menschelijk gesproken, dichter bij je leven...... geroddel is het!

Wat jij hebt gekund — en gooi me nu de deur maar uit — was niets anders, dan hard de deuren dicht slaan...... haar toonen, dat je van 'n boerderij komt, van boeren afstamt......! Maar wat heb ik er eigenlijk mee te maken? Ik geloof, dat je gaat denken, dat ik je de les wil lezen, vergeef het me, Karel, ik heb heilig ontzag voor je...... ook voor Erica en Anna...... Gooi mij er maar uit!"

„Ga verder, Frederik, ik smeek het je!"

„Dank je......!" Weer ben ik mijn onderwerp kwijt...... maar wellicht wil de machine nog draaien.

„Probeer het ding aan het loopen te krijgen......!"

„Ik doe mijn best al...... hoor je het gepuf, Karel?"

„Ik hoor het, ga verder......!"

„Toen die eerste verschijnselen zichtbaar werden, Karel, begon ik in een andere richting te denken, niet voor mezelf, maar omdat ik ermede te maken had...... ik behoorde tot al deze meubels. Ik prijs mezelf, omdat ik het goed vond...... ik wist niet dat ik in staat zou zijn de taak van brievenbesteller te aanvaarden en, indien noodig, een bezem in handen te nemen om het boerenafval op te vegen, om het menschelijke oog dat hier vrij rond keek niet te hinderen, hetgeen toch heusch geen pretje was. Je kunt, als je wilt, zeggen: gá!...... en ook dan vind ik het best......! Ik zie dat je al kunt zwijgen.

Dat ik die mogelijkheid bezat, Karel, weet ik pas sinds enkele dagen; ik had niet gedacht, dat zoo'n bezem je zooveel wetenswaardigheden kon vertellen, die eigenlijk tot de universiteit behooren, waar de menschelijke karaktertrekken worden ontleed. Ik verloor mezelf in wijsgeerige stelsels, doch ik zag, dat ze op straat lagen, de goten waren erdoor verstopt. En toen kreeg Erica allures...... op dat oogenblik stond ze buiten...... er was geen schijn van kans meer voor haar tot je eigen

universiteit door te dringen, omdat je achter paarden hing, de boterbloemen te dik onder den mest zette, zoodat ze verstikten door een teveel. Je karaktertrekken werden verdoezeld. Karel verstopte zich achter een masker en beleefde zoo zijn tijd. Hij zag niet, dat werking verstand heeft van 'n baard, dat diezelfde werking trek had in 'n borrel, ja, in staat was om voor negen uur 's morgens een kruik oude klare leeg drinken, jij zag niet, dat er groote...... kunst leefde in dien en op dien modderigen bodem, jij hoorde en zag niets, jij wist niet, of er in ons organisme universeele grondbeginselen waren gelegd, die door dat zieltje gefundeerd zouden worden. Je zag niet, dat die zee niet te peilen was, dat schip wrakkig ronddobberde, land in zicht, maar een verkeerde vaart; je zag niet, dat zij boven op haar graf neer zat, bloemetjes verzorgde die ze voor je boerenverstand had geplukt en kinderlijk speelsch het geluk verdeelde!

Je hebt nimmer begrepen, dat moeders in zoo'n toestand aan zelfmoord kunnen denken, nimmer gevoeld, dat zoo'n leven gelijk had kunnen krijgen, je sloeg haar, kraakte haar...... je plaatste jezelf op 'n voetstuk en wist het niet.

Werking is alles...... de natuur doet het vanzelf...... maar je hebt nooit ook maar even gedacht, dat ook die...... natuur...... een persoonlijkheid bezit. Dit, Karel, is je niet geleerd, die „universiteit" leeft nog niet, dié moet nog geboren worden, maar dáármede kreeg mijn leven als 'n rad van de massa, contact. Nu is dat radertje, geloof ik, een eigen constructie geworden...... het wentelt echter door verschijnselen, door dat, wat je op straat vindt!

Ik weet er niet alles van, Karel, maar het voerde me tot de ziel en den God voor ál het leven. Toen wist ik, dat de mensch 'n machtig wonder is. Maar zie, dat wonder kent zichzelf niet!

Ik zou je zoo dag en uur kunnen verklaren...... ik weet ook, dat wij er nog niets aan hebben, en waarom ik al deze dingen zeg, ook dat weet ik niet, maar wel zeg ik je: ik ben brieven aan het bestellen! Erica heeft natuurlijke verschijnselen, Karel, ook al snappen wij er geen cent van, ze zijn er. Wanneer 'n moeder van te voren weet, dat haar kind 'n jongen is, omdat zij al die maanden het jeukerige gevoel van 'n baard heeft, dat zij dag en nacht tracht te bedwingen, lach jij daar dan om, maar ik zoek het uit de modder te halen, te verklaren als 'n natuurlijk verschijnsel is. Je vertelde me zooeven, dat deze dingen je niets zeggen, je praatte over onzin! Ik zeg je, we leefden naast elkaar en kenden elkaar niet. Ik jou wel, jij mij niet en Erica kende je evenmin.

En nu, Karel, zijn er twee boven, die beiden verschijnselen bezitten. Een van hen bevaard de groote zeeën, ziet slangen met menschenhoofden, met maskers, ze ziet prachtige streken en vreemde vogels. Jij en je

geleerdheid moeten nu uitmaken waar ze dat weer van heeft, ik zeg je, alles is zoo wonderlijk gezond, zóó mooi, zoo ontzettend natuurlijk, maar jullie ziet het licht niet, kennen niet den oorsprong. Toch geeft het leven rust. Je kunt nu zien, dat ze verandert...... maar ze wandelt door moeras, door regen en wind, door woestijnen, ze beklimt bergen, ze hoort het gebrom van wilde dieren, ze staat er met haar neus bij dat de één den ander verscheurt. Geven jullie nu eens een naam aan al deze nieuwe verschijnselen, die er vanmorgen nog niet waren, maar die haar gelukkig maken. En dat zie je aan haar wonderbaarlijke glimlach...... die van tijd tot tijd van achter dit bovennatuurlijke masker een verstoffelijking ondergaat."

Anna komt binnen en zegt:

„Frederik, ze ijlt weer. Ze heeft het over berengebrom en het gehuil van 'n jakhals in de verte. Ik word er akelig van. Begrijp jij het?"

„Dan zijn we al een eind op weg, Anna, we zullen spoedig het avondmaal gebruiken. Maak je geen zorgen, Anna, spoedig slaapt ze nu en morgen weet ze er geen woorden voor te vinden. Maar zalig is het!"

Anna begrijpt het niet en toch is ze tevreden; ook zij ziet, dat mijn leven is veranderd. Karel zegt niets, hij denkt! Dán komt er:

„Verrek......!"

„Je gaat hier nooit weg, hè, Frederik? Wij hebben je noodig!"

„Merci...... ik blijf, want ik ben op die reis tot kapitein van het schip bevorderd. Maar wat zeg je van deze zotheid, Karel?"

„Ik heb er geen woorden voor. Denk je, dat ze spoedig verandert?"

„Er is met haar niets aan de hand, Karel. René is het!"

„Dat dacht ik ook, maar begrijpen kan ik het niet. Wat is er met het kind?"

„Moeten jullie een naam voor zoeken. Ik weet het nog niet...... bewaar me voor deze wetenschap, máár.....: alweer verschijnselen!"

„Heb jij er 'n naam voor?"

„Ik ben 'n leek, Karel, jullie zijn geleerden!"

„Buiten dat, Frederik, je kunt er toch zèlf 'n naam aan geven? Ik ga je boterbloemetjes zien."

„Merci...... maar die van René hebben te veel mest...... ze verstikken en nu sta je voorloopig machteloos; thans, Karel, moet je het aan de natuur overlaten, zij wéét wat ze doet, maar je kunt uitkijken, hulp verleenen als je ziet, dat je hulp noodig is. Ik zeg je eerlijk, dat hoofd bevalt me niet!"

„Hoezoo?"

„Dat is weer iets anders...... ik deed voor jaren aan schedelkennis. Zie je, daar heb je het weer, je kent me niet! Je hebt mij voor 'n suffert gehouden...... nú moet dat voorbij zijn, althans gedeeltelijk. Ik groei geloof ik! Ik ben aan het ontwaken."

„Vertel iets van z'n schedel."

„Indien je denkt, Karel, dat tangen iets aan het leven kunnen veranderen, dan geloof ik dat direct. Je zou nu kunnen zeggen, de tangen zijn te stevig aangezet. Máár...... geloof je dat? Volgens de wetten van je vriend is alles in orde. Alles! Ik geloof dat niet! En van daaruit, uit dat schedeldak, of hoe je het noemen wilt, ziet Erica de slangen en bruine beren, regent het, stormt het; het verandert telkens, omdat zij haar reis moet voortzetten. Haar neerliggen moet je zien als rust, het verwerken van die zoo natuurlijke gebeurtenis, die haar té hevig heeft aangegrepen. Voor de rest wacht je af, want meer is er niet!"

Karel denkt...... hij zegt echter:

„Je bent 'n rare kerel, Frederik. Ik heb spijt van alles, gelijk heb je! Ik zal er over nadenken!"

Karel wipt omhoog en verlaat het vertrek. Maar vrijwel onmiddellijk keert hij terug met de boodschap, dat Erica in een gezonden slaap ligt, zooals hij in de laatste maanden niet van haar heeft gezien. „Ik hoop maar," gaat hij verder, „dat dit gansche geval oplost, we hebben er nog geen vijf minuten pret van beleefd. Maar de kleine kijkt als 'n oude man...... Het is verschrikkelijk. We waren te oud!"

„Kletspraat, dokter Wolff, onzin, dat weet je heel goed, je verstopt jezelf weer achter je masker. Waar is nu jullie kennis? Wat weet je van natuurlijke broedsels af? Je zou zeggen, dat 'n pas geboren eendje al weet dat het tot de waterwereld behoort, waarvan 'n kip toch geen verstand heeft. Waarom probeert 'n hond nimmer om te vliegen? Het zijn de bladluizen voor je leven en je dokterschap, je universiteit lijdt aan schurft! Haal dat modderachttige eerst uit je wonden en doe er een nieuw verband om, doch kijk beter uit je oogen, verzorg die wonden anders, je hebt de goede medicijnen niet, Karel!"

„Is er nog iets anders, Frederik?"

„Dat niet zoo direct, omdat je voor alles fundamenten moet leggen. Ik ben gegaan in zelfstandigheden. Ik daalde in maskers af en zag, dat het ook daarachter leeft en je opnieuw het zaad ontvangt om je land te beplanten. Het is een zekerheid waarvan jij de wetten nog niet kent, maar die voor ons vasstaat. Je weet van deze geboorte niets. Soms heb je een drang om er over te praten, maar als je je mond opent, Karel, spreek je een taal, waarvan je het a b c niet kent. Je verliest jezelf volkomen."

„Sinds wanneer ben je aan het dichten geslagen?"

„Ik had het al als kind, Karel, maar nu zie je de kleuren er van. Mijn appels beginnen te rijpen! Ik heb niet geweten, dat je zoo vriendelijk kon zijn jegens je minderen.

Leeken hebben van universitaire wetenschap geen verstand...... ge-

leerden weten het beter, zij studeerden ervoor, maar vergeten, dat alles gefundeerd is en dus voor ieder vaststaat, kwam nog over mijn lippen. Toen ging zijn kop naar beneden en hij zuchtte, wat me goeddeed!

En toen was het avond, zes uur op den dag, de zooveelste van het jaar 1900 en zooveel ergens in dit landje, waarvan ik 'n kind ben. Tóén zag ik dat het doek voor m'n oogen gesloten werd, maar achter de schermen hoorde ik lawaai, het getrappel van menschen, die aan het decor bouwden voor het volgende bedrijf. In de zaal is nog steeds spanning, ze weten niet hoe het afloopt; ik, de regisseur, weet er nu alles van...... Ook dat zag ik op straat liggen...... niemand had er erg in; maar thans betalen die domme menschen het gelag. Ik ben het echter, die hen uitnoodigde...... Zie je die maskers?

Nu moet je zien, dat, ondanks alles, ieder 'n waarachtig zieltje heeft. Vooruit, Frederik, bestel je brieven! Maar vergeet tevens je bezem niet!

Hoe is het mogelijk!

HEEFT DE MENSCHELIJKE SCHEDEL JE IETS TE ZEGGEN, FREDERIK?

Stop een mensch 'n tuiltje bloemen in zijn handen, doe er wat gevoel bij door hem lief aan te kijken, doe heel gewoon, eenvoudig, praat wat, maar let op je woorden; voer het leven de natuur in en lëërt de ziel, dat álles, hoe het ook tot haar komt, goed is!...... Een op duizend, je brengt weer vreugde en zonneschijn in dit leven. En het kost je eigenlijk geen cent! Toch is dit de genezende kracht, die wonderen verricht. Karel geloofde er nog niet aan, hoewel hij moest aanvaarden, dat Erica veranderde, zichzelf terugvond. Toen veranderde zijn loop, vond ook hij zijn vroegere houding terug en ik zag, dat de innerlijke rimpels van zijn voorhoofd waren verdwenen. Maar er is één zekerheid uit hem weg — hij zoekt naar zijn universiteit! — Ik geloof zelfs te mogen zeggen, hij dacht te zien, dat ergens zijn fundamenten door 'n vreeselijke mot werden aangevreten. Maar dat moet hij nu maar voor zichzelf uitmaken. Ik wacht af, ik ben op mijn hoede, ik ben voor honderden feiten gewaarschuwd!

Anna is in de wolken: de dokters zijn de deur uit, Karel kijkt nu zelf naar zijn zoon. Toch ziet Anna hem zoo nu en dan nog met een collega, en ook dien zal ik leeren kennen. Anna weet, dat zij het is die René moet verzorgen, de ouders krijgen de kruimels. Let op, ook dàt zal bewaarheid worden. En ten slotte...... zal mijn postbodentalent noodzakelijk worden geacht om zoo nu en dan een lettertje voor te lezen.

De maanden vlogen voorbij, het regende niet meer voor Erica, de ijlbuien verzwakten. Anna hoorde haar soms verschrikte geluiden maken, maar ook dat hield op, zoodat eigenlijk haar leven en persoonlijkheid als herboren waren! Ze was waarlijk zichzelf en we hadden schijnbaar onze wereldreis bijna volbracht, maar ik weet, dat wij er nog aan moeten beginnen.

Het leven begint saai te worden, het ingewikkelde is er af, wat vroeger leed, smart, ellende beteekende, vindt men nu wonderlijk interessant en bijna jammer dat het weg is. Zoo zijn de menschen! Ik weet dat we er nog niet zijn. Telkens zien wij hen opnieuw anders...... of hebben ze geleerd? Ze staan nu in een ongevulde kamer, er is leegte gekomen. Ik ben als 'n oude stoel waarvan men elk plekje ruggelings voelt en kent, zoodat je hem voor geen geld wilt missen. Soms denk je er over 'n nieuwe

te koopen, maar je begint er niet aan, iets mis je, om tot dat besluit te komen. Nu is vriendschap verveling...... maar die was er nooit eerder, die moet nog geboren worden. Je zag al dien tijd maskers!

Ik dacht toen: dit bedrijf begint goed...... er komt even rust, de spanning in de zaal kan niet op volle kracht blijven, menschelijke harten kunnen het niet verwerken, er is een inleiding noodig, een korte overgang om de volgende problemen te schikken, opdat wij 'n ruim overzicht noodzakelijk achten. Ik hoorde Erica zeggen: Frederik, wat hebben we toch 'n wonderlijke reis gehad, veel gezien, ik geloof, dat ik er nu tegen kan". Dit gaf aan mij de zekerheid, dat ze door alles nog niets heeft geleerd. Ik liet het zooals zij het voelde, zooals zij het kleur gaf en zonneschijn, maar ik heb niet alles uit haar brieven voorgelezen, doch ook daarvoor is er nu geen nieuwsgierigheid meer.

Anna ziet nu ook, dat René een waterhoofd krijgt. Mijn God......

Ze gooide me bloemen toe uit haar tuintje, deze waren niet tot een tuiltje geschikt, zooals Anna zoo goed kan. Ze zegt: „Wat zijn we toch kleine kinderen, sufferds zijn we." Ze denkt dus dat ze alles begrepen heeft, maar dat is niet zoo; ze staat weer op haar voetstuk en wil er niet af! O, als ik die andere brieven voorlees! Ik ga al voelen wat daar in staat, want ik zag beren, tijgers en slangen, ik weet het nog wel, die haar zoo gelukkig maakten. Ik begreep toen...... dat zoo'n tuiltje bloemen de menschen eigenlijk bedriegt, ik had met leege handen moeten komen: ze heeft haar tuiltje nog niet verdiend! Is dit nu zoo onbegrijpelijk, zóó onnatuurlijk? Neen, deze waarheid ligt overal voor het grijpen, maar men moet weten waar ze te zoeken!

Hoe ook, René is nu anderhalf jaar oud en wij zijn een nieuw leven begonnen. Alles ging goed. Het kind vraagt verzorging, Karel is het die naar zijn zoon kijkt, maar al spoedig was ook dat niet meer noodig. Sinds enkele weken is er echter weer verandering gekomen. Karels voorhoofd rimpelt zich opnieuw, omdat René zoo'n leelijkerd is, een tè groot hoofd heeft. Of er wat in zit is een andere zaak, waar Karel niet eens over praat. Ik weet het van Anna. Deze zegt: „Erica wil er niets van hooren, je kunt ook geen eerlijke meening van haar verwachten, omdat zij de moeder is; maar Karel staat soms naar dat hoofd te kijken, zijn hoofd te schudden, waardoor je duidelijk voelt, dat het hem heel veel waard zou zijn te mogen weten wat er eigenlijk met zijn kind, zijn vleesch en bloed, aan de hand is. Dat is tenslotte heel natuurlijk. Verder is er niets. Zoekt Karel naar verschijnselen? Hij staat er voor! Waarom heeft zijn kind een te groot hoofd? Hij weet het niet! Is het weer zoo'n streek van een God, die niets anders te doen heeft dan Zijn kinderen te plagen? Anna zegt, dat je hem kunt hooren vloeken, al zegt hij niets. Ik geloof dat Karel inwendig stikt; hij weet hier geen raad mee. Ik

geloof ook, dat hij spoedig zal denken: naar den duivel er mee...... houdt dat gebroed zelf maar! Ik zeg je, Frederik...... het zal gaan zooals het gaan moet, je hebt alles van de natuur te aanvaarden. Als je maar onthoudt dat jij me niet in den steek mag laten."

Karel staat voor zijn werking, voor zijn natuur, die alles regelt en voor alles zorgt en waar menschenhanden af moeten blijven. Het is het ongekende voor hem, voor zijn universiteit, zijn dagelijksch gedoe, waarvoor hij leeft en sterft, waarvan hij zijn brood eet. Maar nu de bewijzen, Karel! Wat wil je? Wéér je schouders ophalen, lachen om menschelijke onbeholpenheid? Je hebt 'n half jaar, bijna een heel jaar den tijd gekregen om tot jezelf te komen. Nu staan we voor onze reis, die gaat beginnen, stookt nu de vuren op, want in het zweet des aanschijns zul je je brood moeten verdienen, ik zeg, loop je niet langer te pletter, buig je boerenkop, er is meer tusschen hemel en aarde waarvan jullie geleerden nog niets weten. Lach maar...... loop weg voor dien onzin...... zet je boorden op, loopt met je bul onder je arm...... doet alsof je alles weet. Zie je de stok niet, die verdekt wacht om je 'n pak slaag toe te dienen?

Vooruit, Karel, de boot wil vooruit, stook, gooi nog wat brandstoffen op het vuur, jij bent de machinist voor dit gevaarte. We gaan nog niet, je staat te denken, je weet niet hoe je het vuur moet aansteken. Je staat met den schop in je handen, de kolen er op, je weet niet waar de vuurdeur zit. Wat een zorgen toch. Nu kan Hij, daar boven verrekken met zijn schoone gaven, je wenscht die wereldreis niet. Hoor je het valsche geknetter van zoo'n doodgewonen kraai, Karel? Neen, dan zoo'n tijgerkat, of een jakhals, Karel, en de beren en slangen niet te vergeten. Doch als je die reeds zou ontmoeten, zou je ineen zinken en het uitschreeuwen.

Karel staat nu voor zijn eigen masker en dat van zijn kind! Hij lag even in zijn hangmat te rusten, doch werd er door 'n onnatuurlijke kracht uitgeslingerd, hij weet niet waar die stoornis vandaan komt. Gunt men 'n mensch geen rust? Wil men 'n mensch steeds folteren? Wil Hij dat ook? Wat voor geschenken deelt Hij Zijn menschen uit? Ik hoor hem die vragen stellen, heel zwakjes nog, maar ze zijn er! De tijd van voorbereiding heeft voor hem waarlijk windeieren gelegd, evenals voor Erica, maar het volgende tafereel vraagt hun menschelijke belangstelling. Of dachten die twee, nu het juist om hun levens gaat, dat zij er niet mee te maken hadden? Het doek gaat vanzelf open...... de zaal wacht in spanning, omdat men daar voelt, dat dit geen sensatie meer is, het gaat om menschenlevens, het handelt om wetenschap of om kletspraat, het gaat er op of er onder...... we willen weten of God een Vader van Liefde is of...... 'n idioot, 'n ploert! Daarom is er zooveel belangstelling. Het stuk gaat al duizenden jaren en eerst nu begrijpen de menschen er

iets van, vroeger, veel vroeger werd het steeds uitgefloten. De schrijver begreep het, doch dacht: Ik kom straks tot je terug. Ik kan desnoods eeuwen wachten. Nu spelen we, jullie luisteren! Hoofd buigen komt later!

De maskers zijn weg, maar er kwam een te groot hoofd voor in de plaats. René is veranderd! Ik zeg je, het hoofd van het kind bevalt me niet. Maar zoolang alles goed gaat, duik ik niet onder in zwartkijkerij..... Ik ben niet van plan om op alle slakken zout te leggen, je gunt den mensch een gezonde ademhaling.

De huisvrienden kwamen en gingen, steeds weer andere vrienden melden zich aan. Er heeft zich nu weer een geleerde aangekondigd, die er 'n tijd terug al was, doch plotseling weer spoorloos verdween. Anna denkt, dat die man voor studie op reis was. Wat ik er zoo van hoorde, lijkt me verdacht, hij is een psychiater en moet heel kundig zijn. Zijn naam is Dr. Groevers.

Ik heb in die maanden aan mijn aanteekeningen gewerkt, alles ligt gereed, het ziet er netjes uit. Ik sta zelf te kijken over de manier van indeeling, waarvan ik nu weet, dat het 'n boek wordt en wellicht meerdere, zooveel is er reeds om beschreven en ontleed te worden. Ik kreeg vroeger steeds een goed cijfer voor mijn opstellen, ik geloof, dat die vaardigheid thans ontwikkeld is en nu deel uitmaakt van mijn persoonlijkheid. Dit is dan ook mijn tweede jeugd.

Maar ik vertrouw René niet. Ik zie het kind op mijn wijze. Het heeft fonkelende oogen, maar dat hebben kinderen meestal. In zijn oogen ligt echter iets wat mij niet bevalt. Het is 'n vreemd gezicht, als je er zoo naar kijkt. Mismaakt is het, als je het mij vraagt. Babyachtige geluidjes overheerschen thans, maar er blijft 'n vraagteeken over. Ik zal blijven waken!

Ik hou van menschelijke hoofden. Zei ik je al eerder, dat de schedelbouw mij hevig interesseert? Wat ik opmerk is meestal raak ook, goed gevoeld, zoodat ik er zeker van ben dat het menschelijke hoofd aan ons iets te zeggen heeft over het innerlijke leven. Uit oogen spreken verschillende werelden, volgens mij, nader bepaald door vaak zeer fijne lijntjes; de vorm van het hoofd is beslissend door de persoonlijkheid. Je kunt er alles van maken, maar er is één lijn die je eigenlijk alles vertelt, die je het masker toont. Je hoeft er nauwelijks naar te kijken of je weet het reeds. Duidelijker gezegd, als het leven kan voorspellen of het een jongen of een meisje zal zijn, wat dan te zeggen van zoo'n groot menschelijk hoofd? Zou dat dan geen aanduiding zijn? Zie je dan die wonderlijke lijnen niet, die kleurtjes? Ik let daar op, tot mij spreekt dat, heel sterk. Ik ga voelen, dat wij hierdoor een faculteit zullen optrekken.

Ik kijk naar menschenhoofden en weet soms op hetzelfde oogenblik hoe ik den inhoud ervan beschouwen moet. En dat heeft iedereen; men kijkt, ziet in de oogen, volgt de lippen, al die lijntjes en men denkt:

past op...... je vliegt er in, daar staat 'n dief, 'n ploert, 'n druktemaker, 'n charlaten voor je. Daarom mijn lief Renétje, kom jij maar binnen, ook al heb je nog zoo'n vreeselijk hoofd op je romp, jij bent de goedheid zelf! Ook dat zie ik, voel ik, weet ik soms met één opslag. Het is toch zoo gek niet om op menschelijke hoofden te letten, maar de menschen moeten niet weten dat je ze aankijkt. Op straat is dat gevaarlijk, ze zouden denken — die gevoelige vrouwen — zoo'n oude snoepert toch. Voor mannen bewandel ik een weg, dien zij niet apprecieeren. Begrijp je het? Het is verbazend interessant, je leert er enorm door!

Karel noodigde me uit...... er komt 'n vriend en die zelfde vriend wil mij leeren kennen. Het is Dr. Groevers. Ik ben benieuwd; als het maar goed is.

We zitten nu rond den haard, ze hebben mij voorgesteld aan Karels beste vriend. Erica bedient ons, Karel heeft het over een landhuis met paarden, dat hij van plan is te koopen, omdat hij denkt, dat René ook wat hebben moet. Maar ik voel hem, hij draait het gesprek in mijn richting en ik weet al dat die vriend alles van mij weet, die is ingelicht. Daar heeft Karel slag van, je staat ineens voor zijn gesprek, hij geeft het je zoomaar in handen. Vroeger voelde ik mij steeds onbeholpen, nu ben ik gereed, ik verlang alleen te weten op welke wijze hij het zal klaarspelen. Komen doet het! En nog geen vijf minuten later zegt hij:

„Zie je, Hans, dat is mijn hobby. Frederik doet daarentegen aan schedelbouw, bestudeert innerlijke verschijnselen, zoo hebben wij menschen allen 'n eigen hobby...... Voor Frederik heeft zelfs een paardekop beteekenis."

Dat was alles. Ik vond het tamelijk goedkoop, maar ik krijg hem nog wel. Hans gaat er onmiddellijk op in en vraagt:

„Wat weten wij van schedelbouw af, Frederik? Vind je goed dat wij tutoyeeren?"

Ik moet praten, maar ik weet al wie deze Dr. Groevers is. Hij heeft niets gemeen met Van Stein noch met Ten Hove. Boven al deze geleerden staat hij als mensch en persoonlijkheid. Hij is een man die belangstelling heeft voor het onbekende, omdat hij daarvoor een taak heeft aanvaard. Hij lacht niet om leekengepraat, hij weet, dat hijzelf nog een leek is. Dit is het, waardoor ik mij met hem één voelde. Onze harten gingen ineen, onze persoonlijkheden raakten elkaar en we stonden direct voor elkaar open...... een wonderlijk mooi gevoel stroomde mijn ziel binnen. We waren op slag vrienden. Wonderlijk is het, wat ik voelde, ik nam het met beide handen aan, liefkoosde het, omdat ik hierop al zoolang had gewacht.

Toen ontviel mij:

„Kijk in de oogen van een paardenkop, Karel...... dan vragen die je

meestal of je wat lekkers hebt. Is dat niet het geval, dan is dat eerste contact 'n mislukking. Waarlijk, de kop van 'n paard, van welk dier ook, teekent zichzelf! Maar vergeet de menschen niet. Kijk maar naar al het vee op Aarde; het verbaast mij, onder ons gezegd, dat de menschen jou niet vragen hoe duur de aardappelen zijn in plaats van medicijn, aan je schedel alleen al is te zien dat je van het land komt. Waar of niet?"

Karel zegt en dat vond ik fideel van hem: Merci. Frederik, je wordt bedankt!"

Hans lacht, hij geniet en Erica ook, ze lacht, ze weet, dat Karel mij niet meer van mijn stuk brengt, dat behoort tot het verleden. Maar het spel gaat beginnen.

„Willen wij het," vervolg ik, „via de verschijnselen zoeken, op grond daarvan een safe diagnose stellen, dan sta je voor problemen. Kom eens in een gekkenhuis, waar je zoo'n honderd gevallen bij elkaar vindt, dan kun je meteen beginnen aan het schrijven van een boek met ontzagwekkenden inhoud, omdat aan die hoofden tien universiteiten te pas komen. Je staat dan volgens mij, voor stoffelijke verschijnselen, die door de innerlijke werking vervormd zijn. Heeft de natuur daar schuld aan? Neen, of toch ja, maar dan alleen voor zoover de ziel — het innerlijk — natuurproduct, waarvan wij de wetten nog niet kennen, ons het „masker" toont. Hoe diep dat is, weten wij, duizenden geleerden gaven hun gezoek op. Een enkeling gaat verder, doch die is 'n gek."

Ik zwijg even. Hans kijkt mij aan alsof hij 'n wonder ziet. Karel krimpt ineen, hij staat nu weer voor ons gesprek van 'n tijd terug. Hij heeft er niet meer aan gedacht, maar het is er nog. Hans, zoo voel ik, vindt het gezegde geen wonder, zoo dom is hij niet, maar het gevecht vindt hij prachtig, temeer, omdat hij voelt, dat Karel het niet had verwacht. Ik begrijp dat Karel hem heeft gezegd, dat ik nog een kind ben, zoo onbeholpen, maar nu sta ik bewust voor hem en ontmasker zijn woorden als leeg gepraat, toon aan dat zij dezelfde waarde hebben als...... zijn gebazel over het landhuis met de paarden uit zijn toekomstdroomen. Hans weet het, de mensch in mij raakt hem, omgekeerd is er voor mij éénheid met dit leven.

„Ga verder, Frederik," vraagt Hans.

Ik ben er weer uit, maar ik smeek om olie, ik gun Karel z'n bluf niet langer. Erica zit naar me te kijken alsof ze het Oosten en Westen voor zich ziet, dat ze Noord en Zuid tot openbaring ziet komen, werelden zich aan haar kleine leven zullen manifesteeren, ze staat naast mij en laat Karel thans in den regen staan. Karel merkt het, maar hij kan er niets aan veranderen, het wordt meenens, het wordt heilige ernst, ook al lijkt alles onzin. Ik stop Hans zijn pijp en vraag:

„Wat denk je er zelf van, Hans?"

Mij is nog niet gezegd, dat Hans 'n psychiater is. Anna dacht het en als zij gelijk heeft moet Hans nu open kaart spelen. En zie, Hans voelt me aan en zegt:

„Weet je, Frederik, dat het mijn beroep is?"

„Ik dacht het al, nu weet ik het dus zeker. Wel, hoe denk je er over? Wat hebben die verwrongen gezichten jou te zeggen? Hoe sta je er tegenover?"

„Dat is gauw gezegd, Frederik, we staan er machteloos naar te kijken, we kennen de eigenlijke kern, het wezen ervan niet, ik althans niet, doch ik tracht iets voor die menschen te doen. Het is ontzettend moeilijk."

„Dat weten we. Als het je interesseert zal ik je zeggen hoe ik er over denk, maar vergeet niet, dat ik 'n leek ben."

„Geeft niets, we praten immers over deze dingen. Denk jij, dat we beteekenis moeten hechten aan den schedelbouw?"

„Volgens mij, Hans, wijst die direct op de persoonlijkheid. Wij hebben er al zoo vaak over gepraat. Karel gaat er nooit op in, voor hem is alles werking en natuur. Ik denk echter dat, nog voordat wij menschen neiging krijgen tot de daad, die het kind tengevolge zal hebben, de ziel ervan of het nieuwe leven reeds is ingesteld op het stoffelijk en menschelijk gebeuren, m.a.w. het leven, of hoe je het noemen wilt, heeft het vermogen menschelijk te denken. We staan thans voor honderdduizenden problemen, die ieder voor zich weer geconcentreerd zijn op de persoonlijkheid van dit „leven", van dat kind, die aanwezig zijn zoodra het groeiproces een aanvang neemt."

„Ben je theosoof, Frederik, of geweest?"

„Ik niet, ik volg een eigen weg, maar er is iets, dat mij dien weg toont, want ik heb contact met de verschijnselen. Laten wij een ander beeld nemen. Een dokter krijgt het in zijn hoofd, om aanstaande moeders te ondervragen. Hij plaatst een advertentie en krijgt brieven toegezonden. Er zijn moeders onder, die last hebben van een baard. Maar wat voor Karel werking en natuur is, krijgt in de moeder last van 'n baard en voorspelt de moeder, dat ze een zoon kan verwachten. Het wordt ook een zoon! Ten Hove en Van Hoogten lachten er om en maakten dat ze weg kwamen. Wat voor Karel en ook voor hen natuur is, werd voor een moeder een lichamelijk gesprek, een lijf aan lijf gesprek, dat van binnenuit tot haar kwam en haar bewustzijn beïnvloedde."

Karel lacht dat het davert, Erica kijkt mij aan, ze begrijpt me en wil zeggen: ga voort, Frederik, ik sta naast je, het is 'n openbaring voor me, laat je niet door Karel uit het veld slaan. Hans dreigt:

„Als je om Frederik lacht, ga ik weg."

Die zit...... Karel moet zich verklaren. Hij verzekert echter:

„Ik lach heelemaal niet om Frederik. Ik zie die twee weer voor me,

ik weet ook wat zij er van hebben gemaakt. Laat me toch uitlachen, het is zoo voorbij. Frederik kan me begrijpen, hij zelf was de aanleiding.

Karel vertelt nu, hoe de geleerden schaakmat werden gezet. Ze worden doodleuk voor feiten geplaatst, waar ze geen touw aan vast kunnen knoopen, doch die hen dwingen toe te geven, dat een leek hen in tegenwoordigheid van een collega in de maling neemt. Hij zegt:

„Ze hebben den duvel op me in en zullen het mij mijn leven niet vergeven. Mag ik daar niet om lachen?"

„Ga verder, Frederik." Hans blijft ernstig.

„Wel, Hans, denk er zelf over na. Ik weet het niet...... zeg ik je nogmaals, maar wat zegt het de wetenschap?"

Hans strijkt zich over het voorhoofd. Karel ziet het en lacht innerlijk, hij ziet dien schedelbouw. Hans is flink gebouwd, een krachtig hoofd staat op dien romp, flitsende oogen kijken ruim deze rotte wereld in, hij is als 'n stier zoo sterk, geloof ik, een kop grooter dan Karel en ik. Hij is slordig gekleed, draagt lakschoenen onder 'n gestreepte broek, zwarte jas, het colbertje is oud. Dikke wenkbrauwen, breede neus, stevige lippen, die iets te zeggen hebben, die nimmer om een antwoord verlegen zitten. Een persoonlijkheid, die waarheid eischt, die vecht tegen armoede, stoffelijke ellende, die regelrecht uit hem te voorschijn treedt. Hans is 'n kerel, 'n man, maar, zie ik, ontzettend driftig. Hij staat z'n man, hij is onbuigbaar, hij laat niet met zich spotten, hij zegt je zijn meening in je gezicht. En dat weet Karel! Hans zegt:

„Ik zei al, ook wij weten het niet. Vandaag wordt je voor een raadsel gesteld, morgen sta je voor 'n ander mormel. Een vrouw kan je zoo aanzien, dat je de beenen zou willen nemen. Daarbij nog duizenden andere problemen, waar je geen raad mee weet. Ik sta voor die koppen te kijken, Frederik, doe er mee wat ik wil, maar ik sta machteloos, en met mij heel deze wereld, je kunt geen hand uitsteken. Ik geloof ook, dat wij 'n heel anderen weg moeten bewandelen, willen wij klaarheid brengen in deze duisternis.

Jij meent, dat het leven al begint te denken in de moeder?"

„Het is slechts een veronderstelling Hans, ik wil niemand mijn meening als vaststaand opdringen. Ik geloof dat, meer niet. Mij zeggen die koppen in elk geval ontzettend veel."

„Wil je mijn inrichting eens zien, Frederik?"

„Wellicht later, ik voel me daar nog niet geschikt voor."

„Kom dan eens gauw bij me, dan zetten we ons gesprek voort. Ik weet wel, dat de theosofen en andere secten ons helpen kunnen, maar daar hebben we weinig aan. Ons gaat het om het begin, het eerste stadium, waar het leven begint. Ik sta voor 'n raadsel, Frederik, en ik geloof niet, dat wij in de eerste honderd jaar 'n oplossing ervoor vinden. Wie zal ons

helpen? Er is materiaal genoeg! Wáár begint het leven? Ik weet wel, dat de fundamenten gelegd zijn, maar waar het mij en al mijn collega's, onze faculteit om gaat is de vraag, of de ziel reeds in de moeder persoonlijkheid bezit. Heb jij er studie van gemaakt?"

„Ik denk er over na, Hans. Ik volg een eigen weg, maar ik weet het nog niet."

„Vertel me daar eens iets van, van die weg die jij bewandelt."

„Dat is niet zoo maar te zeggen. Karel zal je het beter kunnen verklaren dan ik. Ik kan me niet goed uitdrukken, omdat het niet verstandelijk te beredeneeren valt. Analyseeren kun je het niet, het is niet stoffelijk, het hangt in de ruimte. Ik wil je er in één woord alles van zeggen: Het is de reine klaarte, Hans."

„Wat is het?" vraagt Karel. Hans antwoordt voor mij en zegt:

„Waar jouw landhuis door geschapen is, waar alle leven vandaan komt, verstand, gevoel, ziel en geest, als ik het zoo noemen mag, kreeg, waar het antwoord leeft, de eerste gedachte gevormd werd. God is het! Is het niet zoo, Frederik?"

„Dank je, Hans, dank je, voor mij de klaarte, het opene, àlles!"

Hans is 'n geleerde, máár ook 'n gevoelsmensch. Karel staat al lang buiten in de regen, is buiten de deur gezet! Erica geniet! Ze is als in 'n hemel.

„Zie je, Frederik, je aanvaardt het moeilijkste wat er is. Indien je een antwoord hebt, hou ik me aanbevolen. Zorgt echter, dat je kind blijft, anders breek je je nek. Ook ik heb er aan gedaan, maar moest er mee ophouden, omdat ik me te pletter liep. Mijn natuur kan er niet tegen," merkt Hans op.

„Jij bent te driftig!"

„Dank je, Frederik, ik moet dat beamen. Ik moet iets in handen hebben, maar hoewel ik dacht dat we die gekken zouden kunnen helpen, sta ik machteloos. Ik zou hen aan reepen willen snijden om te zien wat er in zit, je kent dat gevoel. Ik weet echter niets. Hun hersenen zeggen me niets meer, en als het leven uit het organisme gaat, sta je voor 'n ander raadsel."

„Maskers, Hans, allemaal maskers."

„Een wonderlijk goed gekozen woord, Frederik, jij weet je uit te drukken. Jammer kerel, wij hebben je noodig. Waarom heb je deze studie niet gevolgd?"

„Om net als jij machteloosheid te moeten aanvaarden?"

„Denk je, dat je er komt?"

„De verschijnselen voeren ons tot het eerste begin, Hans, het begin leidt via het einde tot het antwoord."

„En wil je dat op eigen kracht vinden, Frederik?"

„Ik heb hulp, Hans, ik zie het liggen in de straatgoten."

„Kerel wat ben je rijk. Ik dank de voorzienigheid, dat ik je heb mogen ontmoeten. Ik ben gelukkig vandaag en ik geloof dat ik goed zal slapen."

Karel kijkt me aan en denkt dat hij een spook ziet. Hans merkt het op en zegt:

„Zie je, Karel, iets, waaraan jij niet gedacht hebt. Voor mij heeft Frederik iets van het zesde zintuig."

„Dat nooit, Hans."

„Ik weet, dat jij geen geschenken wenscht. Je wilt alles innerlijk verwerken. Ik heb gehoord dat je veel van de wereld hebt gezien en ook ik ken iets van de wetten uit het Oosten. In mij leeft iets wat mij met die wereld verbindt. En ik zeg je, wees voorzichtig, je kunt jezelf er door verliezen. Als we ook maar achter die maskers konden zien, Frederik?"

„Ik ben er mee bezig Hans. Ik zie achter vele maskers, alle zeggen ze wees voorzichtig...... een dood lacht, speelt met viooltjes voor je aankomt en doet als 'n ongeboren kind, voelt...... zucht ,is wind, is liefde, werking? Natuur? Je hoort orgelmuziek, je voelt je gedragen, men kust je, is lief tegen je, je voelt zoo'n kus, maar het is een vreemde liefde! Dacht je, Hans, dat je gekken het antwoord niet weten? Jij kunt alleen nog niet achter die maskers kijken, je weet nog niet waar je beginnen moet, je staat voor hen als mensch, maar dat moet niet, je moet géén mensch willen zijn. Ik denk in het „niets"; in het diepste van je boezem leeft het, klopt het ook, nét als op den dag. Je staat er boven op, hoort het schreeuwen, doch op dat oogenblik ben je stokdoof, zoo hard als staal niet kan zijn, want wij menschen hebben de natuurlijke oorsprong omgezet in harddraverij. Verroest, wat wordt het moeilijk! Eerst als je zoover bent zul je een taal hooren van welker bestaan je nu nog geen vermoeden hebt."

„Jij bent m'n man, Frederik! Waarom schrijf je hier geen boek over? Je kunt de dingen een naam geven, ze uitspreken, waar ons de woorden voor te kort schieten leeft in je hart. Je kunt de dingen vorm geven en nu krijgt alles gestalte. Weet je dat?"

„Heb ik ook al gezegd," merkt Erica op, „hij heeft 'n aangeboren talent."

„Werkelijk, Frederik, Erica heeft gelijk, je moet deze gedachten vastleggen. Het zou jammer zijn als je het niet doet, en je hebt er tijd voor. Ga eens verder."

„Je bent het dus met mij eens, Hans, dat je niet achter de maskers kunt kijken?"

„Inderdaad."

„Ik ben bezig het te probeeren. Of het lukt weet ik nog niet, doch ik zie anders, bén anders. Karel vroeg wat er met me gebeurd was. Erica weet al lang, dat ik veel zoomaar in de straatgoten liggen zie."

„Wat zie je, Frederik?"

„Maskers, Hans. Alleen maskers. Ze zijn zoo verschillend, maar het zijn maskers...... En toch hoop ik er een universiteit van te maken."

Stilte. Karel lacht niet. Erica is lief. Hans denkt. Hij doet opwindend aan, hij is zoo onstuimig, zoo bliksemend, hij lijdt onder zijn machteloosheid. Maskers, prevelt hij, maskers, ja, het zijn maskers, allemaal zijn het maskers. Alles op deze wereld draagt een masker, wij allen zijn maskers. Alle dingen dragen 'n masker. Er is niets op deze wereld, dat geen masker draagt...... Vervloekt...... wat zijn wij arm en hoe moeilijk wordt het!

Een andere stilte valt er. We hebben eigenlijk niets meer te zeggen. De menschelijke koppen zijn onaangeroerd gebleven, omdat wij er geen snars van begrijpen. Hans stikt innerlijk, Karel lijkt als 'n geslagen hond, Erica ziet er uit alsof ze zeggen wil: zie je het nu? Je lachte, lachte om mijn masker en dat van René, nu sta je er met je boerenkop zélf voor, Kareltje, liefste.

Het is tenslotte Hans, die de stilte verbreekt.

„Je moet toch zoo spoedig mogelijk eens komen, Frederik, ik wil met je praten," zegt hij.

Erica schenkt in, we steken 'n sigaret op, maar blijven zwijgen. Even later zegt Hans tegen Karel:

„Indien je er over gaat denken dit oude meubel af te danken — je weet het, ik heb m'n hobby en neem het onmiddellijk van je over."

Raak......! O, hoe vreeselijk voor Karel. Hij tuimelt bijna omver, jammer dat zijn luie stoel hem opvangt. Maar Erica strijkt hem over het haar...... „Alles is goed," zegt ze, „nu mag je binnen komen."

Ze praat nog steeds vanuit de ruimte en Karel vraagt verwonderd:

„Binnen komen?"

„Je stond immers buiten in de regen," verklaart Hans. Gevoelens komen tot éénheid, ze laten zich niet weerhouden, ze dringen door alles heen, ook door menschenschedels. Maar Karel is sportief. Hij buigt weer en wij lachen. Nu kúnnen we lachen, want alles is goed, zooeven viel er 'n masker! Zag je dat? Zag je het werkelijk? Ik ook! Maar Hans wilde er nog niet in gelooven en toch?

Hans wil nog even alles van zichzelf inzetten, hij wil tot de kern doordringen, hij is niet te verzadigen. Ik maak hem duidelijk:

„In de eerste plaats, Hans, moet je je menschen anders bekijken. Zie je hen als menschen, dan bekijk je ze vanuit het normale. Maar je moet trachten te begrijpen, dat zij in hun abnormale zaken...... normaal zijn! Ik zeg je, hoewel ik het nog niet weet, alles is normaal Zelfs het naast elkaar bestaan van goed en kwaad! Of God dit goedkeurt is natuurlijk een andere kwestie, maar hun bestaan, hun aanwezigheid en dus hun

werking, is normaal! En normaal is, dat wij menschen schuld hebben aan ons eigen ongeluk, dat het eene leven bevoordeeld wordt en het andere vervloekt, evenals duizenden andere zaken die om rechtvaardigheid vragen. Ik weet zoomin als jij hoe ik alles moet verklaren, want de waarheid, het antwoord leeft achter dit alles.

Ik zoek ernaar. Jij en Karel doen er iets voor. Erica onderging het zelf. Ik zag, dat hallucinaties kunstzinnig kunnen zijn. Ik zag dat het leven, de werking, trek kreeg in 'n borrel en in staat was, vóór negen uur in den morgen een kruik oude klare leeg te drinken, nadat het eenmaal den smaak te pakken had."

Karel haalt er mij weer uit, hij moet lachen. Hans is woedend. Ik ben onderbroken, doch ga toch rustig verder, ik weet nu, dat Erica een stootje kan verdragen, ze smeekt mij als het ware door te gaan.

„Wil je nu nog volhouden, Hans, dat het leven niet, zooals wij menschen, denken kan? Het leven in de moeder bezit 'n zelfstandigheid! En die zelfstandigheid kan trek in 'n borrel hebben."

„Geloof je aan reïncarnatie, Frederik?"

„Ik weet het niet. Ik ken die leer niet voldoende. En tegenover alles wat ik niet ken, blijf ik gereserveerd."

„Jij bent 'n geboren analyst, weet je dat?"

„Het is mogelijk, maar ik bemoei me niet met Theosofie. Het is mogelijk, dat deze leer de juiste is, evenmin geloof ik in het bestaan van spiritisme, althans in de echtheid der verschijnselen niet! Ik moet alles zien en kunnen betasten. Wijsheid heeft het in elk geval op Aarde nog niet gebracht. Wat weten we van parapsychologische verschijnselen? Ik heb het Oosten bezocht...... Daar zegt men, pas op, gij Westerling...... wees voorzichtig, het kost je leven. Maar ik blijf zoeken. Ik heb me nu op dat leven ingesteld, ik volg een eigen weg, ik breng brieven rond, ik doe aan straatvegerij en ben 'n besteller van deze reine klaarte!"

„Indien je post voor me hebt, Frederik?"

„Ik zal het niet vergeten, Hans. Weet echter, dat ik maar 'n arm man ben, een onbeholpen kind vergeleken bij jou als een geleerde. Maar achter het masker staat 'n andere persoonlijkheid je op te wachten. Aan ons de taal te leeren die het spreekt. Ik geloof, dat je hier geen Fransch, Duitsch of Engelsch voor noodig hebt."

We gaan uiteen. Ik zal Hans terugzien. Ik verlang er naar hem meer te zien. Het tooneel ligt nu verlaten, de spelers zijn achter de coulissen, maar er is lawaai te hooren, het volgende bedrijf begint weldra.

In de zaal nieuwe spanning. Machtig interessant is het, heilige ernst voelt elkeen. Maar ik ging naar huis terug en sliep spoedig in. Ik had wonderlijke droomen, zooals nooit te voren nog. Wéér iets heel nieuws voor me. Ik geef me er volkomen aan over, indien ik daartoe in staat ben,

want op stuk van zaken kregen we alles! We zijn nog altijd één met de ruimte waarin we leven. Als het nu maar goed gaat! Ik betracht alle voorzichtigheid. We zullen wachten. Ik geloof echter, dat de maskers mij zullen aanvallen. Wat dan, Frederik? We zullen zien, wellicht komt er dan hulp opdagen, ook glimworpjes kregen...... geloof ik...... Bijbelsche rechtvaardigheid te zien. Of vergis ik me thans...... Ergens vertelde iemand mij over een wonder en daar hadden die glimworpjes mede te maken. Maar of die man dacht dat hij was aangeraakt? Ik weet het niet! Doch je zou zoo zeggen! En hij ging verder!

Onder mijn hart is het rustig! Eén ding...... weet ik, als er achter mijn rug gelachen wordt, ik draai mij niet om...... dât masker kén ik!

Maar voel je dien zachten tik tot je komen? Je denkt bloemen te ontvangen. Wanneer je ze wilt overnemen, blijkt het, dat ze niet voor je bestemd zijn. En wéér hoor je lachen...... Gâ er toch niet op in! Foei, wat 'n leegte.

Geloof me, ik ben rustig!

O, FREDERIK, RENÉ SCHILDERT MET POEP

Als je het mij vraagt, denk ik, dat er straks een tijd komt, die ons allen voor de waarachtige feiten plaatst. Ik geloof, dat Karel dan niet meer aan zijn landhuis denkt; er zullen zorgen zijn die hij nu nog niet ziet, maar die evenals alles, waarvan wij het fijne willen weten, tot het onzichtbaar aanwezige behoort, waar we voortdurend mee in aanraking komen, hoewel toch weer niet in gelooven. Ik hoop, dat ik ongelijk krijg, want ik voorzie narigheden. Ik kom nu eenmaal niet van mijn reis af, ik hoor dat berengebrom al dichter bij me komen en ik schrik plotseling, omdat ik denk, dat er ook in onze omgeving al slangen leven. Het gejank van den jakhals komt voortdurend nader. Ik zet het van me af, wil er niets van hooren, maar wat doe je, als je die stemmen in je voelt? Ze gaan buiten jezelf om en weten hoe je als mensch te bereiken bent. En ook nu sta je machteloos, je kunt er niets tegen doen! Is dat nu verschrikkelijk? Ik geloof van wel, want het maakt je machteloos, steekt 'n spaak in je wielen, je slaat over den kop, zonder te weten uit welken hoek de wind waait. Je tegenstander is 'n natuurwet, draagt alweer 'n masker. Je zou je er ongelukkig door voelen, als je niet wist, dat je toch verder moest.

Toen ik eenige dagen geleden mijn vrienden bezocht, stormden Anna en Erica op me af. Ze waren beiden zichtbaar van streek. „Wat is er met jullie?" vroeg ik.

„René schildert met poep!...... zegt Erica," „is dat niet afschuwelijk?"

Anna knipoogt me toe, alsof ze zeggen wil :„Stel haar gerust."

Wat nu? Ik ga mee naar boven en kijk naar het kind. Ik zeg:

„Wil je mij wijs maken, Erica, dat dit kind al verstand heeft van hetgeen het doet? Je kunt dat je kat wijs maken. Nu geen gekheden. Elk kind doet op tijd gekke dingen. Niets bijzonders."

„Je zou er van opkijken, Frederik, als je, zooals wij gezien hadden, hoe alles onder die smeerboel zat. Het is gewoon een wonder, zooals hij het gedaan heeft, alsof een schilder aan het werk is geweest. Het zou verbazingwekkend zijn, als het niet zoo griezelig was, zoo vies, zoo vreemd. Zal m'n kind gek worden, Frederik? Moet René naar een gekkenhuis, Frederik? Mijn hemel, waar moet dit naar toe. Hoe afschuwelijk is het. Zie je dat niet, voel je dat niet, Frederik?"

„Waar denk je nu weer aan, Erica. Waarom ga je zoover? Ik wil je zoo niet meer hooren, versta je?"

Ze kijkt mij aan en ondergaat mijn berisping. Ze zal het aanzien, maar ze blijft angstig. Dat zijn de beren en de slangen. Ze zitten al in huis, ze hebben den weg tot ons leven gevonden, ze weten precies waar we wonen, ze kennen je zooals we ons zelf niet kennen, geloof ik thans, ook al weet ik er het mijne nog niet van. Wat zullen we nog beleven? Wat moeten we doen? Welke maatregelen moeten we treffen, willen wij op alles voorbereid zijn? Ik weet het niet, ik sta machteloos, maar ik weet dat ik gelijk zal krijgen. Je zult wat beleven, het spel gaat beginnen!

Ik krijg haar en Anna zoover, dat ze er tenslotte om lachen. „Wat is 'n mensch toch 'n zielig probleem, hè, Frederik?"...... komt er nu over de lippen van Erica.

„Juist, Erica, je grijpt met je vrouwenhanden de koe bij de horens, houdt nog even vast. „Wat zijn we toch voor wonderen" — gaat ze voort en ik vul voor mezelf aan: Wat hebben we praatjes, als alles goed gaat en wij alles bezitten, vind je niet? Wat voelen wij ons toch sterk, hè? En wat doen we er aan en er voor? Letterlijk staan we met leege handen, maar figuurlijk zijn die vol problemen. Ze trachten je in den slaap te overwinnen en je dan stiekum te worgen. Ze vergiftigen je eten en je drinken, je wordt onwel van de stank; zonde dat ik het zeg...... maar zoo is het! En het lijkt, alsof ze door een vaardige hand zijn gedeponeerd, je ziet hun ware karakter niet, ze dragen maskers! Als je denkt, dat je er één te pakken hebt, dood hebt gedrukt, komen er duizend andere voor in de plaats. Je kunt er niet tegen vechten, je staat voor 'n overmacht. En nu moet je leeren hoe te handelen, anders ga je met één slag tegen den vloer, bots je tegen het harde in jezelf, dat onoverwinnelijk lijkt, hoewel je er een gat in kunt boren, waardoor je kunt zien of er nog meer op je af stormen.

Zoo willen wij menschen ons eigen-ikje voor narigheden beschermen. Wie zegt: ik ben anders — liegt! Wijst mij die menschen aan, Erica, waar leven deze grooten, ik weet er alles van. Maskers zijn het en wij menschen denken, dat wij „Hem", als 'n afgejakkerd trekpaard kunnen verkoopen. Maar hoor je, voel je, zie je niet, dat er nóg meer gejank op je leven afkomt?

En daar tusschen door hoor je het gejank van je karakter. Het klinkt niet zoo vreemd meer, maar je kunt het menschelijke karakter hooren huilen, hooren vloeken. O, wat wil je? Deze dingen vreten aan je hart en toch, het is alles zoo eenvoudig mogelijk, maar je moet het begrijpen. Kinderen zijn verschillend en hebben een eigen karakter, vele kleintjes vinden dat niets bijzonders en hebben er geen erg in. Voor René is dit spel niet zoo kinderachtig, ik vind hem nog te jong. Hier overheerscht een stevige natuur het karakter. De persoonlijkheid is er niet toe in staat, toch geschieden deze onmenschelijke dingen, die toch, zooals je ziet weer

menschelijk zijn. Wist je nu maar wáár en hóé die gedachten zijn gevormd. En weer staan wij voor duizenden maskers. Kan 'n kind boven het normale bewustzijn denken? Foei, waar ga ik heen. Altijd die maskers. Als je een meening gevormd hebt sta je alweer voor een nieuw. Het heele leven is één masker. Breng daar nu ruimte, ontwikkeling, bewustzijn in. Doe alsof het je rechtstreeks aangaat en laat al die maskers op je inwerken. Ik ga voelen wat de oorzaak is van het bewustzijn, waar de Oosterlingen ons tegen waarschuwen en dat uiteindelijk onze ondergang wordt. Moeilijk is het, maar wij zijn voorbereid, het spel gaat beginnen." Deze laatste gedachten heb ik niet kunnen verstoffelijken en moet zij ook niet weten. Máár.... ik zie nieuwe maskers..... ellende is het, de jakhalzen.... leven hier in deze kleine ruimte.

Erica is al weer weg, met Anna kijk ik naar René. Het ziet er armoedig uit, dat kind van mijn vrienden, vooral nu, want het heeft volgens mij iets beleefd waar wij als normale menschen geen besef van hebben. Moeten wij ons bezorgd maken en ons afvragen of dit kind wel zichzelf is? Anna zegt: „Het zag er hier uit als 'n varkenshok. Je gelooft het niet, Frederik, maar ik ben er bang door geworden. Ik weet wel, het lijkt gewoon...... hoeveel kinderen doen zooiets, maar dit was anders, het leek zoo berekend! En dat maakt je bang. Je zou denken, dat hier een kind van vier jaar aan het werk is geweest. Kijk zelf maar."

Ze vinden het vreeselijk. Karel gaat er niet op in, maar hij denkt er over na. Anna zal voor René bidden en op hem letten. Als we zoo naar hem kijken, valt het kind in een diepen slaap. Anna zegt weer: „Als jij bij de menschen komt, breng je rust en slaap mee, Frederik, en dat is nog beter dan bloemen. Wist je dat, Frederik?"

Ik tracht over haar woorden na te denken, maar merkwaardig genoeg dringt de beteekenis er van niet tot me door. Anna is zeer verstandig en dat kan heel goed te pas komen, in dit huis leert ze practisch en snel te handelen. We komen beneden, Erica zit me op te wachten en wil me spreken.

„Wat denk je er van, Frederik?"

„Niets, ik geloof, dat je op jacht bent naar verschijnselen. Ik raad je aan dat te laten. Dit alles heeft niets te beteekenen. Duizend kinderen spelen met hun stof......; waarom René niet! Of hoort dat niet in je familie? Laat me niet lachen, Erica, ga er niet te diep op in."

„Ik heb het gevoel, Frederik, dat ik 'n zelfmoordenaar op aarde heb gebracht. Ik weet niet wat het is, maar ik val terug in mijn verleden. Er gaat geen dag voorbij of ik denk over mijn kind na en altijd zie ik het dan als ellende. Ik droom steeds weer nare droomen, zoodat ik wakker schrik met het gevoel of ze mijn keel dicht knepen."

Haar lippen trillen. Wat nu? Moet ik haar vermoedens bevestigen? Ik

wacht even met mijn antwoord, maar er van af kom ik niet, want ze dringt aan:

„Nu, weet je het niet?"

Dan weet ik het...... en zeg ik haar wat ik denk. Ik ga terug en we beleven opnieuw de groote reis, ze weet nu, dat alles nog komen moet en dat we er alleen maar het beste van kunnen hopen.

„Volgens mij, Erica, ben je als moeder één met je kind. Ik geloof ook, dat jij je droomen van hem ontvangt. Hoe dat mogelijk is, weet ik niet, maar wanneer het leven ongeveer àlles aan de moeder kan doorgeven, wat wij immers aanvaarden, is ook dit mogelijk. Je kunt dus droomen beleven die je zuiver ontvangt. Natuurlijk draagt zoo'n droom een masker, want je kent den oorsprong er van niet. We weten nog niets van zielkunde, de wetenschap kan je dus niet helpen, zoodat je, als je hier 'n antwoord op wil hebben, terug moet naar het oude Egypte, want daar hadden ze er verstand van. Om kort te zijn, je moet de ziel als geest kennen en die ontzagwekkende werelden volkomen beheerschen. Ik denk, dat we, eer we zoover komen wel krankzinnig zullen zijn, want wie zou dat kunnen? Wat weten wij, wat weet een geleerde van het onderbewustzijn af? Niets! Dat is het vreeselijkste masker dat er bestaat, geloof ik.

Maar wat wil je beginnen, Erica? Als dit alles is, dan is er geen reden tot angst, aangezien vele kinderen hetzelfde doen. Je droomen zullen wel weer oplossen, het leven gaat verder. Aanvaardt dit alles zooals het tot je komt. Maak van alledaagsche dingen geen mysteriën. Daar heb je geen verstand van. Laat Anna haar gang gaan en bemoei je nergens mee; zij is 'n goede hulp. Wat wil je nog meer?"

Ik voel dat mijn woorden haar niet helpen, voor haar staat eenmaal vast, dat haar kind zwakzinnig zal zijn en ik zie geen kans haar tot andere gedachten te brengen. Bovendien moet ze zich voorbereiden, want er kunnen vreemde dingen geschieden. Als ze zegt, dat ze bang is, dat René ongeneeslijk ziek is, moet ik mijn krachten inspannen om haar die angst te ontnemen en tegelijk haar voorbereiden. Ze wordt makker, zie ik, het heeft haar te pakken.

Als ik eenige dagen later terugkeer, stormen ze mij weer tegemoet, want weer smeerde René op zijn primitieve manier zijn kleine wereld vol narigheid. De heele santekraam was vol gesmeerd. Het kind zag er uit als 'n mesthoop en Anna heeft een dag noodig gehad om zijn omgeving te reinigen. Erica schreide erger dan ooit en stond op het punt om haar zelfbeheersching volkomen te verliezen. Ze beheerschte zich dank zij Anna. Ze vindt René 'n bewuste knoeier...... ze beweert dat, wat René doet door een volwassen mensch kon zijn uitgedacht. Het lijken net figuurtjes. Je kunt het haar niet uit het hoofd praten, ze heeft het zélf gezien. En dat zal haar breken? Ik geloof het niet, de trots van het

moederschap overheerscht hier, of misschien haar intellect, haar afkomst. Ze had 'n ander kind verwacht, volkomen normaal. Maar ze staat voor de feiten en ik weet er geen raad mee. Wel voel ik, dat hier ondanks het schijnbaar gewone voorval, krachten aan het werk zijn die wij nog niet kennen. Misschien ga ik te ver, maar wanneer ik haar wil overtuigen, dat dit alles doodgewoon is, merk ik, dat ook ik geen ijzer met handen kan breken.

Karel, die het van Erica hoort, trekt rimpels, hij zegt een paar woorden en daarmee uit. Maar het woord — werking of natuur — hoort ze niet meer. Ik geloof, dat hij het gansche geval belachelijk vindt. En geef hem nu eens ongelijk. Hoe ook, we praten het goed, we vinden het doodgewoon, vele kinderen spelen met natuurproducten en hebben er geen weet van. René soms? Erica loopt weg, ze voelt zich verongelijkt, maar krijgt geen gelijk. Als ze weg is vraagt Karel:

„Denk je, Frederik, dat dit iets te beteekenen heeft? Ik zeg je eerlijk, dat ik zijn hoofd niet vertrouw. Ik sta uren naar het kind te kijken, maar ik krijg er geen hoogte van. Het is waarachtig 'n vreemd kind. Wat 'n teleurstelling. Ik kan Erica begrijpen, het is heusch niet zoo eenvoudig. Maar wat moeten we doen? Ik ben toch waarachtig geen sufferd, niet kleinzielig. Ik kan veel aan, maar dit niet. We zijn bedrogen, Frederik. Wat kan God daarmee bedoelen? Moeten wij zeggen, dank U? O, wat zijn we gelukkig? Ik zou soms den heelen boel neer willen smijten, mijn zieken willen laten stikken, want het wordt me te machtig. Ik sta voor mijn zieken, ik kijk naar die menschen, maar wat denk je dat ik zie? Door alles en alles heen René! Het kind bouwt zich als het ware voor mijn oogen op. Ik zie hem al op straat loopen, een gek is het. Ik sla mezelf, ik weet hoe ik ben, ik hou niet van zielepooterij, daar ben ik te nuchter voor. En geloof me, René volgt me. Waar ik ook ben, wat ik ook doe, Frederik, het kind volgt me!

En toch geef ik er me niet aan over. Het is ,alsof het joch in mijn oogen leeft. Ik moet met geweld zijn persoonlijkheid verdrijven, ik zie er soms scheel door. Daarom begrijp ik Erica's onrust. Zeg me, begint die narigheid opnieuw?"

„Wat wij moeten doen, Karel...... is afwachten. Zet alles van je af. Ga er niet op in. Wat wil zoo'n kind tegenover je bewustzijn beginnen? Maak je niet belachelijk."

„Je hebt goed praten. Ik had voor eenige maanden niet kunnen aanvaarden, dat ik zoo zou denken, Frederik. Nu is het er en voor Erica niet minder."

„Toch moet het je leven veranderen, Karel. Er is maar één mogelijkheid om er vrij van te blijven, om je er van te bevrijden: aanvaardt! Aanvaardt dit leven zooals hèt is en je ziet het niet meer. Dit is mijn medicijn en

die helpt stellig. Ga je er op in, dan volgt het kind je, tenminste dat denk je, want het is het kind niet, jij zélf trekt het met je mee, jij bent het die 'n tweede-ik optrekt. En zoo is het met alles. Wij menschen, Karel, willen het hebben zooals wij het willen zien. Ouders voelen zich bedrogen, hard gezegd — belazerd door Hem...... jullie zijn thans geslagen en je weet geen weerstand te bieden. En zooals je het tracht te doen, helpt niet. Links en rechts voel je het gevaar, maar je ziet het niet. Tóch is het er! Hoeveel menschen voor deze maskers staan, is niet uit te spreken, zoo verschrikkelijk groot is dat getal. En wat willen al die menschen, al die mannen en vrouwen beginnen? Niets! De moeite waard is het om er over na te denken. Nú wordt het heilige ernst.

Is het leven zoo schoon, Karel, dat wij mogen zeggen: wat ben ik gelukkig, dat ik tot dit leven behoor! Wat doen wij? Wat willen wij? Wat is er? Wat doet 'n mensch die zijn liefde verliest? Is dat leven in staat het verlies te dragen en te aanvaarden? Indien je dat kunt, Karel, is het leed te dragen. Wil de ziel of de persoonlijkheid niet in het gemis berusten, dan vreet dat het hart stuk en vervolgt haar."

„Je hebt gelijk, Frederik, ik weet het en ik ben je dankbaar. Ik moet dit aanvaarden. Ik weet wel; vandaag lukt het me, morgen weer niet. Dan sta ik voor nieuwe ellende, die van gisteren en deze, moeilijker wordt het, steeds erger, totdat je bezwijkt."

„Valsch ben je, Karel."

„Wat ben ik?"

„Als je achter dit masker kijkt, dan kom je 'n andere persoonlijkheid tegen. Wil je mij wijs maken, dat dit gevoel, deze ellende voortvloeit uit je ontzagwekkende liefde voor je kind? Laten we eerlijk zijn, Karel. Als ik in je hart kijk, dan is dit geschenk je overvallen. Je hebt het niet verwacht. Je dacht er geen seconde aan. Je voelt je nu bedrogen! Wat jou raakt is het onnatuurlijke. Je bent in je trots gekrenkt. Dit leven is het niet, de narigheid is het! René zegt je eigenlijk niets. Die vreemde persoonlijkheid kan je geen cent schelen, zijn hoofd is het! Het leven van het kind raakt je niet. Daar ben je niet genoeg vader voor, die gevoelens moeten nog in je ontwaken. Je bent niet gereed voor narigheid, je wilt het niet! Je bent in opstand! God heeft je bedrogen! Indien je er kans toe zag, zou je dit leven tot Hem terug sturen. Kom er maar eerlijk voor uit, er is niets in je, wat dit logenstraft. Ik ken je!

Jullie moeten thans leeren aanvaarden, jij en Erica. Het is misschien een goedkoop argument, maar iets geeft mij het gevoel, dat wij er nog eens geluk door zullen ontvangen. Jij zult dit als kletspraat beschouwen, maar ik ben nu eenmaal zoo en meestal krijg ik gelijk.

Buig je hoofd, Karel. Ga naar je zieken en laat René thuis. Anna is er en, dit zweer ik je, ook ik help je dragen. Laat het kind los, geef het

kind de mogelijkheid zich te ontplooien, geeft het je liefde, legt geen druk op hem. Je maakt hem op deze wijze onrustig."

Karel zucht. Hij schenkt zich 'n borrel in, ik geloof niet, dat hij in staat is zijn zieken te bezoeken. René leeft reeds onder zijn hart en vreet zijn krachten weg. „Het is net 'n rat"...... ontvalt hem opeens en ik schrik. Deze woorden zijn hard. Ze klinken vreeselijk koud en ze zeggen ontzettend veel. René 'n rat? René vreet aan zijn hart en is in staat om hem te hinderen bij zijn werk. Dat zegt veel, het voert tot waakzaamheid, tot nadenken! Er is voor Karel maar één weg, één mogelijkheid, zichzelf blijven!

„Het leven is rot, Frederik," komt er even later over zijn lippen.

„Het leven is ontzagwekkend mooi, Karel," volgt er van mij. „Het leven is wonderlijk, machtig, ongelooflijk schoon, Karel, maar jij begrijpt het niet. Je bent geslagen, je voelt je in je eer getast. Je moet leeren het hoofd te buigen. Maar dat kun je niet en dat wil je niet. En toch, eraan ontkomen is niet mogelijk. Denk aan je landhuis, tracht het te begrijpen en te krijgen, Karel...... straks heeft René je noodig. Zie in vredesnaam je kind niet als 'n mol onder den grond, het is je leven, je bloed! Geeft dit leven 'n bestaan, ook al is het volkomen gek! Wat doen wij voor zulke menschen?"

„Stel je voor, wij 'n gek kind?"

„Wat zou dat? Zou jij er alleen de minder welgestelden mee willen opknappen? Zijn jullie twee zoo hoog verheven? Dragen jullie dan geen maskers? Sta je boven zooiets? Kletspraat, Karel! Zijn deze ellendige zagen niet voor jullie geschapen? Je hebt hem te aanvaarden zooals hij tot je is gekomen. Aan hem heb je nog geen seconde gedacht! Je denkt alleen aan jezelf...... Je handelt alléén voor jezelf, je drijft je wil door, anderen, ook menschen, ook mannen en vrouwen, vaders en moeders, moeten het maar aanvaarden. Jullie willen geen duisternis, ellende, niets, alleen geluk! Hoe je kind zich straks voelen zal, raakt je niet. Of dat kind ellende moet beleven, gaat je niet aan! Jij bent het! Jij denkt alleen aan jezelf, dit leven kan sterven! Je schenkt het geen vriendschap, want je bezit geen gevoel meer. Je ziet René als een berg ellende, je ziet alléén zorgen. Je kunt niet langer doen wat je wilt, want wij hebben er een zieke bij, Karel."

„Je hebt gelijk, Frederik. Nogmaals, mijn dank voor je woorden. Ik ben bezweken, je bent mijn meerdere. Van af heden zie ik het anders. Ik begrijp je. Praat ook eens op deze manier met Erica. Van nu af, Frederik, staat ons huis meer dan ooit voor je open!"

We staan voor elkaar, kijken elkaar in de oogen. Karel is 'n wonder! Hij weet mijn hulp te waardeeren! Ik geloof hem. Nu zijn wij vrienden geworden! Al die jaren waren we vreemden voor elkaar. Deze maskers vallen af! Zij hebben een geboorte beleefd! Of moeten wij aanvaarden,

dat ook die een nieuwe geboorte beleven? Hoog boven onze hoofden zie ik een regen van viooltjes. Karel ziet ze ook! Het begin van ruimte, geloof ik. Of de...... glimworpjes...... van Hem, die ons voorgaan. Wellicht van de wal in een sloot, die nu niet de onze is. Maar ik weet het niet! Dit masker hebben we tezamen vernietigend geslagen. O, mijn God, hoe oneindig is Uw liefde. Zal ik niet bezwijken als ik voor mijn eigen maskers sta? Vandaag heb ik alle menschen lief, hoe ben ik morgen? Vandaag zweer ik dat ik voor die liefde gebrandstapeld wil worden, hoe is morgen mijn verlangen? Ik weet het niet, maar ik zal mijn best doen. Breek me gerust!

Ik zie Karel opslag tien jaar ouder en ik weet, dat hij dezen dag nooit meer zal vergeten, ook al zal hij voor het volgende bezwijken. Maar wat is dat? Weer 'n masker! Karel zal anders gaan denken, hij zal bewust worden, hij gaat bewust zijn weg. Ik handel anders. Karel gaat geen zijpaden bewandelen, hij heeft voldoende aan dezen eenen grooten weg!

En toch, zooals ik het voel, is Karel jonger geworden. Ouderdom en jongzijn, hebben één masker, één leven. Ik begrijp nu, waarom men nimmer mijn leeftijd kan vaststellen. Iedereen vliegt erin. Want ik voel me jong, ik ben jonger dan de rest van de wereld! Waar je uiteindelijk zijn moet, zullen jaren niet tellen, daar zal eeuwige gelukzaligheid zijn, daar zal geen einde zijn. Ik moet het natuurlijk eerst weten, ik veronderstel maar! Nu ik het duidelijk voor me zie, ik het als volgt:

Karel is mijn vriend, ik was voor hem en Erica 'n meubelstuk. Ik had reeds lang een einde kunnen maken aan deze verhouding, doch liet haar voortbestaan. Ik zie nu, dat hij, die geduld heeft om te wachten, om alles te aanvaarden, wint! Je moet alles van jezelf inzetten, dan eerst treedt de waarachtige ziel je tegemoet, om je te kussen. Karel kuste me thans, ik hem, we deden het door elkaar de handen ineen te leggen, maar het had ook anders gekund. Onze oogen droegen nu het leven, het eigen leven, het ikje dat we zoo beminnen. Doch daarvoor zijn we menschen!

Ware vriendschap is diep! Ik weet het! Zóó diep als de ruimte waarin wij leven. En daarachter is 'n nieuw masker te zien, een nieuwe ruimte, en ook die moeten wij leeren kennen. Als je afdaalt in een ziel, leer je haar diepte kennen en krijg je er liefde voor in de plaats. Als je voor die liefde gereed bent! Of wéér verlies je jezelf in die vriendschap en komt het vernietigen op je af. Dat is echter, geloof ik, hetgeen „Hij" wil!...... het vermogen gaf om in Zijn richting te leeren denken en te voelen. Eerst dan volgt die onbegrijpelijke liefde. En nu vooruit, door de dingen raak je het stoffelijke masker kwijt. Karel staat nu open voor mij. Ik wist het reeds lang voor hem, maar hij zag het niet. Nu ziet hij het, ook al weet ik, dat dit niet ineens spreekt. Hij zal evenals René ook deze taal moeten aanvaarden. Je doet het met 'n knik, je legt er wat gevoel in en nu nog

wat bloemen...... het zijn de vergeetmenietjes van je hart. Nu is vriendschap een deel van mijn universiteit. En al dat andere dan?

Erica keert terug, maar Karel gaat weg. Het is, alsof ze elkaar hebben gewaarschuwd, hoewel, weet ik, dat dit onmogelijk is. Ze begint direct en vraagt:

„Hoe kan 'n mensch veranderen, Frederik?"

Ze kijkt me in mijn oogen, ze wil waarheid. Ik zeg: „Als je wilt, Erica, kan je vandaag nog veel leeren!"

„Hoe dan?"

„Bijvoorbeeld ten opzichte van René. Ik denk, dat je, als je wat minder gevoelig bent, de dingen als doodgewone zaken aanvaardt. Dat alleen is het leven waard."

„Het is niet zoo eenvoudig, weet je dat?"

„Het kleinste wisjewasje breekt ons. Willen wij dit tranendal begrijpen, dan moeten wij, zooals ik reeds doe, het „oorzaak en gevolg" voor ons leven en onze persoonlijkheid aanvaarden. Dat wil zeggen, dat Hij hier boven zich niets aantrekt van ons gedachtenleven of van onze ellende, maar dat wij zelf schuld hebben aan ons ongeluk. En kijk nu eens even naar de menschen. Wat zie je? Als je goed kijkt, Erica, dan dank je Hem dat je er nog zoo goed afgekomen bent. Je hebt alles: eten, drinken, een mooi huis, kleeren, noem maar op. Je hebt het als vanzelfsprekend aanvaard. En nu René nog! Hem weiger je te aanvaarden, maar je merkt het al, je bent gedwongen je hoofd te buigen. Zoo is het goed, want je moet leeren om...... amen te zeggen. Ik heb geleerd dat Zijn wil geschiedt, ik buig daarvoor mijn hoofd. Jullie vertikken het!

Wil je leeren? Wil je waarachtig iets voor jezelf doen? Begin dan met alles, wat ook, lief te hebben. Blijf niet opstandig. Ga niet zoeken! Je bent het zèlf! Wij menschen zijn zoo onnatuurlijk als wat, wij dragen maskers. Weet je karakter kleur en gestalte te geven. Mopper niet langer, vervloekt jezelf niet om onnatuurlijke zaken, je bènt het zèlf! En verwacht jij, die zelf een masker draagt, dat het leven dat je aantrok er geen bezit? Dacht je, dat je 'n engel bent, vrij van deze wereld, los van „oorzaak en gevolg"?"

„Wat bedoel je met die term, Frederik?"

„Dat je de dingen moet zien in verband met wat je 'n tijd terug deed. Je hoeft niet eens ver terug te gaan; neem je oude-klare-bui maar en trouwens zoovele andere dingen. Op zichzelf beteekenen ze niet veel, maar wanneer je ze 'n ander aandoet, sta je voor het gevolg. Eens moet je nu bewijzen in harmonie te zijn met het leven."

„Wat is dat erg, Frederik!"

„Toch is het zoo. En gaan we thans verder en dieper, dan, Erica, staan we voor een wereld van gevolgen, waarvan ook ik het ware nog niet

weet. En ook dat is weer een masker voor je leven. Je voelt immers wel dat je, door de dingen zoo goed mogelijk te doen, door de dingen gestalte te geven, door hartelijk te zijn, te berusten, dat je door een harmonisch bestaan je persoonlijkheid dient! Je bent nu stijgende, je rijpt, je ziet vroeg of laat je eigen bloesems en eerst dan ben je gelukkig! Duizenden karaktereigenschappen bezitten wij als mensch. En al die dingen moeten hun masker afleggen! Totdat je jezelf bent en anderen kunnen zeggen, dat je ziel volkomen open staat. Je zult bij zelfbeschouwing een ander niet zien, je weet nu, tot oordeelen ben je niet in staat! Een ander leven van deze wereld behoort tot het bloed van je, tot je ziel en zaligheid, maar dat gelooven wij toch niet. Maar heb jij het anders verwacht? Heb jij er anders over gedacht?"

„Jij bent zoo anders, Frederik, maar voor ons is het niet zoo eenvoudig. Jij ziet geloof ik, geen kwaad, geen eenzaamheid, jij voelt geen druk. Ik struikel over alles, ik weet nu dat ik er nog niet ben. Doch dit ook nog?"

„Zie je, dit is het al. Jij wilt dit evenmin als Karel. Zooeven heb ik met hem gepraat, hij boog zijn hoofd. Nu jij nog, dan gaan we een nieuw leven beginnen, we zijn nu voorbereid."

„Ik zal mijn best doen, Frederik."

„Zie je, nu begint het leven je al iets te zeggen. Je bent te veel verwend. Je had meer slaag moeten hebben. Plotseling vraagt ze:

„Geloof jij aan wedergeboorte?"

„Elke seconde kunnen wij een volgende geboorte beleven, Erica. Of bedoel je een stoffelijke terugkeer op aarde?"

„Dat bedoel ik, ja!"

„Een machtig groot woord is het. Ik laat me daar nog niet mee in omdat ik geen bewijzen heb. Ik denk wel, dat ik er voor open sta. Ik wil het op eigen kracht bereiken en dan zal ik het je zeggen. Deze gedachten komen in je leven, omdat je denkt, dat René met je te maken heeft en je het uit hem ontvangt. Het is mogelijk, maar ik aanvaard niets als ik het zelf niet mee beleef. Ik zeg je nogmaals te gelooven dat ik er komen zal en ook jij zult je deel hebben. Ik zeg je nu reeds, dat hetgeen je weten wilt in je leeft! In alle menschen leeft het, in elk dieren- en plantenleven; maar dat leven moet het je kunnen toonen. Ik ben nu met mezelf begonnen. Ik tracht de dingen zoo goed mogelijk te doen en je ziet het: er is al een succesje. Ik ga anders voelen en denken, kunst komt er opdagen en je weet niet eens vanwaar. Ik begrijp nu, dat het komt, omdat ik mijn uiterste best doe. En onder mijn hart klopt het al, daaronder leeft het, het trekt mij uit deze wereld weg, het is rust, geluk, o! het is zoo machtig, ik kan het bijna al niet meer alleen op. Zooveel krijg ik elken dag.

Je moet je fouten willen zien en die ook aanvaarden. Je moet je hoofd willen buigen voor alles, wat je ook doet, eerst dan staat het betere voor

je deur, maar ook het hoogere, het ijlere, juist dat, waardoor het leven „ziel" werd, geest is geworden, maar waarvan ik, evenals van al het andere, de wetten nog moet leeren. Aanvaard ziekte, ga in geluk, heb regen en wind, storm, nacht en licht lief, bijvoorbeeld, als je geopereerd moet worden, houd jezelf dan voor hoe heerlijk het is dat er menschen zijn die de kunst verstaan, die je kunnen helpen! En al helpen zij je van den wal in de sloot, dan nog bewijst dat niets omtrent de oorzaak. Ik geloof niet, dat 'n chirurg bewust moordt, ook al weten we, dat ook hij z'n faculteit nog moet kronen!

Of wij schuld hebben aan onze ziekten, Erica? Ik geloof het, omdat ik het niet aanvaarden kan, dat God ons met ziekten en narigheden naar de aarde stuurt. Wanneer wij menschen genoeg gevoel bezitten om een ander mensch niet te besmetten, zoo we het kunnen voorkomen, omdat het onmenschelijk zou zijn, zou 'n God van Liefde het dan kunnen? Alles is anders, als je het mij vraagt, álles heeft een masker......: daarachter leeft het reine-ik! Hoeveel werelden zullen wij moeten overwinnen? Ik snak er naar dat te weten!"

Ik ben gaan wandelen. Ik geloof, dat ik deze menschen iets van mezelf heb kunnen schenken. Eén ding moeten zij begrijpen; ik meen wat ik zeg, ik kán mezelf niet meer veranderen, wie mij kent heeft mij, dank zij mijn eerbied voor den mensch. Ik buig me voor elkeen, ik heb liefde voor alles en allen, ik kan schreien als ik zie, dat een dier te hard moet werken zonder ooit dank of hartelijkheid te ondervinden. Tenminste niet de soort waar het behoefte aan heeft. Verdiep je in een paard b.v. en je wordt als dit dier. Had je dit gedacht? Het dier is nu als jij zélf bent. Wil je gaan slapen, dan denkt het paard eveneens aan rust. Mijn dieren snikken, kunnen lachen en kunnen schreien; het lijkt vreemd, maar je bent 'n mensch en voor menschen zijn deze zaken ongewoon. Wat zegt 'n Oosterling? „Wordt als het leven zélf is en het praat tegen je."

Soms weer gekheid? Wartaal? Ik raad je aan daar en paar weken heen te gaan, je keert er anders van terug. Zij dwingen je alléén maar weken lang op hun matje neer te knielen. Ze laten je wachten en wachten, breken je zoo ongenadigd ongeduld, breken je volkomen in alles, totdat zij zien dat je geen masker meer draagt. Dan ben je een naaktlooper, hebt nu niets meer te verbergen, niets! Is het geen schande?

De mensch komt tot eenheid met de natuur, zoodra hij zich buigt! Ik wilde me buigen...... ik bleef uren lang op de been. Het was, geloof ik, hartje nacht en nóg was ik op de been. Het schemerde al, de zon kwam op, of is het juist andersom, ja, zóó is het...... onze goeie aarde trok zichzelf weer tot het licht terug, en nog was ik in het bosch. Mijn God, wat heb ik het goed gehad!

Hoe wonderbaarlijk waren mijn droomen. Ik zat bij een boom en liet

me volpompen. Ik trapte in een sloot en dankte de diepte, voor haar koelte. Ik ging in een weide liggen en kwam toen tot eenheid met 'n doodgewonen nacht......! Wat kan 'n nacht je veel zeggen. Ik zag het licht van de ruimte in me komen.

Ja, ik zag licht ín me en tót me komen.

Ik zag, dat er geen nacht was, maar ik begreep het niet.

De nacht was licht! En achter mijn nacht leefde dât licht, millioenen jaren lang! Als ik er nu over zou spreken, verklaren ze mij voor gek. Indien ik zou zeggen, ik heb je lief, in mij is er geen haat meer, eveneens! En toch ben ik niet kwaad op al die menschen, die mij voor 'n gek uitmaken! Integendeel, ik leer zoo'n hoop van die zielen, zíj zíjn het, die mij zeggen hoe te moeten handelen en hoe het moet! En ik dóé het!

Zou het waar zijn, schoot me plotseling te binnen, wat eens een vriend van me zei, dat er in het universum nooit nacht is. Ik dacht: geleerde, je kunt mij nog meer vertellen, maar dit niet, want wat beteekent onze nacht dan? Wil jij mij wijs maken, dat dit niet echt is?

Nu lig ik er in. Ik zag, dat er waarlijk geen nacht is in deze ruimte. Frederik, wat leer je veel, wat ben je toch 'n gelukkig mensch! Toen stond ik eventjes voor God! Hij keek me aan en zei:

„Ventje...... kleine man, wil jij groot worden, worden zooals Ik ben?"

„Vanzelfsprekend," antwoorde ik.

„Dan moet je goed luisteren......!"

Toen hoorde ik dat Hij tot me sprak...... en even later wist ik, dat er nooit nacht is in Zijn ruimte. Stoffelijke nacht, bedoel ik, dat andere leeren wij toch niet kennen, tenzij als een genade. Blader, blader, dacht ik, lees nu de Schrift anders. O, Vader, wat hebben ze jou te pakken gehad. Híj is niet menschelijk......! Nooit geweest......! Hij heeft nóóit als 'n mensch gesproken!!! Nóóit!! Ik moet het allemaal eerst verwerken. Ik ben boordevol, en dat in één nacht, door één korte wandeling.

Toen ik thuis kwam begaf ik me naar bed...... Het meisje is weg, het is dus rustig in huis. Ik droomde opnieuw en zag den kleinen René bloemetjes plukken voor Vader en Moeder, Anna en mij. Het waren juist die bloemen waarnaar wij allen verlangen......!

Toen ik wakker werd, was het middag. Ik had het gevoel, dat ik duizend jaar ouder was geworden. Ik wil er niets van verliezen! Zoo wondervol is het!

FREDERIK, DENK JE, DAT HET „LEVEN" VÓÓR DE GEBOORTE KAN DENKEN?

In mijn slaap leerde ik nádenken, al het verkregene analyseeren, de brieven voor de menschen en die van mezelf. Ik weet nu, dat dit de juiste manier is, omdat niets je hindert, je dagbewustzijn is uitgeschakeld. Ik moet bekennen, dat het niet zoo eenvoudig is, om het juiste woord te vinden, ik geloof waarlijk, dat mijn beeldspraak moeilijk wordt, van begin af aan onmenschelijk lijkt, hoewel juist daardoor voor jou en mij de eigenlijke verstoffelijking ontstaat. Er zijn vele boeken geschreven, vele stijlen ontstaan, maar de meeste zoo droog als koek, omdat die schrijvers niet den grond onder hun voeten konden verliezen. Ik verlies mezelf nu, ik bid er om, en ik weet, dat het niet zoo eenvoudig is, maar je leert de dingen anders zien. Wat ik ontvang — want dat is het: ontvangen, krijgen — is 'n gunst, die elkeen verwerven kan, die zichzelf wil verliezen! Het is het loskomen van de stof, van je masker voor deze wereld en de dingen, los er van komen als door God geschapen léven.

En nu wij voor problemen worden geplaatst, komt het reëele tot ons en dat kraakt het masker, dwingt ons het af te leggen. Is dit de ziel? Is dat ons geestelijke leven? Is dat hetgeen Karel werking en natuur noemt?

Ons waarlijke leven is niet het abstracte, het is het concrete...... dat àchter je masker leeft! En dat heeft beteekenis! Als je in slaap valt, lééf je erin! Ik heb dat vannacht beleefd. Toen toefde ik weer in de „reine klaarte"! Maar wij zijn er nog niet. Ik wil voorzichtig de bewijzen aandragen, steen voor steen mijn universiteit bouwen. Ik leg de eene laag na de andere op het fundament, en je zult het zien, zoo kom ik er!

Maar tracht te begrijpen wat ik bedoel, wanneer wij trachten achter het masker te kijken! Je spreekt dan net als ik een ander dialect, dat je de dingen levend doet zien. Daarna volgt de analyse! Voel je hoe eenvoudig dat is?

In het bosch is het begonnen. Het kwam dadelijk na het oogenblik, dat Hij tot me sprak. Toen ik hoorde: „Zeg ventje, wil jij groot worden, zooals ik ben?" werd ik juist kleiner. Wilt ge? Hij begreep me volkomen. Je kunt je daarin binnenstebuiten keeren en beleven, je ziet nu, wat er verkeerd aan je is. Nú denk je anders en alles van deze wereld valt van je af. Even later zag ik kinderen, ze wandelden net als ik door het bosch,

men leerde hun, hoe te kijken naar al het door God geschapene. Ik begreep, dat ik niet alleen was, ook zij gingen door 'n nacht en zagen, dat er toch licht was! Nu was ik als 'n kind, het volwassene was uit me weggevaagd. Ik voelde den grond niet meer waarop ik liep, ik zweefde!

Ik zag nu, dat mijn betere ik een nachtelijke wandeling maakte. Achter al die kinderen zag ik René, die, naar ik wist, het ouderlijke huis was ontvlucht. Toen ik hem vroeg, of hij wist wie ik was, antwoordde hij: „Je bent Oom Frederik. En je denkt wel, dat ik me heb bepoept...... Dat is in zekere zin ook waar...... maar ik was het zelf niet! Dacht je, dat ik niet wist hoe je over mij denkt?"

Ik schrok niet eens, ik vond het doodgewoon, want ik zag, dat René net zou oud was als ik, já ouder zelfs. Toen vroeg ik:

„Maar weet je dan niet, René, dat je daar anderhalf jaar bent en nog niet kunt loopen?"

„Wat laat je me lachen, Oom Frederik," zegt hij, „weet je dan niet, dat je kunt wandelen zonder te loopen? Dat je kunt gaan waarheen je wilt? Dat heeft met leeftijd niets te maken!"

Daar stond ik nu. Ik vroeg: „Wat bedoel je eigenlijk?"

„Ben ik niet duidelijk genoeg? Als je daar slaapt, ben je toch wakker, je slaapt slechts ten opzichte van je wandeling, van deze ruimte, als ik het zoo zeggen wil. Dat geldt voor alle menschen, Oom Frederik."

„Weet jij dan, René, dat je nu niet dáár bent?"

„Nu weet ik het, Oom Frederik...... Als ik daar weer terug ben, weet ik er niets meer van. Toch ben ik...... bij de kinderen. Want je ziet het! Ik slaap op het oogenblik, Oom Frederik...... maar ik bèn wakker. Hoor je het!

Ik slaap......

Maar ik ben wakker......!

Dat is mijn masker!!!!"

„Waar ga je naar toe, René?"

„Naar de weide, Oom Frederik, ik ga bloesems zoeken voor Vader en Moeder...... Je weet immers, dat het vreeselijk stormde."

„En wat doe je daarmee?"

„Maar Oom Frederik, dat is ook wat! Natuurlijk ga ik hen daarmee versieren...... Ik plak ze echter zoomaar tegen hun masker aan, zij zélf moeten de versierselen schikken."

„En dan?"

„En dan zien ze zichzelf, dan komen ze verder."

„En ga je dus die bloesems zoeken?"

„Die liggen voor het oprapen, Oom Frederik, ook voor alle menschen, voor elk dier, voor alles wat leven heeft."

„Wat ben je oud, René."

„Wist je dat niet, Oom Frederik? Wordt kind en je bent héél oud!"

„Ik moet er over nadenken, René, het is zoo ongelooflijk."

„Zeg dat niet. Als je het gelooven kunt...... is het zoo. Straks zie je hoe alles geconstrueerd is, dan kun je er niet meer mee spelen. Maar maak nu dat je weg komt, Oom Frederik, anders ga ik poepen......! Ik vind het akelig! Oom Frederik, ga slapen, droomen. Dan pas ben je wakker! Doe als ik, ga uit het normale, ga naar het abnormale. Wéét dat we elkaar kennen al langer dan vandaag! Er is meer dan je denkt. Laat me met rust, Oom Frederik, stoor geen kleine kinderen, dit is onze wereld! Dag. Oom Frederik!"

„Dag Renétje, dag Renétje......! Mijn God, o mijn God, ben ik dan gek? Maar daar gaan ze, de kinderen. Ze leven en ze weten dat ze leven. Geef me toch antwoord, laat mij wèten?"

Om tien uur 's morgens ontwaak ik en kort daarna stond ik al naast het bedje van René, dank zij m'n droom:

„Je zou zeggen, Frederik, dat het kind nú al begint te praten. Je kunt er nog niets van maken, maar dat gerol in het mondje wil iets zeggen. Het is het begin...... ik weet het. Maar dit is al veelzeggend. Ik ga denken, dat hij toch normaal is. Zou dat kunnen, Frederik?"

„Alles is mogelijk, Anna."

„Vannacht dacht ik zoowaar, dat hij me riep. Ik het bed uit en toen leek het net of het iets zei."

„Hoe laat was dat, Anna."

„Vier uur, Frederik."

„Vier uur, maar ik weet van geen tijd af...... Het is mogelijk dat het vier uur was toen ik droomde. Maar 'n kind van anderhalf jaar denkt niet als 'n volwassene. En dit kind is immers niet bovennatuurlijk, terwijl dat kind sprak als 'n wijsgeer. Dat kan niet! Ik droomde dus. Toch 'n mooie droom, ook al begrijp ik hem niet. Ik moet me met geweld van René losmaken. Ik zit weer op m'n bankje in het bosch en denk. Ik zak weg...... regelrecht naar mijn droom toe. Plotseling hoor ik:

„Suffert...... suffert...... suffert toch!"

Ik vlieg huiswaarts. Ik rust een tijdje en neem later mijn dagboek. Dan las ik:

„Wat ik nu onderging doet me denken aan 'n eeuwigdurende gedachtewereld. Indien wij volwassen menschen dit kunnen aanvaarden, staan wij voor ontzagwekkende openbaringen. Ik moet zeggen, ik geloof het nog niet, ook al wordt ik uitgescholden voor...... suffert! Het is allemaal zoo machtig. We zouden moeten aanvaarden, dat er eigenlijk géén slaap bestaat en dat wij als menschen nóóit slapen. Ouderdom is er niet! Je bent er of je bent er niet, maar als je er bent heb je de „eeuwige jeugd"! Ik maak er uit op, dat er — wáár wij ook als menschen

leven — nimmer met het kind-zijn rekening wordt gehouden. Ik sta voor 'n ontzaglijk probleem. Indien ik het raadsel kan oplossen, valt deze stelling omver en begint een nieuw leven op aarde. Maar ik kan het nog niet! Als we aannemen, dat je als mensch waarachtige werkelijkheid kunt beleven tijdens 'n droom, dan zou ik er zijn. Dán ook zou Renétje zoo zuiver als goud kunnen zijn. Maar dan stroomen er millioenen stellingen op me af, als steenen voor ons nieuw gebouw, dat nu mijn eigen universiteit is. We zullen zien, ik ben voorbereid."

Ik lees dit alles, maar ik ben nog niet uitgeschreven, voel ik. En zie, wat er nu komt......?

„Ik hoorde het gezang van 'n wind. Levend was die wind. Echt menschelijk. Die wind suist door me heen, ik hoor het. De wind vervormt, maakt alles spiegelglad...... ik kijk in 'n spiegel. En nu komt het woord:

„Als ik zeg „suffert"...... dan bèn je dat. Als ik zeg: „je bent 'n twijfelaar"...... dan bèn je dat! Ik bedrieg je niet! Ik ben hard...... maar je moet mij beleven...... koud kijk ik, maar ik ben warmte! Ga nu maar weer verder!"

En ik begreep alles! O, wat 'n genade toch! Hoe is het mogelijk. Ik zag het gezicht van 'n wind, ik sprak met 'n persoonlijkheid...... de nacht is nu lichter...... lichter dan ooit te voren. Ik was die nacht! Want Hij heeft geen duisternis geschapen. Hoe komen wij er uit? En dat alles door 'n kind, dat nu reeds teekent met poep. Het is toch onnatuurlijk......!,

Ik zag daarna mijn vader en mijn moeder in dezen spiegel. Ruimte werd het! Ik vroeg hem: „Ik twijfel niet...... maar is het nacht waar jij nu bent? Want ik geloof niet, dat je wachten moet op dat bazuingeschal? Is moeder bij je en krijgt ook zij nieuwe beenderen om er straks mee voor den dag te komen? En wil je mij wijs maken, dat het geschal der bazuinen waarlijk zal klinken? Loopen jullie je daar niet in den weg? Hoe wil je, vraag ik je, van de kruimels, die nog over zijn, 'n gestalte maken? Wat wij bidden noemen, is geprevel! We hebben het recht niet om het amen uit te spreken! Dat komt eerst veel en veel later! Loop je nog met 'n masker? O, Vader, wat hebben ze jou bedrogen!"

Wèg was zijn blik, wèg zijn gestalte en ik wil met zijn persoonlijkheid ook niets meer te maken hebben. Wat hij hier was, is voorbij! Nu is hij wind! Wind met 'n tintje. Wind met een welsprekendheid, waar je als doodgewoon mensch de stuipen van krijgt, omdat het zóó natuurlijk is! Maar dat weten ze hier nog niet, dat moet ik hen wijsmaken, ik, die 'n leek ben!

Ik weet het nu. Wie goed is, komt er beslist! Maar het is anders dan wij denken, al doen we nog zoo geleerd, Vader, je las je Bijbel...... Vader, boven ons is er licht...... Vader, nacht is er niet! De zon draait niet om de aarde, wij draaien om de zon! Mijn vriend de astroloog krijgt

gelijk. Als ik nu maar wist waar hij was, kreeg hij bloemen. Ik wil echter niets met hem te maken hebben, want hij trapt me in zijn sloot. Ik denk nu, dat ik Hans helpen kan. Léés jij je Bijbel nu maar, maar denk aan het begin en aan ál dat andere, wat je nooit hebt begrepen. O, Vader toch!

Ik weet nu voldoende. Op dezen grondslag ga ik verder. Nu kan ik praten. Ik weet, dat ik niet moet trachten dit alles nu al te ontleden. Het maakt deel uit van mezelf en zal daarom te rechter tijd tot klaarte komen. Ik kan eerst dán bestellen. Hans, ik heb brieven voor je! Ik kom spoedig! Wellicht vandaag nog!

Ons leven leidt vanuit de duisternis naar het licht...... staat in mijn dagboek! En dat weet ik al! Ik dank U er voor! Het is ontzaglijk!

Het leven van den dag zakte uit mij weg, 'n ander kwam ervoor in de plaats. Als dit geen harmonie is, weet ik het niet meer. Toen ik ontwaakte, nadat ik 'n gat in den dag had geslapen, ging er nieuwe kracht van mij uit, een kracht, die er gisteren nog niet was. Mijn zenuwen waren tot rust gekomen, als had ik mij gelaafd aan de bron van alle leven, die nog maar zoo weinig menschen te vinden weten! En toch vloeien haar wateren uit het menschelijk hart; je staat er op, je leeft er in, het overspoelt onze voeten, maar de menschen denken, dat het water troebel is en dat het stinkt zelfs! De spatten vliegen je om je ooren, het bemorst je! Toch is het zoo helder als wat.

Ik drink er nu al van...... ook dit zou ik voor geen geld van de wereld willen missen. Het was er altijd, en ondanks alles, is het er nog! Je moet het alleen maar willen zien. Dorst eens normaal? Je denkt dat je dorst hebt, maar je hèbt geen dorst, je denkt het alleen maar.

Ik geloof nu niet meer, dat de ziel voor het eerst op deze wereld is. Wèl zie ik in, dat ik er niet alles van weet, anders zou ik me schamen! Ik moet het echter eerst zien, zoomaar alles gelooven, doe ik niet. Ik neem dus aan, dat ik nog 'n suffert ben. Ik blijf voorzichtig!

Ik schreef eerst Erica een kort briefje. Ik zei haar:

„Je bent tóch aan het veranderen. Ik droomde het vannacht. Wat wij menschen zien als afgevallen bloemen, is maar schijn, je zult nóóit 'n naaktloopster worden, want alles blijft! Anderen rapen het voor je op. En dat krijg je thuis gestuurd. Het ligt boven en maakt teekeningen met faecalieën! O, wat kunnen wij menschen toch dom zijn, Erica. Als je deze regels niet begrijpt, frommel dit briefje dan in elkaar en gooi het in je prullemand. Prikkelt het je, bedenk dan, dat ik nog geen andere medicijn voor je heb. Mijn apotheek is dag en nacht open. Met weersverandering houd ik me niet mee op, ik hou van storm, regen en wind. Ik krijg lust om te gaan rijden...... ik geloof, Erica, dat ik 'n paard koop. Wat doen jullie?"

Precies half acht stond ik voor Hans. Ik bofte, hij had niets te doen. Eerst moest ik zijn huis bewonderen, zijn schatten. Hans houdt van oude dingen en heeft er heel wat. Een verzamelaar van antiek is Hans. Hij zag er slordig uit; ik ben de mijnheer, hij de landlooper, zóó weinig geeft hij om kleeren. Ik vind het jammer!

Huis en inhoud zijn prachtig en hij merkt, dat hij er niet in hoort. En toch is er eenheid, omdat Hans z'n persoonlijkheid heeft blootgelegd. Het huis is hij zelf, de inhoud er van is verzorgd. Hij geeft niet om uiterlijke zaken, de inhoud, daar gaat het om! Een rijke omgeving is het. Hij leeft hier als 'n Oostersch vorst, alles is geheimzinnig. Overal staan beeldjes, prachtige Perzen glanzen je tegen; je zou er dagenlang op willen rusten, slapen, droomen, ik geloof, dat zoo'n kleed je veel te zeggen heeft. Hij trekt je in 'n andere richting, als je er voor open staat. En Hans weet dat. Hij rekent er zelfs op, anders had hij al deze dingen niet gekocht. Hij koopt deze zaken omdat ze hem iets te zeggen hebben. Andere menschen doen het om hun omgeving te versieren, Hans niet! En nu is alles anders!

Hans leeft hier alleen in zijn kasteel; hij is niet getrouwd, merk ik, vermoedde ik trouwens al lang. Zoo'n uitgestalde kamer bezit diepte. Wordt zij door 'n vrouw of 'n man verzorgt? 'n Vrouw breekt de Oostersche mystiek volkomen, omdat haar gevoelsleven er niet in past. Het is als 'n vlag op 'n modderschuit. Hans lijkt 'n morganatisch gehuwde Prins, alsof hij meer van aardappelen houdt dan van 'n Oostersch kleed, waarvoor je een laken noodig hebt...... zooals je een tulband moet dragen om deze mystiek te kunnen verwerken. Of Hans het ook zoo voelt?

Hij toont me zijn schatten, zijn handen in de zakken, doodgewoon, zooals hij is, zie ik hem. Hij doet onverschillig, maar hij is het niet. En ik weet al, dat hij zich diep ongelukkig zou voelen als hij al deze dingen zou moeten missen. Nu is hij voor mij verloren. Dit is verkeerd, hij breekt zichzelf. Hij kan doen wat hij wil, alles bereiken wat hij wenscht, dit is 'n gat waarover hij zijn nek breekt, zoo hij er ooit invalt. Vanuit zijn positie gezien, bedoel ik, als dokter! Dit kan zijn doodvonnis beteekenen. Ik weet niet hoe het komt, maar het komt gewoon in me en ik voel, dat het zoo is. Ik weet ook, dat hij geen Jogi is, anders had hij nu mijn gedachten geraden. Hij kan dat niet, ook al is hij gevoelig. Hans heeft een tweede ik, wat voor het Westen noodlottig kan zijn. Ik weet nog niet welke richting het mij voert, maar het is er!

Dit vormt zijn wereld, samen met zijn studie en zijn zieken. Van liefde en kinderen krijgen heeft hij nog geen verstand. Dat ligt ver van hem. Maar ook hij is 'n mensch, het kan in zijn leven veranderen. Hier hoort 'n vrouw, een schoone vrouw, geen gewone, neen, hier moet 'n prinses

plaats nemen en vanaf haar troon zijn vrienden ontvangen. De zieken die hier komen hebben er geen verstand van, en weten het niet naar waarde te schatten. Ik zie als het ware zijn smaak......, ik wed, dat het zoo is, het kan niet anders! Omdat een Oosterling die allures nu eenmaal bezit! Maar een schoone vrouw, Hans, zoo ga ik verder, zou hier stikken en een eind aan haar leven maken. Het wordt dus moeilijk!

Smaakvol is alles neergezet. Zelfs de gordijnen zijn neergezet, ze hangen niet. Iets nieuws? Hans ziet nu zichzelf...... hij kijkt er elken dag naar en kust zoo nu en dan een deel van zijn ik, dat echter onbegrijpelijk en doofstom blijft.

Boven als beneden is de inrichting vorstelijk, zoodat ik bang ben om te gaan zitten.

„Bevalt het je, Frederik? — Zeg het eerlijk en spaar me niet. Dat smeek ik je. Kom rond voor de waarheid uit."

Zie je, dat is Hans, hij kent me en hij daagt me uit. Hij draait er niets omheen...... hij durft rechtstreeks en persoonlijk te zijn; hij ontziet zichzelf niet. Hij zocht er al jaren naar, nu staat het voor hem. Dit weet ik en heb er rekening mee te houden. Wéér vraagt hij:

„Bevalt het je hier, Frederik?"

„Ik moet er eerst aan wennen, Hans. Je Oostersche natuur overrompelt me niet, maar ik wil binnentreden zooals men het daar verwacht. Ik kèn je!"

„Dat weet ik, dát maakt me zoo gelukkig, Frederik. Ik schenk je alles!"

„Ook dat weet ik...... maar je maakt dan toch 'n ander kasteeltje voor jezelf."

„Veel geërfd, veel gekregen, maar onnoemelijk veel geld uitgegeven ook, wanneer je 'n cent ziet als 'n tientje. Ik ben er gelukkig mee, maar royaal ook; soms ga ik plotseling op reis om 'n ander geheel op te trekken. Je hebt gelijk!"

We nemen plaats bij den haard, een huisknecht bedient. Had ik verwacht. Hans weet al waaraan ik denk, maar niet waarom, en vraagt dan ook:

„Verklaar me je innerlijken glimlach, Frederik."

„Dat is te zeggen, Hans, ik zie, dat je volgens de wetten handelt. Het is niet zoo eenvoudig het doen en laten van 'n mensch te ontleden, dit hier ligt in mijn bereik, we staan er bovenop en het draagt geen masker. Jij bent nog niet zoover...... anders wandelde hier een prinses rond, op zilverwitte sandaaltjes. Het is nu nog goed zooals het is, maar het zal wel veranderen. Dat leven hoort bij je, omdat het eenigszins hetzelfde werk doet. Omdat je er nog niet voor open staat...... ben je daar tevreden mee...... alleen straks verandert het!

Deze dingen, Hans, hebben geen verklaring noodig. Jij bent het. Je

hebt geen allures, je stamt van die adel af...... je hebt geen Westersche afstemming, jij bent niet van ons bloed...... ook al heb je de Geldersche achterhoek gekend...... stond daar voor enkele jaren je wieg. Ik zie het, het fluit in m'n ooren, mijn hart zegt het...... dit hier is bewuste beeldspraak, het staat er en het hangt aan je innerlijke muur, al je karaktertrekken liggen hier te grabbel, verspreid, je bent man en vrouw tegelijk, zonder dat dit iets met homosexualiteit uitstaande heeft!"

„Dank je! Voor honderden ben ik dat wel...... goddank, mij verlies je nooit meer."

Hij springt op en heeft tranen in zijn oogen. Hij weet, dat ik ook dat begrijpen kan. Direct is hij weer zichzelf en zegt:

„Ook jij bent niet gehuwd."

„Neen, zoover bracht ik het nog niet. Ik voelde er mij niet geschikt voor."

„Ik heb het te druk met m'n zieken, met mezelf, maar het is 'n fout van me."

We praten over Erica en Karel, Anna en René. Over hun huis en over hun zorgen. Alles krijgt 'n beurt. Hans trekt vergelijkingen. Hij verkent. Dan komt zijn vraag:

„Frederik, denk je, dat het „leven" vóór de geboorte al kan denken?"

„Ik ben door die vraag aan het zoeken geslagen. Nu geloof ik het."

„Waarom?"

„Omdat ik bewijzen gekregen heb."

„Noem ze me."

„Dat is nog niet mogelijk."

„Dus toch door de theosofie?"

„Je weet dat ik daar niet aan doe. Ik moet het juist om al het bestaande en geleerde ontvangen en er voor mezelf 'n nieuw leven van maken. Ik volg misschien de Meesters, maar doe het nu vanuit ons Westersche bestaan, door alles wat wij bezitten. Ook door den Bijbel. Ik ga zien, dat we maskers dragen. Achter elk ding leeft 'n wereld, Hans. En die wereld is van zoo'n ongelooflijke schoonheid, zoo concreet en bewust, dat daarin geen kindergeboorte te zien of te beleven valt, daar is geen phase die ons zegt: „Hier is het denken begonnen. Wat wij er nu van maken, is namaak!"

„Dus toch?"

„Dus toch? Het was er altijd, Hans! Ondanks al onze groote dingen, die we als mensch bezitten, waardoor we zien, voelen en denken, deze machine door kregen, alles van deze wereld wat wij schiepen, loopen wij er naast! We leven niet, we zijn psychopatisch. Armlastig voor het groote ik!"

„Spreekt het leven tot je?"

„Het is bezig om me de eerste lettergrepen bij te brengen. Machtig is het, je moet je er volkomen voor willen verliezen. Nu is je kasteel je onherroepelijk eindpunt.

„Ik weet het, maar ben nog niet zoover."

„Dan zul je er aan moeten beginnen, Hans."

„Wat zeggen je mijn zieken, Frederik?"

„Alles!"

„Wat is dat?"

„Ze zijn levend...... ze zijn ziel, geest en stof. Alles spreekt tot je. En elk deel bezit een eigen wereld, nacht is er niet. Waar je kijkt spreekt het tot je. Het omarmt je, het is zalig om er te zijn. Alles valt nu van je weg."

„Zou je mijn zieken willen zien? Ik vroeg het je reeds. Kùn je hen zien?"

„Ik kom...... even geduld...... ik kom, ik zal er mij voor gereed maken. Komen zal ik, ik moet ze zien. Maskers zeggen mij alles."

„Denk je, dat buiten het zieleleven ook het organisme een persoonlijkheid bezit en erdoor spreekt?"

„Ik vermoed, dat het leven vervormt, Hans. Dat wat we zien, werd door het leven geschapen. Ik vraag je weer, kan het leven, zooals wij dat kunnen, denken, voordat het bewust is? Kan het leven vooruit zien en dingen bepalen, waartoe jij en ik niet in staat zijn? Wáár, vraag ik je, begint de allereerste gedachte om dat lichaam als 'n machine te scheppen, te vervormen? Wáár is het begonnen? Waar begint de eerste gedachte om mensch te zijn, te worden? Doet God dat? Weet Hij, bijvoorbeeld, waar we zullen en moeten leven als wij den sprong moeten maken? Nu kun je als 'n theosoof gaan praten, aan spiritisme gaan doen, wijsgeeren volgen, Oostersche Ingewijden laten praten en hen aanvaarden — ik doe dat niet. Wij zijn er nog niet wijzer van geworden, er is geen faculteit die er 'n greintje waarheid in ziet. En toch, Hans, zou je dat alles over boord kunnen gooien? Hoe waren de priesters in het oude Egypte? Hebben zij ons niet geleerd hoe het moet! Ook dat was hun eigen bezit, ik zoek en ik beleef mezelf en daaruit komt het naar voren.

Ik ben géén Jogi, geen fakir, geen magiër. Ik ben Westersch georiënteerd en blijf dat. Hiér voor je voeten ligt het en leeft het. Ik raap het uit de straatgoten en tracht het vorm te geven, licht, gestalte, maar zooals het uit de bron tot ons kwam. Nu sta ik voor een koe die kalft......, voor een merrie met haar veulen, voor onze duiven, en, natuurlijk voor den mensch. Nu begint het oorzaak en gevolg? Wat weet zoo'n dier van oorzaak en gevolg af? Wat wij menschen? Maar wij hebben verstand gekregen, het gevoel om te zien en te aanvaarden, te handelen vanuit

een iets universeels, dat God moet zijn. Ga je van daaruit even verder, dan sta je voor een slaap die geen slaap meer is, maar ruimte, geen tijd heeft, geen dag en nacht kent? Wat wil je? Welken weg wil je bewandelen, Hans? Deze, die je nu bevaart? Want je loopt niet, je denkt te loopen......! Loopen is zweven...... een wandeling in den nacht kan het je bewijzen. Maar je moet bereid zijn jezelf er door te verliezen! En dit is maar kinderspel. Er is nog zooveel."

Hans strijkt zich over het voorhoofd. Even later vraagt hij:

„Hoe kom je aan dit alles?"

„Je luistert niet. Je kunt nog niet luisteren, Hans, dat hebben wij menschen allereerst te leeren. Ik zeg je dat de ziel haar stempels drukt op het organisme, zij maakt het masker. Natuurlijk, heb ik nog geen fundamenten, maar ook die krijg ik. De ziel drukt het leven voort in één richting, en dat is de mensch. Bij de geboorte worden de verschijnselen stoffelijk, voordien waren ze onzichtbaar bewust...... Weet je wat dit zeggen wil?"

„Niet zooals zij dat weet of meent te weten, natuurlijk!"

„Onzichtbaar bewustzijn, Hans, is achter het masker zien. Onzichtbaar bewustzijn is precies hetzelfde als wanneer de winterwind onze ruiten omtoovert in bloemschilderingen. Die wind is anders dan wij denken, hij laat iets, de nevel namelijk, verstoffelijken. Maar wij zijn menschen! Wij menschen vervormen ook. Als ik niet in het gareel der natuur wandel, loop ik mijn bestemming mis, ik vorm dan niet volgens de wetten, omdat ik die natuurlijke waardigheid niet bezit."

„Wat wil je daarmee zeggen."

„Dat ik voordien als God was, nù ben ik 'n verdwaalde."

„En vinden we den weg terug?"

„Achter het masker, Hans. Ik moet ver terug wil ik mijn natuurlijke afstamming beleven. Hoe dat is, weet ik nog niet. Ik heb het gezien vlak voor ik ontwaakte. Ik dacht dat ik droomde, maar het was geen droom. Droomen bestaan niet, ook al droom je nog zooveel. Het is het leven, droomen zijn als de stof op en in dit kleed. Je ziet de ware stof niet, omdat de andere, die in het kleed is, àls het kleed werd. Daarin leeft alles voor je, eerst als je de stof ziet, kun jij iets voor je zieken doen! Je leert dan het leven begrijpen, je kènt dit!"

„Maar dat bereiken we nooit, Frederik."

„Dat dacht je. Zei ik niet, dat je achter dit masker moet kijken. Neem dat tapijt daar? Waardoor kreeg die Pers het leven? Hoe werd dat ding gemaakt? Wat was het, voordat het...... kleed werd? Wat was dat beeldje daar, voordat het werd gesneden?"

„Hout, een boom...... levend organisme!"

„Juist, Hans...... die diepte moeten we ontsluieren, zoo moeten we

ontleden! Nu is het een beeldje, daarvoor was het hout en in oorsprong was het een levend organisme. Wat we nu zien, dat kleedje, dat beeldje, zijn de maskers, maar als we teruggaan......!"

„Frederik?"

„Je bent verwonderd, nietwaar. Ik voor mij overdacht dit reeds toen ik nog een kind was. Ik vroeg me af — veertien jaar was ik toen — als mijn vader naar mijn moeder gaat en, zoo stelde ik het mij voor, bloemen in een vaas zet, waardoor moeder uitdijt, is het dát, waardoor ik geboren ben: eigenlijk niets! Geloof me, Hans, het mijne ging er toen aan. Wat er toen met mij gebeurde, kun je begrijpen. Ik dacht op dat oogenblik, dat hemel en aarde door mijn lichaam stroomden, elkaar nét onder mijn hart ontmoetten, waarvan ik zélf niet kon genieten, maar het onderging. Even later leefde er een ruimte in mijn handen. Ik keek, legde haar onder mijn vergrootglas en later onder den microscoop, die ik van vader voor mijn verjaardag kreeg. Zoo stelde ik 'n ruimte vast, die leefde, die massa had, en toen begon ik te denken.

Dit ben ik? Is dit de mensch? Wáár ben ik ontstaan? Ik schrok, maar herstelde me. Toen volgde ik alles en het leven had me iets te zeggen, totdat ik er genoeg van kreeg. Máár, vraag ik je, hoe zag het er uit? Ik dacht aan de ellende van deze wereld. Ik dacht, kan dit 'n gek opbouwen? Kan dit al gek zijn, kan dit een psychopatische uitwerking bezitten? Waarom zoeken de geleerden dan niet in deze richting? Waarom nemen ze het mijne niet, ik ben gezond en niet gek, om zoo'n ongelukkige in te spuiten? Wanneer het bloed dienst bewijst...... waarom deze allesoverheerschende stof dan niet? Maar wat doe je, als je zestien jaar wordt? Ik beleefde het groote wonder op achttienjarige leeftijd. Ik vroeg haar, of ook zij dezelfde verschijnselen bezat. Ik zocht het in haar wezen, daalde in haar af, maar had te aanvaarden, dat zij anders was geschapen dan ik. Nu ik er wat dieper op inging, dacht het kind vanzelfsprekend, dat ik gek was. Maar ik wist het...... in haar leefde het ei, dat ik bevruchtte.

Ik ging terug totdat er niets meer van mij en haar over was. Ik stond toen voor een leegte, 'n masker...... voor ziel, leven en geest! Waren wij voordien „ziel", werden wij nadien „geest" en toen stof? Ik stikte bijna en gaf het op!"

„Ga verder, Frederik."

„Ik keek nog een tijd naar de dieren, naar de planten en bloemen, waardoor ik dacht gek te worden, want dat is nog vreeselijker, dieper, onbarmhartiger dan wij menschen zijn. Waar stammen wij van af? Van God, maar wat is die God, wáár is die God, waar lééft Hij? Duizenden vragen ging ik stellen, ik kreeg op niet een 'n fatsoenlijk antwoord. Na vijf en twintig begon ik opnieuw. De eene kerk in, de andere weer uit.

Door bidden tot...... Verrek voor mij part! Van gevloek naar hoofd buigen, van daaruit buigen, van daaruit naar een nieuw begin. Onderweg zoeken en genadeblijken ontvangen. Tóch zuiver gebleven en dankbaarheid ten slotte beloond; het Oosten en het Westen beleefd, rijk en arm aanschouwd tot het geen hemd meer aan had en er voor mijn oogen géén masker meer was. Doch op dien dag stond ik er voor zooals ik het nog nimmer had gezien. En hier zit ik nu...... een ongelooflijke verandering onderging mijn ik!

Wat is het, dat in staat is, mensch te worden? Dit is geen nieuws...... we weten het. Elk diertje bezit het vermogen om te scheppen en te baren, het is uit het vorige ontstaan. Maar daarvoor, Hans. Daarvóór, wat was er? Wat waren we daarvoor? Ziel, geest? Wat is ziel en wat is geest? Wat is stof, als het abnormaal is, gek doet? Is het sperma krankzinnig?"

We zitten met onze hoofden gebogen in onze stoelen... De klok tikt, en bij iedere tik is het of je 'n slag op je hoofd krijgt, dank zij het feit, dat wij tot barstens toe gevuld zijn.

Hans zegt: „Je zou den heelen boel er bij neergooien, geloof je dat?"

„Net als ik zeker; straks heb je er spijt van. Ik dank God dat ik geen dokter ben geworden, geen studie heb gevolgd, ik was toch van den goeden weg geraakt. Maar dit zijn de feiten, Hans. Ga dieper en je stikt. Wat weten theosofen en spiritisten, Ingewijden, noem maar op, van dit alles? Willen ze jou wijs maken, dat wij, van oorsprong plant en dier en daarna mensch geworden, als God zijn? Ik smijt niet met geestelijke gedachten, ik ben een zoeker, maar ik accepteer dit alles niet langer! Ik wil weten en ik zál weten, de reine klaarte is er, ik sta er nu voor open!"

En als het zoover is, Hans, verandert het nimmer meer."

„Gà verder, Frederik."

Wat zou je willen, Hans? Dat ik je nu al de wetten verklaarde? Jij en ik en al de anderen kunnen afwachten. Eén ding weet ik: ik zal het niet zijn die ze jullie verklaart. Daarvoor is er een ander!"

„Wie?"

„Gaat je geen bliksem aan voorloopig. Als ik je dat vertelde zou ik je maar onttroonen, 'n graf voor jou en voor mezelf maken! Ik ben nog niet zoover!"

„Verberg je niets voor me?"

„Niets, mijn vriend, niets."

„Dan is het goed. Je weet het, ik smeek om je brieven, Frederik."

„Ik vergeet het niet."

„Néén, en toch, hetgeen ik me eigen maakte, jà, maar wat is het?"

„Ik neem dus aan, dat je door eigen denken, door ziel en leven je fundamenten optrekt."

„Juist."

„Maar zal het je niet breken?"

„Ik geloof het niet, Hans, het heeft me reeds gebroken."

„Toch de Oostersche manier, is het niet?"

„Wij allen volgen één weg, Hans, wat daar Oostersch is, is hier Oostelijk. Wat daar Westersch is, wordt hier het kijken van 'n ziel, die naar waarheid verlangt en door haar God tot zijn dingen wordt gebracht. Méér is er niet! Ik denk en zet mijn oogen open. Soms zie ik de vragen en de antwoorden duidelijk en kan er aanteekeningen van maken."

„Je legt dus je denken en voelen vast?"

„Dat doe ik."

„Dat wordt 'n prachtig boek, Frederik, ik beschouw het als 'n pracht taak voor je."

„Het is mogelijk. Ik denk, Hans, dat als de ziel in het embryo komt, het leven dus, de vorming van het organisme begint. Maar ook de vervorming!"

„Waarom denk je dat?"

„Omdat ik niet aanvaarden kan, dat God aansprakelijk zou zijn voor de krankzinnigheid?"

„Maar Zijn Almacht dan?"

„Juist daarom. Ik ben 'n kind van Hem, dat weet je immers? Hij schept geen krankzinnigheid, brengt geen leed, smart, ellende over zijn kinderen, want dat is Zijn bedoeling niet. Ik zie deze wonderen in de natuur en je behoeft er niet voor naar het Oosten te gaan, die koeien daar zijn niet anders dan de onze! Dacht je, Hans, dat God fouten maakte, dat Hij onnatuurlijke zaken schiep? Geloof me, wij schiepen ons krankzinnige-ik-zelf! Het gaat er alleen om waar het begin is!"

„Jij denkt, dat de ziel door de natuur en het leven voor zichzelf schept."

„Inderdaad! — en dat is geen geheim. We weten waarover wij het hebben, als we zoo spreken dan gaat het er om achter het masker te zien. Wat ziel, wat leven, wat geest is, weet niemand! Al deze dingen hebben een eigen zelfstandigheid."

„Is dat zeker?"

„Kan een varken een geit bevruchten?,'

„Je bent ontzettend raak...... zoo is het. Maar dan?"

„Wat dan? Ik voel, dat het leven tijdens het bestaan als embryo een groote rol speelt."

„Welke?"

„Die van vervorming, van intellect...... en nog duizend andere functies!"

„Welke, Frederik."

„Mag ik aannemen, dat je mij volgt? Of blijf je al achter? Neem de natuur, de dierenwereld, ons bestaan, de ruimte, kosmos en microkosmos te zamen en ik zie elke zelfzandigheid afzonderlijk."

„Dan word je gek."

„Geloof ik niet, Hans. Het is te beleven, want wij zijn erdoor ontstaan. De ziel vormt, schept, maar dóór de persoonlijkheid. Het lichaam heeft geen beteekenis, daarom zei een kind eens: „als je slaapt ben je wakker, en als je wakker bent slaap je." En zoo is het, Hans, als wij slapen zijn we wakker; de ziel slaapt nooit, anders zouden wij een dood beleven. Maar ook het organisme kan scheppen, doch voor zichzelf, en ook heeft het een persoonlijkheid."

„Verklaar je nader, Frederik."

„Nog niet mogelijk, Hans. Wel weet ik, dat de ziel — de ik — in ons is, — dit móét zijn! Dat klinkt erg onbeholpen, maar het is zooals ik het zag en onderging. Bezit elk diertje een eigen organisme, leven, ziel en geest? Dat weet ik niet, omdat ik heb gezien hoe duizenden diersoorten oplosten. Ook wij losten op, want waar zijn de praehistorische soorten van ons ras gebleven? Zijn wij dat? Hoe was onze levenswijze in het begin? Zooals een Adam en een Eva? Geloof jij dié onzin? Kan 'n kat, vraag ik je, in een hondenlichaam afdalen, kan 'n kat 'n hond bevruchten? Deze dingen zijn het, Hans, die mij te denken geven. En ik ben er aan begonnen, anders dan in mijn jeugd, maar daarvan snappen Erica en Karel niets. Soort leeft dus bij soort, vormen één wereld, één ziel, één leven, of zij echter ook één geest vormen is een kwestie apart!"

„Je hebt er geen woord over gelezen, Frederik?"

„Dat zweer ik je."

„Dan raad ik je aan daarin te volharden. Lees nooit 'n boek over deze zaken, houd je aan je zelf."

„Ik weet wat je bedoelt; het is ook niet mogelijk door anderen te leeren, eenmaal moet je er toch zélf aan beginnen."

„Je denkt dus, Frederik, dat ziel en lichaam vervormen?"

„Weet je dat dan niet, Hans?"

„We weten er iets van, Frederik, iets."

„Stel, dat mijn grootouders kanker hebben gehad — wat wil dat dan zeggen voor de volgende generaties?"

„Ik begrijp je."

„Dat is stoffelijke afbraak. De innerlijke is veel erger, die vervormt op haar manier en stopt de krankzinnige gestichten vol. Wist je dat?"

„Ik weet het niet, één ding weet ik echter zeker, Frederik, n.l. dat jij er bent!"

„Juist, maar zonder fundament, dat moet ik nog ontvangen."

„Vanwaar?"

„Het komt uit de Goddelijke Brievenbus."

„Het is wonderbaarlijk, Frederik. Ga voort."

„Ik heb niets om verder te gaan. Ik wacht af."

„Als je mijn zieken eens zag, wat zouden die je kunnen zeggen?"

„Niets, ik zou een beetje bedroefd worden, Hans, meer niet. Maar ál die maskers verbergen de goddelijke waarheid. Wat bij jou daar achter de tralies leeft, is goddelijk bewust!"

„Dat meen je toch niet?"

„En óf ik dat meen! Zijn hun levens niet goddelijk? Zij zijn op den weg terug bezweken, Hans, en lopen nu als gekken rond. Maar wie zegt ons dat zij gek, waanzinnig zijn? Wie zegt ons, dat wij het bewuste beleven? Ik durf het niet meer zeggen! Ik ben bang om 'n mensch voor gek uit te maken; ik kan dat niet bewijzen. Ik weet, dat ze in disharmonie zijn met dit bestaan, maar met het andere, met dat áchter dit masker! Je voelt wel, dat je jezelf verliest, wat de dood beteekenen kan. Maar uiteindelijk leven we en daarheen voer ik mezelf!

Al die vervormde organismen zeggen me niets. Ze kunnen me niets zeggen, Hans; wij leeren eerst dan, wanneer wij de vervorming doorschouwen. Is de ziel, is de persoonlijkheid vervormd?

Moeten wij aanvaarden, dat de ziel slechts één stoffelijk leven bezit? En als ik naar een theosoof of een spiritist zou gaan? Natuurlijk, die menschen gelooven slechts, wéten doen ze niets. Daarom bouw ik daar niet op; afleveringen, geschriften lees ik niet, ik wil het door mezelf bereiken! Al deze werelden, Hans, stormen nu op me af en een voor een doe ik hen een ketting om en leg ik ze vast aan mijn omgeving. Wat de dood lijkt te zijn, is leven, wordt ziel en geest. Ik luister, sla hem gade en laat hem geen oogenblik aan mijn aandacht ontsnappen."

„Je bent een Jogi, Frederik."

„Is mogelijk, maar dan 'n Westersche, door den Bijbel naar het licht."

„Dus toch 'n geloofskwestie?"

„O, Hans, wat ben je jong. Door Hem naar het nieuwe, dat het oude is, omdat het er altijd is geweest. Juist door „Christus", de God van het oude Testament is 'n onbewuste."

„Voor mij ook!"

„Dat kan niet anders."

„Wat deze menschheid noodig heeft, Hans, is 'n man die denkt. En dat wil ik zijn. Los van alles, vrij, volkomen kind, met volwassen bewustzijn. Door hetgeen ik zie leer ik de wet kennen. En elke wet is nu een lichaam, en ziel en geest. Weefsel na weefsel schiep de ziel, totdat zij eens kon zeggen: zie, dat ben ik."

„Het is enorm, Frederik. Deze dingen zullen de menschheid veranderen."

„Is mogelijk, Hans. Vooruit loopen doe ik niet. Wellicht zeggen mij al die hoofden wat meer dan ik nu denk. Ik hoop het. Elke stoffelijke lijn heeft ons iets te zeggen. Maar voel je hoe diep je raadsels zijn? Wat ben je begonnen? Tóch moet je verder, Hans. Jij net zoo goed als ik, we mogen het niet opgeven. Het is je taak en je leven. Ik weet, dat het de ziel is en met haar kom ik nog tot 'n gesprek. Het zal anders klinken dan dit, voor stoffelijke ooren wellicht mismaakt, onzinnig, maar bewuster zal het zijn. Maar dat zal ik zelf uitmaken. Je zult het nog niet kunnen aanvaarden, ik voel het zoo. Dan zal ik de persoonlijkheid van èlk ding herkennen. Voor mij staat nu al vast, dat de ziel de verstoorster is van alle stoffelijke harmonie. Zij schiep ellende, afbraak, leed en ziekten! De werking en de natuur van Karel gaven mij alles! Hij zag het niet! Zie nu al deze mogelijkheden en je ziet jezelf anders. Dat lees je niet in een boek, Hans, het werd nog niet gedrukt, want Hij is de geestelijke vader van deze dingen."

„Met andere woorden, Frederik, het leven keert terug, is al teruggekeerd. Reïncarnatie!"

„Dat is mogelijk, natuurlijk, en àls het zoo is, zijn alle gedachten één, is alles één wereld, één ziel, één leven, één geest!"

„Dan zouden wij kunnen ophouden, Frederik. Nu staan we voor alles machteloos, er is geen einde en geen begin."

„Jammer wil je zeggen, niet? Maar er bestaat geen jammer. Als jouw universiteit instort, is de mijne ontstaan. Of wij dàn in staat zijn om de gekken te helpen? Ik weet het nog niet. Eén ding weet ik wel: eerst dan weten we hoe wij hen moeten benaderen. En veel zullen we anders doen. En ook dan komt de natuur ons te hulp. Hans, er zijn nieuwe mogelijkheden ontstaan. Er werden altijd volgende fundamenten gelegd. De natuur ging door, de aarde is niet tegen te houden, maar wat nacht is wordt licht, nèrgens in de ruimte is duisternis. Dus bevat ook de Bijbel veel onzin en moet ook dat leven zich heroriënteeren. Bouw maar 'n kerk nu, het is de moeite waard. Nu bezwijken er geen menschen meer. Zij weten, dat God niet verdoemt! Want dat is het allerergste wat er is...... daarachter staat jouw gek, al weet hij het niet!"

„En als je dit aanneemt, Hans, moet je ook het volgende aanvaarden. Wij zijn zielen...... hebben een persoonlijkheid opgebouwd...... maar wij verlieten den eenigen weg. We braken af, we verslierten het beste in ons. En nu worden we embryo? Wat is er in ons, dat het stoffelijke aantrekt? Kijk toch naar je menschen, zij zijn het, die je het antwoord moeten geven. Daarom zocht ik naar m'n eigen zaadje. Ik wilde zien of die krankzinnige gedachten er al waren, dat alleen wilde ik weten. Begrijp je, dat het mij ernst is? Dat ik me niet meer met een kluitje in het riet laat sturen?"

„Zeg me eerlijk, Frederik, was jij altijd zoo onbeholpen?"

„Ik was zooals ik nu ben. Ik sta alleen in bloei. Karel leerde me kennen toen ik mijn herfstkleurtje bezat, wij gingen den winter door en toen ontwaakte het voorjaar in mij, anders niet!"

„Volgens je denken en voelen, Frederik, zijn er dus geen zwakzinnigen geschapen."

„Wanneer je achter al die maskers kijkt, Hans, krijg je mijn beelden te zien. Er is geen narigheid, ellende, smart of ziekte geschapen. Een God van Liefde kan ons niet in die ellende jagen. Zoodra ik zou moeten aanvaarden, dat dit wel zoo is, schei ik er mee uit. Maar ik geloof het niet! Wat wij in deze maatschappij beleven is rotheid. Als het rechtvaardigheidsgevoel gaat spreken, sta je voor 'n duivelsch gedoe. Alles moet veranderen en alles heeft een eigen beteekenis, wij zijn het, die stukken maakten! Ik zeg je, dat de ziel schuld heeft aan haar eigen ongeluk! Het is niet anders!

Wanneer wij eenmaal zoover zijn dat wij dit inzien, krijg je een andere menschheid. Ik doe er het mijne aan toe. Ik zal niet rusten voordat ik het weet. Natuurlijk begrijp ik, dat ik als mensch die waarachtigheden van „boven" moet ontvangen. Tegen jou gezegd: ik ontvang! Ik sta in die branding. Ik zag het „licht" reeds, het bescheen me bij nacht en dag...... zèlfs in mijn slaap!"

„Ga in vredesnaam verder, Frederik. Volgens mij is dat de eenige mogelijkheid om er te komen. Indien je deze dingen als fundamenten, als waarachtige beginselen kunt waarnemen, verzeker ik je, dat je op mij kan rekenen. Kom zoo spoedig mogelijk eens naar m'n zieken kijken. Je ziet er van alles...... Maar ik waarschuw je vooruit: het is er een hel!"

„Ik kom, Hans!"

„Wat denk je, Frederik, is ons stoffelijk leven het doel naar de Almacht, naar God terug?"

„Wat moeten wij hier doen, Hans? Ik voor mij geloof, dat wij eens het oneindige Heelal zullen bevolken. Dan zullen wij regen zijn, wind, warmte, koude; dan zullen we het water zijn voor de dieren en al het andere leven, want ik geloof, dat „God ons ziet zooals Hij Zèlf is! We zijn ziel van Zijn Ziel, leven van Zijn Leven...... geest van Zijn Geest. Door Hem ontvingen wij het leven, waaraan we hier echter moeten werken. Ik geloof onherroepelijk, dat wij meermalen op aarde leven, maar ik wil de feiten zien. Ik ga niet over één nacht ijs, ik neem niet aan wat men in den loop der tijden heeft bedacht; ik onderzoek alles. Blijkt het, dat 'n theosoof gelijk heeft, dat 'n spiritist de waarheid bezit, dan zal ik zijn leer als universeele waarheid aanvaarden en verder gaan. Ik weet wat Ingewijden de eeuwen door hebben beleefd en tot openbaring brachten, maar dat zegt niets voor ons hier in het Westen.

Je ziet dat de maatschappij er niet door verandert. Ik zeg je, Hans, dat het gekken en dwazen zullen zijn, die ons de kans geven deze studie voort te zetten. Je moet het niet zoeken bij de gezonden van geest, maar bij de abnormalen. Ik zeg je: wij zijn ziek, zij zijn gezond!

Zij, Hans, beleven de natuurlijke, wetten zooals ze zijn, ook al zijn deze zielen voor deze maatschappij verongelukt. Voel je de barmhartigheid, de dwaasheid als wij zeggen: „Wij zijn normaal! Ik zeg je, dat ik het niet meer durf. Zij zijn volgens mij — en daarvoor kreeg ik reeds bewijzen — zoo bovennatuurlijk, dat jij, als geleerde, en wij, leeken, er het „hemelsche" niet van kunnen begrijpen, niet kunnen zien, omdat wij die werkelijkheid nimmer hebben gekend. Althans nu niet, want ik geloof, Hans, dat wij allen door dien vervloekten waanzin heen moeten, willen wij het licht zien, de waarheid in ons hart beleven en tot groei en bloei brengen, zooals ons voorgeschreven wordt. Maar dan zie je alles anders!

Een gek, beste Hans, is 'n normale voor zijn wetten! Jij kunt werelden beleven, als je wilt, maar ga er dieper op in, zie achter het masker, anders kom je er niet. Al dat geklungel, dat geknoei voor die lichamen, helpt je niet! Ik weet wel, wat dan? Maar dat komt nog! Nú sta je en met jou al die collega's voor de machteloosheid. Je kunt iets doen...... maar daarmede is de ziel niet geholpen. Wij moeten beginnen met vast te stellen, waar de fouten liggen en hoe die menschelijke knoeierij is begonnen. Ik geloof niet, dat het de hersens zijn, ook al zullen er stoffelijke stoornissen zijn die op dat uurwerk hebben gewerkt. Een tumor bijvoorbeeld zie ik als stoffelijke afbraak. Maar wat wil je doen voor 'n godsdienstwaanzinnige? Een moeder, die gebroken is, omdat zij haar kind dood ter wereld bracht? Je staat niet alleen voor de stoffelijke afbraak, maar vooral ook voor de geestelijke en die is het, waardoor onze maatschappij verongelukt!"

„Ga voort."

„Ik zeg je, dat de ziel aan de afbraak begonnen is. En dat geldt voor al de ziekten op aarde. Wij zijn het zelf, Hans! Natuurlijk is er stoffelijk geknoei, menschen, die de vrucht vernietigen, maar wij moeten terug naar de eerste afbraak. Als de stof het nevelstadium heeft gekend, zou dan de ziel dat niet hebben doorgemaakt? De mensch ziet zijn God niet. De mensch wil alles voltooid zien en bezitten, de mensch denkt en vraagt: „Waarom maakte Hij alles niet af volgens Zijn begrippen, Zijn Almacht? Maar wat waren wij voordat deze „schepping" begon, Hans? Zie terug... en je komt voor je eigen afbraak te staan. Ik geloof, dat ik nu bezeten ben, maar ga ik 'n vergelijking maken, dan weet ik. dat ik nu leef; slechts korten tijd terug was ik een levend-doode. Ik zie mijn eigen nut en ik verzeker je, dat ik niet gedacht had, dat het zoo eenvoudig was, ook al

sta ik soms op het punt te bezwijken, maar dat gebeurt niet, Hans; anderen zullen bezwijken, ik niet!

De natuur geeft me houvast. Ik kan je niet alles verklaren, maar geloof me als ik je zeg, dat het in me bruist. De natuur wil 'n open boek zijn wel, ik lees daarin. De eene bladzijde is schooner dan de andere. O, Hans, als je de Moeder leert kennen. Je verliest er jezelf door! Maar wat ligt daar achter, vraag je na lezing. Dan sta je meteen voor millioenen problemen, die geen problemen zijn, doch natuurlijke opbouw hoe vreemd het ook tot je komt. De ziel ontwaakt in de moeder. Als ze in het menschelijke organisme geboren wordt, staat zij voor den volgenden stap. Maar je weet het: eens leefden praehistorische menschen op aarde; wij, dat neem ik als vaststaand aan, leefden eens in de oerwouden. En vandaar uit begonnen wij ons menschelijk bestaan, leerden wij Zijn wetten kennen, die we als 'n kasteeltje gingen bewonen en waarin we nu de rotheid van ons zelf mogen aanschouwen. Ik weet het nog niet, maar er is verandering ten goede gekomen, we zijn aan het ontwaken. Alleen de universeele lente geeft ons begrip, maar Adam en Eva wisten daar niet van. Vroeger en nu, Hans, is een wereld! Wat wij vroeger waren, zijn we nu! Er is alleen leven! Opgang en ontwaking! Wat vroeger mistig was, heeft nu wat meer licht. Wat vroeger een moeras was, is nu 'n stad geworden. Wat vroeger menschen waren met dierlijke instincten, zijn thans geleerden geworden die alles uitpluizen. Wat eens bewust en gezond geschapen werd, hebben wij vermoord......

De ziel werkt bewust en onbewust aan haar eigen scheppingen. Ik heb nog geen fundamenten, maar wat ik voel, krijgt zekerheid. Er is geen anderen weg te bewandelen. Het eitje in de moeder stelt zich open en het groeiproces begint...... het is het eerste begin, toen de planeten hun taak begonnen."

„Waarheen ga je, Frederik?"

„Naar dat waartoe wij behooren. Ik voel me ruimtelijk worden. Jullie zien alles, beschouwen alles vanaf een voetstuk. Je blijft dan staan, daalt niet af en stijgt niet op, maar ik maak een wandeling door de ruimte en voel me niet langer stoffelijk. Ik maak elken dag m'n wenteling met de aarde mee en zie dat alles goed gaat. Begrijp je dan niet, Hans, dat wij menschen in 'n ruimte leven? Dat de aarde ruimtelijk is? Ik moet eerst de grondslagen van ons leven kennen, dan die van het dierenrijk, van de natuur, en daarna neem ik afscheid van deze wereld in de hoop het leven van de ruimte te mogen leeren kennen. Ik praat al met zon en maan. Ik praat met den wind en hij houdt mij 'n spiegel voor. Daarin zie je maskers, je eigen bestaan en waarheen je dat voert. Nonsens? Een kind kan het je bevestigen...... maar dan moet dat kind iets van het abnormale bezitten, gek zijn dus! Eerst dan sta je voor de werkelijk-

heid, omdat 'n gezonde geen leven bezit, die kijkt niet door het masker van deze „eeuw" heen, daarvoor moet je jezelf willen verliezen!

Ik zeg je, Hans, dat zon en maan het geheim kennen. Ik moet nu zorgen die levens te voelen, te zijn zooals ze voor mij werden. Dat is alles! Méér is er niet! Eerst daarna begrijp je je dagelijksche brood......"

Even zwijg ik, dan, plotseling van onderwerp veranderend, neem ik mijn glas op en zeg: „Proost, ik heb dorst gekregen...... en ik heb een hartversterking noodig. Jij hebt verstand van goede wijn, dat moet ik zeggen."

Hans denkt...... hij kán denken, maar ik ben moe...... ik weet waarachtig niet waardoor ik dit alles kreeg. Ik voelde ineens, dat mijn deuren open werden gezet. Dat geeft me goede hoop om verder te gaan. Als René wil, als zijn leven mij geopenbaard wordt, kan het spel beginnen!"

Na een kort stilzwijgen vraagt Hans:

„Wil je nog enkele vragen beantwoorden, of ben je te moe?"

„Begin maar. — Maar maak het kort, dokter."

„Denkt in vredesnaam niet, dat je vóór mij 'n object bent, Frederik, integendeel. Mijn eerste vraag is deze: „Wanneer de ziel voor het eerst op aarde kwam, zou zij dan volgens jou niet vervormd zijn?"

„Neen, we zouden dan zoo blank als kristal zijn, zoo helder, bedoel ik...... Nu zijn we troebel, vaal!"

„Zou God ons op aarde zenden met fouten?"

„Ik zei je al, dat dat niet kán! Ik geloof in Hem als 'n Vader van Liefde!"

„Zal deze aarde — volgens jou — vernietigd worden, zooals de Bijbel ons leert?"

„Hoe kun je dergelijke gedachten uiten, Hans. Dacht je, dat het Oude Testament niet opnieuw geschreven wordt? Nee, dat kan niet, Hans, de aarde maakt haar toch af! Ik lach nu om dat geloof, die kerkelijke praatjes."

„Maar je gelooft pertinent in 'n Oppermacht?"

„Zei ik immers al!"

„Ga je naar 'n kerk, Frederik?"

„Neen, ik leer er niets meer. Ik zeg je, vroeger voelde ik me fel...... branderig van binnen, doch dat vuur heeft men gesmoord. Ik geloof in een Oppermacht, in een God, maar niet in een die verdoemen zal!"

„Liep je er daarom uit?"

„Ik rende weg om er nooit meer terug te keeren!"

„Hoe zie je die Oppermacht, Frederik?"

„Ik neem aan, dat je buiten je wetenschap om deze vragen stelt."

„Vanzelfsprekend, ik stel ze je als mensch tegenover mensch."

„Ik zie die Oppermacht door de stoffelijke openbaringen, Hans. Natuurlijk moeten wij Zijn Ziel en Geest aanvaarden, want daardoor is Zijn Persoonlijkheid ontstaan."

„En is die Almacht te voelen, Frederik?"

„Ik zie Hem als 'n millioen kilo's gevoel, ik heb er mij anderhalf ons van eigen gemaakt. Maar ik ga verder, leer de wetten kennen, ik ga door leven en dood, Hans, voort, naar het Oneindige!"

„Staat het voor jou vast, Frederik, dat God 'n persoonlijkheid is?"

„Is 'n boom geen persoonlijkheid? Alles bezit Zijn ruimte, Zijn zelfstandigheid, ook al zie je er heel weinig van. Elk stoffelijk leven, met het daarin levende gevoelsdeel van Zijn Wezen, vertegenwoordigt Hem!"

„Bepaalt die Almacht ons leven?"

„Dat geloof ik niet, Hans. Ik denk, dat wij zélf die wetten daarvoor bepalen, nadat wij deze voordien als natuurwetten ontvingen. M.a.w. wij kregen ze in handen. God schonk ze ons! Toen is het begonnen!"

„Dat wil toch niet zeggen, dat alles van te voren uitgestippeld is?"

„Ik voel wat jij bedoelt. Neen, zóó is het niet, zoo kán het niet zijn. Dat ons leven geradbraakt wordt, dat wij ziekten en ellende ondergaan en toch op God afstemming bezitten, is te wijten aan ons domme doen en laten. Ik zei je al, als zielen breken we af, als mensch beleven we die narigheid."

„En daarin denk je door nieuwe levens verandering te brengen?"

„Dat geloof ik, já. Er is maar één mogelijkheid: door vele levens tot Hem terug!"

„Dus...... reïncarnatie?"

„Is er wat anders of beters?"

„Ik weet het niet! Maar iets anders. Wat denk je van René?"

„Hoe zie jij het kind. Jij bent de geleerde. Ik hoorde van Anna, dat je met Karel 'n onderzoek hebt ingesteld. Wat zag je, Hans?"

„Ik zag niets bizonders, Frederik. Wel ben ik tot de conclusie gekomen, dat de geboorte moeilijk was, althans voor het kind. Ik kijk net als jullie naar dat groote hoofd, hoewel er verandering is. Karel staat machteloos, ik ook. Ik weet het nog niet...... ik wil eerst nog wat wachten. Het is niet mogelijk om nu al een duidelijke diagnose te stellen. Denk jij, Frederik, dat René normaal is?"

„Ik vraag het jou, Hans."

„Nu, volgens mij: Nééń! Er zijn geen geestelijke stoornissen."

„Volgens stoffelijke normen gezien, Hans?"

„Een andere manier kennen wij eenmaal niet, Frederik. Er is niets te zien dat op een afwijking kan duiden. Ik heb er met Van Stein, Ten Hove en Van Hoogten over gesproken. Ook zij staan voor een natuurlijk gebeuren. Verschijnselen? Het te groote hoofd? Karel heeft zich belachelijk gemaakt."

„Ik denk er anders over...... René is ziek!"

„Dat meen je niet, Frederik."

„Je zult het zien...... maar praat er niet over."

„Zijn er al verschijnselen aanwezig?"

„Stoffelijke èn geestelijke."

„Onbegrijpelijk....... maar ik voor mij weet het niet, ik speel open kaart."

„Dank je, Hans, als je dat niet deed, zag ze mij niet terug. René is ziek...... straks zie je de verschijnselen, maar later......?"

„Wat later?"

„Dat weet ik nog niet...... Misschien komen er openbaringen. Je kunt Hem niet doorgronden, maar alles heeft bedoeling...... zelfs de geboorte van een gek."

„Je hebt dus voor jezelf zekerheid?"

„Ik heb veronderstellingen, Hans, die mij aanleiding geven om in deze richting door te denken."

„Dan duurt het nog lang, Frederik, dat beleven wij niet meer."

„Ik begrijp je, maar ik denk nu niet aan God, doch aan René."

„Man wat word je moeilijk, wat ben je sarcastisch, Frederik."

„Het ligt ook zoo voor de hand, Hans, je kunt immers zien, dat René achterlijk is."

„Nu al?"

„Als je achter zijn masker kunt kijken, zie je het!"

„Jij klampt je toch niet aan Erica vast?"

„Beschouw je mij als zóó onbeholpen?"

„Ik wacht af, Frederik...... ik zie niets bijzonders, ik zeg het je eerlijk."

„Wat voor den volwassen mensch kinderlijk gedoe is, Hans, wordt voor het kind volwassenheid, zoodra het ervoor ontwaakt, het leven er door ontvangt."

„Té abstract voor me."

„Dat is mogelijk. Hier waait 'n cosmische wind...... die regelrecht uit de ruimte komt...... Maar hij is op óns leven gericht, hij zal onzen geest verruimen."

„Verklaar je nader, Frederik?"

„Straks! Ik heb de vlagen er van nog niet gevoeld, maar ze zullen komen. Erica hoort ze als berengebrom, het gehuil van 'n jakhals...... ze zijn al om haar heen. Maar Anna jaagt ze de deur weer uit en ik draag er het mijne toe bij."

„Leg je dit alles vast, Frederik?"

„Ik weet het niet, Hans."

„Man, beschrijf het. Het wordt 'n wetenschappelijk drama, als je het mij vraagt!"

„Best mogelijk, ik moet er eerst over nadenken. Niettegenstaande dat, zie ik de figuren al voor me en elk van hen heeft reeds zijn eigen rol......"

Opeens lachte ik en hij vroeg verwonderd:

„Waar heb je zoo'n pret om?"

„Om al die figuren, Hans."

„Dan weet ik het al. Ik ben dan zeker de ongelukkige."

„Ik geloof niet in je helderziendheid. Ik geloof niet, dat jij het zesde zintuig bezit. Was dit wel zoo, dan zou je weten dat je dit kasteel niet moest bewonen."

„Ga er eens op door?"

„Ik ben geen toekomstvoorspeller en ik zie er ook niets in! Je had dit moeten weten, Hans! Ik daag je niettemin uit om te wedden: ik zeg: René is ziek! jij zegt: bestaat niet! Afgesproken?"

„Ik neem je weddenschap aan. Wij geleerden tegenover 'n leek, dat is je bedoeling toch?"

„Zooals je wilt...... we zullen afwachten."

„Waardoor ben je zoo zeker, Frederik?"

„Ik ben door dit leven besmet."

„Is een baby in staat volwassenen te besmetten?"

„Het schijnt van wel, Hans, vroeger wist ik ook niet beter of het kon niet, maar nu denk ik er anders over en weet ik, dat „gekken" normale dingen kunnen zeggen en soms weten, wáár het begin ontwaakte!"

„Je geeft je niet meer, Frederik."

„Dit is de grens, Hans...... afwachten is het! Met diagnoses heb ik niets te maken...... als je dat maar niet vergeet. Ik vecht voor verruiming!"

„Jij denkt dus, als ik goed begrijp, dat René 'n geesteszieke is?"

„René is ziek...... een ziekte, die al de andere overtreft. Hij lijdt aan een...... kunst!"

„Je gaat veel verder van me weg, Frederik, waaròm doe je dat?"

„Omdat hier voorloopig onze wegen uiteengaan. Voel je dat zelf niet?"

„Moet ik denken, dat jij je aan 'n strohalm vastklampt?"

„Zie je, zoo zijn geleerden altijd, Hans. Nog één waarschuwing...... houd je je daaraan niet, dan ga ik. Indien je mij niet als 'n normale ziet, moet ik uit je omgeving verdwijnen. Ik heb niets met je faculteit uitstaande. Indien je mij als „geval" beschouwt en je geleerdheid op mij tracht te toetsen...... ga ik. Dit zóó natuurlijke moet je buiten je universiteit om kunnen beredeneeren. Geleerde woorden zijn er niet voor noodig. Wat voor jou 'n naam is, is voor mij 'n wet! Je behoeft niet te schrikken, Hans, maar ik wil open kaart spelen, ik wil je niet als 'n geleerde zien; doen wij dat, dan komen wij er nóóit!"

„Ik vergeet het nu niet meer, Frederik, ik heb er spijt van."

„Straks, als je professor bent, Hans, kun jij je dat veroorloven. Jij zult het worden ook...... Je hebt er 'n kop voor, en het gevoel vooral, je hersens beteekenen niets in dit verband."

„Geloof je dat, of wéét je dat reeds."

„Ik dènk, dat het zoo is! Weefsels, groot of klein...... leven, en komen tot werking, als het bezielde woord er voor als 'n geestelijke stuwing aanwezig is."

„Zeg het nog eens?"

„Ik ben het kwijt, Hans...... Het kwam en ging weg, zonder iets achter te laten. Dergelijke dingen komen slechts éénmaal tot ons."

„Inspiratie?"

„Wat is inspiratie, Hans?"

„Ik weet het niet."

„Wat 'n gek er van zegt, is inspiratie. Jij hebt er dus geen schuld aan."

„Begin je met mij net als je met Karel doet?"

„Néén, nooit, maar bij Karel praat ik niet zooveel, die schenkt me geen geloof, voor hem is zijn leven inspiratie...... werking, doodgewone natuur!"

„Dank je!"

„Ik geloof het graag."

„Mijn God, Frederik, wat ben je ad rem."

„Toch niet, Hans, nu leef ik onder den bloesem."

„Dus toch...... ondanks alles......... „inspiratie". Karel, hoe is het mogelijk."

„Ik zeg je, Hans — en dat is dan mijn laatste woord vanavond, want ik zie, dat het al heel laat is — zoowaar als jij prof wordt, zoowaar en waarachtig is René ziek. Dit is mijn voorspelling."

„Dan gaan de Wolfs naar de haaien."

„Dacht je dat......? Ik zeg je: die verongelukken niét, niet zoo ten minste, als wij thans bedoelen. Zij niet, ze zijn er te onnoozel voor. Je weet echter, dat ik niettemin van hen houd."

„Heb je dit gedroomd?"

„Geloof jij, dat er in de bosschen kaboutertjes leven, Hans?"

„Je maakt me zoo nieuwsgierig, Frederik."

„Dat is de moeite waard, Hans. Maar we moeten wachten, zie je, want wat nu slechts nieuwsgierigheid van je is, wordt straks drift...... Als je dan maar weet wat je doet......!"

„Je hebt gelijk, je bent 'n wonder voor me, ik wil je voor geen kasteel kwijt, Frederik."

„We zullen dan maar zeggen, dat het goed is. Alles trouwens, wat op hetzelfde oogenblik de liefde kon verklaren. Ik zeg er bij, mannenliefde heeft niets vrouwelijks...... als de man zijn eigen barensweeën heeft vergeten."

„Je beeldspraak is af, Frederik."

„Dat zeg jij, voor anderen ben ik gek. Wanneer je de eerste pagina's,

m'n eerste aanteekeningen zou lezen, sla je achterover door den onzin die ik verkoop. Ik moest er ook iets aan veranderen. Maar ik zeg je, Hans, je gaat ruimtelijk denken, je komt los van het doodgewone gezegde, dat eigenlijk voor onzen tijd geen waarde meer heeft. Ik denk, dat het boek te diep wordt...... maar je leert erdoor denken!"

„Ga er is vredesnaam geen futiliteit van maken. Blijf speelsch, Frederik, sla ons om de ooren, zet ons bovennatuurlijke ik achter 'n pomp en zet de kraan open...... Verrek, hoe kom ik aan die dingen?"

„Je lacht er zelf om, Hans, en je schrikt. Nu zie je al, dat het mogelijk is. Anna noemt het „slaap". Ze zegt, dat ik de menschen kan laten slapen."

„Het is merkwaardig. Heb je nimmer aan hypnose gedaan, Frederik?"

„Dacht ik het niet? Wanneer je natuurlijk gaat doen, ben je 'n fakir. Voel je dan niet, Hans, dat jij de gek bent? Begrijp je dan niet, dat al je menschen normaal zijn en dat jij als hun dokter in het krankzinnigengesticht zit en de boel beduvelt?"

Hans lacht. Ik geloof niet, dat hij al eerder zoo'n lachstuip heeft gekend. Hij lacht gezond en smakelijk, die lach, welke voor de menschelijke zenuwen de Goddelijke medicijn is. Hij zegt:

„Ik ben door jou aangeraakt, Frederik. Ik had niet gedacht, dat het bestond, nu geloof ik aan telepathie."

„Ik zie het anders. Het is naaktzijn, Hans, je had je zooeven ontkleed."

„Wat zeg je?'!

„Je stond naakt voor me."

„Verklaar me dat, Frederik. Wat bedoel je eigenlijk."

„Het is eenvoudig, maar je moet ruimte bezitten. Toen jij je jasje uittrok, stond je open voor me. Nu volgt de naaktheid, het éénzijn van menschen, het éénzijn van gevoel tot gevoel. Op dat oogenblik woei mijn wind in je...... mijn gevoel werkt op je in, je zei er iets door. Meer is er niet! Je masker viel af. Nu ben je als 'n kind en gereed voor deze éénheid van ziel tot ziel. Moet je niet méér van deze gekke liefde?"

„Wat zou jij 'n vrouw geweldig veel kunnen schenken, Frederik."

„Zoo, dacht je dat. Ik geloof niet dat zij deze naaktheid wil. De meeste vrouwen gaan dik gekleed. Ik weet wat je voelt, Hans, maar ook ik ken dat nog niet. Ik ben er bang voor, eerlijk, ik wensch het niet. Voor mijn leven tè ontzaglijk. Ik wacht liever totdat ik m'n ander masker zie, doch dan leven wij in het jaar 2000......!"

„Ik ken je niet meer. Maar het is voor mij goede taal......! Wacht, laten we nog een glas nemen, Frederik, goed voor je zenuwen."

We spreken af, dat ik spoedig naar zijn gekken zal komen kijken.

Een groot verlangen kwam in mij, maar ik bood tegenstand, hoewel ik wist, dat er 'n andere wereld zou opengaan. Ik neem afscheid en Hans,

de vorst, laat me uit. Hij kijkt mij na, en ik heb het gevoel alsof ik mijn meisje achterliet, zoo hunkert Hans naar mijn liefde. Een best mensch, een hondennatuur heeft hij, maar dat stemt me gelukkig. Ik houd van dieren!

„Ik voelde, dat ik mij voor dat bezoek gereed moest maken. Ik moet mij er tegen wapenen! Thuis gekomen, na 'n uur wandelen, legde ik me neer om te slapen. Wie is het, die tot me kwam? In mijn slaap zag ik het „Teeken des Kruises"! Indien ik katholiek was geweest, had het mij uit mijn evenwicht geslingerd, nú aanvaardde ik het, alsof ik mijn paard bereed, met de gedachte, dat „de God van álle Leven" gekke dingen doet. Meestal zijn ze zoo, dat ze ons, volwassenen, aan het schrikken maken, omdat wij op den dag slapende zijn! Voel je den steen des aanstoots? Ik zág dat ding, maar scherpe hoeken had het niet.

Ik droomde, maar bleef nadenken. Toen spelde Hij me wat sieraden op m'n jasje en ik wist, dat ik mijn eerste boodschappen goed had bezorgd. Dank U, riep ik, morgen ga ik verder! Toen kwam de normale slaap! Ik denk, dat ik nu gereed ben voor het volgende masker! Maar nog geen vijf minuten later zag ik, dat ik bedrogen was!

Hoe is het mogelijk?!!!

VINDT JE „GEKKEN" BOVENNATUURLIJK, FREDERIK?

Heeft de mensch het over zichzelf, hoor je hem praten over bovennatuurlijke zaken en doet hij dan alsof hij denkt dat hij „hemel en aarde" in z'n zak heeft, dan komt de neiging in je op om te zeggen: Hartstikke gek...... die ziet er vijftig loopen, het is het gepraat van een fantast. Wèg mensch, die persoonlijkheid wordt gekraakt, bezoedeld, belasterd, omdat men dien mensch niet snapt en voor onnatuurlijk houdt, want dat bestaat niet! Dat is niet mogelijk, dergelijke menschen leven niet op deze wereld. En heeft de nuchtere mensch niet gelijk? Ik weet dus, wanneer het om heilige zaken gaat, zelfs 'n psychopaat in opstand komt en denkt achter je masker te zien. Het is de ergste strijd dien wij menschen kunnen voeren; zoo is het al vanaf het ontstaan der menschheid geweest. Elkeen wil het „absolute" vertegenwoordigen, den eigen God verdedigen, of ze Hem kennen of niet. Raak je het woord God aan, ook al sta je voor een varkensbewustzijn, een konijnenintuïtie, een eendengevoelsleven, een kuddedierachtige mentaliteit, ik zweer je, indien je over God en Zijn wetten begint, over geloof en liefde, rechtvaardigheid en schepping, dan sta je ineens voor een gevecht op leven en dood en vallen er slachtoffers. Even later zie je, dat je voor 'n godsdienstwaanzinnige stond en begrijp je, dat je al je krachten hebt verspild, dat het niet de moeite waard was. Je staat thans voor feiten. Zoo'n biddende ziel is door Hem bedrogen, deze ploert sloeg dit kind stekeblind en dan heb je medelijden met al die menschen, die denken, dat zij op eigen houtje iets voor hun Schepper moeten doen, omdat iedereen het doet en voor zijn Vader wil leven en sterven. Ik heb het natuurlijk niet over het slag, dat Hem niet bekijkt en maar raak leeft.

Zóó dacht ik, toen ik gisteren bedrogen werd. Maar laten we niet op de dingen vooruit loopen.

Ik zag dus het Teeken des Kruises...... en wel tijdens 'n onnatuurlijken slaap, een slaap die je bewust maakt, waarin je zien en denken kunt. Je kent dat wel. Ik vroeg me eerst af, wié toont me dit heilige? Ik meen te weten, dat het „Teeken des Kruises" altijd bestaan heeft, ook al vóórdat Christus op aarde was. Ik neem aan, dat dit teeken alléén Hem toebehoort en daardoor vanzelfsprekend als 'n bovennatuurlijk gebeuren wordt beschouwd, als het door menschelijke oogen waargenomen wordt. Ofschoon ik er niet om vroeg, kwam het tot mij, doch even later had ik

te aanvaarden, dat mij opnieuw 'n kat in den zak was verkocht en dan nog een mismaakte. Ik had moeten schrikken, maar ik lachte dat ik schaterde, want wat zag ik, wat beleefde ik?

Ik lag op mijn rug, mijn armen langs het lichaam — zoo rust ik het beste. — Ik was in slaap gevallen en begon te droomen. Plotseling, eigenlijk kwam het voorzichtig tot me — want het heeft zich van te voren moeten opbouwen — zag ik het Teeken des Kruises. Even later kreeg ik 'n schok en was ik klaar wakker. Toen schoot ik in den lach, maar begon te denken; ik zag nu eigenlijk heel de wereld aan mij voorbij gaan; ik zag duizenden menschen, die net als ik naar den God van alle leven hadden gezocht en er zichzelf door hadden verloren. Het slot voor deze zielen bouwde zich voor me op. Maar toen zag ik Hans en rondom hem al zijn zwakzinnigen van geest, al zijn gekken. Het eerste wat ik toen dacht was: laat me eens kijken of ik er zelf ook niet bij ben, maar ik vond me niet.

Zie nu het teeken...... Ik kijk naar het raam. Door het raam valt er een spleet licht binnen, 'n vijftig centimeter lager ligt 'n koperen staaf, die dan de gordijnen schikt. De gordijnen scheuren zich daar vaneen; iets wat ik niet begrijp, maar dat voor mij het straatwonder tot stand bracht. Dat was nu het Teeken des Kruises. Door 'n straatlantaarn! Ik stond ineens met beide beenen op den grond en begreep toen, in welk gevaar ik verkeerde. Ik legde me opnieuw neer om te rusten en na te denken.

Onmiddellijk dacht ik aan Hans. Ik hoorde hem zeggen: past op, Frederik, verlies jezelf niet, wat je doet is levensgevaarlijk. En zoo is het! Maar nu de werking van zoo'n straatlantaarn.

Het spleetje was het, waardoor het licht mij bescheen en juist op mijn oogen viel. Ik lig er met m'n gezicht naar toe. Langzaam werkt het daglicht op me in en ik neem het in mijn slaap over. Ik zie het voor me, ja, ik zie even later, dat er medailles op mijn borst worden gespeld. Ik zei: „Dank U!" Wel een bewijs, dat ik alles aanvaardde en er op ingesteld was, dat het mij goed deed. Ik combineerde het onmiddellijk met het boodschappen doen, mijn brievenbestellersnatuur, en dacht: fijn, morgen ga ik verder. Direct daarna het nuchtere feit en m'n hoofd buigen voor de waarheid.

Ik vroeg mezelf nu af: veronderstel eens, dat ik katholiek was, m'n biecht deed, en het altaar nog beklom om de Goddelijke genade te ontvangen; ik geloof vast en zeker, dat ik mezelf voor heilig had verklaard. Ik zeg niets van mijn katholieken, bewaar me, géén haar op mijn hoofd denkt er aan iets leelijks van hen te zeggen. Ik ben van oordeel, dat wij allen kinderen van één Vader zijn en ook allen gelijk hebben. Eén ding echter stuit me tegen de borst: ik geloof niet meer, dat God Zijn

kinderen verdoemen zal. Maar je voelt wel waarheen ik wil en wat voor ons beteekenis heeft. Neem 'n spiritist. Ik verzeker je, dat diezelfde man of vrouw den volgenden dag reeds aan een ieder had verteld, dat Christus aan hem verschenen was en gezegd had: „Zie je mij? Ga heen en doe Mijn werk." En daar gaat dan dat leven, holderdebolder door de straten van de stad, met het kruis op de borst, slierten van wierook meesleeepend, tranen in de oogen, dag en nacht schreiende van ál dit heilge, totdat het einde komt: Hans z'n inrichting, of heel dit lange leven zittende voor en achter dit kruisje — eenzaamheid, 'n wit laken, heiligverklaring, maar voor velen volkomen waanzinnig! Waar of niet? En thans staan we voor de katholiek, die door zijn pastoor of bisschop aangekeken wordt en verstandig toegesproken. Hij krijgt een vermanend woord, een vaderlijke raadgeving: voorzichtig nu, bederf niet alles. Ik weet dit uit ervaring en kan er mijn vingers voor opsteken. Ik heb zoo iets al eerder beleefd. Ik wil hiermede zeggen, dat zoo'n katholiek een beter houvast heeft, dan de op hol geslagen spiritist. Een theosoof doet dat niet, kán dat niet doen. Hij is anders en verder, ook al heeft hij zich de laatste jaren behangen met franjes, net als de andere secten. Ik zag al die menschen aan de ren, ik keek naar hen, volgde hen in alles en dacht: pas op, Frederik, of ook jij gaat als 'n bedrieger de gevangenis in! En dat zou mij mijn hoofd kosten!

Ik nam dit alles als een waarschuwing ter harte, die me geen cent kostte, want die ik van zoo'n doodgewone straatlantaarn kreeg .

Ik werd dus door 'n toevalligheid op mijn vingers getikt. Ik was er heel dankbaar voor en voelde onmiddellijk het ongelooflijke gevaar voor mezelf en de anderen, die mij als 'n vriend hebben aanvaard. Ik dacht na, lang en zonder pardon voor mezelf, en boekte winst. Ik beschouw het als de voorbereiding, het gereed komen voor die andere maskers, temidden waartusschen Hans leeft en werkt.

Ik zei tegen mezelf: je hoeft geen verbeelding te bezitten, hallucinaties voeren je naar 'n afgrond. En weg waren mijn versierselen. Ik moest nu echter aanvaarden, dat ik ze in werkelijkheid verlangde. Ik stond naakt, en dat was noodzakelijk, omdat er gevoelens in mij waren die voor ijdelheid open stonden en er schik in hadden, zichzelf mooi te zien. En die gedachten of gevoelens kwamen regelrecht uit mijn wenschleven voort, ze namen mijn dagbewuste ik over en zie: Frederik wandelde onder 'n masker, hij zette z'n ellebogen uit, niemand die erdoor kon wandelen. Ik was het, mijn stomme en onbeholpen ik, die dat „kruisje" had waargenomen en de heiligheid ervan onderging. Dat in mezelf vroeg niet: waar heb ik dat aan verdiend? Het slikte die heiligheid en ik plaatste dus mezelf op 'n voetstuk! Goddank werd ik er direct afgesmeten, anders had mijn gansche leer, mijn zoeken naar de waarheid, op dat oogenblik

'n knak gekregen ,die nimmer meer te herstellen was geweest, ik had er op door geborduurd en later moeten aanvaarden, dat de onnatuurlijke mòt het geheele zaakje kapot gevreten had. Ik stond er boven op en zag het niet eens.

Begrijp je nu, dat ik thans van straatlantaarns ben gaan houden? Een van hen bracht een omwenteling in mijn denken en zoeken. Was mijn ziel niet zoo gevoelig geweest, dan had dit avondlicht mijn innerlijke oogen niet aan het knipperen kunnen brengen, doch dat gebeurde. Dat licht bleef mij bestralen, drong zelfs tot mijn slaap door en zie daar: het Teeken des Kruises komt tot mij in den slaap. Dat straatlicht was sterker dan ik, het overrompelde mij, het liet me zien en maakte me gelukkig. Maar nu de mystiek van dit doodgewone voorval.

Voel je nu, dat wij, wanneer we als menschen los zijn van ons eigen ik, ons zelf hebben verloren, andere dingen kunnen beleven, die dan zoomaar aan je leven geschonken worden? Nu kun je begrijpen, dat ik, die mezelf aan het verliezen ben, open sta voor andere gedachten. Was ik nog mezelf, dan zou er geen sprake meer zijn van „krijgen". Ik sta er dan niet voor open. Op deze wijze krijg ik dus al mijn gedachten toegezonden, krijg ik beelden te zien, die jij wellicht visioenen noemt, maar die voor mij de stem is die de reine klaarte en het absolute bezit, die ons menschen het bovennatuurlijke toonen, waardoor ten slotte deze menschheid ontwaakt. Hans noemde dat „inspiratie". Erica ook, ze speelde er door als nooit te voren; ik dacht toen even, dat Franz von Liszt haar in die bezetenheid had gebracht, alsof hijzelf voor het klavier plaats genomen had, doch dat ik die gedachte even later volkomen den kop indrukte, n.l. toen het beestachtige zich aan mijn leven manifesteerde.

Ik noemde het „de stem voor het absolute", voor „de reine klaarte". Het is zoo zuiver als wat, maar je moet er voor open staan en volkomen bewust blijven, zoo natuurlijk mogelijk, anders schep je zèlf de hallucinatie, je krijgt met je eigen fantasie te doen, die je dan later onthoofdt, den nek laat breken! Maar als je jezelf kunt verliezen, wilt toevertrouwen aan een beter en hooger ik, geloof me — je hebt het nu al gezien, kunnen volgen — dan krijg je waarheid, dàn zal je niet verongelukken, doch dan móét er niets meer in je zijn dat zich open stelt voor lawaai, ijdeltuiterij, hoogmoed dus, geestelijke verwaandheid, anders breek je jezelf vroeg of laat! Je struikelt, je gaat regelrecht naar den godsdienstwaanzin, gèk word je! En dáár werd ik nu voor gewaarschuwd. Ik schreide als 'n gelukkig kind. En om te bewijzen dat ik gelukkig ben stuur ik vandaag 1000 gulden naar 'n instelling, die de armen voorziet van wat beters, eten en drinken schenkt aan hulpbehoevenden, waarvoor ook ik zoo nu en dan mijn kleinigheidje bijdraag. Zóó dankbaar was ik, en ben ik nog, door mijn straatlantaarn, die daar voor m'n huis een persoonlijkheid

kreeg die 'n mensch niet bezit, omdat zoo'n dood stuk ijzer niet als wij menschen denkt. Om niet tot het abnormale te vallen, doe ik niets, maar ik zou dat ding een naam willen geven en het 'n strikje om willen doen, 'n lintje schenken, dat ik mezelf had toebedacht. Ik zal lief zijn, het ding elken dag groeten, mijn dankbaarheid op deze manier toonen, het geheel als 'n kameraad aanvaarden, want het gebeuren sloeg 'n groot gat in mijn ziel. Mensch, wat ben ik eigenlijk geschrokken!

Toen dacht ik aan alle menschen, die voor mij aan de ren zijn gegaan om deze rotte menschheid uit de modder te trekken. Ik dacht aan al die menschen, die hun heiligheden hebben gekregen en voor goddelijke zaken hebben verkocht of zoomaar hadden uitgedeeld, waardoor ze nóg heiliger waren, maar een heiligheid, die voor mij niets te beteekenen heeft, omdat ook het leven op aarde eischen stelt. Iemand ziet „Maria" en haar beeld is ontzagwekkend, geweldig! Als het waar is, heb ik er heiligen eerbied voor, maar ik vraag me nu af: zag die vrouw niet slechts het licht van een straatlantaarn door een spleetje? Kwam bij haar verschijning niet 'n straatlantaarn te pas? Was het allemaal puur Goddelijk licht? Was er niets bij van haarzelf?

Zie je, het bracht mij tot diep nadenken. En toen ik in gedachten een gesprek voerde met dien mensch, stond ik voor 'n gek. Ik zag 'n godsdienstwaanzinnige: aan deze heiligheid is het kind gestorven. Deze geheel normale ziel lost volkomen op...... in drek, in modder, waar geen nuchter mensch mee te maken wil hebben, omdat het daarin stinkt!

Voor mij was dit 'n opgestoken hand met „twee vingers". Pas op, Frederik! Wil je niet bedrogen worden, aanvaard dan! Houd je normale denken onder de goddelijke pomp, zoodat Hij je verfrisschen kan wanneer Hij dat wil! Nú moet je kijken naar die bron, dat levenswater, èn naar de man die zich voor God uitgeeft, want ik geloof niet, dat Hij zich met dergelijke zaken ophoudt. Ik zag toen 'n masker, 'n duivelsche streek, satan, die mij wilde verfrisschen, om straks zijn modderachtig bad over me uit te storten. Want het begin is altijd goed, het einde is waanzin, het volkomen gebrek aan menschelijk denken en voelen, kletspraat!

Ik maakte eruit op, dat ik nog voor tien procent open stond voor die geestelijke bewierooking, die lintjesjagerij, dat Goddelijke jasje.

Er zijn al zooveel stelsels opgetrokken. Honderden profeten kwamen er om den menschen de goederen te schenken van hun „Vader". Later bleek, dat zij er niet alleen met de kas vandoor waren gegaan, maar ook dat zij hun gezwam in de ruimte, dat ze voor bovennatuurlijke wijsheid dik hadden verkocht, zelf absoluut niet hadden begrepen. Er waren er bij die voor bedriegers werden uitgemaakt, anderen gingen naar het krankzinnigengesticht. Zij allen hadden hun spleetjes niet goed gezien, wel die aanvaard en als heilige wonderen in hun bloementuin gezet. Zie je hun

universiteit? Lach om hun dwaze gedoe, maar vergeet niet dat duizenden menschen eraan te gronde gingen.

Ik zeg je thans dat ik geen geestelijk hardlooper ben, geen fantast. Ik verbeeld me niet, dat ik 'n buitengewoon mensch ben, ik ben er te nuchter voor. Ik zweer u echter, dat ik voor waarachtige zaken open sta en mijn leven er voor in wil zetten. Ik ben geen man die zich een kroon op het hoofd zet, ik trap voetstukken onder mij vandaan. Ik hou niet van versierselen, ik wensch die dingen niet, maar ik dórst om te wéten!

Ik ben geen man om 'n aalmoes te aanvaarden, ik werk er liever voor, ik wil mijn eten en drinken eerlijk verdienen.

Ik zag hierdoor al die anderen. Ik zag hen in een wit laken voor me staan. Ik walg van die adepten, die hun meester beschouwen als een heilige, die over zijn persoonlijkheid willen waken omdat deze wereld te hard voor hun meester is...... Ik sta liever in deze rotte maatschappij en doe er aan mee. Ik wil leeren en doodgewoon doen. Als zoo'n heilige neerligt in zijn schuurtje en vandaar uit zijn wijsheid over de wereld verspreidt, noem ik dat geen kunst, maar angst, nietigheid, omdat ik zie, dat deze lieden het zware leven van de stad niet kennen. Ze hebben goed praten...... Je moet zoo en je moet het anders doen, zèlf staan ze buiten elk gevaar en doen heilig! Ik zeg nogmaals: ik walg van deze heilige menschen, zoodra ik hen met Hem vergelijk. Nú valt alles! Hij liep barvoets door regen en wind. Hij had geen sigaretje noodig...... Ik wel, mijn sigaartje smaakt me, maar ik heb ook geen andere allures meer, ik ben zoo naakt als 'n pas geplukte kip. Ik zag door al deze grooten heen en vond toen, dat ze eerst naar Jeruzalem moesten gaan om uit te zoeken, of soms tóch de haan voor hen zou kraaien. Ik hoorde dien al...... en hoe......! En ik zag hen gaan en ik wist het: dáár gaan ze: één voor één breken ze hun kostbaren nek!

Ken je hen niet?

Ik begrijp het, Hans zou me vermoorden, indien hij straks moest aanvaarden dat ik zoo'n gek was, die zoo nonchalant met zijn leven had omgesprongen. Ik ben geen type die 'n mensch bedriegen zal. Daarom dank ik elkeen voor m'n tik, ik ben thans voor duizenden gewaarschuwd.

Ik breek liever eerst zèlf mijn nek, voordat ik begin met 'n ander er in te laten loopen. Ik sterf liever 'n gewelddadigen dood, dan kletspraat te verkoopen! Ik vergaloppeer me niet! Ik snij direct de ongezonde plekken uit mijn hart, ik geef me zelf 'n goed pak slaag, omdat ik geleerd heb, dat je er toch niet aan ontkomen kunt. Vroeg of laat sta je voor je eigen afbraak en dan heb je die te aanvaarden, met het droevige gevolg, dat je géén voor- noch achteruit meer bezit.

Ik heb tè veel liefde voor den mensch en al het leven. Ik bega geen

bewuste domheden, ik ben maar 'n eenvoudige brievenbesteller. En je zag het reeds: ook daarbij kun je je nek breken. Ik ben niet van plan om de menschen door mijn gezoek en gepraat naar de verdommenis te helpen, ik ben er het type niet voor. Mijn Stetson staat „op half zeven" en zoo blijft het, géén mensch moet aan mij kunnen zien, dat het bovennatuurlijke me raakte en mijn deuren wagenwijd open zette. Ik wil niets met geestelijk lawaai, noch met hoogten te maken hebben, ik druk menschelijke vereering den kop in. Maar je vraagt je onwillekeurig af, waar wil die kerel naar toe, is het niet?

Wél, ik heb dit alles met mezelf bepraat en beschouw het nu als de voorbereiding voor straks, voor Hans en zijn gekken, maar vooral voor later. Voel je dan niet, dat wij bezig zijn onze eigen beenen te verliezen? En dat is al mogelijk door zoo'n kruisje, op een raam geteekend door een straatlantaarn, en dan de werkelijkheid? Ik moet er niet aan denken, maar ik ben 'n stuk verder!

Als je valt is het geen val van 'n paard, maar een, waarvan je je in geen duizend jaar herstellen kunt. Je maakt een ongelooflijke tuimeling, waarmee je geen ellende van deze wereld vergelijken kunt, ook al ben je aangetast door melaatschheid! Zóó erg is het! En toch wordt er zoo nonchalant met deze bovennatuurlijke machten en krachten omgesprongen. Eén ding weet ik: het is je val of je opstanding! Dát is waar, maar verlies je eens!

Héél den dag bleef ik al die beelden volgen. Ik bleef alleen, wilde geen mensch zien, omdat ik dit noodzakelijk achtte voor mezelf en me in niets wilde laten storen. In het bosch wist ik het ineens. Ik voelde me vrij komen van al die menschen, zag meteen waar het goede en het slechte in ons bezig was om ondermijnend werk te verrichten en kreeg daardoor mijn eigen persoonlijkheid te zien. Ik zag waar de fouten in mijzelf leefden, ook al wilden ze hun maskers opzetten, ik haalde hen omhoog en toen kregen ze 'n stevig pak slaag. Eén voor één gingen ze over de knie, zonder mij aan hun geschreeuw of hun pijn te storen. Ik denk, dat ik toen die „Franciscus" begreep; ik echter, deed het anders, omdat ik zag, dat mijn kasteeltje er part nog deel aan had. Hij echter bedierf de goede bron, mismaakte het schoone organisme waarin hij leefde en schiep stoffelijke afbraak! Of hij er geestelijk wijzer van geworden is weet ik niet, ik heb hem niet gesproken. Maar mogelijk is het!

Eenige dagen later stond ik voor Hans, gereed en bewust, maar als een kind. De geleerde bracht me naar zijn inrichting. Er waren daar een honderd menschen bijeen, mannen en vrouwen. Ik mis iets, dacht ik, ik zie geen kinderen. Toen ik Hans vroeg, waarom er geen kinderen waren, keek hij me verwonderd aan en bleef me het antwoord schuldig. Eenige seconden later vloog hij me bijna aan en schreeuwde:

„Maar mijn God, Frederik, het lijkt allemaal zoo doodgewoon, je vraagt me daar iets, waar ik eigenlijk nooit aan heb gedacht. Ik herinner me, dat ik er vroeger wel eens over nadacht. Nu je mij die vraag stelt is het, alsof ik 'n slag op mijn hoofd voel, zoo ben ik er van geschrokken. Waarom zijn kinderen niet krankzinnig?"

„Ik weet wat je voelt, Hans, maar je vergist je. Ik zie en voel het anders. Ben je die kleine psychopathen dan vergeten? Al je achterlijke kindertjes?"

„Dat is waar ook, maar wat is het dan?"

„Ik dacht aan kinderen, nu ik al die volwassenen zie. Maar tusschen de volwassenheid en het kinderlijke gevoelsleven ligt een kloof. Een gek van het type als deze volwassenen zie je onder kinderen niet."

En nu zat ik er al middenin en er onder ook. Hans verklaarde mij al die toestanden. Ik keek naar al die menschen, ik zoog me vol. Elk wezen zei me iets. Elke toestand voelde en zag ik anders, net als Hans, maar voor mij ging er een bovennatuurlijke wereld open. Toen ik tot barstens toe was gevuld barstte ik opeens uit:

„Wat is dit bovennatuurlijk!"

„Vindt jij „gekken" bovennatuurlijk, Frederik?"

„Inderdaad. Ongelooflijk zijn die menschen, bovennatuurlijk zijn ze. Wij als bewusten zijn doofstom, zijn maskers, deze kunnen geen maskers dragen, ze zijn naakt voor me; ook al weet ik nog niet hoe zij in hun ellende gekomen zijn."

„Ik begrijp je nu niet, Frederik."

„Dat dacht ik wel, ik praat over bovennatuurlijk en direct er na over de ellende, die er is, natuurlijk. Maar alles is zoo anders, Hans, zóó ongelooflijk reëel en machtig tegelijk, dat m'n hoofd al barst van spanning. Ik geloof, dat al de sluizen open staan en ik móét weten."

„Je vertelt er me alles over, Frederik?"

„Ik vergeet niets, mijn vriend, je zult er alles van mogen weten."

„Hier," zegt Hans, „de vrouwen. De één voelt zich anders dan de ander, maar allen zijn ze gek: de één omdat ze haar kind heeft vermoord, de ander, omdat ze het verloor. Die daar omdat haar man haar bedroog, deze vrouw door haar eerste liefde. Gek, gek, gek, gek!!! Dat is alles. Als ik niet zoo sterk was, werd ik het ook nog. Maar ik ga er niet zoo diep meer op in, dat is de bedoeling ook niet.

De één is door godsdienst verongelukt, bidt dag en nacht tot haar Heer; die daar vervloekt Hem en is er gek door geworden. Daar is 'n moeder die door haar hoererij gek werd...... die daar, omdat ze haar centjes verloor. Ik zie hen allen, weet waardoor ze verongelukten, maar begrijpen doe ik er geen steek van, Frederik, als ik je eerlijk de waarheid moet zeggen. Ik snap hen niet of, om het met je eigen woorden te zeggen, ik kén deze zielen niet, ik stik er geloof ik nog in!

Wat zeggen mij sexueele neigingen? Niets meer. Wat zegt me het gevoel van 'n moeder die haar kind heeft vermoord, haar wroeging dus, geen cent! Wat ik kan doen, Frederik, is dienen, meer niet! Maar ik wil er wijzer door worden. Ik sta stil! Ik loop me te pletter. Kijk goed, ik zal je er alles van vertellen; jij zegt mij wat je er van denkt, zet je deuren van je kennis voor mij open, Frederik, voel hoe dringend noodzakelijk het is, dat wij weten."

Een hopelooze bende zag ik. Armoe en ellende: ik was in 'n gekkenhuis. Onder het voortgaan, ook ik gekleed in een van Hans' witte jassen, nam ik alles in me op. Ik dacht groen en geel te zien, mijn hart bonkte in mijn keel, dan weer voelde ik me rood worden en sloeg het bloed tegen m'n kaken, even later zag Hans me lijkwit, gereed om gekist te worden. Maar hij bleef praten, ik luisterde en bouwde intusschen aan mijn geloof, mijn hoop en mijn liefde voor deze kinderen.

Dáár leeft de zwakke persoonlijkheid. Al deze ziekten, voelde ik, gáán van de persoonlijkheid uit. Ik zie René tusschen deze zieken. En van het kind uit kom ik bij deze vrouwen, aanstonds bij de mannen. Ik zie geen stoffelijke afbraak, ten minste niet die ik verwachte. Ik zie prachtige lichamen met den daarin levenden gek. Wat 'n ploert ben je, o God, als je dit alles op je geweten hebt. Maar ik geloof het niet, jij hebt dit niet op je geweten, onmogelijk, vergeef me, dat ik dit dorst veronderstellen. Een enkele is er bij waarvan je zou zeggen: die is door stoffelijke afbraak gesneuveld. Die daar is wat verwrongen, daar weer zie ik 'n schoonheid, ook al zijn die vrouwen nog zoo oud, het kasteel ziet er goed uit. De menschelijke oogen zijn het! Daarin zie je alles en lees je hoe het er van binnen uitziet. En die oogen houden me vast. Ik volg hun blikken, ik smeek hun mijn lichaam met rust te laten. Er gebeurde iets!...... Een is er op hol geslagen en doet wat aan naaktlooperij. Hans lacht en geeft mij 'n stomp tusschen m'n ribben, zoodat ik onderste boven tuimel...... Hans vangt me op en zegt:

„Dat moet je maar als 'n extraatje beschouwen, Frederik, de kasteelen gaan open en dicht hier, het is doodgewoon, wij wennen aan alles.

Maar is dit de ziel, Frederik? Is dit alleen de persoonlijkheid? Die daar heeft een tumortje. We kunnen er niets aan doen, we weten van te voren dat ze onder het mes bezwijkt. Wat doe je dan? Moeten we deze ziel bewust vermoorden? Ik denk er niet aan en de familie voelt het als ik en de anderen. Maar rot is alles! We staan voor 'n ruimte. Wij staan voor het te pletter loopen, wij voelen ons volkomen bedrogen, Frederik...... iets van jezelf, maar wij zitten er mee. Ik wou, dat ik er nooit aan begonnen was!

Is dit de ziel, vraag ik je? De ziel? Wat weet je van ziel en de persoonlijkheid af? Alles wat je nu ziet is verzwakking van geest, het

zijn de zwakken uit onze maatschappij. Immers, als al die menschen, die persoonlijkheden wat meer kracht hadden gehad, waren ze hier niet. Nu staan we voor de vraag: „Wil God dit alles? Is het Zijn schuld? Slaat Hij Zijn menschen? Gaf Hij mij het verstand om hen te helpen en sloeg Hij deze zielen met vuur? Duivelsgedoe is het, als je het mij vraagt. Satansliederen zijn het die je hier hoort, alles is ellende, bedrog, verval!

Ga maar mee, terug naar de mannen. Maar vertel me intusschen, wat je indrukken zijn."

„Ik kan geen woord over mijn lippen krijgen en wacht dus even. Ik sta als jij voor de ziel, haar onmetelijke wereld en haar armoede."

„Noem je dit onmetelijk, Frederik? Ellendig is het, er is niets anders over, dit is de naakte waarheid. Je zou ze wel beter willen slaan, maar je weet het, ze kunnen er niets aan doen. Wat willen die vrouwen en al deze mannen hier op aarde? Waarom stuurde men ze naar deze wereld? Waarom levert men daar deze soort, terwijl we toch moeten aanvaarden, Frederik, dat er betere soorten zijn? Wat willen die heilige engelen beginnen? Wat wil God met deze soort, vraag ik je? De rotste hebben ze ons op het dak gestuurd, wij moeten maar probeeren er menschen van te maken en dat is niet mogelijk. Dit zijn mijn vragen als je het weten wilt. En dan nog deze:

Wil God Zijn menschdom vernietigen!? Stampte Hij dit uit Zijn bodem? Moeten we hiermede vrede en rust op aarde brengen? Ik weet wel, Frederik, dat ik me als dokter belachelijk maak, maar als mensch denk ik er over zooals jij er over denkt...... we zijn bedrogen!

Ik neem aan, dat er soorten van menschen zijn op deze aarde, maar waarom de aarde een dergelijke taak te vervullen kreeg is voor mij 'n raadsel. En nu hier boven. Hoe is het leven op andere planeten? Zegt me geen cent. Laten we eerst zorgen, dat we met ons zelf in harmonie komen met de werkelijkheid. Wat hier boven ons, naast ons dan, als je dat beter vindt, geschiedt, gaat me niet aan, dat soort collega's staat net zoo machteloos als wij. Het is het gezoek in de ruimte, het te pletter loopen, en wij allen verlangen om te mogen weten.

Noem ze maar op. Niet één kent de ruimte, kent de wetten voor zichzelf, allen staan machteloos. Wat ben je, wat wil je, wat zou je willen?

Kijk nu al deze mannen eens, Frederik. Zie je die ongure gezichten? Zie je dat menschelijke verlangen, het gevraag om wat vleesch? Niet allen hebben er hinder van, maar juist die het niet bezitten zijn nog afschuwelijker voor ons, want bij hen zie je geen verschijnselen, bij hen sta je voor 'n waarachtig masker. Moet ik God dankbaar zijn voor het leven? Moeten zij dat vanuit hun zieke ik tot Hem opzenden? Frederik,

deze menschen hebben allen de geboorte gekend, zij gingen dezelfde weg als wij, maar zij werden gek! Zijn ze daarvoor naar deze aarde gekomen? Moet God daarvoor zoo'n drukte maken? Is 'n geboorte van 'n mensch zóó iets bovennatuurlijks? Zie jij nog langer deze menschen als bovennatuurlijke schepsels? Ik geloof, Frederik, dat ik je dan bij je jasje pak en je de deur uitsmijt, want dan kan ik niet meer in je gelooven. Deze menschen zijn ziek van ellende. Moet God over liefde spreken? Wil Hij dat wij Hem in liefde aanvaarden?"

Houdt óp, Hans, of ik ga...... je praat alsof je bezeten bent."

„Dat dacht je, Frederik, maar dat ben ik niet. Ik ben bezeten door 'n onmenschelijke smart, ik ga er te diep op in. Ik lag bijna tusschen deze gekken, ik zonk al ineen, doch ik raapte mezelf op en zette ook m'n beenen weer onder mijn lichaam. Nu jij hier bent bezwijk ik opnieuw. Je hebt gelijk, mijn beste vriend, ik was het die je waarschuwde, maar ik vergat mezelf. Tóch wil ik al deze vragen stellen, onthoudt ze, want we moeten er over praten.

Zie, Frederik, hoe ellendig het hier is. Al deze menschen stinken door eigen verrotting. Er is niets op deze wereld, wat te vergelijken is met dit leven. Je kunt blind zijn, doofstom, armen of beenen missen, dit is het ergste wat er is, deze zielen zijn niets meer! Niets! Ze zijn rottend slecht!

Er zijn er onder die we extra behandelen, zoo nu en dan krijgen ze hun eigen strijd, waar we raad mee weten, maar waar we geen verandering in zien. Dag in dag uit hetzelfde gedoe. Probeer dat maar, geef dit maar, ontneem hem zijn vrijheid voor een week, spuit hem in, met wat meer tact behandelen, zet je eigen gevoelsleven stop, geef wat liefde. Dacht je, Frederik, dat ik voor deze ellende en kwakzalverij dokter, psychiater was geworden?

Kijk die daar...... Vandaag voelt hij zich als 'n boerenknecht, morgen is mijnheer Napoleon en een uur later generaal. Hoogmoedswaanzin! Door verwaandheid kwam dit kantoorklerkje hierheen, is niet gevaarlijk, maar wat wil je dat ik doe? Praat maar, oogen kijken je aan, ik begrijp je, Frederik, ik zie nu 'n masker! Maar dáár achter? Of daarin? Wie stak den brand aan? Deed de ziel dat zelf? Wou zij voor generaal spelen en dik doen, omdat ze op dat kantoor net genoeg verdiende om in leven te blijven? Is die ziel hiervoor naar deze wereld gestuurd? Ik zeg je, dat ik, zoolang ik hier ben, elken dag opnieuw dezelfde vragen gesteld heb. Nu vond ik Hem 'n *„ploert!"*

Wat hebben al die andere ziekten te beteekenen, Frederik, als je moet aanvaarden, dat de ziel vermoddert? En kijk nu eens over deze wereld. Je zou waarlijk verlangen om geen bewustzijn te bezitten. Je zou willen leven bij de Eskimo's, in de oerwouden, want daar leven zooveel gekken niet, alleen onze maatschappij heeft die. Speelt God met ons

allen? Of is het de ziel zèlf die schuld heeft aan haar verrotting, aan het verlies van haar denkvermogens? Ik weet het niet! Ik sta machteloos en met mij onze faculteit!".

Even later gaat Hans verder:

„Stom zijn ze allemaal, Frederik. Je vindt er niet een die 'n normaal verstand heeft. Hoe hebben wij geploeterd in die menschelijke hersens. Heeft die stof beteekenis voor de ziel? Ik geloof het niet. Ik denk, dat dit uurwerk anders in elkaar is gezet, wij kennen het nog niet, Frederik, wij zoeken.

Kijk nu naar oud en jong, zuig je vol. Of ze vandaag sterven of morgen, heeft geen beteekenis voor ons. Wie op jeugdigen leeftijd gaat, feliciteeren wij van harte. We doen er dan 'n briefje bij voor Hem, die Liefde is. We vragen of Hij eindelijk wil ophouden, dit gesar is niet menschelijk meer, Maar Hij laat ons aan ons lot over, laat het ons zèlf uitzoeken! Maar wij, Frederik, zijn mannen van de wetenschap, wij zijn geen landloopers meer, je moet in onze harten kijken. Nu zie je een lijdensgeschiedenis, onze afbraak.

Wie van ons geloof bezit, kerksch is, denkt er anders over, natuurlijk, maar dat zijn voor ons beroep kuddedieren, fundamenteel hebben ze geen beteekenis, nog nimmer is uit die kliek 'n genie geboren. Dat zijn geen menschen, Frederik, het zijn de armen van geest in deze wetenschap. Ze doen hun best, maar zijn niet meer dan 'n broeder. Ze geven hun medicijntje, zoo ze geleerd hebben, maar meer heb je niet aan hen. Maar zoo ben ik niet! Ik verdom het om met leege handen te staan, Frederik, ik zet hier m'n leven voor in. Ik wil deze menschen helpen met mijn eigen bloed, als ik wist, dat ik er iets door bereikte. En dán, Frederik, het wéten! Wanneer we zoo moeten doorgaan, komen wij er nooit. Ik vraag je — en dat vraag ik ieder — als je denkt, dat jij achter deze maskers kunt kijken, doe het dan voor mij! Doe het voor deze zielen, doe het voor God ook, dan houdt dat gescheld op van mijn ziel en van hen, die reeds voor mij hun eigen vernietiging moesten aanvaarden. Want wij allen gaan er aan kapot!

Kijk, Frederik, dit zijn mijn mannen!...... Dág Henkie? Zag je dat snuitje? Een kind nog, Frederik. Dit is nu 'n kind in een oud kasteel. Vier en zeventtig jaar, maar als 'n kind van hoogstens vier jaar en de ongelukkigste niet.

En nu de opgeschoten jongens. Je komt nu in mijn hartebloed, Frederik, want ik ben daar geen mensch meer. Ik verdom het dan ook om 'n kind te maken...... Hij kan dat zaakje zèlf voor me opknappen, ik wensch Zijn groote gaven niet. De vijftig, die ik er hier heb, zijn allen doodgedrukt. Zie zelf, Frederik...... Morgen gaan er weer weg, ze zijn voor ongeneeslijk verklaard...... Het hart breekt, je persoonlijkheid lijkt gekraakt — allemaal je eigen woorden, maar zóó is het!

Vervorming? Dacht je waarlijk, Frederik, dat je ons geleerden door je leekengepraat kunt imponeeren? Dat wij af gingen op je gezoek, dat wij wachten op hoogere hulp? Dacht je waarlijk, dat ik in staat ben om mijn menschelijk gevoel naast dat van den geleerde te leggen en nu een rondedans te maken om deze twee, die niets met elkaar gemeen hebben? Schrik niet, mijn goeie Frederik! Ik liet je niet praten, ik bedrieg je niet...... Maar voelde je mijn pijnen dan niet? Ik luisterde met al mijn aandacht, met liefde voor je ziel, maar, vraag ik je thans, begrijp je, hoe ontzettend het is, als jij als leek bovennatuurlijke zaken zoo maar verhaspelt? Ik stel je voor de feiten, Frederik. Ik weet, dat ik op je zuivere vriendschap kan rekenen, maar ik verzoek je, op te letten!

Als ik straks moet aanvaarden, dat jij mij door je onbeholpenheid, je ziek gepraat, je menschelijke overgevoeligheid de éénige houvast ontneemt, gâ jij er aan! Dan ken je mij nog niet, Frederik, want al deze zaken zijn te ernstig! Ik duld geen kwakzalverij en niemand van ons doet dat. Wij breken je, als je dat maar weet! Wij kraken je van te voren, wij allen, die net als ik hun leven inzetten voor ons werk......! Frederik, wij spuiten je met een gif in, waardoor je zult weten, wat zij beleven, wat zij ondergaan, omdat je met al deze ellende loopt te spotten.

Je voelt me, Frederik, mij is het heilige ernst. In naam van hen hier, in naam van mijn faculteit, zeg ik jou nu, te midden van deze zieken: let op jezelf, bega geen domheden, kom niet met praatjes aan die je niet verantwoorden kunt, of ik vermoord je op staande voet!

Ik voel al, dat je mij begrijpt, want je bent rustig, je kent me. Ik ben 'n vreeselijke kerel, Frederik, met mij anderen, maar wij laten deze zieken niet verongelukken, wij laten hen niet afmaken door leekengezwam......! Wij zetten ons eigen leven voor hen in. Wat dit beteekent, zal je duidelijk zijn, als je weet, hoe ellendig ons bestaan is!

Geve de voorzienigheid jou het woord! Maar mij het mes om al deze narigheid uit te snijden. Ik hoop, Frederik, dat ik al mijn woorden moet terugnemen, ook ik hou van 'n Vader van Liefde! Is het je duidelijk?"

Hij kijkt me even aan en besluit dan:

„Denk niet, Frederik, dat wij op jou wachten. Denk ook niet, dat jouw „universiteit" voor mij geen beteekenis heeft. Wij moeten het hebben van menschen, die buiten ons weten om nieuwe axioma's weten te stellen. Zie je, wij gaan eigenlijk één weg, we beleven één leven, ik ben niet meer dan jij, jij ziet meer dan wij zijn, maar jij geeft kleur aan de lijnen, jij bezielt verstand, omdat je, zooals ik al weet, het contact bezit! Ik bouw op je, niet alleen als mensch, ook als dokter!"

We kijken naar zijn jongens. Ik ben niet geschrokken door zijn woorden, ik ben zoo dankbaar. O, wat voor dingen beleef ik toch. Ik geloof, dat Hans me had vermoord, indien ik voor mezelf al deze woorden niet

had overdacht. Ik was dus nèt gereed. Maar hoe is het mogelijk? Ik begreep hem volkomen. Ik heb niet anders verwacht. Dit is Hans. Zooals hij is, zijn er weinig!

We gaan naar zijn kamer. We praten nog wat, spreken af, over enkele dagen verder te gaan, bepalen dag en uur...... toen stond ik buiten.

Het is in den namiddag...... goed weer voor den tijd van het jaar...... ik wandel en blijf wandelen. Laat in den avond kom ik thuis in gedachten verzonken. Zal ik normaal kunnen slapen? O, die arme Hans. Hij vertikt het om kinderen te scheppen; dat hoor je weinig; hij is voor honderd procent dokter, geleerde. De één geeft z'n bloed om 'n mensch te redden, spuit zichzelf in om menschen beter te maken, Hans weigert gekken op de wereld te brengen, hij heeft er al genoeg. Wat 'n ellende toch...... maar ik kende hem...... ik wist ook, waardoor hij mij had aanvaard. Hier staan wetenschap en mensch tegenover elkaar. Hans is 'n wonder voor mij. Maar ik ben gereed.

Ik weet waarom hij mij heeft aanvaard. Ik weet ook, dat ik mezelf en hem niet belachelijk behoef te maken. Ik weet tevens, dat Hans niet op mij zit te wachten en dat deze faculteit zich niets van mij en de duizenden anderen aantrekt, omdat wetenschap geen kwakzalverij kan zijn. Toch staat hij als mensch en wetenschap voor mij open; hij kent de wetten, hij is 'n kind van God, als ik 'n zoeker, 'n vragend kind, dat weten wil!

Zóó wilde ik hem zien. Ik mag zeggen, ik had hem goed aangevoeld. Waarlijk, ik was bang om te gaan slapen. Toch zonk ik weg, liet mijn dagbewustzijn volkomen los en zie, ik tuimelde vanzelf naar de laagte, een wereld, die als al het andere nog onbekend is, waarvan men niets weet. Wat is slaap? Ik weet het niet! Waarvoor dient de slaap? Dat weet men zoo'n beetje, het is noodzakelijk voor het lichaam, voor ziel en geest. Maar wat is dat alles? Je kunt wel vragen blijven stellen. Helpen doet het je niets.

Als ik in slaap ben gekomen, weten ik en jij van niets meer af. Nu echter begon het bij mij te schemeren, mistig was het en mijn slaap onzeker. En daarin zocht ik naar een weg, ik moest trachten mijn pad te houden of ik zou verongelukken. Wat ik zag en onderging, voelde ik als mijn bezit. Het was dus een wereld die ik kende en tot mijn leven behoorde. Mistig bleef het...... héél dien nacht, ik was aan mijn wandeling begonnen.

Is hierin geen leven? vroeg ik me af. Ben ik alleen in deze ruimte? Ik riep om 'n antwoord, hoorde niets en probeerde het nog een keer, geen antwoord. Ik bleef wandelen, door mijn gedroom heen ging ik verder. Het duurde ontzettend lang. Ik had het gevoel, dat ik al dagen lang op weg was. Ik kreeg behoefte om te zien hoe laat het was. Ik neem mijn

horloge en kijk...... op dat moment werd ik wakker. Goed wakker ook, ik zie, dat het twaalf uur is. Ik heb 'n gat in den dag geslapen, niets voor mij. Maar wat is er?

Ik begin te denken. Hier is er licht, daar bleef het mistig. Het bleef mistig, ook al kwam de zon op, werd het dag. Ik was in een wereld die niet tot deze behoort. Ik leefde en kon denken...... ik was volkomen normaal. Wat is het?

Dagen lang volgde ik mijn droom, telkens opnieuw. Eindelijk had ik het raadsel voor me opgelost. Wellicht kan ik Hans met iets tevreden stellen, dacht ik, maar het moet vanzelf over mijn lippen komen, ik kan er nu geen woorden voor vinden. Maar het is wonderbaarlijk...... ook al was er mist, toefde ik nog lang niet in een hemel. Ik begreep echter, dat al die gekken er meer of minder deel aan hadden.

Nu ik weer bij Hans ben, even moet wachten omdat hij nog 'n zieke moet behandelen, raad geeft, kom ik terug bij zijn ellende. Ik sta weer in zijn inrichting, wij volgen al die gekken, ik zie hen één voor één. Even later begroet hij mij en zetten wij ons neer. Onmiddellijk stelt hij de vraag:

„En, Frederik, nieuws?"

„Ik ben bezig."

„Denk je nog altijd, dat ze bovennatuurlijk zijn?"

„Ik weet het nu wel zeker, Hans."

„Dat is 'n openbaring voor me. Vertel, Frederik, ik brand van verlangen."

„Wil jij me niet wat helpen, Hans?"

„Ik begrijp het. Ik zal je vragen stellen. In de eerste plaats dit, Frederik: hoe kom jij aan je bovennatuurlijkheid, hoe kom je er toe te zeggen, dat mijn gekken bovennatuurlijk zijn. Dat wil ik weten."

En zie...... 'n innerlijk gerommel komt er tot stand, ik zeg:

„Ik zei je al, wij menschen beleven het abnormale, de gekken het waarachtige, waarvan wij de wetten nog niet kennen. Ik zeg je voorop, Hans, verwacht geen wetenschap van mij, ik ben nog niet zoover. Toen ik bij je menschen toefde, en later, toen ik alleen was, ook tijdens mijn slaap, keerde ik tot hen terug, daalde ik in hun levens af. Ik zag deze zielen, ik voelde hen. Voor mij is het de ziel, de persoonlijkheid. Ik neem nu aan, dat wij menschen in verschillende graden leven. Ik zou het hoogten willen noemen. De één is verder dan de ander. Wat wij voor ons bewustzijn het normale noemen, is eigenlijk het stilstaan in deze ruimte, het verkregen bezit van de ziel, waardoor zij zich van die gekheid los heeft gemaakt."

„Met andere woorden Frederik, wij en anderen hebben die krankzinnigheid al beleefd?"

„Zoo zie ik het! Ik noem ze daarom bovennatuurlijk, omdat ze zichzelf als ziel beleven, waarvan wij bewusten nog niets bezitten, of, alweer, er juist boven staan. Onze persoonlijkheid kan tegen deze maatschappij. Zij moeten zich onze krachten nog eigen maken. Maar ze bevinden zich dus juist in dat, wat wij als normalen volkomen afsloten. Ze beleven iets van het innerlijke leven, wat wij niet kennen, waarnaar wij zoeken. Ze leven met een dagbewust leven, maar dat van de ziel, het innerlijk, of, zooals Karel het noemt, hun natuur! En dat is nu het wonderbaarlijke.

Kijk hen maar aan. Allen gingen door hun verlangens te gronde. Allen staan voor de sexualiteit, — ook de homo zag ik — Weer anderen gingen door godsdienst kapot. Wat wij volgen is voorloopig afbraak. God heeft met dit alles niets te maken!!"

„Waarom niet?"

„Ik wandelde dienzelfden nacht in 'n mist. Die wereld was ruimte! Ik zag, dat er geen einde aan was. Ik begreep, Hans, dat dit met jouw zieken te maken had. Ik maakte vergelijkingen. Toen zag ik de zieken weer. Ik ging hen achterna. Ik daalde in hun levens af en beleefde hun mist. Ik zag den dag, ons zonlicht, ontwaakte tegen twaalf uur. De dag had geen macht over die ruimte, ik maakte er uit op, dat dit de wereld van deze zielen was. En daarin heb ik 'n tijd terug René ontmoet."

„Wat zeg je?"

„Ik zal het je nu vertellen."

Hans luistert, ik ben gereed. Hij vraagt:

„Welk verschil is er tusschen die wereld en mijn zieken?"

„Voel je dat dan niet? René is bewuster. René wandelt niet in een mist, maar René lééft in een anderen levensgraad, een eigen wereld. En toch is René ziek. Jouw zieken zijn onbewuster, zijn ook zieker, wat wij later nog zullen zien en vaststellen, als René ouder wordt. Je zieken, Hans, zijn anders, maar hebben allen thans met de eigen persoonlijkheid te maken. Zij staan voor deze persoonlijkheid. Ze hebben er mede te maken en zij komen er niet los van, omdat dit hun ruimte is. En nu staan ze voor de eigen verlangens, het beleven van wat liefde, maar zijn in opstand, in disharmonie met dit leven gekomen, waardoor ze verongelukten. De zwakken van geest? De zwakken voor ons harde leven...... deze maatschappij? Ik neem het onherroepelijk aan, als je het mij vraagt."

„Het is mogelijk, Frederik, maar ga verder."

„Je zieken zijn nog niet zoover, Hans, dat ze dit leven kunnen dragen. En daarin zie ik vele soorten. Als ik naar de menschelijke lichamen kijk, de rassoorten op aarde volg, dan sta ik voor deze soorten van menschen. Wij vroegen ons af waarom er in de oerwouden geen gekken leven? Wel, Hans, ik geloof, dat al die soorten menschen nog bezig zijn naar 't door ons bereikte stadium te streven. Ik weet het nog niet, maar voor mij

is er 'n zwak licht, dat zegt: ook die menschen beleven eens ons lichaam. Ook die menschen gaan tot God terug en zoo staan we voor 'n natuurlijk feit, 'n rechtvaardigheidswet! En thans is het God niet, Hans, wij zèlf zijn het! De gekken in onze maatschappij hebben deze hoogte bereikt, maar zijn bezweken. Doordat ik René in die wereld zag, moest ik wel aanvaarden, dat wij bewusten eigenlijk voor de reine klaarte afgesloten zijn. Doordat dus die menschen — en René moet het ons bewijzen, want ik verwacht, dat deze ziel óns de feiten schenkt, omdat ik uit zijn mond hoorde: „tot straks......" — half bewust zijn voor de maatschappij, bevinden zij zich in de ruimte van de ziel, en met al hun hartstochten, hun liefde en menschelijke gevoelens, die jij nu vaststelt als sexueele driften, maar die tenslotte doodgewoon zijn, omdat wij allen dóór de scheppingen heen 'n andere hoogte bereiken. Ik breng dat nu weer in verband met andere volken, de oerwoudstadia bijvoorbeeld, die allen nog het organische moeten aanvaarden, voordat die eigenlijk aan de innerlijke wereld kunnen beginnen. En nu stroomen er duizenden werelden op mij af."

„Welke?"

„In de eerste plaats leeft de ziel meermalen op aarde. Als dat niet zoo is, Hans, komen wij ook niet verder en deugen mijn fundamenten niet. Ik zou dan moeten aanvaarden, dat de ziel als persoonlijkheid waarlijk op aarde terugkeert, omdat zij, door het beleven van al die volken, al die organismen, hooger en hooger gaat. Dat klopt dus volkomen met de reïncarnatie. Kunnen wij die aanvaarden, dan staan we voor de persoonlijkheid en is het géén onzin meer, dat 'n moeder tijdens haar dragen 'n baard voelt. En tevens is het geen onzin, dat 'n moeder van te voren voorspelt, dat zij 'n dief in zich draagt......, omdat wij er genoeg bezitten, maar dat haar door het leven geschonken wordt, door de persoonlijkheid, omdat die persoonlijkheid reeds aanwezig is."

„Ga verder, — houdt dit vast."

„Indien wij beslist fundamenten zien, Hans, dan zijn er geen raadsels meer voor dezen toestand en kunnen wij duizenden vragen beantwoorden. Je kunt me die stellen, ik geloof, dat ik er het antwoord voor voel. Je gekken nu, bevinden zich in hun eigen wereld. Zoowaar er soorten menschen zijn, die allen 'n eigen organisme bezitten, moeten wij ook aanvaarden, dat de ziel of de persoonlijkheid, als het lichaam die bezit, hoogten kan beleven. Dus ook diepten — en nu sta je voor je zieken. Komen we tot de karaktereigenschappen, tot den godsdienst, dan weet je al, dat dit zwakken van geest zijn. Dazen we even door in godsdienst — ik zal je het aanstonds verklaren hoe dat mogelijk is — en begrijp je, dat ik je heb begrepen, dan los je volkomen op. Wanneer wij nu naar alles op aarde kijken, de kunst beleven, en daarin het allerhoogste tot stand brengen, lossen we op en wordt het kunst. We vergeten ons op

dat oogenblik volkomen, maar wij scheppen kunst met 'n groote K. Verliest zich nu 'n geloovige ziel in God en blijft niet op eigen beenen staan, valt ze, verliest ze zichzelf in haar geloof, in haar liefde, in haar hoererij, of in sexueele driften, dan krijgen we een ander beeld. Help me onthouden, dat we aanstonds die lijn volgen.

Dit oplossen, Hans, is het verlaten van ons zoo bewuste ik. Die zielen gaan er uit. Ze verliezen dit, neen ze leggen dit af. Of ze moeten dit bewustzijn nog behalen. In elk geval, ze zijn ziek voor deze wereld, ze spreken wartaal, men sluit hen op. En nu staan wij voor hun ellende, die...... niet God geschapen heeft, maar wij zèlf, doordat we ons in hartstochten verloren. Dat beleven alle kunstenaars. Nu is het oplossen 'n kunst. Heb je geen kunstenaars in je omgeving?"

„Er zijn er twee."

„Wat doen die menschen?"

„Ze spelen, zijn vreeselijk met zichzelf bezig...... maar het zijn niet de moeilijkste gevallen."

„Wel, die losten op. Die verloren zich in hun kunst en door hun smeerlapperij...... Ze zijn zwak van geest en persoonlijkheid. De godsdienstwaanzinnigen, Hans, beleven precies hetzelfde. Zij door hun geloof, anderen door het verlies van hun bezit, kinderen. Al deze soorten nu, zie ik nog steeds in de omgeving van René, met uitzondering, zooals ik al zei, dat René hooger bewustzijn geniet. René zie ik als 'n heilige...... die van jou als de bemodderden, de verongelukten, de zwakken van geest. Of René nu zwak van geest is moeten wij nog beleven, ik geloof het niet! Omdat ik René in die wereld ontmoet, wat voor mij dus geen droom meer is, geloof ik, indien hij onbewust blijft, dat hij ons straks meer en meer zal openbaren, dingen, waarvoor jij noch ik de diepte zullen bereiken, omdat wij die gevoeligheid niet bezitten."

„Dus jij verwacht het van 'n gek?"

„Ik zou willen vragen, Hans, wie zegt jou, dat je zieken gek zijn? Wie even onder het dagbewustzijn leeft, is abnormaal. Maar wat is nu normaal en wat is abnormaal? Het antwoord daarop weet ik nog niet. Ik heb dus voor mezelf vastgesteld, dat, wanneer de ziel achter dit leven, de dood dus, ook een persoonlijkheid is, âlles verklaard kan worden, waarnaar jullie geleerden zoeken. Eerst dan kunnen jullie verder gaan. Ik stelde vast, dat wij voortleven. In de eerste plaats door René, dan je eigen zieken, indien ik de vergelijking kan aanvaarden, dat de ziel âlle organismen beleven moet die de aarde voor ons, de natuur, geschapen heeft, dat nú de ruimte van deze aarde wil zijn. En eerst dan gaan we wellicht verder. Of we dan in 'n hiernamaals leven, weet ik niet. Maar René was er! Ik droomde en ook René droomde. Ik ontmoette hem daar, hij mij en wij beiden zijn kerngezond en bewust. Laat dit nu een droom

zijn, het kan ook iets anders zijn. Doch dan, Hans, staan we in de wereld van de ziel, die 'n mensch is, oogen heeft, een lichaam bezit, denken kan, en wat voor ons nú bovennatuurlijk lijkt.,. voor daar geestelijke bewustwording is. Dat moet het leven zijn voor ons als geest! Ik liep daar, was als 'n kind zoo gelukkig, ik kon René vragen stellen, die het kind beantwoordde alsof alles doodgewoon was. Ik vond het een mooie droom, met menschelijke bezieling, waarachtigheid.

Ik kan je wel zeggen, Hans, dat ik de laatste dagen 'n stuk in deze richting verder gekomen ben. En nu de beleefde sensaties."

Ik vertelde Hans van mijn lantaarnpaal...... Hij zegt:

„Verduiveld raak gevoeld, Frederik."

„Je ziet het; ik ga niet over een nacht ijs, ik sla liever mezelf. Ik was net gereed toen ik bij je kwam."

„En dat andere, Frederik."

„Welnu, Hans, als wij dus kunnen aanvaarden, dat de ziel in haar wereld verder gaat, staan wij voor de hellen en de hemelen."

„Wàt zag je?"

„Nu komen wij voor het geestelijk bewustzijn te staan, het rijk der hemelen óf dat der lagere hartstochten, de hellen, waar ook de Bijbel over spreekt. Welnu, nogmaals, jij kunt dan aanvaarden, dat er waarlijke geestelijke beïnvloeding bestaat. Je kunt dan rekenen dat je niet tegen een mensch vecht om hem beter te maken, maar je staat tevens voor duivelen, die zich van zoo'n ziel meester hebben gemaakt. Ik zie nu twee soorten van bezetenheid. De eerste is bewuste geestelijke afbraak door hartstochten of het zèlf verliezen, het geeft niet door wat dan ook, de volgende door geestelijke „bezetenheid"! Wanneer de ziel zichzelf verliest, behoeft dat nog geen bezetenheid te zijn."

„Neem ik direct aan, Frederik. Een wonderlijke stelling is het!"

„Komen wij nu tot het uiteindelijke voor hetgeen we weten, dan kun je aanvaarden, dat de ziel als een geestelijke persoonlijkheid voortleeft, doch dan hebben theosofen en spiritisten volkomen gelijk! En dan is veel geen onzin meer, maar 'n contact met afgestorvenen, met hen, die heengingen. Ik zelf ga er echter nog niet op in, ook al is het mij thans 'n groot raadsel, waardoor deze zekerheid tot me komt, gekomen is. Ik denk alleen maar, doch doordat ik bezig ben te denken, stroomen er golven van gedachten door me heen en krijg ik ná mijn eigen denken het antwoord. Is dit nu inspiratie? vroeg Erica me een tijd terug! Ik zou het niet kunnen zeggen. Ik zou veel eerder willen beamen, dat zij op dat oogenblik voor honderd procent zichzelf in het spel verloor, ook al vond ik haar spel engelenkunst en even later beestachtig vies, daar ik er alle hartstochten in terug voelde, die 'n hartstochtelijk mensch kan beleven en verlangt te beleven. En ook zou ik kunnen zeggen: René was het!"

„Hoezoo?"

„Snap je dat niet, Hans?"

„Ik begrijp er niets van."

„Je zult zien, dat het heel eenvoudig is en zoo zeker als iets, als ik het je verklaar."

„Doe het dan."

„Wel...... ik verbind je met de moeder van den baard. Als zij den baard voelt, Hans, zou 'n ander dan niet in staat zijn om aan de moeder, die open staat voor kunst, het gevoel daarvoor door te geven en naar haar moederlijk dagbewustzijn op te zenden? Bedenk nu, dat de ziel 'n persoonlijkheid is. En die persoonlijkheid is niet onbewust, de werking in de moeder is geen natuur, is niet doofstom, maar die werking is 'n krachtige persoonlijkheid en geeft dat bezit aan de moeder. Is dat niet het geval, dan is het ook mogelijk, dat Franz von Liszt zèlf door haar, door Erica dus, speelde."

„Het is 'n openbaring voor me, Frederik, hoe je thans de dingen ontleedt. Maar dat van René begrijp ik niet."

„Het is ook niet zoo eenvoudig. Ik ga het voelen en dan komt het denken. Ga ik terug naar den tijd toen Erica droeg, dan zie ik, dat zij als moeder volkomen uit haar evenwicht geslagen werd, wat Karel „werking of natuur" noemt. Nu sta ik voor de verschillende moeders. Ik heb mij wijs laten maken, dat er kinderlijke moeders zijn en tevens mànmoeders. De een is overgevoelig, de ander zoo ruw als 'n bootwerker, ook al wil ik van die menschen niets verkeerds zeggen. Komt daar bij 'n zwakke persoonlijkheid als van 'n kind, dat Erica niet is, dan komen er verschijnselen voor den dag, waardoor Ten Hove, Van Stein en Van Hoogten zich te pletter liepen. Maar er wâren verschijnselen. De zelfmoordgedachten van Erica vertegenwoordigen zwakte voor de persoonlijkheid. Karel zegt: stel je niet zoo aan, duizenden moeders beleven precies hetzelfde. Maar voel je dan niet, Hans, dat Erica die verschijnselen niet wilde? Dacht je waarlijk, dat al die moeders om die narigheden vragen? De sterke karakters zijn niet te beïnvloeden! Die blijven zichzelf en met deze zielen geschiedt ook niets. Ze verwerken het moederschap op natuurlijke wijze, vallen niet, en er is niets dat hen stoort.

Daal nu met mij af in de diepte van de ziel. Neem aan, dat één van deze drie gevoelsgraden, want zoo zie ik het, als moeder een persoonlijkheid in zich draagt, die later volkomen krankzinnig is. Zoo'n overheerschende persoonlijkheid dwingt de moeder de eigen gedachtenwereld te aanvaarden en dat geschiedt dan ook, omdat de verschijnselen zichtbaar het dagbewustzijn van de moeder vernietigen of verstoren. En nu heb je de poppen aan het dansen. Erica, nog maar even door René aangeraakt, is zichzelf niet meer. Andere moeders zijn bijvoorbeeld met

een moordenaar verbonden, volkomen één. De ziel gaat verder, móet verder. God geeft ons de gelegenheid om ons menschelijke leven voort te zetten in Zijn richting."

„Wanneer je deze stelling gefundamenteerd voor je ziet, Frederik, ben je er."

„Ik geloof het ook, maar dan staan we voor 'n universeele waarheid. Het zal 'n omwenteling beteekenen voor je wetenschap, elke geestelijke faculteit krijgt hooger bewustzijn. Godsdienstwaanzinnigen zijn er niet meer."

„Waarom niet?"

„Ik begrijp nu, dat je nog niet kunt denken, niet kunt analyseeren. Voel je dan niet, Hans, dat, wanneer de ziel als mensch op aarde God kent, van haar eigen vorige bestaan afweet, de natuurlijke wetten leert, roept de universiteit haar vanzelfsprekend het natuurlijke halt toe. Wanneer de ziel weet, dat zij hier in staat is een nieuw leven aan te trekken, moeder kan worden, dat zij haar verloren leven terugziet na den dood, valt ze niet. Al die gekken van je hebben hun stoffelijk contact verloren, omdat de persoonlijkheid den natuurlijken weg niet kent. Die zielen als menschen zijn niet zoo zwak, Hans, wij zijn het, die hen verkeerd hebben ingelicht. Volg nu zoo'n theoloog, volg de kerk, wat is 'n geleerde, die over verdoemenis praat? Heeft de man zijn gekken niets anders te schenken? Want ook die zijn abnormale wezens; ik geloof niet, dat God Zijn leven naar de aarde zendt om het daar te vernietigen en gek te maken. Wij zijn het zèlf!

De geestelijke faculteiten staan allen op een dood punt! Jullie kunnen niet verder, omdat je de ziel niet kent. Indien de theoloog aan zijn volgelingen de wetten van mijn „universiteit" kan verklaren, de wetten voor de ziel, vliegt het innerlijke leven als wezen over de bergen heen en ziet daar het eeuwige nú! Wat 'n mensch breekt, komt door onwetendheid tot stand. De onwetendheid is het, Hans, die ze kraakt. Daarom is er zooveel gezoek. Elkeen wil iets weten van God, Hem kennen, en zichzelf, maar al die menschen weten niet waar te beginnen. En beginnen zij toch dan volgt het bekende liedje: waanzinnig of onbewust en bewust bedrog. Daarna je inrichting in.

Wat wij moeten volgen zijn de verschijnselen van René en van je zieken. Die zijn het, die ons fundamenten geven. Godsdienstwaanzin of waanzin door kunst of gebroken liefde, je ziet het, het zegt allemaal heel weinig, maar zij gingen allen door onwetendheid hun duisternis tegemoet. Al die ziekten zie ik terug in één mensch! Wij allen hebben iets van het abnormale, wij zijn niet bewust! Ook al denken wij, dat we volwassen zijn, kinderlijke jeugd bestaat er niet voor de ziel. Er zijn geen kindertjes in het universeele denken, de ziel is oeroud! Ze heeft, volgens mij,

millioenen malen geleefd. Maar zoover zijn we nog niet! De ziel werd 'n persoonlijkheid. En die is het, Hans, waarvan wij de wetten en de ruimte nog niet kennen. Is dit allemaal nieuws voor je? Ik weet het niet, maar daarin zie ik het fundament. Soms vind je die fundamenten in de straatgoten van 'n stad. Waar je maar kijkt, zie je ze."

„Ga verder, Frederik."

„Komen wij thans tot het beschouwen van de verschijnselen, dan zie je, Hans, dat alles om het natuurlijke bewustzijn draait. De gekken beleven dus thans de wetten voor de ziel, niet de onze voor deze rotte maatschappij, maar juist die welke ònder het dagbewuste denken en voelen een eigen wereld vertegenwoordigen. Ik noem ze hierdoor bovennatuurlijk, omdat èlke gedachte, die vanuit het zieleleven te voorschijn treedt, die diepte en onmetelijkheid bezit. Eén menschelijke gedachte, Hans, het doet er niet toe waaraan gewijd, bezit 'n universeele diepte en bezit ook 'n eigen afstemming, die weer bovennatuurlijk is. Het is niet zoo vreemd nu, dat 'n gek, in welken graad die zich ook bevindt, bezig is zich los te maken van de innerlijke gevoelswereld, waardoor hierna de verstoffelijking ontstaat, dat de abnormale regelrecht naar de natuurlijke maatschappij voert. Was er geen godsdienst ontstaan, dan waren er tevens geen godsdienstige gekken. Voel je dan niet, dat onmiddellijk die ziekte oplost? Indien de theoloog nadenkt, voelt, waarvoor hij staat en zijn zieken leert, is zijn wereld nog rotter, nog onbewuster dan die van jou. Betreden we de kerk, dan staan we voor dezelfde wetten. Doordat God nog altijd verdoemt, de ziel als Zijn kind tegenover het eeuwige branden plaatst, vallen er slachtoffers. Omdat de persoonlijkheid van de kerk zelf nog onbewust is, komen er godsdienstwaanzinnigen! En jullie als geleerden nu moeten trachten hun zieken, hun menschen, die ze zóó wonderbaarlijk natuurlijk hebben afgeslacht, innerlijk hebben gebroken, nieuw leven en 'n ander bewustzijn schenken. Die dingen, Hans, liggen in de straatgoten van je stad. En duizenden goddelijke zaken meer, die de menschen volkomen hebben verkracht, waardoor deze chaos is ontstaan!

Wat moeten wij doen voor je inrichting? Bij jou leeft en ligt het niet. We moeten méér doen voor de parapsychologie dan voor welk ander wetenschappelijk onderwerp ook, die faculteit is het, die de zieken op slag geneest en hun 'n Goddelijk, maar menschelijk verstand geeft. Jullie denken, dat je gelijk hebt, ik zeg je: jullie dènken niet! Jullie zijn onbewust en komen er nooit. Praatjes maken, dat kun je. De boel er bij neer smijten, God voor ploert uitmaken en zoo meer. Wat jullie kunnen doen is briefjes bij de lijken leggen, waarin je Hem voor het menschelijke gerecht roept om Hem in de gevangenis te stoppen. Of je hangt Hem op! Dat is alles! Ik weet wel, dat als je je leven voor deze zielen kunt

inzetten, 'n ander zich met de door hem uitgevonden stof injecteert om zijn doel te bereiken, doen jullie dat! Alles voor zijn zieken doen, is machtig mooi, maar daar gaat het niet om. En als je zegt, Hans, dat er al gekken genoeg zijn — ik sla je thans met je eigen woorden — is dat de ergste wartaal die ik ooit heb gehoord; het is zóó onbenullig, zóó onbeholpen, dat mijn eigen stunteligheid nog maar kinderspel daarbij is."

„Hoezoo, Frederik?"

„Hoezoo? Weet je het dan niet? Denk je niet meer? Ben je nu al versuft, stikt het in je brein? Loop je over? Kun je niet verder? Ik geloof je niet. Het bewijst, dat jullie geleerden geen diepte bezitten. Wanneer men jullie ziet, loop je met tien brillen op en zes hoeden en dan vraag je nog waar al die spullen zijn gebleven. Ik zeg je, Hans, als ik in mijn denken zoo vergeetachtig was, in den tijd dan dat ik bezig ben om hierin 'n gat te zoeken, dan had je mij al 'n tijd terug bij je zieken kunnen stoppen, maar ik zag zelf dat ik er niet zal komen. Jullie vergeten alles! Jullie denken zuiver uit de natuur! Je gaat de dingen ondersteboven gooien en je ziet niet, dat je vlak voor het masker staat en dat het ding, juist dat, je er alles van vertellen kan. Je gedachtenwereld is zoo rot als wat, men moet jullie eerst leeren denken. Je maakt duizenden analyses, maar je komt er niet doorheen! Je strandt ergens en dan ga je maar verder. Je bedenkt iets, maar je raakt den ondergrond niet. Het is hierdoor, dat, wanneer men over problemen spreekt, jullie onmiddellijk naar je hoofd grijpen, omdat je denkt dat het barst. Maar het barst niet, jij dènkt verkeerd! Die fundamenten voor je studie deugen ook niet. Jij moet de eerste jaren leeren denken en dan kom je tot de eigenlijke studie. Ik doe het anders...... je zult het zien, ik zal mijn menschen straks laten verklaren, hoe 'n natuurlijke wet in elkaar zit."

„Maar waarom vindt je mijn houding stuntelig, Frederik."

„Dank je, Hans, je bewijst nu, dat je gaat denken. Ik was dat probleem nog niet vergeten. Denk niet, dat ik verwaand ben, of word.

Begrijpt de dokter dan niet...... dat hij geen enkele goddelijke wet in handen heeft? Begrijpt de dokter niet, dat het God geen cent kan schelen of jij geen kinderen wilt verwekken? Hoe onbeholpen ben je toch, hoe stuntelig naïef, mijnheer de geleerde, want dat heb je niet in handen. Het bewijst me, dat je niet doordenkt. Immers, mijn vriend, indien jij den gek géén leven gaf, geen lichaam dus, stond de ziel stil in haar „universeele" ontwikkeling. Jij hield haar evolutie tegen! Dan waren er wel geen gekken meer, maar dan stond deze wereld stop! En hoe willen wij, hoe willen die millioenen zielen zich kunnen ontplooien? Dat kan alléén hier op aarde, in de stoffelijke wereld, door de stoffelijke wetten! Daarom kan ik je zeggen — en nu moet je goed luisteren, Hans, je krijgt thans college van me — dat 'n gek normaal is en dat wij menschen

abnormale verschijnselen bezitten, ons gansche doen en laten gek...... is! Wij vertikken het om de ziel een lichaam te schenken? Dan zegt God: goed, ga je gang, suffert...... maar dan moet ik de ééne moeder twintig kinderen schenken, dan moet zij het werk doen van 'n ander, die er te lui voor is en zelfs Mijn leven, door 'n kunstgreep terugstuurt, het Mij in het aangezicht slingert. Dacht je, Hans, dat God, de Almacht, of het Alwezen, hoe je Hem ook noemen wilt, zich iets van je homosexualiteit aantrekt? Hij maakt zich geen zorgen over wat jij doet met je zaad, want Hij schenkt het andere leven het dubbele vermogen, voert dit eenvoudig op, omdat jij, en velen met jou, weigert! Ik zie nu achter dit masker!!! Ik ga zien, dat alles heel anders is! Ik ga zien, Hans, dat jouw gedachtenwereld zoo nietig is. Al denk je dat je straks het professoraat haalt, daarom ben je nog niets. Jij weigert het broedsel je krachten te geven. Goed, dat moet jij weten. Ik ben nog niet zoover, maar wanneer ik de mogelijkheid krijg, sla ik je neer! Dan hoef je mij niet te vermoorden, dokter, maar dan sla ik je met mijn verkregen bezit tegen 'n grond, die niet van deze wereld is!

O, mijn hemel, wat stormt er op me af."

„Ga in vredesnaam verder en houdt het vast, Frederik."

„Je hebt goed praten, maar ik bèn er al. Ik zie en voel nu, Hans, dât ik voor duizenden menschen ga denken. Elkeen kan er doorheen komen, kan wijsheid ontvangen, kan achter de maskers zien, maar dan niet zooals wij dat denken en willen doen, op een wijze die je door de natuur van Karel en zijn werking wordt aangetoond. Ik ga voor jullie denken en ik krijg mijn gegevens, omdat ik het werk moet doen voor al die mannen, die het vertikken in Zijn lijn te denken, te moe, te ongelukkig zijn achter het masker te zien. En daarvoor moet je jezelf willen verliezen of het gaat niet!"

„Begrijp je, Hans, dat jij de schepping niet kunt tegenhouden?"

„En jij zèlf dan, Frederik?"

„Is weer heel iets anders. Dat ik niet gehuwd ben komt, omdat ik daarvoor niet ben ontwaakt? Mijn organisme verlangt niet naar veelwijverij, ik heb daar geen behoefte aan. Ook mijn ziel en de persoonlijkheid denken er niet aan. En dat voert me naar René. Nu eerst ga ik denken, dat dit kind 'n wonder kan beteekenen."

„Hoe kom je daarbij?"

„Wel, dokter, nu ik mij op deze wereld met deze dingen moet bezig houden, dit als het ware tot taak krijg, beschouw ik René, zijn ziel, als een deel van het bovennatuurlijke, waarvoor zij dan geboren is. Ik ga 'n verband zien, ik ga voelen, dat er gekken zijn met bovennatuurlijke vermogens, alleen om — en nu komt het — het bezit van die gevoelens, ware dit niet zoo, dan zou die ziel zijn als wij zijn: dood!"

Goddank, het is er uit.

„Eeuwig jammer, dat al deze woorden verloren gaan, Frederik. Ik ga er 'n stenografe bij halen."

„Wat ben je weer dom, Hans. Dacht je, dat ik dan zoo zou kunnen praten? Bovendien is het niet noodig, want wat nu gezaaid wordt, wat nu over mijn lippen komt, komt straks, wanneer ik rustig in mijn kamer zit en tot het schrijven van al deze zaken kom, ook.

Ik wil je zeggen, dat de ziel voor een bepaalde taak op aarde is. Indien 'n gek ziekelijke verschijnselen beleven moet, dan is dat voor 'n ontwikkeling, die haar zelf aangaat. Wat René betreft, ik zeg je eerlijk: ik weet het nog niet, maar mijn droom of m'n belevenis voert me in die richting...... de ziel als wezen, dit kind dus, zei het, was bewust en kon verklaren: „Ik kom terug, Oom Frederik...... je bent mij nu wel iets voor, maar ik haal je weer in. Hoe kan dat, Hans?"

„Ik weet het niet."

„Er is maar één mogelijkheid, Hans. René groeit op! Ik ben hem nu voor in leeftijd, in stoffelijken groei, maar dat heeft niets te beteekenen. Straks komen ziel en lichaam tot volwassenheid en dan hoop ik, dat we meer zullen beleven, meer door deze zieke mogen ontvangen, want niet al de gekken van deze wereld zijn natuurlijk gek, de één is ziekelijk gek, brak zichzelf, de ander, Hans, krijgt er bovennatuurlijke zaken door en is voor mij 'n bovennatuurlijk wezen!"

Gedurende een half uur zeggen we geen woord. Hans is er kapot van. Hij drinkt borrels en ook ik neem er een paar. Het doet me goed. Het is al laat, maar we zijn er nog niet. Dan zegt hij:

„Het is ongeloofijk, Frederik. Je hebt al 'n universiteit opgetrokken door je ontledingen, je analyses zijn wonderbaarlijk. Je hebt gelijk! Ik denk er al anders over. Ik ben 'n onbewuste. Ik moet 'n meisje zoeken. Ik vegeteer! Mijn God, hoe is het mogelijk. En dat door jou, die wij allen voor 'n suffert hielden. Ga in vredesnaam door. Als ik je met iets kan helpen, je weet het: mijn heele vermogen leg ik in je handen. Het is ontzettend! Dus toch, ondanks alles, kunnen spiritisten en theosofen gelijk hebben. En dat van de theologen is zoo waarachtig, dat ik het zou kunnen uitschreeuwen van geluk, als die lieden niet zoo in- en indroevig waren. Mensch wat 'n ellende toch, wat 'n armoede, wat een kleinzieligheid. Ik ben dokter, ik ben 'n psychiater? Ik hang morgen mijn jas aan den kapstok en schei er mee uit!"

„Dan ga ik maar naar huis. Ik groet je! Alles is voor niets geweest en ik ben niet van plan nog langer mijn tijd te verknoeien. Het ga je goed."

„Dat meen je niet, Frederik."

„Of ik dat meen, Hans? Ik ga al......"

„Maar dat gaat zoomaar niet."

„Waarom niet?"

„Ga zitten, als ik je vragen mag...... we zullen iets eten."

We praten verder. Ik heb mijn zaken, hij de zijne te vertegenwoordigen en te verdedigen.

„Wat voor jouw leven weggelegd is, Hans, treedt nu al naar voren. Jij moet het professoraat halen. Jij kunt door je studie andere fundamenten leggen, de mijne leg ik onder die van jou. Wij gaan één weg. Ik doe het op mijn wijze, jij door je faculteit. En dat is het, wat van ons wordt verlangd, wij smijten niet met goddelijke taken; jij bent hier gekomen om alles te doen wat je bereiken kunt, wil je dezen armen zieken straks 'n ander leven schenken. Jij zult trouwen en kinderen aantrekken, of maken, zoo je het noemen wilt. Je zult zoo natuurlijk mogelijk zijn en moeten leven, wil je je innerlijke deuren openen voor hooger denken en voelen. Dit leven, wat je nu bezit, zegt mij geen cent! Je loopt er naast, je bent losgeslagen van het goddelijk anker!

Jij gaat verder, net als ik. Wie het winnen zal, doet er niet toe. Ik hou me echter aan onze afspraak. Wat ik doe, gaat je niets aan, van tijd tot tijd zien wij elkaar. Of je straks nog zoo ingesteld bent, moeten wij afwachten. Ik geloof van niet!"

„Dus je twijfelt aan me?"

„Niet voor hetgeen je dienen zult, maar er is nog zooveel...... ook jij lust wel iets van die gekke liefde! Je zult je persoonlijkheid aan een ander geven en dan, Hans, ben je voor 'n tijd op hol, je zweeft dan daar, waar ik was, waar René leeft, nl. tusschen hemel en aarde, en je voelt, hoe die twee aan het kussen zijn geslagen. En dan vergeet je alles! Maar dat is je weg, volg je die niet, dan bezwijk je onder je studie. Je bent een te goed dokter!

Wat mij betreft, ik ga verder, ik móet verder! Aan alles zie je, merk je, dat mijn gedachten niet verkeerd kúnnen zijn. Indien wij de spiritualistische opvatting en de daarbij komende theosofische denkwijze vergelijken en een plaats geven als grondbeginselen voor de universeele universiteit, die dan den naam krijgt — dien ik al weet — dan staan wij voor een andere en hoogere bewustwording, die ons door je gekken geschonken wordt."

„Hoe is de naam, Frederik?"

„Daar is het nog te vroeg voor. Ik wil er niet eens aan denken. Ik kijk niet naar de eitjes, die 'n dag onder de zon liggen, ik neem ze niet in mijn handen en ik zit ook niet met mijn vingers aan broedsels, die in die stilte het natuurlijke proces beleven en waar wij menschen vanaf moeten blijven. Dat komt later!

Ik weet nu, dat ik op den goeden weg ben. Er zijn geen voetangels

of klemmen daar. Die trap ik van te voren weg. Ik ga niet over één nacht ijs — ik ga regelrecht naar 'n gek en die zal mij de bewijzen schenken.

Jouw opvattingen van het leven, Hans, hebben geen natuurlijken ondergrond. Je moet de dingen anders zien. Voor veel is het masker al doorschijnend gemaakt. Ik ga René waardeeren. Als je alles overdenkt, is het 'n van te voren berekende machine, die kunstig in elkaar is gezet. Het is 'n legkaart, Hans, waarvan wij deel uitmaken, evenals de katholieke kerk en de andere geestelijke faculteiten. Het geloof speelt een enorme rol. Ik geloof, dat je nu weet, waar eigenlijk de vuurhaard leeft. En dáár moeten wij blusschen, dáár moeten wij beginnen, anders brandt het daar over duizend jaar nog. En dat is de bedoeling niet. Wij kregen ons menschelijk denken en voelen niet voor niets; wij dienen dat in te zetten voor een betere maatschappij. Dat wij te zamen zijn gekomen, beschouw ik als 'n natuurlijke wet. Of er al toeval bestaat op aarde en voor dit leven, zegt me niets. Ik geloof echter, dat er geen toeval meer kàn bestaan, als je achter de maskers kijkt. Want daar is het leggen van deze kaart al begonnen!

De ziel als mensch, is het, Hans, die universeele beteekenis bezit! Ze heeft het nog niet in handen, maar dat komt! Zij is het, die te zamen met haar opgebouwde persoonlijkheid deze wereld vooruit helpt. En dat zijn wij menschen. Maar nú door het normale maatschappelijke, naar het abnormale geestelijke, dat voor mij nu al zoo „normaal" is als 'n vrucht aan een boom, omdat de ziel als mensch haar onmetelijkheid vóor zich ziet! En zeg nu maar, dat alles kletspraat is wat 'n moeder alzoo beleven moet tijdens haar dragen, ik zeg je, het zijn bovennatuurlijke verschijnselen. De ziel als de persoonlijkheid beleeft het nieuwe ontwaken. Zóó zal het dan zijn! En ik geloof niet anders, of wij komen er nooit!

René loopt al op oudere beenen. Indien het een doodgewone droom is, Hans, zonder geestelijk rechtvaardigheidsbegrip, ik bedoel, los van alles, 'n warboel belevend, dan loopt die zich vanzelf te pletter. Maar wanneer de ziel nu reeds in staat is, omdat zij die gevoeligheid, waarvoor ik nog geen naam weet, bezit, wil dat zeggen, dat René bovennatuurlijke begaafdheid bezit en 'n geestelijk wonderkind zal zijn."

„Nu overdrijf je."

„De tijd zal het ons leeren, Hans. Heb jij al eens gehoord van geestelijke wonderkinderen?"

„Ik niet, als ik je bedoeling snap ten minste."

„We hebben talenten, Hans. Ik zie dat als 'n splitsing. Dat talent als 'n kind, Mozart bijvoorbeeld, bezat stoffelijk talent. Dat kind modelleerde door noten, muziek. Vrijwel alle wonderkinderen vertegenwoordigen het stoffelijke talent — van de innerlijke aspecten, de ziel, zagen wij er nog niet een. Dat wil dus zeggen, dat zoo'n wonderkind jou en je

collega's door zijn talent voor problemen zou kunnen plaatsen. En dat noem ik 'n geestelijk wonderkind. Voor die studie, Hans, heb je jaren noodig. Indien er nu eens zoo'n wonderkind geboren werd, wat zou je dan zeggen?"

„Bestaat niet, dan hadden we dat al lang gehad?"

„Zóó, moet ik je uit den droom helpen? Wat had deze wereld met 'n wonderkind op geestelijk gebied moeten beginnen? Vijftig, neen, dertig jaar geleden zette men deze zielen als wonderen op brandstapels. Dat deed de kerk! Als God waarlijk met ons uitstaande heeft, moet ik zeggen: „Man, wat heb je dat goed gezien." Indien we in die tijden geestelijke wonderkinderen op aarde hadden zien rondloopen, was dat toch maar tijdelijk geweest, omdat de kerk het als duivelsgedoe beschouwde, en ik zou tot God kunnen zeggen: „God, wat ben je 'n suffert! Maar God wéét wat Hij doet! Hij stuurt niets te vroeg naar deze wereld. Het is anders, zei ik al, maar dat komt nog. Zie nu zoo'n wonderkind aan, Hans, en zeg wat je hier van denkt."

„Dat is spoedig verklaard, Frederik. Je loopt zoo vast als 'n muur. Vandaag is René ziek, volslagen gek, je zegt zelf, dat er verschijnselen zijn, een uur later is het 'n bovennatuurlijk wezen en nu zelfs 'n geestelijk wonderkind. Ik snap het niet meer, eerlijk niet!"

„En nu denk je, dat je mij hebt, is het niet?"

„Daar gaat het me niet om, dat weet je trouwens wel beter en daar moeten we niet eens over spreken. Maar wat denk je? Moet ik me thans laten ontkleeden, moet ik dan toch al mijn verkregen kennis over boord gooien? Zegt ons hetgeen is bereikt dan niets meer? Dit is géén wetenschap, Frederik, je zult nimmer mogen vergeten, dat je vanuit je leekenbestaan wetenschap wilt behandelen. En nu sta je weer voor 'n dokter... mijn faculteit en de andere, waarvoor ik insta...... want nu is het 'n groote chaos!"

„Komt er nog meer, Hans?"

„Dat niet, maar voel je zelf dan niet, dat dit niet meer te aanvaarden is?"

„Luister, dokter. Ik mag dit aanvaarden, nu gaan we beginnen! Je moet nu aanvaarden, dat je er waarlijk geen cent meer van snapt. En dat heb je nu aan je geleerdheid te danken. Ik weet het nu dat ik God moet danken, dat ik geen studie volgde...... niet voor anderen, maar alléén voor mezelf, anders stond de wereld stil. Maar voor bepaalde dingen moet je niet verknoeid worden door 'n universiteit of een school, het aangeboren talent wordt daar verknoeid. Of geloof je dat ook niet. Als 'n aangeboren talent als schilder volkomen oplost in het academische gedoe, is datzelfde talent kapot ook. Maar dat neem je niet. En nu zoo'n geestelijk wonderkind. Jij staat voor René, Hans, ik voor je gekken.

Als die zielen aan het kijken zijn geslagen, soms verschijningen zien, dingen zeggen, waarvan je geen woord begrijpt, denk jij, dat behoort den gek toe. Maar ik heb je al verklaart, dat gekken bovennatuurlijk kunnen denken. Elk woord van zoo'n gek nu, dat boven het normale in en van ons leven staat, is 'n deeltje van die wonderbaarlijke wereld waarheen wij allen gaan en waar jij je kleurenblind naar zoekt. Elk woord, dat maar even boven ons stoffelijke bewustzijn komt, is 'n deeltje van die bovennatuurlijke wereld en iets van de ruimte, die de ziel als mensch bezit en waarvan Hij het vuurwerk nog niet kent.

Nu geloof ik, dat René ziek is. Zeker, de verschijnselen zijn er. Maar wordt niet elke onderzoeker die met iets nieuws komt door de wetenschap voor krankzinnig verklaard. Ik noem dat de „bewuste krankzinnigheid". Die menschen, Hans, zijn wonderen, later werden ze begrepen en dan heet het: wat waren we stom! Wat voor jullie ziekte beteekende en waanzin was, bleek later een bovennatuurlijk verschijnsel te zijn. Toen Galilei zei, dat de aarde om de zon draaide, sloot men dit genie op! En evenzooveel anderen werden verbrand, gehangen! Zij allen waren wonderkinderen! De een wat vroeger dan de ander, ze waren het! En die kinderen waren allen bewust en onbewust, ze dienden als groote menschen, doch streefden één doel na, deze zoo rotte menschheid wat meer schoonheid te schenken, waarvoor ze dan één voor één werden afgemaakt.

Zoo ontving de aarde kunst — en ook wetenschap! En ook dat is kunst! Kom ik bij René terug, dan zie ik, dat zijn verschijnselen juist door deze ziekte tot ontplooiing zullen komen. Maar nu is het geen ziekte meer, nu is het de voorbereiding voor later: ontwaking, ontplooiing, het natuurlijke evolueeren van de ziel voor de geestelijke wetenschappen.

Wat nu ziekte is, is kunst voor de ziel! Dat weet René al! Ik gá mijn droom nu dan ook anders zien. Ik beleef deze wonderen, gisteren zag ik het gansche geheel nog verkeerd of ik durfde er nog niet aan beginnen. René is 'n wonderkind, 'n geestelijk genie, waarvoor wij straks de bewijzen krijgen. Dan mag je mij aan stukken snijden en geef ik je het mes zèlf in je handen, je kunt dan met mij doen wat je wilt! Ik daag je dus opnieuw uit, Hans. René zal dàt bewijzen, ik het mijne! Maar wij zijn beiden gek...... nu nog, straks heet dit anders, heeft het een anderen naam gekregen, die echter hetzelfde beteekent. De ziel is het en met haar àl haar verkregen bezit, bewustzijn!

Dat jij nog steeds aan je wetenschap en je doctoraat vastzit, komt, doordat je dat móét! Als je je beide beenen verliest, ben je voor de wetenschap geen cent meer waard. Ik mag je zoo, want dit is de weg, de manier om er te komen!

Elke gedachte die 'n gek beleefd, zei ik zooeven, is voor ons, bewusten,

het naast de schepping loopen, waarin de zieke leeft. Hij ziet als ziel zijn eigen verschijnselen. Haal er nu geen godsdienst en geen harstocht bij, of sexueele driften en zoo meer, dat heeft niets met René's toestand te maken. Zijn ziel, zijn persoonlijkheid, is bewust, maar voor deze wereld abnormaal. Door het kind hebben wij nog niets beleefd, maar dat kan de mensch wel ,omdat deze ziel net als wij naar de volwassenheid moet groeien en zich eerst dan de gaven ontplooien.

Zijn hoofd is te groot, dat geef ik toe. Maar wat zegt het? Tóch zullen wij rare zaken beleven. Eén ding is mij niet duidelijk en dat is...... waarom komt zoo'n genie niet normaal op deze wereld. Waarom door 'n ziekte? Ik gaf er mezelf zooeven al antwoord op, tóch vind ik dit vreemd. Dat komt natuurlijk, omdat ik den draad kwijt ben. Ik zie het daar leven, ik kan het volgen, maar niet verklaren. Wat is het?"

„Doe eens moeite, Frederik."

„Je hebt hiervoor niets van jezelf in te zetten, Hans, je kunt er niets aan doen, ten minste, als die storm vanzelf tot je komt. Ga je er als leek aan beginnen, dan breek je je nek over de spleetjes, waarvoor ik nu hartelijk bedank. Nééén, ik zie het niet, misschien komt het nog. Maar wacht...... ik ben er al!"

„Wat is het?"

„Luister, beste geleerde...... ik geef je 'n veronderstelling, géén wetenschap dus......! Omdat er op geestelijk gebied nog geen wonderkinderen zijn geweest, is René de eerste voor heel de wereld...... 'n bovennatuurlijk menschenkind. Hij begint de eerste ook op de éérste trede...... moet zich aanpassen, moet door het abnormale naar het bewuste ik! En nu voel ik, Hans, dat je dit kinderachtig vindt, maar ga je gang maar. Wanneer die school, als ik het noemen mag, verder is, wat meer fundamenten heeft gelegd, dan zal straks het volgende geestelijke wonderkind zich van al deze narigheid bevrijd voelen. Dan is er geen strijd meer voor noodig. Dit klinkt wel erg onbeholpen, nietwaar, maar dan plaats ik je voor het volgende feit.

Waardoor zijn de occulte wetten, de scholen, ontstaan? Waardoor heeft Egypte die hoogte bereikt? Ik heb me laten wijsmaken, dat er zeker honderdduizend priesters verongelukt zijn, voordat men daar iets van een volgend leven afwist. Er zijn er daar massa's verongelukt voordat het eerste geestelijke woord gesproken werd. Maar toen het eenmaal zoover was gekomen, zij dat hadden bereikt, Hans, toen eerst ontvingen die lieden, die toch heusch geen sufferds waren, de universeele werkelijkheid! En dat is onze cultuur? Is het zoo gek, dat ze er doctoren van gaan maken? Is 'n Egyptoloog soms gek? Als je zoo'n dokter tegen komt, Hans, verklaar je hem dan voor gek? Lach je om zijn studie? Maak er dan maar een eind aan: je bent dan zelf onaanvaardbaar geworden!

Néén, zeg ik je, men is ook daar bij den grond begonnen, ook daar moesten zij steen voor steen in handen nemen en volgens de regelen van de kunst bij het geheel voegen, dat door die eerste duizenden het licht en de gestalte kreeg. En nu weer René. Hij leeft hier in het nuchtere Westen. Wat weten wij van geestelijke wonderen af. Wat van occulte wetten? Voor mij zijn dat doodgewone dingen, omdat, wanneer je in slaap valt, je net zoo goed 'n occulte wet beleeft als 'n fakir uit het Oosten. De menschelijke slaap, Hans, als je het weten wilt, is 'n occulte wet, omdat wij den slaap niet kennen. Die behoort tot het innerlijke leven, ook al ondergaat de stof de werking er voor. Alles wat de ziel toebehoort, dat weet je trouwens zèlf ook, al wist je dan niet, wat ik je nu zeg, is geestelijke realiteit. Of die realiteit ook bij de duisternis behoort, of die hoerachtig is, naakt loopt, aan godsdienstwaanzin lijdt, doet niets ter zake, heeft geen beteekenis, het gaat om de innerlijke acties, de geestelijke aspecten voor de ziel, die haar wereld en persoonlijkheid vormen!

Snap je er nu iets van? René is ziek, voor ons, niet voor zichzelf! René zijn hoofd is te groot? Ik denk door innerlijke stuwing. Voel je dit? Dan zal je gaan denken aan innerlijke bewustwording, 'n apart stel hersenen — maar niet die, zooals jullie geleerden die zien. René's hersenen zitten in zijn maag. Zijn hersens liggen daar, waar de ziel begint te denken. Volg de menschelijke machine maar en je weet het."

Weer gaat er 'n half uur in zwijgen voorbij...... Ik zie, dat het half drie is, de tijd is omgevlogen. Ik ben nog niet leeg, ik voel, dat er nog enkele grammen beweging over zijn om me aan het praten te brengen. Ik weet eigenlijk niet waarover wij het hebben gehad, wel zie ik, dat er licht is in de kamers van mijn kasteel en dat al de deuren wagenwijd open zijn gezet. Eindelijk zegt Hans:

„Ik geef me voorloopig gewonnen. Ik kan er geen speld tusschen krijgen, maar ik hoop waarachtig, dat je gelijk krijgt. Het is 'n openbaring voor me en ik weet dat ik veel dingen anders moet gaan zien, ook voor mezelf, wat m'n maatschappelijk leven betreft. Je bent in mijn achting gestegen, Frederik. Ik ga er over nadenken en ook al duurt het even: ik zàl er komen. Dank voor je college, het was de moeite waard."

Ik ben weer buiten. Ik ga regelrecht het bosch in. Ik zal geen spoken meer zien. In mij komt rust...... Het is, alsof heel de ruimte tot me spreekt en zegt: ga verder, er is lang genoeg over verdoemenis gesproken, dàt moet er nu uit! Eerst dan krijgen de godsdienstwaanzinnigen gelijk.

En zoo is het, voel ik, waren die theologen niet zoo stom, dan konden Hans en de anderen van hun inrichtingen dansscholen maken, nu is het ellende. Begrepen de menschen hun liefde wat beter, dan waren er geen homosexueelen meer. Doch als ik daarover begin sta ik alweer stil. Eén

ding valt me op en dat is, geloof ik, mijn eigen redding, nl. de hulp om te denken. Als ik aan iets denk wat ik nog niet ken, of anders is, dan sta ik ineens van binnen stil. Er weigert dan iets van binnen en merk dat ik het nog niet weet, althans nog geen verklaring er voor heb. Maar ik zal die nog wel krijgen.

Maar wat is het? Ik herhaal...... en zie de menschelijke liefde. Een groot gat zie ik. Ook dat voor later behouden? Als de menschen — nu gaat het al weer verloren — hun liefde beter begrepen, dan zou er geen homosexualiteit zijn. Ik geloof, dat ik het voel, je moet het zien als iets onnatuurlijks, maar met 'n verdacht tintje!

Deze menschen begrijpen natuurlijk hun liefde niet, anders zouden zij wel anders zijn ingesteld, dan hield 'n vrouw niet van 'n vrouw, maar dan vroeg zij als 'n natuurlijke windhond dat kan en 'n duifje, om wat meer van die andere gekke liefde. Wat voor problemen toch. En toch zoo menschelijk, zoo gansch natuurlijk!

Liefde...... liefde...... hoe ben je geboren? Wat is liefde? Wat is het gevoel wanneer men een ander of iets anders lief heeft? Zaagsel is het, woestijnzand, het glipt door je vingers, maar het zijn menschelijke problemen, het worden de pilaren voor de wetenschap, mijn fundamenten!

Wat is Hans nog een kind. Ik ben gelukkig. Niet omdat ik hem voor mijn feiten kon plaatsen, maar omdat hij ook nog geleerde is. Hij moet vechten voor zijn eigen bezit of het loopt naar een dood punt. Ik wed, dat we hem straks verloofd zien en wellicht voor veel narigheid behoed, of misschien juist andersom. Is ook hij gereed voor de liefde? Ook daar moeten we gereed voor zijn. Zijn we dat niet, dan volgen er klappen. Ik ben benieuwd hoe hij dat probleem tot 'n oplossing brengt. Als je het mij vraagt...... ik verwacht nog iets! Ik geloof niet, dat ik er ver naast ben, ik krijg in veel gelijk! Nu is ook dat wetenschap!

René is nu 'n wonder voor me. Of dat zoo blijft? Ik ga er niet op in. Ik moet mijn eigen leven beleven, hij zijn wereld. Maar we gaan verder.

Het doek is thans een uur en drie kwartier open. Op het tooneel waren alleen wij tweeën, Hans en ik. De spanning in de zaal was enorm en we voelden, dat we allebei hetzelfde applaus kregen: de één deed voor den ander niet onder. En het geachte publiek heeft nog nooit zoo iets gehoord...... Machtig interessant is het, je kunt comedie maken en je kunt tegelijk aan wetenschap doen. Ook voor de volgende voorstellingen staan de deuren wagenwijd open.

Maar we gaan verder, de laatste bedrijven tegemoet......

Hoe is het einde? Onder je hart leeft het antwoord...... moet je iets van deze gekke liefde?

IK GELOOF, FREDERIK, DAT JE ER GLAD NAAST BENT.

René is nu vier jaar oud. En in al dien tijd hebben we niets bijzonders mogen of kunnen beleven. Hans lacht innerlijk, hij vindt het alles een leuke mop, waarvan ik mij niets aantrek, omdat er nu eenmaal geen verschijnselen zijn. We moeten niet om narigheid vragen, zei ik. Maar ik voelde zijn schouder aan de mijne plakken, 'n rem van binnen, 'n oog dat glinsterde, 'n voetstap die zekerder ging dan eenige maanden terug, 'n oortje dat rood gekleurd naar de waarheid vroeg, maar dat je alweer met klompen kon aanvoelen, zoo doodeenvoudig was het. Hij doet zijn werk en ik wandel, heb een paard gekocht net als de anderen en ga zoo nu en dan de ruimte in. Een prachtige sport is het, ik hou van dieren en met paarden kun je praten.

Erica is geheel zichzelf! Haar leven is geestdoodend. Ze zoekt het bij haar thees en rijdt net als wij zoo nu en dan paard, Karel heeft het nog altijd over zijn boerderij, zijn landhuis, waarvoor hij, geloof ik, hard aan het sparen is. Ik bood hem aan een huisje van mij te betrekken, maar daar voelt hij niets voor, hij wil er voor werken. Hij is het type niet om gekregen goederen als de zijne te beschouwen. Ik denk er anders over. Je bent vrienden of je bent het niet! Ik zet daar alles van mezelf voor in! De familie voelt zich voldaan, want er is niets, wat hun narigheid bezorgt. Karel let nu wat beter op zijn patiënten, er loopen er niet zooveel meer van hem weg. Ik geloof, dat er wat meer vriendelijkheid uit zijn leven straalt dan vroeger, hij staat meer voor zijn zieken open. Ik weet nog, dat hij eenige jaren terug vond, dat je met al dat gepraat toch niet verder kwam. Nu kletst hij uren met zijn zieken en er zijn er al, die hem voor geen geld zouden willen missen. En dat praatje gaat spoedig van mond tot mond en het heeft reeds lang bewezen, de beste reclame te zijn! Er kan tegen dit recept niets, maar dan ook niets op, dit is het!

Zoo zie je, ik kreeg ook daar al weer gelijk in. En hij weet het, maar je moet er nooit over praten. Dat heeft hij nog niet overwonnen, toch zie ik, dat hij voor zichzelf en zijn omgeving vorderingen heeft gemaakt. Erica staat nu bij hem in de schuld.

Anna zorgt voor René. Zij is tevreden en mij zien ze als 'n oud man. Ik ga weer terug naar het oude meubel. Soms lijkt het, dat ze mij voor 'n fantast houden, maar 'n ongevaarlijke. Ik moet eerlijk zeggen, dat niets aan of van René op achterlijkheid wijst, het kind is gezond en daarmee uit. Erica ziet haar slangen en beren niet meer, het gejank van

den jakhals heeft Anna naar de bosschen verdreven, er is 'n barricade aangebracht, waarvan géén van allen weet, hoe zij eigenlijk in elkaar zit. Regenen doet het ook al niet meer...... Als het buiten stormt is dat volkomen normaal en van nul en gener waarde voor deze zoo bewuste, zichzelf voelende persoonlijkheden. Hans gooide er nog 'n schepje op door te zeggen:

„Ik geloof, Frederik, dat je er glad naast bent."

Karel hoorde het niet, Erica scheen er doof voor te zijn en ik ging nergens op in. Maar dit ligt reeds maanden terug. Hans ging kort na onze diepe gesprekken de stad even uit, doch schreef me 'n kort briefje.

„In den trein, Frederik, schrijft mijn ziel aan je. Man, wat ben ik gelukkig. Wat ben je 'n wonder voor mij en voor alle menschen. Je bent 'n waarachtig vriend, ik wil je nooit kwijt, Frederik. Geloof me, ik ben niet sentimenteel, maar ook ik heb 'n hart, ook in mij leeft er menschelijk bloed, de geleerde en de mensch staan voor je open. Gun me wat tijd, Frederik......!"

Enkele maanden later echter hoor ik hem zeggen: je bent er geloof ik weer glad naast. En toen sloot ik me een ietsje beter af, praatte niet zooveel meer, zei net genoeg om niet onbeleefd te zijn. Ik begreep; Frederik denkt...... en Frederik dacht ook, maar aan heel veel andere dingen, want ik stond geen seconde stil!

Sta ik naast het kind, dan beleef ik werelden. Het is, als de jongen op mijn schoot zit, of er werelden van tintelende schoonheid voor me open gaan. Dit zieltje is electrisch geladen, niet met ellebogenstoom, die wij allen kennen en die de onbenullige mensch zoo gaarne wil bezitten, dit is anders. Je wordt er stil van, rust is het...... o, je moet het kunnen voelen. Ook Anna zuigt er zich van vol; Erica kan dat niet, ze staat er niet voor open! Zij heeft dat niet, zij mist dit gevoel. Ondertusschen volg en zie ik alles. Niets aan mezelf ontgaat me, ook van de anderen niet. Ik denk door! Ik voel verder en dieper dan gisteren, maar zwijg...... ik ben al boordevol. Toch is er nog niemand die me noodig heeft. Brieven zijn er niet, maar het kantoor is elken dag open, tot laat in de nacht. Mocht er toch nog iets komen, dat dringend om verzorging smeekt. Ik ben dus op mijn post en ik verwaarloos niets!

René is overgevoelig. Zijn hoofd krimpt iets, de oogen staan helder, maar er ligt 'n vlies over. Zoo nu en dan zinken de oogen weg, het licht verdwijnt volkomen, even later zie je het kind weer anders. Ik zeg je, dat zien de anderen niet, mij ontgaat het geenszins.

René heeft echter bezieling gekregen. Het kind grijpt alles wat maar te beschrijven valt. Potlooden en pennen moet je uit zijn omgeving houden, want hij kladdert alles vol: Erica heeft de handen met hem vol. Maar dat hoort er bij. Niemand ziet er iets in, ook Anna niet. Neen, zegt

Karel, het gaat best! En het gáát goed...... alles is dik in orde. René schrijft, het kind kladdert!

Het liefst heeft hij gekleurde potlooden. Ik bracht er een voor hem meer en nu hoor je elken dag: ik wil potlooden hebben, Oom Frederik. Toen hij voor het eerst dat „Oom Frederik" uitsprak, schrok ik me bijna 'n beroerte, waardoor ik Anna op haar beurt aan het schrikken maakte, hoewel zij niet begreep, waarom ik zoo wit werd. Ze vroeg me niet waarom ik schrok, ze dacht, dat het niet noodig was, omdat het kind doodgewoon scheen. Ik herstelde me spoedig, zóó vlug, dat Anna geen gelegenheid kreeg om die vraag te stellen. Maar, dacht ik, dat „Oom Frederik" heb ik al eens gehoord. Waar was het? En zie, toen ik mijn dagboek open sloeg, las ik het.

De klank, de uitspraak, de druk op dat „Oom", de uitspraak van de F, de r, de k — alles was als toen. Nú weet ik ineens, dacht ik, dat Hans klappen krijgt; René 'n geestelijk wonder wordt en dat mijn universiteit straks op de gelegde fundamenten kan voortbouwen. Even later was ik weer aan het wandelen, want ik wilde het geval beleven.

Ik teekende aan:

„Ook al denken die stakkers dat alles goed is, ook al denkt Hans, dat hij zijn weddenschap al in zijn zak heeft en wij leeken moeten aanvaarden, dat wij geen verstand hebben van psychologie, de handen moeten afhouden van dergelijke kunst, tóch loeren de dieren in de wouden nog op revanche. Onze reis is nog niet begonnen! Dat is het!

Ik sta sterker dan ooit te voren. René sprak mijn naam uit, zooals hij deed, toen wij in die andere wereld tot éénheid waren gekomen. Ik moet nu wel aanvaarden, dat de ziel daar een persoonlijkheid is. O, lieve goedheid, wat zullen er slachtoffers vallen! Wat een studie is dit. Hoe diep, hoe ontzagwekkend toch. O kerk! O theoloog! O, wat moeten jullie veel overboord gooien.

Ik sta zóó sterk, nú al, dat ik er om schreien kan. Ik kijk thans reeds door die maskers heen met 'n kracht, waarvan ik zelf de diepte nog niet kan bepalen, maar die straks, veel later wellicht, onmetelijk lijkt en toch menschelijk beredeneerd kan worden.

Ik ga verder...... Ze denken daar dat ik weer ingeslapen ben, doch dat geeft niet, het geeft mij de rust die ik noodig heb. René teekent! Het kind téékent!? Dat geteeken is doodgewoon. Maar voor mij niet! René zoekt! Maar dat zien ze niet. Elk kind zoekt! Elk kind wil schrijven, maar soms duidt dit op 'n talent. En dan is dit in orde!

René is rustig, zijn oogen staan goed. Niet voor mij; ze zien niet, dat er over die oogen soms 'n dicht waas ligt. En even later is het weg. Dat is voor mij het vallen en opstaan voor het kind, voor de ziel, de persoonlijkheid later.

Maar wij wachten af! Ook ik. Ik zet er een streep onder, onder het beleefde tijdens mijn droom. Dat is een stevig fundament!

René is soms erg wild. Het kind staat stevig op de beenen, ziet er gevuld uit. Hij schijnt voor geluk en 'n goed leven geboren. Straks zal hij gaan studeeren, hij zal dokter worden. Ik moet het eerst zien.

Het slaapt goed, dit kind van Erica en Karel, er zijn geen klachten!

Wanneer de anderen wat tijd over hebben gaan we er met de paarden van door. Ten Hove en mevrouw doen ook mee. Van Stein en Van Hoogten hebben het te druk en vinden het een te dure hobby. Ik begrijp nog niet dat die Van Stein teruggekeerd is. Karel zegt: „Wat moet je doen als die lui als honden voor je deur liggen, je kunt hen toch niet wegjagen?" Hij heeft gelijk, nu houdt alles op, tenslotte zijn ze collega's.

Als je Ten Hove op z'n paard ziet zitten, moet je wel glimlachen. Dit stijve kereltje op een paard is als 'n schip in den storm, hij slingert links en rechts en zit meestal op den hals en hij kreunt onder het rijden. Je hoort hem angstig piepen. Wij hebben daar pret om en zouden hem voor geen geld willen missen. Het is net 'n poppenkast. Hij zit op z'n paard als 'n kind op 'n kermishit, hij kijkt links en rechts of de menschen hem wel zien. Het hoort bij zijn karakter, dat hij ook erg lawaaiig doet. Ik zie hem als de man die iedereen goeden dag zegt, maar nu van een hoogte. Kijk je naar zijn hoedje, dan moet je lachen of je wilt of niet, zoo potsierlijk staat het hem. En z'n strikje fladdert onder zijn kin als 'n kleine vlag op 'n kleine modderschuit, waar hij voortdurend naar kijkt.

Z'n vrouw, die we den naam hebben gegeven van Vinkje, omdat ze net zoo trots is als hij en zoo ingenomen is met haar geblondeerde haarpracht, rijdt voortreffelijk. Ze zit op haar paard als 'n prinses uit de oude doos en ik moet zeggen, dat ze opvalt, maar haar snuit blijft landelijk. Ten Hove zoekt zijn gansche familie af om namen te vinden voor de paarden, wat voor hem niet zoo eenvoudig blijkt, want ze zijn er al een half jaar over bezig. Als het nog even duurt krijgen ze van mij namen waar ze plezier van zullen hebben. Voorloopig heeft Tippy — zoo noemt hij haar, hoewel hij haar beter Tipsy had kunnen noemen, omdat ze nog al wat lust — haar paard „Liefje" genoemd, maar ware liefde is er niet. Liefje doet net wat ze zelf wil, alsof ze voelt wat voor dotje op haar prachtige lijf zit, want ze is niet tevreden met haar bazin. Dat is aan alles te zien, zoo onfeilbaar reageert het paard. Met haar kalvergezicht zegt ze honderd maal „Liefje", tot je er akelig van wordt, voordat de sporen het sein geven tot vertrek. Men begrijpt wel, dat ik niet op deze nietszeggende lieden gesteld ben. Van deze leege naturen kan ik onwel worden. Ik kan er nu eenmaal niets aan doen, al ga ik er tegenin, het helpt me niet. Ik geloof, dat het 'n fout van me is en ik zal mijn best doen die zooveel mogelijk te bestrijden.

Hans rijdt paard als 'n man uit het wilde Westen. Dat heeft zijn lievelingsdier Peter al 'n lap vleesch gekost en hem bijna een gebroken nek, zoodat hij het nu wat kalmer doet. Hij heeft talent, maar is te roekeloos. Karel beleeft deze sport niet als kunst: hij zit op 'n paard, meer niet. Erica rijdt beter dan Karel, zij heeft zoo haar eigen manier, en geen pikeur zou het haar verbeteren. Ze noemde haar dier René, wat Karel onzin vond, maar zij denkt, dat René er dan ook van geniet. Toen Hans zich het woord „Fledermaus" liet ontvallen, kreeg onmiddellijk haar leventje bezieling en had René afgedaan. Het was „Fledermaus" voor en na. Er is al iets af, want het is nu „mausje" geworden. Die vrouwen toch! Karels paard heet „Piet". Eenvoudiger kan het al niet. Hans kocht er natuurlijk twee, de dieren zijn wonderlijk goed, prachtige beesten zijn het, ze hebben vorstelijke gestalten. Dat is Hans!

Men zegt, dat ik het beste paard berijd van allen. Erica volgt me, zij gaf me deze pluimen op m'n hoed en de anderen hebben haar te aanvaarden. Ik rijd! Ik zit niet, ik rijd! Ik vind deze sport zoo machtig mooi en gun het elkeen. Ik zie niemand, ik wil niemand zien, maar ik rol ook niet uit den zadel. Ik ben met het dier volkomen één, wat 'n groote sensatie is, je voelt elke zenuw van het beest in je zelf komen, het is alsof ik het zoo sterke dierenhart in me voel. Het paard spreekt tot me. Sientje verstaat me, ik hoef niet te schreeuwen, het gaat allemaal vanzelf, ze luistert goed en ze doet alles om het voor mij maar zoo aangenaam mogelijk te maken. Sientje is het, niet ik, die het talent heeft om deze éénheid op te bouwen, zij stelt zich op het menschelijke wezen in en ik volg haar in alles.

Op een middag ging ik er alleen op uit, eerst stapvoets, dan in galop. Toen ik 'n mooi stukje grond voor me zag, steeg ik af. Ik legde me neer en sliep in. Eerst was het duisternis, langzaamaan werd het lichter. Sientje staat naast me...... Ik houd het dier aan de leidsels. Ik slaap en ontwaak weer. Een mooi landschap zie ik...... het is zomer. Hé, waar is dat? Ben ik hier al niet eerder geweest? Het lijkt op Italië...... 'n prachtige vlakte, overal bloemen, de natuur op haar mooist. Een vlakte zie ik, overal goed verzorgd gras. En daar voor me een boom, één boom maar, vol bloesem. Ik denk, ik vraag me af of ik hier al niet van hoorde. En...? En...? Wat zie ik daar? De kindertjes. Ik zoek naar René. Ik zie hem niet. Wat doen de kinderen? Ze rapen de afgevallen bloesems op, doen die in kleurige mandjes en gaan verder, zingend, vroolijk, opgewekt.

Toen dacht ik: dit is de „weide" van René! Ik geloof hem! Ik zie, dat het kind waarheid bezit. Maar ik ben in het licht! Ik ben hem wel achterna geloopen, maar ik ben er op eigen kracht gekomen. Ik kijk nog even waar de kinderen heen gaan, maar ze zijn al weg, ik zie hen niet, nergens.

Ik sta op en kijk naar den bloesemboom. Ik zie en kan voelen, daarna begrijpen, wat dit te beteekenen heeft. Ik ben zoo gelukkig!

Wat 'n pronkjuweel van 'n boom toch. Dit is 'n mensch! Als ik en jij zoo in de bloesems zitten, met dit geschoren grasveldje om ons heen, met deze zon en blauwe hemel boven ons, die fonkelende bloesem, kan je zeggen: ik ben van alle narigheden af, ik ben rijp, ik ben „geboren lente!"

Toen werd het avond voor me en ik kon niets meer zien, maar even later was ik klaar wakker. Ik keek om me heen, waar was Sientje? Achter me lag het dier, het kijkt me met de paardenoogen bewust en sprekend aan en springt op. Ik schrei...... ik kan er niets aan doen, Sientje is bijna als 'n mensch!

Ik ga verder, blijf denken aan de „weide" en voel het geluk in me groeien. Daar heeft dit edele dier eveneens deel aan, omdat het wil doen zooals menschen van haar verlangen. Ik vond me niet kinderachtig, maar ontzettend ijl, zooals ik in geen jaren was geweest. Ik zag en ik leefde nu al in de reine klaarte...... ik kon aanvaarden, dat alles goed ging...... ik moest alleen maar afwachten!

Toen ik eenige dagen later Hans vertelde, wat mij was geschonken, gaf Hans me 'n koude douche door te zeggen: „Frederik, je moet 'n borrel hebben, je verliest je mannelijke bewustzijn."

Ik dacht: „merci, Hans, ik spreek je later nog wel. En direct hierna zegt hij:

„Denk je, Frederik, dat 'n paard het karakter heeft gekregen van 'n prairyhond?"

„Wat......" Ik zweeg en toen volgde er:

„Ik zeg het verkeerd, schrik maar niet. Ik bedoelde heel iets anders. Ik bedoel: krijgt het paard door het karakter dit lichaam? Of, omgekeerd, door het lichaam deze persoonlijkheid?"

Ik antwoordde niet en hij zegt nog:

„Het is me heilige ernst, Frederik."

Mijn ziel weigert, maar toch komt even later over mijn lippen:

„Ik weet het niet, maar ik geloof, dat al de dierlijke organismen gestalte en persoonlijkheid geven aan het innerlijk leven. Dat wil zeggen, dat de ziel van het dier het organisme bepaalt!"

Nu vraagt hij verschrikt: „Wàt zeg je?"

„Ik vertelde je iets uit de oude doos, Hans. Ik weet het nu niet meer."

Zwijgen, waarin het gevoel tot me komt...... gemis! Dat was toen, nú is alles anders. Toch vraagt hij:

„Ga er eens op door, Frederik?" En zie, dat is de oude Hans. Hij zegt zelf iets, ik hoor:

„Je moet niet vergeten, Frederik, ik ben ontzettend bezig."

„Ik weet het, Hans, ik zie het."

„En?'

„De ziel bepaalt het organisme, Hans, ik geloof dat het zoo is."

„Geldt dat voor alle dieren?"

„Kan ik je geen antwoord op geven. Ik geloof het wel!"

„En heeft het dier 'n ziel, Frederik?"

Ik wacht even, dan komt er: „Ja, 'n onbewuste, vergeleken met onze ziel. Mâàr ze kan denken en voelen als 'n mensch. Neem Sientje bijvoorbeeld."

„Wat bedoel je eigenlijk, Frederik."

„Ik wil je zeggen, dat ook de dieren dicht in onze omgeving een eigen zelfstandigheid hebben veroverd. Ik denk zelfs, dat het mogelijk is om verschillende diersoorten menschelijk verstand te geven. Neem bijvoorbeeld 'n goeden hond en, niet te vergeten, 'n postduif. Jij vindt den weg naar huis niet terug, als je 'n borrel op hebt. Dan kom je bij de buren terecht, Hans, met 'n gescheurde broek en je jas aan flarden, je handen kapot en bebloed. Dat overkomt 'n duif niet. Dat wijst er volgens mij op, dat zoo'n diertje dicht bij het menschelijke bewustzijn staat."

Ik kijk naar hem, dan vraagt hij benepen:

„Wie heeft uit de school geklapt, Frederik?"

„Je zag me niet, vriend, dokter, en je collega's zagen me evenmin, maar je liep me bijna onderste boven. Geloof me, al had je je nek gebroken — ik zou geen hand hebben uitgestoken. Ik wilde zien, of je iets leerde. Ik zou je willen zeggen, Hans: borrels helpen je niet, als je er geen medicijntje van maakt, word je stomdronken."

„Ziezoo, Frederik, die slag is raak!"

„Dank je!"

„Maar ga eens door."

„Gaan we op de theosofen in, Hans, dan zou je hun waarschijnlijk gelijk geven. Ik echter denk er anders over. Wanneer je het dierlijke hart in je voelt kloppen, als de ziel van het dier spreekt over het zelfstandige ik, dat als het onze een eigen wereld te vertegenwoordigen heeft, moet je wel aanvaarden, dat ook zij tot het Al zullen terugkeeren en met ons Zijn Ik vertegenwoordigen. Ik voel, dat dit leven 'n afgelegde schil is van ons zelf!"

„Wàt zeg je?"

„Weet ik niet. Dat had jij moeten vasthouden. Het ging buiten me om, het heeft niets met mijn denken en voelen uitstaande."

„Je bent niet te benaderen, Frederik."

„Zoo is het niet, Hans, het is anders, maar ik sta er buiten."

„Je bent 'n rare kerel. Ik kan je niet meer volgen, Frederik."

„Ik mezelf wél, Hans...... ik zie spleetjes...... maar de kruisjes hebben

hun nek gebroken. Ik zal je eens wat zeggen, maar dan moet je goed luisteren.

Dieren en menschen zijn één, Hans. Heb je nooit over deze zaken nagedacht? Je nooit afgevraagd waarom dieren geen krankzinnigheid kennen? Natuurlijk, er is hondsdolheid, maar is dat waanzin? Ik geloof niet, dat 'n dier bezeten is. Indien je ziet, dat wij menschen te veel drukte maken van ons verkregen ik — kijk maar naar die twee ongelukkigen daar voor je — ga je er heel anders over denken en eerst dan kun je vergelijkingen maken. Het dier is in alles zichzelf gebleven. Maar, Hans, zie je dan niet, dat het dier vrij is van lage gevoelens, van afbrekende mentaliteit, het zoo bekende menschelijk dierlijke gedoe? Ik ga voelen — luister goed — dat alle leven uit één cel is voortgekomen."

„Uit één cel? Uit God dus."

„Dat spreekt vanzelf...... Maar volg je die evolutie, dan kom je bij jezelf terug en daar achter leeft God."

„Waar ga je naar toe, Frederik?"

„Zei ik je niet, dat ik bezig ben om mezelf en het dierenrijk, de natuur, te leeren kennen? Als je vrij komt van je eigen kasteel, Hans, krijg je met de ruimte contact. Ik sta opnieuw in bloesem, maar deze is nog mooier dan de eerste. Wanneer je den eersten boom ziet, je daar alles van hebt gezien, ga je voelen dat je evolueert en sla je nooit meer de plank mis. Nu gaat het als vanzelf, maar je moet er eerst doorheen, wat niet zoo eenvoudig is."

„Wat bedoel je eigenlijk met die ééne cel, Frederik?"

„Dat is het ontstaan van het leven, Hans. Wáár het begonnen is, weet ik nog niet. Wat de theosofen ervan denken, kan allemaal heel mooi zijn, maar ik ga mijn eigen weg. Indien ik contact krijg met het bovennatuurlijke voor het Universum...... ja, wat dan? Wat dan? Eén ding weet ik, het bloed van mijn lichaam zie ik in alles terug, ook al heeft het daar een andere kleur. En wat het volgende stadium betreft, dat vertelt Sientje me wel, ze is er al hard mee bezig. Ook 'n hond en 'n kat hebben je nu iets te zeggen, en een postduif en de hoogste soort, 'n nachtegaal bijvoorbeeld, niet te vergeten."

„Je bent ver van huis, Frederik...... Ga je niet tè ver?"

„Heb jij aan een van mijn handelingen iets kunnen vaststellen, dat ik abnormaal doe? Daar zorg ik voor, Hans. Maar jij leeft ergens anders, je zit in 'n andere stad."

„Dat herinnert me ergens aan, Frederik...... Ik ga volgende week voor een paar maanden de stad uit...... Leipzig, Berlijn, Weenen...... die steden roepen me."

„Als het noodzakelijk is, moet je gaan. Ik hoor wel van je. Aan Weenen mijn groeten...... Ga tot Franzel Kersten. Neem voor mijn

rekening zijn Stinkenbrunner...... Maar geen twee liter, Hans, dan krijg je 'n zware Schwibs...... mijn hemel, wat 'n tijd was het daar."

„Ga mee, Frederik."

„Néén, dat nooit...... ik mag geen seconde weg. Mijn duiven zijn het eerst binnen, denk ik, en dan moet ik aan de ren."

„Je bent onbetaalbaar, Frederik. Ik ga even draven!"

Daar gaat de wilde weer. Peter is als 'n razende storm! Als dat maar goed gaat! In geen velden of wegen is Hans te zien. De anderen denken al dat hij zijn nek gebroken heeft, maar wanneer we bij de uitspanning komen om een kopje thee te drinken, zit mijnheer daar als 'n kwajongen. Peter drijft, het dier mag dat wel, het wil de vlakte zien. Geen paard voor dezen bodem, het houdt van de woestijn, de volbloed is gelukkig. Hans niet...... Hij piekert, maar ik weet uit welken hoek de wind waait.

Hij let wat meer op de vrouwen dan vroeger. Kijk, denk ik, daarvoor moet je naar Weenen...... Zoek het nu zelf maar uit.

Hij gaat voor zijn studie, de rest zie ik wel, maar die hoort er bij. Er komt feest...... 'n varken zal geslacht worden...... een hoop drukte en lawaai krijgen wij te zien en te hooren.

Ik ga mijn weg!

De dieren brengen ons thuis, elkeen gaat zijns weegs om zijn taak te vervullen...... er is niets aan, het leven is geestdoodend. Maar intusschen werk ik aan mijn dagboek...... ik ga de dingen duidelijker zien; wat vroeger in 'n mist gehuld was ligt thans in zonneschijn. Waar ik ook kijk er is bloesem. Dat zal toekomst zijn. Niets kan mij uit het gareel duwen, ik zal blijven afwachten, omdat het de moeite waard is. Ik ga sprekende rechtvaardigheid zien, universeele eenheid in alles, wat voor ons menschen narigheid en ellende is, bevat Gods kern, Zijn Alziend Oog, Zijn Persoonlijkheid. Het grootste geluk leeft onder het menschelijke hart, als een band die geen mensch verbreken kan, die alléén „liefde" is!

Na mijn dagtaak ga ik wandelen. Nu dank ik Hem, dat ik de middelen bezit om te mogen wandelen. Ik hoef me om niets bezorgd te maken. Ik ga begrijpen, dat dit voor me weggelegd is. Alles heeft 'n eigen bedoeling, werd van te voren berekend. Ik denk nu voor duizenden menschen, die er zelf te lui voor zijn, die zijn opgelost in het leven van alle dag.

Ik ga opnieuw een korte rust voelen, 'n voorbereiding op het andere dat komen gaat...... 'n Stukje weg is het, waar je even halt houdt om de toekomst te overzien, wat te eten en te drinken, en om na te denken.

Ik weet nu, dat ik alles moet laten bezinken, maar het maakt deel uit van mezelf! Er is géén mensch op deze wereld die mij dit ontnemen kan.

Er is pauze in de zaal...... de menschen krijgen hun kopje thee en rooken hun sigaret, net als wij allen, die meedoen om het stuk van hun leven gestalte te geven.

Aan het geroezemoes daar buiten hoor je, hoe ze er over denken. Zooeven kwamen er al bloemen. Ik schonk ze aan den kleinen René en je zult ze zien, als het doek open is. René is nu bijna zes jaar oud...... het kind teekent en schrijft op zijn manier. Anna leerde hem kladderen.

Nog eventjes en wij gaan verder......

FREDERIK, RENÉ SCHRIJFT GEKKE BRIEFJES, WEET JIJ WAT DAT TE BETEEKENEN HEEFT?

Als ik eenige dagen later den drempel overschrijd, stormen Erica en Anna op me af en doen erg zenuwachtig. Toen ik vroeg wat er eigenlijk was, hoorde ik 'n verhaal van gekke briefjes, over 'n kind, dat niet schrijven kan, over gek doen en rare gezichten trekken en al zoomeer. Toen we binnen waren, hoorde ik van Erica:

„René schrijft gekke briefjes, Frederik, weet jij wat dat te beteekenen heeft?"

„Gekke briefjes, zeg je? Laat eens kijken."

Ze reikt me zoo'n briefje over. Ik zie gekrabbel, een zoeken en tasten om iets te zeggen. Het potlood heeft draaiende bewegingen gemaakt, maar er onder lees ik, duidelijk te zien:

„Als de Apostelen het hadden geweten...... hadden geen van hen het gekraai gehoord."

Dat is heel erg, waarlijk het is heel erg. Mijn God, wat gaat er gebeuren? In geen jaren iets en nu gekke dingen...... Erica zegt: „Ik heb altijd geweten, dat dit geschrijf niet natuurlijk was, zoo'n hartstocht van 'n kind is niet menschelijk meer." Maar Anna haalt haar schouders op en is er vreeselijk van geschrokken. Ja, wat nu?

„Wat moet zoo'n kind met Apostelen, Frederik? Is dat dan niet om je een ongeluk te schrikken? Karel is er half kapot van. We weten geen raad."

Hier zitten we nu, ook ik weet geen uitweg. Het lijkt bovennatuurlijk, maar het ruikt ook naar duivelsgedoe, buitenhandsche beïnvloeding, je zou zeggen, dat René's hand werd bestuurd. Plotseling zie ik mezelf, voel ik mezelf, toen ook ik aan het schrijven was en 'n andere kracht me dwong iets neer te schrijven wat niet van mezelf was. Ik geloof nu, dat mijn kracht en die van René één wereld vertegenwoordigen, één gedachte, één ziel, één persoonlijkheid bevatten, alleen ik maakte geen krullen. Er ligt waarlijk 'n hand in, hier is met zekerheid iets geschreven, waaraan 'n kind niet denkt. En dan nog de bedoeling van het schrift. Ik lees en herlees en zegt niets.

......Dan had geen van de Apostelen het hanengekraai gehoord. Ik schrijf den zin op en zal er over nadenken. Ik moet eerst de vrouwen tot rust brengen en ik wil René zien. Het kind is boven. Wij naar de

speelkamer van René. Als de jongen me ziet vliegt het leven op me af. Ik herken weer de stem, ook het „Oom Frederik" komt weer precies als voorheen tot me. René is rustig en weet van niets. Erica laat zich ontvallen:

„Zoo'n hummel heeft het nu al over Apostelen, over hanengekraai...... Het is om gek te worden."

Ik gooi het op het talent van den jongen. Als Karel thuis komt, aanvaardt hij het onmiddellijk. Dat kan, zegt hij, waarom niet! Maar hij voelt even later, dat dit toch niet aanvaardbaar is, omdat 'n kind geen apostelen kent. En het hanengekraai? vraagt Anna.

„Wat weet 'n kind van hanengekraai af? Wat van Christus, want dit slaat immers op Christus? Wil je mij dat wijsmaken? Ik geloof het niet, het is erg, het is duivelsgedoe. Maar ik weet het niet."

„Anna!" Erica gaat er op door.

„Als je het mij vraagt, heeft dit niets met talenten te maken. Menschelijke talenten zie ik anders. De bedoeling is Christus, Anna heeft gelijk. Ik ben er kapot van. Ik word gek! Ik dacht het wel. Wat 'n ellende toch."

Karel staart naar den grond. Hij weet het niet. Talent is het niet en het is er wel, maar van 'n raar soort. Zoo'n René toch, wat wil zoo'n kind? Nu al aan het veranderen van de menschen beginnen? Hoe kom ik eigenlijk op deze gedachte...... rot is het!"

En wat weet jij er van, Frederik? Jij hebt immers van deze zaken verstand, is het niet? Erica wordt sarcastisch. Ik moet haar remmen. René speelt en trekt zich van al onze praatjes niets aan. Maar de potlooden zijn verdwenen. Als ik daar naar zoek, zegt Anna:

„Weggestopt, Frederik, om meer onheil te voorkomen."

Karel lacht er om, ik ook, Erica niet, die is ontroerd. Als we beneden zijn, zegt Karel:

„Wat denk je er van, Frederik?"

„Wat ik er van denk? Ik geloof, Karel, dat het buitenhandsche beinvloeding is."

„Wat is dat?"

„Dat is zoomaar niet te zeggen. Het voert ons naar een buitengewoon talent, naar de kunst, want het geschrijf heeft ons iets te zeggen."

„Noem je dit kunst? Kunst? Talent? Buitenhandsch talent? Laat me niet lachen, Frederik."

„Wat zou je dan willen, Karel."

„Niets," zegt Erica, „niets! Ik wil 'n normaal kind, niets meer, maar ook niets minder. Versta je het?"

Karel remt haar. Ik luister we zijn ons gesprek kwijt. Mond dicht, zegt Karel, maar nu stoort Anna, die iets te zeggen heeft.

„Als je het mij vraagt, Frederik, dan is het duivelsgedoe."

„Ga niet te ver, Anna," zegt Karel, „wat weten wij van duivelen? Niets. Gaan jullie maar. Wij zoeken het wel uit."

Anna gaat weg Erica blijft. Karel vraagt:

„Denk je waarlijk, Frederik, dat dit beïnvloeding is van buiten af? Dat is je bedoeling toch, nietwaar?"

„Zoo iets moet het wel zijn, Karel. De gedachte die vertolkt wordt is menschelijk, maar zeker niet kinderlijk. Ik zou willen zeggen: „dank U!" Maar jullie zijn er niet toe in staat."

„Wàt zou je willen zeggen, Frederik?"

„Dank U, o God."

„Verroest! Is dat wat," ontvalt Karel. „Dat gaat te ver, Frederik."

„Toch zie ik het niet anders. Wat jullie gek vinden, kàn wel eens de uiting zijn van een bovennatuurlijk bewustzijn."

„Overdrijf niet, Frederik," slingert Karel me toe, „maak er geen onzin bij."

„Jullie laten me niet uitpraten. Is dit geschrijf van 'n kind? Neen, van wien is het? Zegt mij geen cent, als je het weten wilt. Heb jij nooit van wonderkinderen gehoord, Karel? En jij, Erica? Waren Mozart en vele anderen niet bovennatuurlijk?"

„En wat wil je hiermee zeggen, Frederik?" vraagt Erica.

„Dat is toch duidelijk genoeg. Wat voor anderen het gekruip naar de piano is geweest, kan voor René het gekladder zijn op papier. En dat is eigenlijk al aan den gang. Waar jullie je druk om maken is voor mij 'n wonder. Waar jullie je door van streek maken, voert mij naar de kunst met 'n geestelijke K...... Of er nu over apostelen gesproken wordt, ze er Christus bij halen, doet niets ter zake, mij gaat het om het schrijven zèlf."

„Wie zijn die „ze", Frederik?" vraagt Erica.

„Dat weet ik niet. Dat kunnen krachten zijn, die door zijn zieltje bewust worden gemaakt, doordat dit talent in het leven aanwezig is. En nu handelt de persoonlijkheid naar dat, wat er van binnen in overvloed leeft. Is dat nu gek? Vind je dit nu duivelsgedoe? Moeten jullie je daarom nu van streek maken? Indien ik handelen mocht, Karel, liet ik alles zooals het was, ik legde zelfs de potlooden voor zijn neus neer. Je moet dergelijke reacties niet breken. Deze ziel uit zich door geschrijf, 'n ander kind door iets anders. Er moet 'n uitlaat zijn, het kind moet zich op iets kunnen concentreeren. Of het nu van de kat of van de hond gebeten wordt, heeft geen beteekenis, als jullie het maar willen begrijpen."

Ik krijg van Karel onmiddellijk gelijk. Hij zegt:

„Heel duidelijk gezien, Frederik, mijn compliment. Een psycholoog had het je niet kunnen verbeteren."

Ook Erica denkt er zoo over en is nu wat rustiger. Even later zegt ze:

„Gewoon z'n gang laten gaan, doen alsof je van niets weet, maar je kind laten verongelukken, Frederik?"

„Wie zegt dat, Erica?"

„Jullie kerels hebben altijd iets aparts. Maar ik dank ervoor. Ik doe niet mee aan hokuspokus, dat kan me gestolen worden."

We zijn alleen, Karel en ik, de vrouwen bevinden zich bij René. Anna heeft al telepathische gevoelens. Erica stormt naar beneden om het te vertellen. Anna denkt er al anders over; ze merkt, dat René naar zijn spullen zoekt en vindt dat erg naar. Toen ze hem papier en potloden in de handen stopte, zei René:

„Dank je wel, Anna, ik ben zoo gelukkig."

„Dit is geen kind meer, als je het mij vraagt, Karel. Ik ga er kapot van," roffelt Erica hem toe. „Je moet het zelf weten, ik vind, dat het kind met vuur speelt en dat vinden jullie goed. Karel kijkt somber. Hij kan haar geen antwoord geven. Dan zegt hij:

„Anna heeft gelijk...... Laat komen wat wil, maar laat het jog spelen. Ik ga straks wat vuurwerk voor hem koopen, voor mij mag hij den boel in brand steken, als je het weten wilt."

Erica heeft een ander idee gekregen en vliegt de deur uit.

„Wat gaat die beginnen, Frederik?"

„Voel je dat dan niet, Karel?"

„Weet jij het soms alweer?"

„Haar gevoel kun je volgen, je kunt het eene bij het andere voegen. Indien je open staat voor 'n detectiveverhaaltje met wat menschelijke psychologie er bij weet je het."

„Ik zeg je eerlijk, dat ik er niets van snap."

„Kijk, daar gaat ze al...... gekleed en 'n rood gezicht. Ze is net 'n rooie lap, nu de stier nog."

„Wat bedoel je, Frederik?"

„Dat zij dien stier gaat koopen. Ze rent naar het warenhuis, Karel, let op, ze komt straks met 'n berg speelgoed thuis. René moet andere gedachten krijgen, wat meer en wat ander speelgoed, maar geen potlooden meer. Ik zeg je, dat is maar voor vijf minuten. Als de ziel is ingesteld op iets wat zij wil doen en bezitten, weten wij van onszelf, Karel, dan kan niets haar daarvan afbrengen. Kinderen zijn groote menschen, wij kinderen, verschil is er niet te zien, de handeling blijft dezelfde. Maar laat maar gaan, het is beter zoo dan al dat geschrei."

„Maar wat is het eigenlijk, Frederik?"

„Zei ik je al, Karel. René heeft 'n talent in zich en dat uit zich nu door geschrijf. Meer is er niet. Natuurlijk, daarbij komt duidelijk het gevoelsleven te pas. Wat geschreven is, raakt ons leven en heeft enorme beteekenis. Het geschrijf voert ons tot Christus, waarlijk geen kleinigheid.

Het plaats ons voor feiten, waarvan wij de diepte en de noodzaak niet kennen. Ik zeg je: maak je niet druk, leg er geen zout op, neem het aan als iets doodgewoons en wacht af. Ook al komen er nog meer briefjes, wat zegt het je, als het kind maar normaal blijft."

„En daar ben ik bezorgd voor, Frederik, dat is het, wat ons allen prikkelt. Dacht je van niet?"

„Je slaat den spijker op z'n kop, Karel, en je bent er niet naast, zoo is het! Ik liet hem begaan. Ik zeg je echter, je kunt er toch niets aan veranderen. Die gevoelens kun je niet smoren. Doe je het, dan zal je zien, dat het kind er onder lijdt. Je zet zijn machine niet zoomaar stil, die draait door hemzelf en door geen mensch anders. En wanneer er 'n ander was, wat dan nog? Geef het over, laat gaan zooals het gaan moet, hier is niets, dat je reden geeft tot angst."

„Ik geloof, dat je gelijk hebt. Laat hem maar knoeien. Tóch is het 'n vreemde geschiedenis. Weet jij er niet meer van?"

„Néén, ik heb geen andere aspecten. Ik heb geen twijfel ook aan het gebeuren. Dit is zóó bewust geschreven, dat wij ons petje daarvoor kunnen afnemen en niets anders te zeggen hebben, dan ja en amen! Ik vind het wonderlijk, bovennatuurlijk, Karel. Ik ben benieuwd of het zich herhaalt......!"

We denken er over na. Erica is intusschen thuis gekomen met 'n massa speelgoed. Karel knikt me toe, ik heb haar goed-gevoeld. Wij allen gaan naar boven. Welke reactie krijgen we te beleven? René ziet naar het speelgoed, klautert uit zijn stoeltje, bekijkt de zaak aandachtig, smijt vervolgens het een hier en het ander daar neer, zegt niets, kijkt even naar ons, kirt wat en klautert op z'n stoeltje. Erica praat met het kind. Ze doet hem voor hoe hij die dingen moet behandelen en ook Anna is bezig, maar toch houdt hij meer van zijn potloodje dan van al deze mooie zaken. Hij negeert die!

„Wat ongewoon," zegt Erica, „dat komt nog."

Wat moeten we doen? Het kind laten spelen en vertrekken. We gaan weer naar den salon. Karel schenkt me 'n borrel in. We rooken 'n goede sigaar en praten. Maar er valt weinig te praten. Het is er en het is er niet! En tusschen dit alles ligt 'n kloof. René is de brug, te zwak om er over te wippen? Te sterk, te ondoorzichtig, te bovennatuurlijk? Te duivels? Komen wij van 'n vertrouwden wal in 'n onbekende sloot terecht? God mag en God kan het weten, zegt Karel, maar hij weet het niet en denkt, vraagt, zoekt, maar krijgt geen kern, geen antwoord. Waardoor komt Karel bij God terecht? Wat voor prachtige beelden ziet hij ineens? Ik laat hem begaan en denk er over na. In mij is geluk, het is ontzagwekkend. Niemand begrijpt het en ziet het me aan...... maar mijn

ziel en het leven van René staan in bloesem...... déze is 'n wonderbaarlijke, zie ik, die kwam regelrecht uit „Jeruzalem"!

Toen ik eenige dagen later terugkeerde, hadden ze ruzie met elkaar. Anna wil weg, met die menschen valt niet meer te praten, zegt ze. Erica is als bezeten. Ze rent dag en nacht het huis door en weet niet meer waar het te zoeken. Ze smijt met allerlei dingen, buldert tegen Anna en Karel, niets helpt, ze is volkomen van streek. En dat om René? Ik vraag eerst hoe het met het kind is. Ik had met Anna afgesproken, dat zij mij zou roepen zoodra Renétje iets nieuws geschreven had. Maar Anna kwam niet, intusschen schreef ik in het dagboek:

„De leeuwen en de tijgers keerden terug. Nu is het geloei van zoo'n jakhals niet meer tegen te houden. Anna, die alles heeft gedaan om dat wilde tuig buiten de deuren te houden, weet het niet meer, maar zij weet wel raad met het feit op zichzelf, zij handelt natuurlijk. Haar liefde voor René is het, die de potlooden terug bracht, de éénige kans om het kind rustig te houden, zoo wij allen reeds hebben moeten aanvaarden. Onze reis gaat beginnen!

Karel heeft plaats genomen in de machinekamer, de koffers zijn gepakt. We zitten reeds in het oerwoud, ook al lijkt het, dat wij het stadsche beeld nog niet zagen verdwijnen. Of is het zoo, dat de dieren ons tegemoet komen. De barricade is verbroken! Het regent en het stormt. De geweren knallen al, maar Erica schiet in het wilde weg. Karel legt rustig aan, ik geef kogeltjes aan, omdat ik zie, dat er nog geen aardigheid aan is, hoewel ik zeer geïnteresseerd ben hoe de buit zal zijn.

Maar het is 'n wonder — dit tusschen twee haakjes aangeteekend — Een machtig wonder is het, ook al snap ik er geen snars van. Ik loop in niets op de dingen vooruit. Als er iets is, hoor ik het wel, straks ga ik naar hen toe en dan zie ik wel hoe de zaken staan. Aan het eigenlijke gebeuren denk ik nog niet, maar ik weet, dat ik gelijk krijg! Ook dit is 'n machtig fundament, je zult het zien."

Erica vraagt me om eens met Anna te praten, ze wil haar voor geen geld kwijt. Anna is in den tuin, ik ga naar haar toe.

„Kijk niet naar boven, Anna, daar staat Erica, achter de gordijnen. Ze wil je voor geen geld kwijt, Anna. Dat is alles wat ik je te zeggen heb, en wij kennen elkaar."

„Is me dat 'n bende hier, Frederik? Ik laat me niet gek maken. Ik hou dit niet uit, ze doet als 'n bezetene. En Karel is precies eender. Zijn dat menschen? Moet ik het kind laten blerren, omdat Erica niet wil, dat het met potlooden speelt? Laat hem schrijven, Frederik. Wat dan nog? Ik sta aan jouw kant, als je dat maar weet. Je hebt gelijk, hier zijn ze gek."

„Maar Anna, wat moet René doen als jij er niet meer bent? Je treft

het kind, niet Erica of Karel. René kan je niet missen. Ik ben er toch ook, Anna, vind je niet, dat het zoo moet?"

Anna glimlacht. „Jij ook? ontvalt haar. „Jou kun je niets weigeren. Ga maar weg!"

Als ik in de kamer kom is Erica er ook:

„Blijft ze, Frederik?"

„Natuurlijk blijft ze. Maar jij moet je niet zoo aanstellen. Wat is er eigenlijk aan de hand?"

Erica pruilt. Ze zegt het niet en ik begrijp dat allen schuld hebben. Ze weten het niet meer. Ze hooren het gekraai van 'n haan — hemel nog toe, wat is het ernstig!

Alsof die storm ons hoort, voelt, dat wij menschen toch maar onbenullige persoonlijkheidjes bezitten, komt er nog zoo'n stootje na, dat de huizen doet trillen, lantaarnpaaltjes knakt, de dieren uit zoo'n oerwoud aan het schrikken brengt, waardoor ze het dichter bij huis zoeken, omdat ze denken, dat de menschen hen zullen beschermen. Maar wie wil met jakhalzen en slangen te maken hebben? Anna, die regelrecht naar René is gewandeld, vliegt naar beneden alsof ze door 'n schorpioen gebeten is. Haar oogen flikkeren, hijgend staat ze voor ons en zegt:

„Hier, we zijn er nog niet......! God bewaar me!"

Erica rukt haar het papiertje uit de hand en leest. Rood wordt ze tot achter de ooren, haar lippen beven. Ze staat niet, maar ze trappelt als 'n paard, dat op hol slaat. Ze draait met haar oogen, ze schreit......!

Dan krijg ik het ding in m'n handen. Ik zie dezelfde bewegingen...... er staat ook 'n kruisje op. Daaronder lees ik:

„Menschen zijn erger dan wilde beesten......!" En schreef eronder, alsof het voor 'n volwassene berekend is:

„Lap het maar aan je laars...... poep als ik...... poep als ik......!"

Dit is nog erger! Afschuwelijk is het! Ik weet nu, dat er buitenhandsche beïnvloeding is. Erica vraagt Anna:

„Waar lag dit briefje?"

„Op den grond. Ik raapte het op en zag, dat er weer geschreven was."

Anna verdwijnt. Erica is haar stuur volkomen kwijt en roept om Karel. Maar die is juist de stad uit en komt vanavond laat thuis. Jammer? Wat wil je van Karel weten?

Ik doe alles om de vrouwen tot rust te brengen. Met Anna gelukt dat vlug genoeg. Ze zegt: „Voor mijn part schrijft de bliksem, laat dien maar inslaan ook nog, zoo is het niets gedaan. Ik ga naar René."

„En dat door 'n kind dat van taal noch teeken afweet, Frederik."

„Maar René kan toch praten, het kind kletst toch al?"

„Wil je alles goedpraten?"

„Ik praat niets goed — of dat al mogelijk is laat ik zelfs buiten be-

schouwing. Ik zou me maar niet druk maken. Erica, geef het over. Ik ga naar René!"

De jongen speelt nu met de dingen die in geen dagen aangekeken zijn. Erica straalt. Anna heeft tranen in de oogen. Ik vind het ontzettend...... van den regen zoomaar thuis ook, door storm en regen heen naar den zonneschijn, van slangen en tijgers is niets meer te zien, geen leeuw, hoor je. We zitten midden in de rimboe, midden in de wildernis, maar geen diertje te zien. Dat is verwachtend, tevens verdacht...... Ik huil er niet om. We zien een wonder. We staan er naast en het speelt op eigen kracht, het is zichtbaar bewust ook nog. Een kind is het! En dat alles door dat groote hoofd, dat nu niet groot meer is? Dat alles doordat de moeder verschijnselen voelde en met zichzelf geen raad meer wist? Die borrelen wilde? Die piano speelde als de grooten slechts kunnen? Het kind speelt, het kijkt naar het treintje, naar de ballen en ik weet al niet hoeveel, naar alles, wat Erica hem heeft gegund. Ze denkt nu: het heeft dan toch maar geholpen. En het doet dienst, er wordt mee gespeeld.

Een uur lang staan we te kijken, maar er gebeurt niets meer. De potloden, die daar voor het oprapen liggen, worden niet meer aangekeken. Er is niets bizonders te zien. Ik ga naar beneden, Erica volgt.

„Nu, Frederik, is je dit duidelijk?"

„Waar dit vandaan komt, Erica, leeft het talent."

„Je mag het van mij houden, ik verkies dat talent niet. Maar zeg me nu eerlijk, is het niet angstig? Moeten wij als volwassen menschen hier bij stil blijven staan? Moeten wij dit gekke gedoe zoomaar laten begaan?"

„Wat wil je doen?"

„Wist ik dat maar. Was Hans nu maar hier. Maar die is buiten de stad en aan de anderen heb je niets! Die Karel oók!"

Ik ga weg, maar zal terugkeeren. Plak het maar aan je laars, staat er, poep als ik...... poep als ik......! René, had er onder moeten staan, dan was alles volmaakt geweest, nu moeten we nog even zoeken. Maar, het is kunst.

Ik teeken aan:

„Als ik mijn verstand gebruik, is er niets aan de hand. Ik ben alleen bang, dat het zenuwstelsel dat niet uithoudt. Ik spreek over bang, dat is het echter niet, ik bedoel nieuwsgierig. Ik maak me om niets zorgen. Maar wat 'n herrie is het toch. Wel te onmenschelijk voor 'n mensch, als je geen bloesemboomen ziet, die onzichtbaar zijn en toch bij je leven behooren. René is het! Zijn ziel schrijft! Zijn geest en persoonlijkheid zijn het teere organische vér vooruit. Het kind wil me nu al inhalen! Had hij het niet over dat „gepoep", toen wij elkaar in onze droomen ontmoetten? Voor mij is het zoo!

Wat daar, 'n tijd terug nog, in het onzichtbare gebeurde, innerlijk dus

door ziel, geest en persoonlijkheid beleefd werd, heeft zich verstoffelijkt! Het lijkt wel, of wij bij elkaar hooren. Voor hetgeen René doet krijg ik 'n verklaring. Maar wat dan, wanneer dit leven zoover is en het mij als stof ingehaald heeft? Ik vind het 'n wonderlijke dag. De zon schijnt en heeft nu al iets van het universeele gewaad aan. René wordt er door beschenen! Het is àl goed! Er is niets angstwekkends bij! Ik had niet gedacht, dat het zoo spoedig zou geschieden. Ik ben echter niet in staat om aan hen tekst en uitleg te geven, dat komt later...... Ik denk, dat dit voor ons allen is. Prachtige fundamènten zijn het...... waar poep al niet goed voor is.

Wèl moet ik heilig ontzag bezitten voor de hand die dit totstand brengt. Of het zijn eigen hand is, weet ik niet en kan ik ook niet vast stellen. Een spiritist zou zeggen: is het een geest. Maar dat aanvaard ik niet, wat voor 'n mentaliteit is het? Hebben die lui niets anders te doen? Is dit het vermaak van 'n groot mensch? Moeten geesten naar de aarde terugkomen om door kinderen mèt poep te spelen, om teekeningen te maken voor zichzelf en voor ons? Dat hier nog eens echte teekeningen door worden gemaakt, begrijp ik, want dat zie je er uit, nu al. Maar die spiritistische gedachte moet er niet bij. Je slaat nu duizenden stukken over, je springt ineens zoomaar door werelden heen, waar je nog niets van gezien hebt. Dat is je val! Nééen, hier schrijft de persoonlijkheid. Ook al is de persoonlijkheid nog niet bewust van het aardsche, toch kan het! Dit heeft niets met occulte wetten te maken? Weet ik niet! Ik denk, dat het innerlijke leven zich aan het dagbewuste manifesteert, net als bij Erica en al de andere moeders. René is bevrucht! Uit zichzelf! Doordat het leven die gevoeligheid bezit. Of het waar is? Ik wacht af, ik ga niet te ver! Ik daas in geen geval."

Nu we bijeen zitten — Karel reeds weet van het gebeurde —, de rust terug is, persoonlijkheden hun kalmte hebben hervonden, komt het tot vragen stellen. We schreeuwen nu niet door elkaar, waar je op den duur beu van wordt. Karel doet zijn mond open en vraagt:

„Wat denk jij er van, Frederik, heb je een analyse voor jezelf?"

Erica is benieuwd, ze grijnst me al toe, Karel wacht. Ik ga er op in en vertel hun over wat ik zoo terloops in het dagboek schreef. Karel vindt het enorm! Erica kan er niet bij. En Anna waakt nu over ons aller kind als 'n kloek over haar kiekens. Karel zegt:

„Het is eigenlijk de eenige verklaring, Frederik. Ook ik moet niets van dat occulte gedoe hebben. We mogen eigenlijk tevreden zijn."

„Dat is verkeerd," zegt Erica, Karel aanvallend. „Het is je verstoppen achter 't masker van René. Is dit geen masker, Frederik?"

„Ik geloof van niet, want je ziet de dingen immers."

„Frederik heeft gelijk, Erica, waarom moeten we ons druk maken?

schouwing. Ik zou me maar niet druk maken. Erica, geef het over. Ik ga naar René!"

De jongen speelt nu met de dingen die in geen dagen aangekeken zijn. Erica straalt. Anna heeft tranen in de oogen. Ik vind het ontzettend...... van den regen zoomaar thuis ook, door storm en regen heen naar den zonneschijn, van slangen en tijgers is niets meer te zien, geen leeuw, hoor je. We zitten midden in de rimboe, midden in de wildernis, maar geen diertje te zien. Dat is verwachtend, tevens verdacht...... Ik huil er niet om. We zien een wonder. We staan er naast en het speelt op eigen kracht, het is zichtbaar bewust ook nog. Een kind is het! En dat alles door dat groote hoofd, dat nu niet groot meer is? Dat alles doordat de moeder verschijnselen voelde en met zichzelf geen raad meer wist? Die borrelen wilde? Die piano speelde als de grooten slechts kunnen? Het kind speelt, het kijkt naar het treintje, naar de ballen en ik weet al niet hoeveel, naar alles, wat Erica hem heeft gegund. Ze denkt nu: het heeft dan toch maar geholpen. En het doet dienst, er wordt mee gespeeld.

Een uur lang staan we te kijken, maar er gebeurt niets meer. De potloden, die daar voor het oprapen liggen, worden niet meer aangekeken. Er is niets bizonders te zien. Ik ga naar beneden, Erica volgt.

„Nu, Frederik, is je dit duidelijk?"

„Waar dit vandaan komt, Erica, leeft het talent."

„Je mag het van mij houden, ik verkies dat talent niet. Maar zeg me nu eerlijk, is het niet angstig? Moeten wij als volwassen menschen hier bij stil blijven staan? Moeten wij dit gekke gedoe zoomaar laten begaan?"

„Wat wil je doen?"

„Wist ik dat maar. Was Hans nu maar hier. Maar die is buiten de stad en aan de anderen heb je niets! Die Karel oók!"

Ik ga weg, maar zal terugkeeren. Plak het maar aan je laars, staat er, poep als ik...... poep als ik......! René, had er onder moeten staan, dan was alles volmaakt geweest, nu moeten we nog even zoeken. Maar, het is kunst.

Ik teeken aan:

„Als ik mijn verstand gebruik, is er niets aan de hand. Ik ben alleen bang, dat het zenuwstelsel dat niet uithoudt. Ik spreek over bang, dat is het echter niet, ik bedoel nieuwsgierig. Ik maak me om niets zorgen. Maar wat 'n herrie is het toch. Wel te onmenschelijk voor 'n mensch, als je geen bloesemboomen ziet, die onzichtbaar zijn en toch bij je leven behooren. René is het! Zijn ziel schrijft! Zijn geest en persoonlijkheid zijn het teere organische vér vooruit. Het kind wil me nu al inhalen! Had hij het niet over dat „gepoep", toen wij elkaar in onze droomen ontmoetten? Voor mij is het zoo!

Wat daar, 'n tijd terug nog, in het onzichtbare gebeurde, innerlijk dus

door ziel, geest en persoonlijkheid beleefd werd, heeft zich verstoffelijkt! Het lijkt wel, of wij bij elkaar hooren. Voor hetgeen René doet krijg ik 'n verklaring. Maar wat dan, wanneer dit leven zoover is en het mij als stof ingehaald heeft? Ik vind het 'n wonderlijke dag. De zon schijnt en heeft nu al iets van het universeele gewaad aan. René wordt er door beschenen! Het is àl goed! Er is niets angstwekkends bij! Ik had niet gedacht, dat het zoo spoedig zou geschieden. Ik ben echter niet in staat om aan hen tekst en uitleg te geven, dat komt later...... Ik denk, dat dit voor ons allen is. Prachtige fundamènten zijn het...... waar poep al niet goed voor is.

Wèl moet ik heilig ontzag bezitten voor de hand die dit totstand brengt. Of het zijn eigen hand is, weet ik niet en kan ik ook niet vast stellen. Een spiritist zou zeggen: is het een geest. Maar dat aanvaard ik niet, wat voor 'n mentaliteit is het? Hebben die lui niets anders te doen? Is dit het vermaak van 'n groot mensch? Moeten geesten naar de aarde terugkomen om door kinderen mèt poep te spelen, om teekeningen te maken voor zichzelf en voor ons? Dat hier nog eens echte teekeningen door worden gemaakt, begrijp ik, want dat zie je er uit, nu al. Maar die spiritistische gedachte moet er niet bij. Je slaat nu duizenden stukken over, je springt ineens zoomaar door werelden heen, waar je nog niets van gezien hebt. Dat is je val! Nééń, hier schrijft de persoonlijkheid. Ook al is de persoonlijkheid nog niet bewust van het aardsche, toch kan het! Dit heeft niets met occulte wetten te maken? Weet ik niet! Ik denk, dat het innerlijke leven zich aan het dagbewuste manifesteert, net als bij Erica en al de andere moeders. René is bevrucht! Uit zichzelf! Doordat het leven die gevoeligheid bezit. Of het waar is? Ik wacht af, ik ga niet te ver! Ik daas in geen geval."

Nu we bijeen zitten — Karel reeds weet van het gebeurde —, de rust terug is, persoonlijkheden hun kalmte hebben hervonden, komt het tot vragen stellen. We schreeuwen nu niet door elkaar, waar je op den duur beu van wordt. Karel doet zijn mond open en vraagt:

„Wat denk jij er van, Frederik, heb je een analyse voor jezelf?"

Erica is benieuwd, ze grijnst me al toe, Karel wacht. Ik ga er op in en vertel hun over wat ik zoo terloops in het dagboek schreef. Karel vindt het enorm! Erica kan er niet bij. En Anna waakt nu over ons aller kind als 'n kloek over haar kiekens. Karel zegt:

„Het is eigenlijk de eenige verklaring, Frederik. Ook ik moet niets van dat occulte gedoe hebben. We mogen eigenlijk tevreden zijn."

„Dat is verkeerd," zegt Erica, Karel aanvallend. „Het is je verstoppen achter 't masker van René. Is dit geen masker, Frederik?"

„Ik geloof van niet, want je ziet de dingen immers."

„Frederik heeft gelijk, Erica, waarom moeten we ons druk maken?

Er is niets aan de hand...... Doe als Anna, leer er door en laat het maar bliksemen. Je hoeft er niet naar te verlangen, maar wat wil je beginnen?"

Wanneer Erica met Anna boven is, vraagt Karel:

„Zeg me eerlijk, Frederik, is hier gevaar bij? Kan dit niet nadeelig zijn voor het organische leven van het kind?"

„Dat is het eenige, Karel, waaraan ik denk. De rest staat onzichtbaar voor je en geeft je 'n pak slaag."

„Zoo is het. Maar hoe is het bij God mogelijk, Frederik. Wat weten wij eigenlijk van 'n mensch af. Niets! Konden we zoo'n machine maar eens duidelijk ontleden, niet bij dood, maar bij het leven, wellicht wisten we dan meer. Het zijn problemen. Ben heel benieuwd wat de heeren hier van zullen zeggen. Zoo spoedig mogelijk wil ik ze hier hebben, ik zal het je van te voren laten weten."

„Merci, Karel."

Dàt wordt wat! Het is hetgeen waarnaar ik verlang. Feest zal er zijn, ik wil nu de heeren wel eens hooren.

Vier dagen later kwamen we bijeen. René is goed, er is weer niets aan de hand. Erica schenkt thee in, wij zitten om den haard te rooken.

Karel zit tegenover mij, naast hem Hans, dan Ten Hove, tusschen mij en de kwikstaart Van Stein en Van Hoogten. Een leek met vijf doctoren, onder wie een psycholoog-psychiater, nl. Hans, een huisdokter, een kinderarts en een vrouwenspecialist — een halve universiteit bijeen. Wat 'n weelde toch, denk ik. Ten Hove voelt zich alsof hij aan het Hof geroepen is, de man denkt niet, geeft geen antwoord, hij kan er geen verklaring voor vinden. Stein kijkt somber, Van Hoogten is het die praat, maar hij wil van spiritisme niets weten. Hij voelt meer voor het onderbewustzijn en de rest is zelfoverschatting, dat wij niet begrijpen en blijkbaar 'n woord is, dat aan het vorige kleeft of bleef haken. We kijken even, Hans krijgt 'n hoestbui, Karel 'n innerlijke stuip. Erica kijkt den kring rond met een gezicht of 'n spin muziek maakte, hoewel de vleugel gesloten was.

Wat denkt Ten Hove er van? Karel is het, die hem uitdaagt. Maar de kwikstaart weet het niet. Deze naam is nog niet verstoffelijkt, maar wanneer ik Karel laat weten hoe hij hem thans moet zien, lacht die zich 'n ongeluk. De persoonlijkheid van den kwikstaart is aan het tsjilpen geslagen, wij kunnen er geen touw aan vast knoopen, het is geen wetenschap en geen leekengepraat, het raakt kant noch wal. Máár...... 'n raar geval is het! Hij weet het ten slotte niet.

Van Hoogten laat ons weten, dat hij nog eens van zoo'n geval heeft gehoord. Doch toen betrof het een kind van drie jaar of nog jonger, dat 'n versje opzei van 'n nogal zwaarlijvig dichter, hetgeen zelfs voor een volwassen dramaturg geen spielerei was. Er bestaan gekke dingen in de

wereld. Ging hij het parapsychologisch bekijken, dan zat er stof in en was het de moeite waard om het te onderzoeken. Hans zegt geen woord, die wacht op mij, hij zal aanstonds vragen wat ik er van denk, want de geleerden weten het niet! Ik ben voorzichtig!

Het blijft zweven tusschen onderbewustzijn en beïnvloeding, het ongekende onderbewustzijn wint het. Maar wat is het eigenlijk? Géén weet het. Hans, die toch geen suffert is, die hard bezig is om prof te worden, staat voor een groot probleem waar hij toch geen raad mee weet. Ze draaien er omheen en hebben het steeds over de gezondheid van het kind. Erica luistert...... ze paft spoedig, zie en voel ik...... je zult wat zien.

Het gesprek vliegt heen en weer. De geleerden geven analyses waarom een koe zou lachen. Ze fluiten, ze zingen — heel mooi is het. De woorden zijn bliksems goed gekozen, er mankeert niets aan, maar ze komen niet door het masker. Ik geniet! Nu staan we er voor om de fundamenten te leggen. Toch zal ik hun geen antwoord kunnen geven, omdat ik dan weer van voren af aan moet beginnen en in geen drie weken klaar ben. Nu zegt Erica:

„Daar zitten jullie nu...... met je mond vol tanden. Wat 'n universiteit toch. Waar blijf je nu, Hans? Hoeveel heb je tijdens je groote reis geleerd? Nu kun je college geven! En jij, Karel? Werking? Natuur? Toen ik met mijn verschijnselen zichtbaar rondliep wisten jullie het niet eens, wat wil je hiervan dan weten? Niets? Nóóit zul je het weten! Frederik weet het!"

Hans glimlacht. Hij durfde mij geen vraag stellen, nu uit eerbied voor mijn persoonlijkheid. Hem is het heilige ernst? Ze kijken...... Karel zegt:

„Frederik heeft er 'n buitengewone verklaring voor. Ik moet zeggen: eigenlijk het eenige antwoord."

„Vertel op, Frederik......!" Hans is het die vraagt. Ten Hove en Van Stein halen even hun schouders al op, Van Hoogten iets minder neerbuigend. Ik vertel wat ik in mijn dagboek geschreven heb en aan Karel mededeelde...... Toen was het opnieuw denken. Hans vraagt weer:

„Hoe kom je aan die zekerheid, Frederik?"

„Hoe? Waardoor, had je moeten zeggen — dan komen wij verder. Dit is niet te bepraten, heeren van het vak, je bent nog niet zoover. Deze universiteit moet nog ontwaken. Wat jullie van psychologie weten, weet de kip van haar ei, ze kakelt veel, maar kent de wetten van haar eigen natuur niet. Ze weet niet, dat vanuit haar lichaam 'n zacht eitje naar voren dringt, dat géén seconde later keihard is, hoewel het eèn groot wonder is, maar waar zij feitelijk niet voor kakelt. En dat is nu het onderbewustzijn van René!"

Hier is 'n gek aan het woord. Toch zegt Hans:

„Een pracht van 'n vergelijking, Frederik. Wonderlijk." Hans moet

hardop lachen. Karel helpt hem 'n handje. Erica proest het uit. Alleen Ten Hove en Van Hoogten — Van Stein mag zooiets wel — trekken 'n lang gezicht en denken dat ze voor den gek gehouden worden. Van Stein is wat veranderd, die gaat den laatsten tijd meer met Karel om en kent me nu al zoo'n beetje. Hans vraagt:

„Wat bedoel je feitelijk, Frederik?"

„Heel eenvoudig, Hans. Dat van René is niet anders. Het werd onderweg, voordat het hoofd werk kon verrichten, verstoffelijkt. Wat bij een kip van achteren geschiedt, vliegt bij René door het groote hoofd, daarna wipt het door het lichaam en krijgen de handen de kans om het uit te werken. En toen zei het onderbewustzijn iets, het gevoelsleven reageerde en zie, het poepen volgde!"

Buiten kunnen ze Hans en Karel hooren lachen. Anna komt kijken wat er aan de hand is. Erica komt haar al tegemoet en proest het weer uit. Ten Hove en Van Hoogten zijn degenen, die denken dat ze van avond opzettelijk bedrogen worden, ze kijken naar Karel en Erica en ook Hans staat onder verdenking. Hans vraagt me alweer verder te gaan: Ik voel nu, dat het de moeite waard wordt en stel me er voor open. Een wetenschappelijke verklaring is er niet. Wel halen ze Freud, Adler en andere beroemdheden aan, ze volgen de menschelijke geschiedenis, gaan weer door de theosofie en het spiritisme, om tenslotte met 'n leeg rapport thuis te komen. Ze weten het niet. Er is niets aan te doen — ze weten het niet! Hans vraagt alweer, doch wordt nu door Ten Hove gestoord. Ten Hove voelt, dat dit zijn eenige redding is, ook Van Stein helpt hem. Van Hoogten kijkt vanuit een ruimte, die voor deze studie nét even boven de straatgoot leeft naar de anderen en wacht. Hij neemt het wat makkelijker op. Ten Hove houdt Hans aan de praat, Karel en Erica vinden het 'n kostelijke comedie, ze hebben nog nooit zoo gelachen. Dan krijgt Hans gelegenheid Ten Hove van zich af te schudden en vraagt hij mij opnieuw om 'n verklaring.

„Wat wil je weten, Hans," komt er droog uit mijn keel, alsof het kind van drie jaar weer is ontwaakt. Hans ziet al, dat ik het gansche geval voor leuk gedoe hou. Hij weet, dat ik er nu met mijn pet naar gooi, maar soms erg raak de dingen zal verklaren.

„Ga eens verder," zegt hij. „Wij wachten!"

„Wat moet je nu van deze dingen zeggen. Ik zeg je, ik ben maar 'n leek. Jullie zijn geleerde menschen. Maar vind je mijn verklaring zóó banaal? Denk je, dat 'n kip het eigen wonder begrijpt? Ik zeg je van niet. Het is waarheid. Ook 'n spin weet niet hoe kunstig zij haar web spint. Indien wij menschen bewust wisten wat wij allemaal in onze macht hebben, zouden jullie en ik in staat zijn tot paarden en al het gedierte te spreken, alsof het menschen waren. Zie je zoo'n schilletje — zoo'n af-

gelegd leven? Het is of je voor Vader Abraham en Isaak komt te staan, die je dan in vijf minuten den ganschen Bijbel verklaren, wat toch niet mogelijk is. Maar daar is het begonnen. Ik bedoel, de vervormde gelaatsuitdrukking. Je ziet nu niets anders meer dan maskers. En ook dit heeft 'n masker voor, maar ik zei je al: aan dat geteeken en geschrijf zie je, weet je, waar die mosterd vandaan komt. En thans heeft Abraham je verteld, dat er geen mosterd aanwezig was, doch abdijsiroop voor de hoest, waar je kinderen mee geneest!"

Ik moet ophouden...... Het gelach neemt toe...... Het duurt ruim 'n kwartier voordat de gemoederen wat kalmer zijn. Hans vraagt alweer verder te gaan. Karel schenkt nu 'n borrel in, we rooken weer nieuwe sigaren en Erica ziet er uit, alsof ze nog nooit zoo gelukkig is geweest. Ik begin met heiligen ernst, maar er is steeds iets, wat mezèlf uit het verhaal wringt en dan komt er onzin. Dat brengt me aan het denken, want is het niet precies hetzelfde als dat van René? Ik begin met:

„Ofschoon we de feiten zien, de handelingen kunnen controleeren, staan we toch voor 'n raadsel. Ik durf het woord occult niet uit te spreken, omdat ik dan weet, dat Karel en Erica vannacht niet zullen slapen. Maar volg ik een natuurlijke lijn, de gegevens van René en die van Erica tijdens haar dracht, evenals de gegevens van die andere vrouw, die vooraf voelde dat ze 'n baard kreeg, dan sta ik in een tuin met ongekende bloemen, die ik net als gewone bloemen kan afplukken en in 'n vaasje zetten. Nu komen dus de krachten tot éénheid. Weten wij menschen, wáár wij hebben geleefd? Gelooven de heeren aan reïncarnatie? Wedergeboorte? Is de ziel slechts éénmaal op aarde? Heeft de ziel voordien nog nooit windeieren gelegd? Of is het steeds raak ook voor haar natuurlijke bewustzijn door God ontvangen? Die windeieren nu zijn de ongeboren gedachten van den mensch. Ze hebben met het zieleleven uit te staan, maken deel uit van het onderbewustzijn, maar vertegenwoordigen een eigen wereld, die nimmer voor ons menschen te aanschouwen is. En daaruit putten wij menschen, Beethoven en Mozart schiepen er door. Rembrandt schilderde, Titiaan ook, maar René komt er door tot poepen en dichten...... Is dat nu zoo onbegrijpelijk?"

Ze hebben er pret om, maar ik voel, dat de heilige ernst in me gestalte krijgt en het net genoeg vindt! Ik walg van al deze geleerden, alléén Karel en Hans vind ik natuurlijke menschen, de anderen denken, dat ik hun Godendom beleedig en kunnen niet tegen 'n pretje. Ten Hove en Van Stein zouden liefst de beenen nemen. Van Hoogten is er niet ver meer af. Waarover willen jullie praten? Ik ben zèlf nog niet zoover. Hans daagt me weer uit. Hij weet, dat wij er meer van weten en prachtige fundamenten hebben gelegd. Toch begrijpt hij mij en zegt:

„Het is ernstig bedoeld, nietwaar, Frederik, maar welke verschijnselen

zijn het. Is het mogelijk, dat er van spiritistische inwerking sprake is?"

„Gelooven jullie in een leven na den dood? Is de ziel al meermalen op aarde geweest? Is er wel 'n onderbewustzijn? Wat weten jullie van onderbewustzijn af? Niets! Je praat over onderbewustzijn, maar wat is het? Wat weten jullie van het wezen en het leven? Niets? Freud en al de anderen verliezen zich in het sexueele gedoe, ze hebben gelijk in veel, hebben dingen aangeboord waarop jullie nu staan, maar wat is het? Je weet het niet! Je kunt ja en amen zeggen. Wat is onderbewustzijn, Hans? Draai er nu maar omheen, praat heel geleerd, zoodat ik er geen cent meer van snap, ik zeg je: je weet het niet! Je staat machteloos. En toch moet hier 'n verklaring voor te vinden zijn. Ik zeg je nogmaals: Dit kind is 'n wonder. Ik wed met jullie allemaal, dat dit 'n geestelijk wonderkind is, onze René is dat!"

Daar zitten ze nu. Erica straalt, Karel glimlacht en vertrouwt het zaakje niet. Hans kent me. De anderen zeggen nog niets, nu komt de kwikstaart los en vraagt:

„Je zegt, Frederik, dat René 'n geestelijk wonderkind is?"

„Heb je dan niet gehoord wat ik zooeven zei? Is hetgeen Beethoven en vooral Mozart deden, niet geniaal? Ik weet wel dat dit niet te verklaren is, daartoe zou ik het gansche Universum in m'n zak moeten hebben. Ik kom er echter eerlijk voor uit dat ik maar 'n leek ben, doch ik zeg je dat dit, wat hier gebeurt, bovennatuurlijk is. Ik heb het niet meer over dat „poepen", dat is maar bijzaak. Maar ga nu eens op de gedachte is? Wat weet zoo'n kind van Christus af, mijne heeren? Wat van 'n Apostel? Moeten wij niet aanvaarden, dat de ziel een eeuwigdurende persoonlijkheid is? Gelooft u, vraag ik nogmaals, in hellen en hemelen? Ik zeg je, Van Hoogten, en jou ook, Van Stein, jullie zijn nogal kerksch aangelegd, maar wanneer er geen geloof, geen godsdiensten op deze wereld waren geboren, waren er ook geen krankzinnigen. Zoo dom nog niet? Maar waar moet het naar toe? Wat willen jullie beginnen, als de ziel niet meer ervaring heeft dan in dit éene leventje opgedaan! Geloof je, dat God het éene kind alles schenkt en het andere verdoemt! Geloof je waarachtig in 'n Vader van Liefde? Maar wat zijn jullie dan voor menschen — pardon, ik wil niemand kwetsen — maar denk je dan niet door, ga je niet dieper? Blijf je aan de oppervlakte van het leven staan en wil je van al dat andere niets weten?

René móét 'n geestelijk wonderkind zijn. Ook al komt er niets meer omhoog, dit is al genoeg om vast te stellen, dat wij onze menschelijke machine nog niet kennen. Ik zeg je: wij zijn er nog niet. Maar wat er ook gebeuren gaat, — en hoort nu goed wat 'n leek je zegt — wij zullen wonderen beleven. Dit alles heeft met bovennatuurlijk bewustzijn uit te staan. Het komt vanuit een wereld ,waarvan Freud en de anderen

zouden kunnen snoepen, indien zij er het verstand voor hadden, wat echter nog lang niet bewezen is. Hiervoor moet je naar het Oosten, naar het oude Egypte, als je het weten wilt, het is daar, waar deze „Lotus" geheiligd werd!

Honderdduizenden problemen stormen er op je af? Ik zeg je, dat wij met dit wonder voor een nieuwe „eeuw" staan! Alles wat wij menschen tot stand hebben gebracht, begon met het gebagger in de modder. Welnu, hier ruikt het naar wat „kinderpoep" en is dat nu zoo vreeselijk? Ik wed met de heeren, ja ik wil met de heeren 'n weddenschap aangaan. Ik wil dat? Neen, wij, nl. René en ik tegen jullie allen! Wij nietelingen tegen de wereld, tegen jullie, omdat wij niet gelooven in 'n God die verdoemt!

Onze universiteit tegen jullie onbewustzijn, want dat is de bedoeling. Ik zou je fundamenten kunnen laten zien, veel van dit gebeuren kunnen verklaren, maar je bent niet te overtuigen. Ik weet wel dat jullie geen stukken kunnen overslaan, maar je dènkt niet! Wat Karel werking noemt, voor hem natuur is, krijgt van René en mij 'n hooger bewustzijn, 'n persoonlijkheid die eeuwigdurend is. En dat wordt 'n mensch. Jullie loopen je tegen je eigen ik te pletter. Jullie hebben er aan gesneden, dat lijk gezien, maar je weet niet wat er in heeft geleefd. Dat schrijft nu en is nog 'n kind! Menschen zijn erger dan wilde beesten. Begrijp je niet, omdat het 'n kind zegt, dat van taal noch teeken afweet! Maar kijk eens achter dit masker? Zag je die ziel niet vliegen? Wachten jullie niet bij 'n stervende, of de ziel nog niet komt? Daar vind je die heiligheid niet meer...... In de straatgoten ligt het antwoord...... Je staat er bovenop. Maak nu maar gekheid om alles en haal je schouders op! Méér en iets anders kun je niet, zet ook deze Galileï maar achter de tralies! Hangt hem maar op of trek de ziel uit dit lichaam. Zet ook dit leven maar op den brandstapel en loop hard weg, omdat je zelf bang bent om 'n God die rechtvaardig is te aanvaarden en je leven daarvoor in te zetten. Je durft je theologen geen halt toe te roepen...... je bent bang voor je bezit, dat voor onze universiteit geen waarde heeft, omdat jullie de ziel niet kennen!

Dacht je waarlijk, dat God Zijn kinderen te vroeg naar de aarde stuurde? Ze komen juist op tijd en ze hebben gaven in zich of ze zijn hier om voor zichzelf een bewustzijn te bouwen. En daar is René er één van!

Wat voor Erica en Karel nu zorgen zijn, is straks geluk! Gekken zullen deze wereld vooruit helpen, zullen den mensch optrekken naar hoogere regionen. Dit kunnen jullie niet aanvaarden, maar je zult het zien, de massa loopt naast de schepping! Jullie gekken zijn het!

Wie trapt 'n godsdienstwaanzinnige naar het gekkenhuis, naar Hans' inrichting? Dat doen jullie als theoloog! Je vermoordt de ziel omdat je over verdoemenis praat. Elk woord, dat van den kansel uitgesproken

wordt en over verdoemenis spreekt, is 'n nagel voor de eeuwigdurende kist...... voor de ziel, die nu haar universeele ik gesmoord ziet. Het is 'n slag in het aangezicht van God, het is haar ziekte! Houdt op met die verdoemenis, God is 'n Vader van Liefde!

René's gebeuren heeft met onderbewustzijn, met ziel en geest uit te staan. Met voortgang en ontwaking! Met hel en hemel, met de makro- en mikrokosmos. Dit is groot en bovennatuurlijk, als je het weten wilt, omdat het 'n gek bracht! Maar ik durf niet meer zeggen, dat àlle gekken hun verstand hebben verloren; de verschijnselen toonen aan, dat er andere wetten spreken.

Ik zeg je, galsteenen vind je niet in dit leven, ook geen zaagsel, dat regelrecht door de lever naar de nieren stroomt en daar uitgebalanceerd wordt om het leven te zuiveren van elke smet, daarachter ziet de ziel het masker. Maar jullie zien dat niet...... je bent blind en blijft het? En toch lachen jullie? Zijn jullie zoo zeker, dat alles goed is? Denk je waarachtig, dat God niet meer geluk voor ons heeft? Dat de ziel haar goddelijk „nirwana" in de vijf minuten, die een aardsch leven duurt, bereikt? Ik zeg je, wil je haar leeren kennen, daal dan af in deze wereld, doe je andere duikerpak aan, want je zult hierin gebrek aan levensadem voelen. Zoekt het in het leven, in jezèlf, de verschijnselen wijzen je den weg naar omhoog! Daalt af in dit menschelijke, onmetelijke ik, werpt stellingen omver...... legt nieuwe fundamenten — staat niet stil, want je bent deeltjes van het nieuwe leven! Geleerdheid heeft niets te beteekenen, wèl gevoel, want dat is eeuwigdurend!"

Ik kijk naar Hans, en aan zijn oogen zie ik dat ik geslaagd ben. En de anderen hebben heilig ontzag voor zijn woord.

„Cum Laude, Frederik!"

Ik bedank hem en Karel en Erica drukken me hun handen. Ik zie vriendelijke gezichten, overgave voel ik. Laat komen wat komt. Hans kijkt naar Ten Hove...... de kwikstaart was ingeslapen, nacht is het voor hem en de zijnen. Hij kijkt naar zijn vrouw, die met jan rap en z'n maat danst — ergens, waar hij niet bij is. Van Hoogten sluimert en Van Stein lijkt boordenvol. Ze praten nog even en gaan weg. De één viel den ander aan, nu hebben ze allen hun stelsels en bewijzen. Hans is wijzer geworden, die denkt anders. Weenen heeft er schuld aan, Grinzing...... de wijn, liefde ook!

Het gesprek deint heen en weer, ieder zegt iets, de geleerden wisselen van gedachten. Ze geven volmondig toe, dat de geestelijke faculteiten op een dood punt staan. Ze behoeven zich niet te schamen, er is niets aan te doen. Weer volgen zij René, de verschijnselen van Erica en andere moeders. Ze vliegen over de aarde en hebben het over Socrates, Plato, Aristoteles, Freud, gaan even kijken in het oude Egypte, betreden

een Tempel en loopen er zoo weer uit, teekenen en kladderen gelijk Renétje deed. Boeken zij winst? Van alles blijft niets over!

Ja, zegt Hans, wat bezitten we eigenlijk. De techniek kan verder, net als de medicus, bijvoorbeeld Karel. En jullie, Van Hoogten en Van Stein, zijn dat, en de kwikstaart, die doet of hij er niet bij is. Wij kennen de ziel niet! Wij staan machteloos, maar jullie hebben houvast waar wij met leege handen staan. Ziekte en narigheid op de wereld — of je nu gek bent of ernstig ziek, — het is narigheid. Ons karakter deugt niet. Wij zijn het! We moeten aan een anderen tijd beginnen. Ik wilde, dat ik het alleen voor het zeggen had! Juist, Frederik, ik wilde, dat ik het mocht zeggen, dan zou alles anders zijn.

Hans...... Maar het is gepraat in de ruimte. Karel laat hen uit, ze zijn leeg gepraat, de geleerden verwijderen zich, het tooneel loopt leeg. Ze gaan links en rechts, ik blijf alleen achter, maar Erica komt terug. Ze vraagt nog:

„Jij zult mijn jongen nooit alleen laten, hé, Frederik?"

„Nooit, Erica, als het in mijn macht is, ben ik er. Zoolang ik leef sta ik naast hem."

Als Erica naar boven gaat, blijf ik nog even zitten denken, maar dan is het ook voor mij tijd. Om mij is stilte. Huiveren doe ik niet, maar een gevoel in me vraagt: „Wat nu?" Maar ik ziet het. Mijn ziel wil nog wat zeggen, en dan hoor ik me zelf:

„Zag je al die maskers?"

Toen ging ik weg, het doek sluit zich, we gaan naar het volgende bedrijf. Of er nog spanning is? Een golf van gevoelens stormt er op mij af. Wat nu weer......?

Ik ga regelrecht naar huis toe. Ik heb het verlangen gekregen om aanteekeningen te maken. Achter mij loopt iemand die in zichzelf mompelt en blijkbaar kwaad is over het een of ander. Ook geen geluk. Wat is geluk? Ik bèn het! Wat is harmonie? Ik wil het worden! Want ik geloof niet, dat ik het ben. De man mompelt nóg. Hij verstoort de rust die in mij was. Ik ga nog een eind om...... Zóó, nu is het beter.

En ook dat gaf me te denken.

Wéér zoo'n masker, altijd maskers, nimmer zie je 'n harmonisch mensch. Is er geen geluk?

Hoe onbegrijpelijk ben je, Vader!

ZIE JE DAN NIET, FREDERIK, DAT ONS KIND DOOFSTOM WORDT

Door de aanteekeningen stormden problemen op me af, die één voor één vroegen om beleefd en geschreven te worden. Een nieuw verschijnsel dat mijn aandacht verdient. De geleerden hebben er schuld aan. Hadden die menschen niet over Socrates en Plato gepraat, ik geloof niet, dat mijn voelhorens zoo scherp hadden gereageerd op het wetenschappelijke gedoe als ik nu onderging. Spoken zijn het thans voor me. Het is merkwaardig...... kwaad, goed, rechtvaardigheid, liefde en geluk, hartstocht en geweld, lieflijkheid en welwillendheid, het geheele woordenboek voor goed en kwaad; alle menschelijke eigenschappen zijn het die 'n masker dragen en voor me staan. En kijk daar nu eens achter. Ze willen beleefd worden, ze vragen er om, ze dagen mij uit. En tenslotte zie ik René.

Het kind zit met de menschelijke eigenschappen te spelen als met looden soldaatjes. Het neemt één voor één zoo'n karaktertrek in de handjes en bekijkt het tafereel. Je zou zeggen, denk ik bij mezelf, dat hij nu reeds weet wat goed en verkeerd is......! Wanneer er van zijn leven uitgaat dat hij 'n goed soldaatje voor zich ziet, dan zie ik 'n glimlach achter zijn masker te voorschijn treden, die echter bliksemsnel zichzelf of door 'n andere kracht verschuilt, om even later als heel iets anders terug te keeren. En dan smijt René het ding weg. Hij trapt er op met z'n pootjes, kijkt naar links en rechts, zooals ik doe...... en wordt het ook voor hem alsof hij die eigenschappen als levende persoonlijkheden voor zich ziet. Nu wordt het te veel voor het kind, het legt zich midden in de kamer neer en wil slapen.

Een visioen? Beteekent dit iets? Als het beeld verdwenen is, voel ik me wat opgelucht, de drang van al die menschelijke eigenschappen mindert. Waarin leef ik eigenlijk? Wat is de bedoeling van dit alles? Beleven we weer narigheid? In mijn boek staat:

„Ik geloof, dat we naar 'n anderen tijd marcheeren. Er zullen veranderingen komen voor René. Ik dacht eerst, dat ik wetenschappelijke aanteekeningen zou ontleden, nu blijkt, dat het René is. Ik kom er nog niet achter, maar het zegt iets. Ik voel geen angst, maar ik ga begrijpen, dat men mij daar noodig heeft.

Het menschelijke woordenboek is het, dat de jongen beleeft en als

gestalten voor zich ziet. Een gevoel in mij zegt, dat wij volkomen op elkaar zijn ingesteld en dat René de zaken van zijn leventje aan mij doorgeeft. Er is dus toch beïnvloeding van verre mogelijk, of we bezitten, wat ik zeer zeker aanvaarden kan, een telepathische éénheid, die je feitelijk overal in de natuur waarnemen kunt.

Dit is het! Ik ga maar niet verder, dit is het!! Wij zijn bloemen van één kleur, we zijn van één gevoelssoort, ik geloof ook, dat onze karakters die éénheid beleven. En hierdoor spreekt alles! Het is niet gek!"

Toen legde ik me neer en sliep spoedig in. Korten tijd later — het begint erg wazig, als liep ik in 'n mist — voel ik me buiten. Het weer klaart op. Het is morgen, de dauw ligt op het land en heeft zich overal vastgezet. Maar de zon komt en spoedig is alles anders. Het wordt 'n pracht dag. Je zult het zien.

Ik ga door bosschen en vlakten, het groen buiten lacht me toe, vogels zingen. Daarginds staat 'n groote boom, ik zie er weer één. Mijn oogen zien naar den grond en daar zie ik 'n kind. Het wezentje leunt tegen het machtige gevaarte. Wie is het? Ik denk aan René...... Tusschen mij en hem ligt een breede sloot. Ik kan het kind niet bereiken. Ik roep, maar krijg geen antwoord. Harder is mijn geroep, even slechts kijkt het kind en slaapt weer in. En toch is het wakker. Nogmaals roep ik: Rénéééé...... Ik leg de klemtoon op beide e's. Ik stel 'n lichte schrik vast; het kind doezelt en geeft geen kik. Ik voel pijn, smart......! Het speelt met iets en van verre voel ik, dat het de looden soldaatjes zijn. Ook ik zet me neer, van mijn plaats af volg ik het kind. Een tijd lang doet het niets en staart voor zich uit. Het ziet me niet.

Nu komt er beweging in het kind. Als het opstaat, slaat het tegen den grond. Het staat weer op, maar het struikelt. Wéér springt het kind op, doch het komt niet verder. Het lijkt me, dat het kind duizelig is. Toch wil het hier weg, de natuur in. Maar het gaat niet. Het zet zich opnieuw neer, leunend tegen het groote gevaarte. Bloesem is er niet te zien. Dit is 'n andere natuur, een ander leven is het. Het kind valt in slaap. Ik denk, ik wrijf over m'n voorhoofd, ik wil weten wat het kan zijn en kijk even later op om te zien hoe het daar is. René is weg! Het kind is opgelost. Als ik de omgeving afspeur, zie ik het daarginds over 'n heuvel verdwijnen. Wèg is dit leven voor mijn oogen en mijn omgeving. Het leven wandelt! Maar het zal 'n tijd lang...... Wat is het?

Na dergelijke droomen word ik steeds wakker. Ik denk dan bewust aan het beleefde en meestal zie ik het antwoord. Ook nu! Het zegt me, dat we 'n anderen tijd ingaan. Ga ik mezelf na, maar door vergelijkingen naar René toe, dan weet ik het. Nu kunnen wij menschen wel zeggen, dat alles toeval is, maar die soldaatjes van René zie ik terug bij de geleerden. Dat is het woordenboek, doch René bezwijkt er onder. En dat woordenboek

leeft in hem. Wat de geleerden onderbewustzijn noemen spookt in het kind. Het wil zeggen, dat er in dat leven iets broeit, waardoor het doodgedrukt wordt. Het is zoo zwaar, dat het dit leven volkomen overheerscht. Maar daarachter zag ik ruimte, nieuw leven! Het kind krijgt plotseling tòch de kracht om verder te gaan. Dus — narigheid en geluk? De zon scheen! De dag neemt hem op, licht is er! Moeten wij wanhopen? Néén! Ik ben weer voorbereid en ga slapen!

Geen vier dagen later stormt Anna mijn kamer binnen om het groote nieuws te vertellen. Ze schreit zich even uit. Ze is volkomen overstuur. Dan zegt ze:

„Kom mee, Frederik, we gelooven dat René gek wordt."

„Wàt zeg je, Anna? René gek? Kalm wat...... zoover is het nog niet."

Onderweg hoor ik wat er nu weer is geschied. Karel heeft het briefje, ik zal het aanstonds zien. Het gaat niet zoozeer over het briefje, maar René ziet er uit alsof het kind doofstom is.

Karel verwacht me. „Hier, Frederik," zegt hij, „kijk zelf maar."

Ik lees door de krullen heen......

„Als ik de bloote billen van Anna zie, roep ik ha, ha, ha! Ik roep, ha, ha, ha......!"

Wij naar boven. Erica zegt:

„Zie je het dan niet, Frederik? Ons kind wordt doofstom!"

René zit in z'n bedje, kijkt niet, staart maar voor zich uit. Mijn God, hoe is het mogelijk, hij zit daar net als tegen dien boom! Hij wil opstaan, doch valt terug. Weer staat hij op,...... hij valt, probeert opnieuw overeind te komen en zakt weer ineen......

Erica vliegt op het kind af, doch voordat zij bij René is, sta ik voor haar.

„Even geduld, even slechts! Laat hem begaan."

René probeert weer op te staan, maar kàn niet! Het kind rolt terug en slaat achterover in het bedje. Ik weet wat Karel denkt. Kinderverlamming...... komt er in mij, maar daaraan geloof ik niet. René blijft liggen, doet de oogjes dicht. Ik leg even mijn hand op het hoofdje, het is koel. Geen koorts. Karel zegt het trouwens al. Geen koorts...... Maar wat dan? René slaapt al!

We zitten beneden. Erica schreit...... Anna schreit, De vrouwen gaan naar boven. Karel zegt:

„Is dit niet afschuwelijk, Frederik?"

Ik moet praten...... Ik moet hem vertellen wat ik heb gedroomd. Maar Erica en Anna moeten naar beneden komen, ook zij moeten het weten. Karel roept en ze komen dadelijk. We zijn allen ernstig als ik begin.

„Laat dat briefje voor wat het is. Dat komt straks...... Wat je nu ziet is van voorbijgaanden aard. Zooals alles ten slotte. Ik houd nog steeds

vol, dat René een geestelijk wonderkind is! Mijn droom en dit gebeuren is één toestand. Of gelooven jullie hier niet aan. Wetenschap zegt ons niets. Wetenschap gelooft nog niet aan droomen. Wetenschap weet nog niet dat ouderen en kinderen, kinderen en ouderen, elkander steunen in dit leven, vooral, wanneer het om natuurlijke en bóvennatuurlijke zaken gaat. Ik voel, dat jullie hier weinig aan zullen hebben, maar nu het volgende.

Ik heb dit gecontroleerd...... ik spreek dus uit ervaring, door bewijzen......?

Twee menschen op deze wereld willen schrijven. Ze weten van elkaar niets af...... alzoo zal elk aan 'n boek beginnen. Toen het eerste uitkwam verscheen ook het tweede. Nu staan we voor het feit. Beide boeken zijn precies hetzelfde, de één moet van den ander hebben gestolen. De rechtbank komt er bij te pas, maar de bewijzen zijn er niet, door 'n bovennatuurlijke kracht waren deze menschen één. Wat het nu precies is, doet er niet toe, het geschiedde! Het spreekt vanzelf, dat ze er om gingen loten wiens boek verschijnen zou. Als twee druppels water lijken de geschriften op elkaar. Elk hoofdstuk precies hetzelfde, begin, behandeling, alles!

Gelooven jullie niet aan geestelijke éénheid, dan heb je niets aan dit voorbeeld. Ik zeg je thans, dat René beter wordt!...... Ik zag hem over de bergen verdwijnen, er was zon, licht, hij wandelde alleen, maar hij wist waarheen hij ging. Toen ik daar naar hem keek, zag ik dat vallen en opstaan. Telkens probeerde hij het opnieuw. Het lukte niet. Toch probeerde het kind het weer, het ging niet, het sloeg tegen den grond, net als boven in zijn bedje. Dat is alles!"

Erica is wat rustiger. Anna kan er niet bij, maar ze zegt:

„En dat briefje dan, Frederik? Is dat niet verschrikkelijk?"

„Zoo is het, Anna, maar dat breekt hem niet."

„René is toch geen grote kerel? Ik heb het gevoel alsof men mij bespiedt. Ik durf me niet meer uit te kleden. Bah......!"

Karel zit in den put. De vrouwen gaan weer naar boven. Ik zeg:

„Als je dit leest, Karel, lijkt het, alsof het op de maat van de muziek geschreven is. Dus nog muzikaal ook. Ik fluit het deuntje. Ik begrijp het niet, maar het is er, het is muziek. Ik vlieg naar boven en roep Erica. Even later zit ze voor den vleugel. Ik zoek de noten op, want ik geloof, dat ik dit deuntje al eerder hoorde. Juist! Nu ik de noten hoor, weet ik het. Erica is het! Toen zij als 'n duivel speelde, kwam telkens deze octaaf voor den dag, die mij griezels bezorgde, omdat zij zoo tartend was. Toen begon dat beestachtige, waarvan ik rilde en beefde, zoodat ik haar uitschold voor wilde kat. Maar wat nu?

Erica vindt het onzin en smeert 'm. Ik verklaar Karel het geheel. Hij snapt het niet, wist ook niet, dat Erica in haar tijd zoo van streek was.

Ik noem het beïnvloeding door de moeder. Karel denkt nu, dat het mogelijk is. Wanneer de moeder baarden voelt en zoo, is het kind ook in staat om van de moeder hetzelfde proces te beleven, te ondergaan, want beide levens zijn één.

Ik krijg deze lieden er weer uit...... Weer schijnt de zon even. Toch ligt er 'n ontzettende druk in huis. Het leven wordt zwaar op deze wijze, dat kan geen mensch verwerken.. Toch moet Karel beamen, dat dit de eenige oplossing is. Het geschrijf blijft 'n groot raadsel. Voor mij staat vast, dat dit de eenige mogelijkheid is om vast te stellen, wat er eigenlijk aan de hand is. Dit is de eenige verklaring. René zit niet vast aan duivelsgedoe. Van binnenuit komt het omhoog en kijkt het deze rotte wereld in. Toen zag het juist Anna in haar blootje staan, meer niet......

„Moet je daar niet om lachen, Karel?"

Karel lacht inderdaad. Hij zegt:

„Het lijkt waarachtig wel of jij 'n nieuwe universiteit bouwt."

„Ik ben er aan bezig, Karel, dit zijn fundamenten. Anna heeft echter de schrik te pakken en dat is nog erger, want ik weet niet wat ik daar aan moet doen..

Het onderbewustzijn, Karel, houdt van 'n verzetje. Dat zie je. Dat wezen lacht. Weet je dat niet? Zoo zie je! Ik geloof niet, dat René behekst is. Erica denkt, dat de duivelen der hel hem te pakken hebben. Ik geloof het niet! Heeft Anna zich ontkleed waar René bij stond?"

„Daar heb ik niet aan gedacht, Frederik. Roep Anna eens."

Anna staat voor de rechtbank. Ze schreit, over haar lippen komt er:

„Nu ga ik weg, voor goed weg! Denk je, dat ik weer 'n......"

„Neen, Anna, dat denk ik niet, zeg zooiets niet. We willen het woord niet eens hooren. We gelooven je volkomen! Hier is iets anders in het spel, het kijkt door de muren heen, Anna, anders niet! Ga rustig je gang, denk er niet meer aan en dreig niet met je vertrek. Maar we praten nog wel, kindje?"

Anna gaat weg, ze is er kapot van. Ik schiet in den lach en Karel doet mee. Hij moet zeggen:

„Hier is verdomme elke dag wat anders. Het lijkt hier wel 'n heksenketel...... duivelsgedoe is het. Maar er is tenminste 'n grappenmaker bij, waardoor je je de stuipen kunt lachen. Die Anna toch. Als het niet zóó droevig was, zou ik me 'n ongeluk lachen!"

En Karel lacht...... Hij loopt het tooneel af, waarheen weet ik niet. Direct hierna hoor ik hem Anna roepen.

„Anna, kom nog eens even beneden. Kom even voor het voetlicht......!"

De deur gaat open, Anna komt binnen, haar schort voor haar oogen...... tranen rollen over haar wangen. Arme Anna! Karel zegt:

„Luister eens, Anna. Wat wij hier beleven gaat jou en ons aan. Ik

vraag je namens René: ga niet weg, het kind heeft je beslist noodig. Ik ben dokter...... Ik heb meer naakte menschen gezien dan jij denkt en ik verzeker je, dat er niets aan is. We zijn allemaal precies eender. Je trekt je van dat gekijk niets aan, versta je dat, Anna?"

Helpt niets, Karel. Zoo krijg je Anna niet, zóó zul je haar niet steunen. Laat dat maar aan mij over. Ik neem Anna bij een arm en ga met haar weg. We wandelen het hekje uit en het bosch in. De menschen kijken ons niet eens aan, ze kennen ons. Anna krijgt echter toch een idee. Ze pakt mij bij m'n arm en trekt me mee. Terug naar huis. Naar boven, naar René. En zie het kind is wakker, het ligt daar rustig. Anna neemt het kind op, stopt hem vliegensvlug in het bad, kleedt hem weer, legt hem in den wagen en zegt tegen mij:

„Vooruit...... het bosch in, hij moet ook mee."

Anna blijft! Nu we wat tot rust komen, zegt ze:

„Wat moet ik doen, Frederik?"

Ik zei iets...... een mooi verschijnsel is het. Hoe is het mogelijk, denk ik bij mezelf, als je ergens om verlegen zit, geeft de natuur je alles.

„Kijk hier, Anna. Je hebt wel eens gehoord van hellen, hellen, waarin menschen leven die het aardsche tranendal hebben verlaten. Of we daar in moeten gelooven, weet ik niet, want wij weten er nog te weinig van af. Maar daarin leven, volgens mededeelingen uit den Bijbel, menschen. En die menschen verlangen naar wat warmte, menschenwarmte, ze zien gaarne ons leventje terug, doch hebben het verloren. Dag in dag uit beloeren ons die menschen. Ze staan als het ware op verhoogde voetstukken naar ons te kijken. Vrouwen kijken naar de mannen, mannen naar de vrouwen. Want voor God is er niets te verbergen, Anna. Het is volgens mij onze naaktheid voor het Al. Wij menschen kunnen ons niet verbergen, als de menschen er niet zijn, is er iets anders, wat ons ziet, zoodat kleeren geen beteekenis hebben, zoomin als naaktheid."

„Jij draait overal 'n punt aan, Frederik, maar ik vind het griezelig!"

„Dat nu juist niet, Anna. Je moet de dingen zien zooals ze zijn. Ik weet bijvoorbeeld, dat God alles van ons weet. De gestorven mensch leeft volgens den Bijbel voort. Er zijn menschen op deze wereld die met den gestorven mensch praten en boodschappen van hen ontvangen."

„Kan dat, Frederik?"

„Ik ga gelooven, Anna, dat het mogelijk is. En als die menschen even over de schutting kijken naar wat er in je tuintje staat, is dat dan zoo erg? Je moet het menschelijk gaan zien. Maar je moet voor jezelf kunnen zeggen: ik heb niets te, verbergen, kijk gerust.... Ik ben als alle menschen. Of ik nu naakt voor je sta of gekleed — God kent elkeen. En nu, Anna, is kindertjes krijgen het mooiste wat er is. Ik zou je zooveel kunnen vertellen, maar dat komt nog wel, eerst dan geloof je, dat wij menschen

geen maskers meer bezitten. Indien we daar zijn waar al die menschen 'n voortgang beleven, Anna, zie je, dat wij naakt zijn geboren en naakt zullen zijn in alles, àls die andere rechtelijke macht over ons leven spreekt. Als je je voor stoffelijke oogen afsluit, ben je er al. En geen van ons denkt er aan, dat jij je kuischheid verloren hebt, jij bent nog zoo gaaf als wat...... O, Anna, is het niet wondervol? Is het niet om je dood te lachen? Houd jij dan niet van 'n pretje? Gun dat onzichtbare kereltje iets van je eigen schoonheid. Gun elkeen 'n blik in je hart, maar weet, dat het jou toebehoort! Dat komt nu alleen, Anna, omdat je zelf geen kindertjes hebt gekregen, dan denk je over alles anders. Er is geen narigheid...... jij bent jezelf en je gaat bewust je gang. Héél de natuur staat naakt voor ons. Is dat niet de bedoeling van Onze-Lieven-Heer?"

„Als je het zoo ziet, Frederik......!"

„Er is niets anders, Anna, je moet het zoo zien."

„En wat nu met dit kind?"

„René komt er wel. Kijk zelf, hij slaapt als 'n roos. We komen er wel door! Ik zweer het je, Anna."

Als we terugkeeren, is Anna zichzelf weer. Karel wacht me, hij wil praten. Erica is er ook. Hij vraagt:

„En, heeft ze zichzelf of heb jij haar 'n luier om gedaan, Frederik?"

We lachen. Erica grijnst. Ze lacht niet. Ze kan het niet. Toch is er 'n andere straling in haar oogen. Ze denkt over iets na of is bezig zichzelf 'n ander gewaad aan te doen. Als ze het zegt, weten wij het. Ze loopt het tooneel af, doch slingert ons toe:

„Ik weet nu eerst, dat ik geen oogen in m'n hoofd heb...... Die we van binnen hebben, mannen van wetenschap, kijken door het masker, deze van alle dag zijn blind...... We zijn sufferts!"

Weg is Erica! We denken! Karel denkt hardop.... Hij zegt wat en ik versta:

„Mijn boerenafkomst is het! Als je denkt, dat je naakt bent, sta je in 'n romeinsch gewaad jezelf uit te schelden. Ben je in rok, dan sta je naakt! Ik heb nu de anderen niet meer noodig, want we gaan alléén de straat maar over. Ik dank ze allen." En tegen mij:

„Mond dicht, Frederik. Voorloopig althans. Ik ga het even boven vertellen. Wacht nog even."

De boer keert terug. „Zóó, we zullen het met elkaar uitvechten. Psychologen hebben we, geloof ik, voorloopig niet meer noodig. René moet dan maar doofstom worden, ik kan er niets aan veranderen. Ik laat mijn leven niet verpesten, daar zorg ik zelf voor."

We denken even, dan komt er:

„En toch, Frederik, is het om je dood te lachen. Die Anna ook."

Weer zwijgen we even, in gedachten verzonken en weer is het Karel die de stilte verbreekt:

„Tóch is het gek...... waar komen die bewuste woorden vandaan? Je komt er niet over uit. Ik sta volkomen stil. Ik kan geen mensch helpen, ik beef. Ik ben niet in staat om m'n recepten te schrijven. Zieken zie ik niet meer. Dit overheerscht alles. Muziek is het. Muziek zit er in, als je het mij vraagt, maar nu stormt het ook. Verdomme nog aan toe...... is 'n mensch dan nimmer zichzelf? Zijn we nóóit alleen? Kunnen wij ons voor niets verbergen? Hoe diep is het leven? Hoe diep is 'n mensch? Is het onderbewustzijn in staat achter het masker te zien? Houdt dat ook van naaktheid? Waar leven de hartstochtelijke eigenschappen in ons? In je groote teen soms? In je handen, je hoofd, je gestel, dat er voor geschapen is. Hebben hersens er iets mee te maken? Het menschelijke hart? Bloedsomloop? Wat is het? Hoe is het in elkaar gezet? Kunnen we waarlijk voordat we geboren zijn denken als volwassen menschen, Frederik? Weten wij dan al wat liefde is, wat kussen zijn? Weten wij dan al wat we zullen worden? Weten wij dan al of we vrouw zijn of man? Het gaat mij te ver en te diep!

Maar ik moet zeggen...... daar denkt iemand in. Of het voor of door René is: er wordt van daaruit gedacht en kijkt naar ons menschen. Men weet daar of je naakt bent of dat je in avondkleeding rond wandelt, men weet daar wat je doet, wat je denkt, wat je eet en wat je drinkt! Het is griezelig, Frederik!

Ik zal m'n verstand bewaren...... je hebt gelijk, we moeten verder. Ik ga thans aan psychologie doen...... Machtig interessant is het, alleen al om René te begrijpen. Of, ik maak 'n eind aan dit leven. Ik walg er van!"

We denken. Ik zit en hij loopt heen en weer. Erica, die weer binnen komt, doet hetzelfde en ook zij denkt! We hebben onze eigen gedachten, we hebben onze eigen werelden. De één ziet het zoo, de andere zoo en de derde noemt het gevoel of persoonlijkheid of sensitiviteit. Wat het is, leer ik later wel, ook al staat het me voor m'n neus uit te lachen.

Er is weer rust in huis. De spanning blijft. René slaapt... aan eten en drinken wordt niet gedacht. We zitten in de zorgen. Zorgen zijn het, die bovennatuurlijke beteekenis bezitten. Ik weet wat mij te wachten staat, ik zal het zoo goed mogelijk doen. Brieven zijn er, ik heb ze direct dóórgegeven. Wat komt er thans?

Enkele dagen later was er weer een briefje. Anna riep me niet; ze vond het beter om er maar geen drukte van te maken. En, ze heeft heel verstandig gehandeld. Erica en Karel weten het niet. Ik vertelde haar, dat dit beter was dan 'n hoop narigheid in huis. We spraken af, dat wij voortaan als het eenigszins mogelijk is, deze varkentjes zelf zouden wasschen. Ik kijk naar het briefje. Ik voel muziek. Er staat:

„Tralalalalaatje...... tralalalaatje...... kijk maar naar het gaatje...... tralalalaaaaa." Muziek is het! Wat dat gaatje er mee te maken heeft,

weet ik nog niet. Muziek...... muziek...... Ik hoor hoog en laag. Een deuntje is het Maar dat is 'n zin ook. Muziek kan dichten. Er groeit iets, iets wil zich openbaren. Wat is het? Een gek komt tot openbaring. Het leven stikt bijna van bezieling. Het leven barst bijna van inspiratie! We aanvaarden het. Anna gelooft het ook, ze vraagt me echter, of René niet gek wordt.

Nu ze achter het bedje kijkt, vind ze 'n stuk papier. Een stuk papier met 'n gat er in. Het papier is verfrommeld. René heeft er mee gespeeld. Ik ga denken. Ik voel 'n chaos. Dat van den dag en den nacht is tot éénheid gekomen. Ook dat van ons leven zegt iets aan het kind. Natuurlijk, het ziet 'n gat. En dat andere zijn letters, noten! Het kind verhaspelt alles, ook heel natuurlijk. We wachten weer af en leggen het heele geval naast ons neer. Voor Anna lijkt ook dit het allerbeste En er is nog rust in huis. De eigenaren maken zich nu niet van streek. Wij voelen, dat we 'n band bezitten. Wij gaan zien dat we vader en moeder zijn en René ons kind. Anna vindt 't 'n uitkomst. Daar steunt ze nu op en ik vind 't goed. Karel en Erica moeten rust hebben. Karel moet kunnen werken, Erica's zenuwen moeten rust hebben. Zoo hopen wij, dat wij het mogen zijn die die twee, de echte vader en moeder, kunnen opvangen. We voelen, dat we 'n geheim met ons dragen. Het is, alsof ik Anna en zij mij nog beter begrijpt. Ineens staan we nog dichter bij elkaar. Nu heeft ze geen angst meer dat men haar naakt ziet, ik geloof zelfs te mogen constateeren, dat ze roosjes op de wangen krijgt. Als ik me niet vergis kijkt ze thans naar zichzelf. Ik veronderstel het maar, maar ook deze gedachten stroomen door m'n ziel.

Ik zou willen zeggen: Anna ga verder Hoe oud ben je thans? Ik geloof vijf en veertig...... 'n mooie vrouw is het. Wat 'n prachtig figuur heeft ze. Mooi voorhoofd met vastberaden blik. Prachtige, rustige oogen ook, mooi gevormde lippen. Ze waggelt niet, ze heeft 'n stap als 'n dame, die Erica haar zou kunnen benijden. Ik zie haar in 'n mooi gewaad. Ik zie haar in avondgewaad aan tafel, temidden van veel menschen. Ze zegt iets, ze spreekt vrij, bezit 'n voortreffelijke conversatie.

Ik sta in een hoekje en kijk naar haar. Ze ziet me niet. Ze heeft er geen erg in. Hoe mollig is ze!

Anna weet 't nu! En dat door René? Is dat geen kunst? Feitelijk moesten Karel en Erica het weten. Bij even nadenken kom ik er op terug, want dan is het weg, of er vallen stukken af en dan is die broze vaas beschadigd. Mooi is het, ik zou haast zeggen: heilig! Wat is 'n mensch toch mooi!

Anna heeft nu naar zichzelf gekeken, ze had zichzelf nog nooit gezien! Ze wist niet eens, dat zij er was. Ze had er geen erg in dat ze naakt kon zijn, ze had altijd kleeren aan. Nu zijn die kleeren weg, 'n masker

was het? En de kleine René sloeg met één slag dat gansche harnas aan gruzelementen. Anna zoekt de stukken niet op, ze heeft het heele geheel het raam uitgegooid. Ze kijkt naar dit nieuwe leven en vindt het 'n wonder. Ik wéét het nu en Karel en Erica kunnen het ook weten; maar zij zijn blind. En nu weet ik ook, dat ik er met geen woord van rep. Maar ik let op; wonderbaarlijk is het. Die groote René toch!

Ik ga het bosch maar weer in. Op m'n bankje ga ik verder.

René, René, René, toch! Wat ben je 'n kunstenaar! Hoe is het mogelijk! Mijn God, wat ben je knap! Mijn God, wat ben je onbegrijpelijk voor 'n mensch, maar wat is àlles gewoon, zoo natuurlijk. René is 'n wonder!

Dat kunnen doodgewone menschen niet. Dit is hoogere psychologie! Ik zag immers, dat Anna niet meer op slofjes loopt, ze draagt al schoenen. Zag je, Frederik, hoe zij gekleed was? Hoe die rokken vielen? Gewoon weg 'n wonder! Zag je haar gelaat? Nieuw is het, dertig jaar is ze! Zag je haar oogen? Ze stralen! Zag je haar lippen? Gereed om te kussen! Zag je haar stap? Een dame kan het haar niet verbeteren. En ze let op haar woorden. Ze is ànders, op slag ànders, en dat door 'n gek, 'n doofstomme! Neen, door 'n naaktkijker, die geen mensch van vleesch en bloed gezien heeft! Een wonder is het! Een ongelooflijk wonder is het, als je het mij vraagt. Die Anna toch!

O, die René...... Renétje toch, wat ben je 'n mirakel!

In mijn dagboek staat:

„Ik beleefde vandaag wonderen. Waarachtige wonderen. Ik heb 'n psychologie ontdekt die niet van deze wereld is, maar een „bovennatuurlijke" inhoud heeft. Het maakt van onbewusten bewusten, van armen rijken, van boeren stadsche lui en van 'n dienstmeisje 'n mevrouw, doode oogen doet het stralen als zonnen, van menschelijke lichamen maakt het adonissen, van alledaagsche kletspraat „wetenschap", van doodgaan nieuw leven...! Of het je ingespoten kan worden door 'n injectie of door 'n poedertje met wat water, weet ik nog niet, ik ben daar nog niet achter gekomen, maar ik beleef er iets van en het maakte mij ontzettend gelukkig.

Ik geloof nu, dat die vrouw uit den Bijbel niet op honderd jarigen leeftijd één kind, maar 'n vierling had kunnen krijgen. Zóó heeft het je te pakken, zóó almachtig is het voor je ziel, leven, geest en stoffelijke zelfstandigheid, die ik, zoo geloof ik, eerst thans ga begrijpen. Nu stroomt er uit mijn leven: ik geloof aan wonderen! Ik geloof nu, dat 'n mensch op slag kan veranderen en wel ten goede. Ik wist wel, dat 'n mensch ineens in een duivel kon veranderen, de gekste en onbarmhartigste dingen kan doen, waar je als nuchter mensch voor staat te kijken en moet denken, dat de satan zelf 'n kermistent opgetrokken heeft; maar voor 'n mensch ten goede? Ik wist het niet, ik had het ook nog niet beleefd...... voor mij

waren dat juist de ongelooflijkste verhalen die de Bijbel ons vertelt, maar die nu nooit meer geschieden. En die zijn er nu! Ik geloof, dat ook ik mezelf nog niet ken. Ik geloof nu, dat 'n mensch naar de natuur toe kan veranderen. En het gekste daarvan is, dat ik er eerlijk voor uit kom...... Ik heb thans het verlangen gekregen om me zelf naakt te zien! Is dat niet vreemd? Toch vind ik het doodgewoon, ik geloof, dat ik mezelf nog nooit zag.

En toen geschiedde ook dat wonder! Eerst nog wat bedeesd...... kuisch. Toen met wat meer bewustzijn en natuurlijkheid en dan liet ik me los. Já, dacht ik, zóó slecht sta jij er nog niet op, ik had werkelijk niet gedacht, dat je zoo'n flink, zoo'n mooi kasteeltje had. En die snor staat je best. Een màn ben je!

Ik scharrelde nog wat rond, schoot in m'n pyama en flirtte met mezelf. Niet onkuisch natuurlijk! Ik vond mezelf 'n schepping! Het is zóó natuurlijk, zóó vanzelfsprekend, dat het was, alsóf de natuur met me concurreerde, ik kreeg 'n gestalte te zien, de bloedsomloop versnelde zich als 'n motor die op volle toeren gaat draaien, m'n hart bonkte tot in mijn keel en ik zelf als de persoonlijkheid, het gevoel om aan liefdadigheid te doen. Ik merkte op, dat ik floot, daarna lispelde. En ten slotte kwam er 'n bewustwording in me om vandaag nog de vlag uit te hangen.

Ik ben duizend jaar jonger geworden.....! Vandaag!!! In één dag, néén in enkele uren tijds!!! Vandaag is het de 21ste van het jaar 1900 en zooveel, bijna hartje winter, maar ik loop in 'n lente met mijn kop in den wind en ik sta in den bloesem. Anna ook! Karel en Erica weten er niets van, ze zien het niet. Wat 'n geluk is dat voor ons. Ik zal er over waken. Ik geloof nu ook, dat ik het kan. Als Anna maar niet op de verschillende bloemetjes trapt, deze perkjes zijn zooeven eerst aangelegd.

Wat ik eenige dagen terug nog niet wist, weet ik nu. Anna is veranderd, René precies dezelfde gebleven. We gelooven wel, dat het kind doofstom kan worden, maar nu dringt het nog niet tot ons door. Zijn leven spreekt niet meer, er stikt iets van binnen. Dat leven zwijgt nu als het graf, het is net, alsof hij 'n tijd lang zijn krachten heeft weggegeven. Of de motor waardoor zijn machine loopt zooeven is stilgezet. Wij willen zon zien! Karel zei tegen Anna, waardoor ik alweer wist, dat hij er glad naast was:

„Ik ben blij, Anna, dat je naar mij geluisterd hebt."

Anna zei niets meer dan: „Zóó, dan is het in orde."

Karel wist feitelijk niet wat hij aan haar had, doch die gedachten kon ik raden. Anna was nog wat sikkeneurig en dat was tevens te begrijpen. O, Karel, indien je nu eens achter dit masker kon zien, màn, wat zou je er van denken? Ik moet nu wel beamen, dat 'n boer, ook al gaat hij naar de stad, z'n grond toch niet voelt verdwijnen. Nu loopt hij op sterken,

stevigen bodem, maar hij voelt ook den beploegden grond. En dat is het waggelen wat hij doet, dat ook scheepslui nimmer verliezen. Karel blijft boer! Anna is thans wetenschappelijk onderlegd, wat volkomen nieuw is voor haar leven en waarvan Karel 'n studie heeft gemaakt, maar de reine psychologie er niet van kent. Anna ziet nu wetenschappelijk vooruit en handelt erdoor.

Maar René is het! Karel heeft hier geen verstand van. Hij zou dat wel willen, je krijgt het echter niet voor niets...... het kan je bloed kosten. Anna heeft nu een hoop kleeren gekocht. Eergisteren ging ze even inkoopen, maar als 'n dame. Erica keek haar na, denkt, dat ze iets ziet, iets anders aan haar leven voelt, toch zinkt ze weer in zichzelf weg. Ze keek ook nú in een zon en zag het licht niet! Maar zie dit verschil eens? Er zijn thans geen verschijnselen, ze is volkomen zichzelf en toch is ze stekeblind. Ik wil maar zeggen: ook al denk je dat je jezelf bent, je ziet niet alles. En nu heb je zelf 'n masker voor, je bent onnatuurlijk. Of is het wat anders? Erica zag niet, dat daar 'n nieuwe ster was ontdekt en dat René de astronoom is; ze zou niet eens kunnen aanvaarden. Zoo ja, dan sloeg het in haar brein en werd zij wellicht...... volslagen gek!

Je moet Anna's haardracht nu eens zien. Ik hoop waarachtig, dat ze niet te ver gaat, dan komt haar geheim in de straatgoot. Er komen lippen in beweging, ze hebben iets te zeggen, oogen zien wat meer en daar lig je. Als andere menschen er zich mee bemoeien, lééft het niet meer, men kist het onmiddellijk. Nu valt de ster als 'n vuurspuwende berg naar beneden, je wordt uit je baan gelicht en kunt van voren af aan beginnen. Maar waar vind je zoo'n inspiratie terug? Ik geloof nergens! Ik denk, dat René de eenige is die het bezit. Ik denk, dat zij de grens kent waarheen ze moet. En daar ziet ze dan haar eigen halt. Nu blijft haar leven ruim en lichtend.

Er gebeuren wonderen om ons heen, we kijken opnieuw door spleetjes, deze lantaarnpaal is van ongekende kracht, tusschen hemel en aarde zijn ze, of is dat ding gegoten, van licht voorzien!

Voor mij is nu alles mogelijk. Ik zie me nu buiten in de natuur. Ook die moeder vraagt me:

„Hoe zie ik er uit? Ik was altijd zoo, maar ik wist het."

Is dat niet wondervol? Ik geloof, dat de menschen niet weten hoe mooi ze zijn, indien ze het wisten maakten zij niet zooveel van dat schoone kapot. Wat zijn er een kasteeltjes vernietigd in de eeuwen die voorbij gingen! Ik moet er niet aan denken. Ik zie nu dat, ook al ben je naakt, God je steeds 'n ander kleedje gaf. maar vele lieden maakte er een masker van!

De menschen in de zaal bekijken zich al. De één is nog mooier dan de ander. Nog nooit hebben ze zooiets moois gezien. En het stuk boeit geweldig, het slaat in. Ze willen het wel tienmaal zien!

René rukt hun maskers af. Wij maken ons gereed voor het volgende bedrijf...... en er kwamen weer bloemen. Thans voor Renétje! Anna en ik waren zoo blij. Erica en Karel zijn boven...... ze kleeden zich al voor het volgende tafereel. Wat zal er thans weer geschieden? Ik zeg je, voor maskers heb ik geen angst meer! Want ook daarachter leeft de reine klaarte.

Ik vraag nog wat van die gekke liefde! Ik geloof, ik heb de smaak er van te pakken. Tot straks.

FREDERIK, KOM BIJ ONS, RENÉ HEEFT JE NOODIG!

Een lange, koude, natte winter hebben wij achter ons. Het voorjaar is nu in zicht, mensch en dier verlangen naar ander weer. Hoe al die maanden voorbij gevlogen zijn, weet ik nog niet. Maar dat komt, omdat je hevig bezig bent; de problemen je ten volle opeischen en vooral, omdat je het alledaagsche vergeet. Dat zijn de zorgen voor den mensch, zorgen doen je alles vergeten, door leed en smart valt alles in het niet. Als je jarenlang voor zoo'n masker staat, vergeet je alles, onbenullige zaken hebben ook geen beteekenis meer, je staat alleen open voor het ernstige, het is juist datgene waardoor je geslagen werd.

We leefden goed, er was hoegenaamd niets dat ons stoorde, ook al bleef René stil, hangerig en neerslachtig, ook al was er bijna geen leven meer in het kind, wij hielden ons staande. En zoo zijn wij dien langen winter door gesukkeld. We hebben heel weinig paard gereden, Erica en Karel hadden er geen zin meer in. En Hans werkte zoo hard, dat hij geen seconde aan 'n ander gunde, de zieken hadden zijn volle belangstelling. Daarvoor staat hij open. Ik vond het prachtig, iets beters is er niet voor zijn persoonlijkheid. Wat ik had verwacht gebeurde niet. Ik had gedacht, dat hij met 'n blonde Wienerin was teruggekeerd. Ik hoorde wel het een en ander, doch hij schijnt niet te bijten. Ik denk, dat mijnheer ook hierin het vorstelijke zoekt en er alles voor over heeft ook, maar dat is niet zoo eenvoudig. Meestal heb je juist de verkeerde. Ik hoop voor hem, dat hij geen levend lijk koopt, het zou hem vermoorden.

Maar wij weten het niet. In mij bleef het zomer. Toen ik midden in den winter ergens wandelde gebeurde het, dat onder die bergen sneeuw en ijs het zaad des Heeren tot me sprak en ging dichten. Ik had gedichtjes kunnen maken, maar ik ben er het type niet voor...... Ik houd niet van die zalvende taal, als kind kon ik het al niet uitstaan. Ik geloof, dat het 'n gebrek is. Weten doe ik het niet.

Ik ging er dus niet op in. Maar toen het toch op mezelf bleef doorwerken, stelde ik me daar voor open en hoorde ik......

„Tralala, tralala, tralalaatje......" en als slot:

„Ga ik er dansend in, heb ik pret
En dan ben je zalig
Lieflijker dan ooit
Waarheen ga' je?"

Dat vond ik nu net iets voor 'n kind. Maar onder sneeuw en ijs vandaan komt het getralala van René tot me. En er volgde nog:

„Diep het uit jezelf op,
Tracht het daar te vangen
Geeft het aan de menschen door
Of je wordt door mij gehangen!"

Niet aardig...... waarom moet ik gehangen worden? Wat ik er van snapte, was dit. Ook al is René ziek — het kind is ziek...... Karel gooit het op kinderverlamming, al is dat niet juist — toch broedt dat verkeerde zintuig bij hem de eieren uit. Dit zijn de eitjes van René. Hij zat daar onder het ijs en de sneeuw, ik zag het. M.a.w. tot stikkens toe in de koude. Zijn ziek-zijn, déze ellende. Erica vroeg me toen:

„Frederik, kom bij ons, René heeft je noodig."

En dat is wel waar, dacht ik, maar dan ben ik mijn vrijheid kwijt. Ik wil alles voor René doen, maar is dat nu noodzakelijk? We hebben er over gepraat. Karel vond, dat het niet noodig was. Alleen de vrouwen vonden het voor René beter, omdat het kind naar me vroeg, het weinige dat er over die lipjes kwam. En toch...... iets zei me: doe het nog niet, wacht af...... straks heeft men je hier noodig. Dus besloten we nog even af te wachten. Maar de kamer is al voor me gereed gemaakt, ik kan als ik wil zoo verhuizen.

Wat mijn eigen woning betreft...... een oud man ruimt den boel op, stoft wat, hij heeft in zijn leven niets anders gedaan, voor de rest ga ik er uit en eet buiten de deur. Alles gaat zoo vanzelf, dat ik den man eigenlijk niet eens zie, ook al loopt hij bij me over den vloer. Ik heb het dus getroffen. Eén ding weet ik: 'n ander iets heeft me daar gehouden, anders was ik al lang weer op reis gegaan. Ik heb m'n zit...... en mijn taak, geloof ik, bewust en in vrede in handen gekregen.

Maar René is erg ziek. Misschien dat het voorjaar beterschap brengt. Ik weet het niet. Karel denkt al aan Zwitserland. Erica wil er niet van weten, zij wil hier niet weg. Het spreekt vanzelf, dat ze bedoelt, dat ze dan mee gaat. Maar ook dat is alweer gesmoord...... elken dag is er wat anders. Nu rennen de doktoren weer in huis, trap op, trap af. Verandering is er niet te zien. Vraag je het mij op de man af, dan zeg ik, dat René doofstom lijkt! Zeilig is het. Ik kreeg vele malen te hooren:

„Waar zit je nu met je „geestelijk wonderkind"?"

Erica zei onder andere:

„Ik wou, dat ik maar 'n doodgewonen jongen had, die vuiligheid kan me gestolen worden."

En dan sta je toch maar. Je-hebt het te aanvaarden, er valt niets te zeggen, je hebt geen beenen meer onder je lichaam, je ligt als 'n stuk vuil in 'n hoek. Ik ging de straat niet op, maar zoo is het! Wat doe je?

Niets! En Karel is precies eender. Alles bijeen dus kraait mijn haan vandaag koning, en morgen gaat hij de soep in. Karel kluift aan de beentjes, eet er zelfs magere scep van, omdat de boer dacht, dat hanensoep 'n bijzonderen smaak bezat, maar waarvan wij het geraamte niet wilden zien. Anna vond hem dan ook uitheemsch, van dien kerel kon je nooit op aan, altijd was er weer iets anders. Karel lacht, hij zegt weinig de laatste maanden, hij piekert. Het is 'n druk, ook hij kan die karrevracht niet aan, het duurt te lang.

In ieder geval moet ik aanvaarden, dat dit geestelijke wonder verschijnselen vertoont van bloedarmoede en van kinderverlamming. De beentjes zijn zoo slap, dat je er doorheen kijkt. Ook al is kinderverlamming anders, Karel zegt, dat het net zoo iets is. En met de andere heeren was het precies hetzelfde geval. Ten Hove kwam ook kijken, maar die komt niet meer boven. Anna gooit den kwikstaart de deur voor z'n neus dicht, zeggend, dat het kind slaapt. Toen de kwikstaart zag, dat René met 'n papiertje lag te frommelen, wist hij meteen, dat Anna niet op hem gesteld is. Nu zie je, dat de geleerde uit haar buurt blijft, haar straal negeert, want we zien hem niet meer.

René is er nog zieker door geworden. Erica dacht al, dat ze haar kind zou verliezen. Nu ging alles van mij overboord. Niets deugde er meer. Ik ben 'n fantast. Het deed mij pijn, maar wat kon ik doen? En op dat moment wist ik, waarom ik geen lust had om te verhuizen. Wat voor narigheid zou ik hebben geschapen? Ik vond het 'n bescherming! Ik ben nu nog mezelf, had ik daar gewoond, dan was ik met heel m'n hebben en houden op straat gezet. Ik had die vrouwen en Karel in den weg geloopen en het vreeselijke einde moeten aanvaarden. Alles weg, niemand geloofde het.... Toch stierf onze vriendschap.

Zoo onredelijk zijn menschen. Ik weet niet waaraan ik dat te danken heb, maar ik wilde niet. Ik neem dus aan, dat ook mijn innerlijk afgestemd is op de eigen bescherming en het dan zoomaar aan mezelf doorgeeft. Ik hoorde het toevallig, neen ik voelde het, een bewijs, dat er gevoelige sensitiviteit bestaat. Maar René werd er niet beter door.

Dit op het tooneel verteld schept narigheid in de zaal, maar het hoort er bij. En het voert je naar het nieuwe leven, waarop wij wachten.

Soms dacht ik, dat René beter zou worden alleen reeds doordat ik er was. Nu weet ik wel beter. Als 'n ziekte uitgeziekt moet worden, kan je bidden zoo hard je wilt, helpen doet het je niet. Van dat oogenblik ben ik niet aan de waarde van het gebed gaan twijfelen, maar wij kregen er toch wonderlijke gesprekken door en zagen de zaken daarna weer anders.

We zaten op 'n avond bij den haard, toen Erica zei:

„Ik laat 'n mis lezen voor René."

Karel springt uit zijn stoel op, kijkt haar aan als 'n wildeman en zegt:

„Wat wil jij? Hoor ik dat goed? Wil jij voor René 'n mis laten lezen?"
Verbouwereerd kijkt zij hem aan en vraagt op haar beurt:

„Is dat zoo iets geks? Is dat zoo vreemd, vraag ik je."

„Maar vrouw......" gaat Karel er tegen in, „ben je stapel geworden?"

„Ik doe het door iemand anders, als je dat maar weet."

„Dat heeft er niets mee te maken, mevrouw Wolff, je bent niet goed snik. Een mis lezen voor René? Moet het kind dood?"

„Voor zijn gezondheid is het."

„Als je dat doet breek ik je nek!" dreigt Karel en meteen zijn de poppen aan het dansen. Een ruzie van jewelste! Karel vliegt de kamer uit, we hooren hem boven met deuren smijten. Erica hem achterna. Ik zit alleen op het tooneel en praat met mezelf. Wat voor narigheden gebeuren er toch. Ik hoor Karel schreeuwen. Hij heeft het over God hier en daar, de driftkop is weer in hem ontwaakt. Het is het gebrul van zijn eigen karakter, dat masker is nog niet kapot geslagen; als 'n lintworm zuigt het dierlijke zich aan zijn leven vast. Eerst die kop nog, Karel! Jarenlang heeft hij zich kunnen beheerschen, nu is er geen houden meer aan, maar de werkelijkheid wascht z'n voetjes. Dat wordt wat! Hij scheldt, hij vloekt, hij heeft het over mij. De ruwste woorden kiest 'n mensch altijd als hij gelijk wil hebben. Ook dat is niet vreemd...... ineens slaat zoo'n mensch z'n eigen voetstuk aan gruzels, breekt af waaraan jarenlang is gebouwd, alsof er geen ruimte meer is, géén gedachten, noch gevoel, om zoo'n narigheidje te kunnen opvangen. Wij zijn géén honden, géén katten, maar hadden we maar iets, 'n ietsje van dat geduld, die goeigheid, zoo'n dierlijk karakter! Foei...... ik ben er nog niet!

Hoor die deur knallen, die Karel toch! Erica hoor ik er bovenuit en ik hoor ook Anna. Wat wil de driftkop? Ik hoor, dat hij van plan is, René in observatie te laten nemen. Erica wil dat niet toestaan, ze is mans genoeg om haar eigen kind te verzorgen. Het gaat nu hard tegen hard. Dit wordt de ontspanning, opgekropte zenuwen krijgen ontlading, of, alles dan maar kapot! Alles! Maar ik moet het nog beleven. Daar komt mijnheer. Als 'n wilde stier staat hij voor me. Wat wil je, Karel? Nu hoor ik:

„En jij met je verdomde, verrotte psychologie, mijn huis uit, vooruit, vlug wat, mijn huis uit. Ik word gek van je snuit, eruit zeg ik je, vuile schoft! Ik trap je mijn huis uit!"

Ik geef hem geen antwoord. Ik ben volkomen mezelf en laat hem uitrazen. Erica en Anna vliegen hem aan, ze verdedigen mij. Hij moet dat maar eens probeeren. Uit beider mond komt er:

„Als Frederik weg moet, gaan wij ook, leelijke driftkop."

Anna scheldt hem uit voor buldog. Hij hoort het niet. Hij steekt 'n sigaret op en smijt het ding meteen weer weg. Het is erg kinderachtig.

Wat is 'n mensch toch 'n akelig wezen. Hoe erbarmelijk ziet Karel er uit en dat zoo ineens. Maar hij geeft zich niet.

„Ik zeg je nogmaals...... wanneer je dergelijke dingen uithaalt, breek ik je nek. Morgenmiddag gaat René naar Professor van Loon."

Dat neemt Erica niet...... Het is iets, waar zij zich met haar gansche wezen tegen verzet. Vader en moeder vechten zonder het eigenlijk te weten. Nú heeft één masker hen te pakken of zijn het er duizenden tegelijk. Je zou zoo zeggen! Anna heeft 'n plan bedacht. Ze komt naar me toe en zegt:

„Kom Frederik, wij hebben hier niets meer te zoeken. Voor dien buldog steek ik geen hand meer uit. Wat doe ik? Ik wil alleen het goede! Wat heb jij gedaan? Je bent één en al goedheid. En nu dit."

Anna heeft niets anders te doen dan naar René te gaan. Ze gaat weg, haar tranen rollen als nooit te voren over haar wangen. Ze heeft echt verdriet. Karel zit daar en spuwt vuur. Erica trippelt heen en weer, ze daagt hem volkomen uit. Ik zit in 'n hoek van de kamer en denk er niet aan om te gaan. Als ik het nog één keer hoor, dat ik weg moet, dan ga ik er over denken. Hoe dan de beslissing zijn zal, weet ik nog niet, want je kunt zoomaar niet op 'n mensch in gaan die overspannen is. Ik weet zeker, dat Karel er straks spijt van heeft. Of ik zou mij leelijk moeten vergissen. Maar indien hij volhoudt dat ik moet vertrekken, dán...... ga ik om nóóit meer terug te keeren! Ik ben géén vloermat!

Karel beeft. Erica bezwijkt bijna. Ik kan niets zeggen. Anna komt ons te hulp...... Ze staat plotseling in het gat van de deur en zegt:

„Hier, leelijke driftkop... misschien kikker je hierdoor op."

Ze gooit hem 'n briefje toe. Karel stort zich op het ding als 'n getergde leeuw op z'n prooi. Het schuim staat niet op zijn mond maar op zijn voorhoofd. We hooren:

„Godverdikke nog aan toe, als dat niet ophoudt, vermoord ik......!"

„Wien wil jij vermoorden?"...... vraagt Erica. „Wien, vraag ik je! Wien, dokter! Wien wil jij vermoorden?"

Erica staat voor hem, ze vecht met haar oogen. De lippen gespannen, ze is gereed voor den sprong, doch neemt dien niet. Als 'n tijgerkat zie ik ze. Karel ziet grijs en groen, hij leest niet, want zijn oogen kijken er overheen. Erica rist hem het papiertje uit z'n hand en komt naar mij toe. Karel vliegt haar na en neemt het haar weer af. Ik mag blijkbaar niet weten wat er op staat. Nu gaat het er om wie het krijgt. Toch heeft Erica het weer te pakken en geeft het mij.

„Kom Frederik, we zullen eens zien wat het is."

We vliegen naar boven. René zit in zijn bedje. Erica pakt het kind en drukt het aan haar hart. Ze snikt het uit, het kind streelt haar met beide handjes. Ik lees:

„Boeha, boeha! Ik kan niet slapen, Oome Frederik. Boeha is het!"

Wel iets bijzonders, niets voor een kind. Erica zegt tegen René:

„Zoo, m'n liefje, kun je niet slapen? Wil boeha je iets doen? Oome Frederik zal je wel helpen. Kijk maar, daar is Oome Frederik."

Ze geeft mij het kind. Ik ga zitten en praat wat tegen dit ongekende leventje, dat volgens de verschijnselen „levens" heeft te aanvaarden. Ik merk op, dat er een groote verandering is gekomen, er is meer vitaliteit in het kind, het schijnt, dat het niet meer zoo zwak is. Wonderlijke dingen beleven we toch. Is dat soms zijn heuvel? Ik loop met het kind heen en weer....... René krijgt slaap, het kind rust in mijn armen. Ik leg het in het bedje. Erica zinkt in elkaar, ook haar moeten we verzorgen. Dan stormt de boer de trappen op. Hij overziet de situatie...... houdt Erica even later iets onder haar neus, bekijkt René en wringt zich in een stoel. Kop omlaag, zijn handen steunen het zware gevaarte waarin nu zooveel zorgen leven en al deze dingen worden bedacht. Als we ook dat eens konden openen om te kijken hoe eigenlijk die menschelijke machine in elkaar zit. Wellicht kwamen we dan verder. Maar ik stel geen vertrouwen in menschelijke hersens! Ik geloof, dat het heel iets anders is, maar wat het is, weet ik niet. Ergens in dit huis leeft er iets en vandaar uit worden wij aangevallen.

Erica springt op en trekt me mee naar beneden. Het kind is rustig. Karel springt op, de beul schreit, wellicht voor het eerst in zijn leven, maar hij schreit. Of het echte tranen zijn, weet ik niet, maar hij heeft ze! Wat ook deze dingen beteekenen, zal ik wel nooit leeren kennen, maar ze zijn er altijd...... als er iets in de machine knapt, vast loopt, óf bezwijkt! Het lijkt iets geks, doch dat is het ook niet. Ook de natuur schreit, alles schreit, maar je moet het kunnen zien. Ik weet wel, dat deze geen „kus" hebben beleefd, ik zie geen graf. Ook dit is 'n masker voor me. De beul schreit slechts enkele seconden, dan hervindt hij zichzelf. Net als ik dacht. Hij wil praten, maar kan het niet. Ik zeg:

„Tot straks, Karel, of tot morgeen, ik ga even het bosch in."

Erica houdt me tegen; ze klampt zich aan m'n jas vast. Ik weet wel, dit is geen mannelijke handeling, maar ik kan niet anders. Ik vind het zóó kinderachtig, zoo onbeholpen, dat ik er in stik. Ik moet wat lucht hebben.

„Je komt terug, Frederik," zegt Erica. „Je komt terug, Frederik," zegt Anna.

„Ik kom terug, kinderen, ik kom wel terug! Vast en zeker, ik kom! Houd je maar rustig."

Ik wandel, ik behoef aan niets te denken, want er is niets. René wordt beter! Dát weet ik nu zeker. Hij ging zoo juist zijn heuveltje over. Ik zit op m'n bankje en geniet van het bar slechte weer. Wat wil je, Frederik? Deze dag vloog voorbij. Ik wil denken, maar kan het niet. Onder m'n

dekens komen er tafereelen op mij af, even later ging ik door een „dood". Zonder masker, geloof ik, maar ik weet het niet zeker.

In den morgen kwamen er bloemen, met een briefje er bij van Karel. „Frederik, vergeef het me maar." Dat dacht ik wel, ook dat groote bezit leeft in Karel. Het is waar, hij kán zijn hoofd buigen en nu kunnen wij verder gaan. Het is het machtigste bezit, weet ik nu, neen, kén ik al zoolang, van den mensch. Nu kun je direct verder bouwen óf je staat stil, voor een duisternis, het kan zelfs des duivels zijn. Weet ik ook, al zoolang geleden! Maar die bloemen toch. Indien er nu geen bloemen waren, wat dan, Karel? Hoe nu, Karel? Denk er eens over na, Karel! Wanneer je dit alles eens met je naakte-ik moest vergoeden, wat dan Karel? Ik zie nu je onbeholpenheid, want hiervan bezit je niets. Foei, foei toch, wat wordt het moeilijk. Ik hoor:

„Voor mezelf droeg ik wat steen aan
Om daarvan een Tempel te bouwen.
Toen ik klaar was, zag ik, hoe ongelukkig mijn kasteeltje was."

Echt kinderlijk, maar dat komt van René. Ik vang het zoomaar uit de ruimte op. Het is ook voor Karel, voor ons allen, voor dier en plant, geloof ik. Já, zoo is het.

Ook ik vlieg de deur uit om bloemen te koopen. Ik schaam me, want ik heb nog niets anders. Ook ik zit nog aan 'n bloem of ik was hier niet meer, geloof ik! René krijgt ze...... Het zal het mooiste zijn wat ik ooit heb bedacht. En Erica en Anna krijgen bloemen, met een kaartje er bij voor Karel......! Ik zou hem het liefst een kist vol radijsjes willen sturen of een droge koe om te melken...... já wat al niet, zoodat hij leert hoe het moet! Ik schreef er op:

„Alles is goed, Karel, ook dit! Als je je...... lichtjes...... in je oogen maar niet verliest, niet dooft, want dát......?"

En nu wacht ik af. Wat zijn menschen toch vreemd. Ik teeken aan:

„Wat heb ik toch veel geleerd. Ik heb geleerd, hoe het „níét" moet. De menschen willen hun zorgen niet aanvaarden. Ik zie het nu, het is hun val. Als ze hun zin niet krijgen worden ze kwaad en begint het gescheld. Vloeken doen ze dan ook en ze verwenschen Hem, van Wien ze zooveel schoons kregen. Ik zal over alles nadenken. Ik heb nu behoefte om met Sientje uit te gaan. En dat doe ik."

We zijn buiten...... onderweg en in harmonie met het dier, denk ik verder over mijn ziel en mijn persoonlijkheid! We gaan stapvoets, Sientje geniet. Het is alsof het dier me nog beter begrijpt dan anders. Voelt het dier menschelijke smart aan? Je zou zeggen van wel.

Verdriet willen de menschen niet. Of ze schuld hebben aan het eigen ongeluk...... dát zou ik gaarne willen weten. Ik weet het wel, maar ik

heb de fundamenten nog niet. Maar ik zal wachten. De plaats waar deze fundamenten zullen worden neergelegd...... zie ik!

René gaat vooruit, en dat is mijn geluk. Hoe machtig is het. Ik geloof, dat dit 'n zegen wordt voor ons allen. Er is maar één weg, Frederik, één is er en dien moeten wij vinden. Eerst dan kun je beginnen te bouwen. Vele wegen leiden naar Rome, maar er is er slechts één tot de universeele waarheid. Eéntje maar! En daarvoor boog Karel zijn stierennek. Goddank! O, ik ben zoo gelukkig, alleen om Karel. Het is het grootste geschenk in mijn leven, voor vandaag dan. Morgen zal ik wel weer zien. Ook voor overmorgen en voor maanden, ik geloof voor jaren, zie ik het al. En dan komen er andere tranen, betere! Foei wat 'n gat, wat 'n kuil zie ik toch. Karel schonk mij 'n bloem van zijn hart, van zijn levende hart. En die wil ik bezitten. Deze verwelkt nooit, geloof ik nu, als de voeding goed is, de oorsprong niet ingeslagen wordt. Gooit nu dit leven gerust op 'n mesthoop, later, veel later zie je, dat je toch, ondanks alles nog ergens voor deugde. Zoo'n mensch toch!

Twee dagen bleef ik weg...... toen reeds stonden Erika en Anna voor m'n deur en moest ik mee. Ik kreeg nog op m'n kop ook. En even later zitten wij bijeen alsof er niets is gebeurd. Maar Karel is ernstig. Hij zegt:

„Wat kan 'n mensch toch gekke dingen doen. Vandaag ben je sterk, morgen verraden we onze vrienden en trappen ze de deur uit. We schelden ze uit voor vuile schoften en weten eigenlijk niet eens dat we het doen en zoo onbeholpen zijn. Als je het masker ziet, schrei je, je zou alles willen doen om het weer goed te maken. Maar ben je er toe in staat? We willen voor elkaar sterven...... doch het wolkje in de verte maakt je al angstig. Géén brandstapels! Aan de ren en hard ook! Ernstig denken kun je niet, je gelooft niet meer wat er wordt gezegd, maar je bent het zélf! Zand er over, Frederik."

Karel schenkt in, we stooten aan, ook Erica en Anna doen mee. Het is weer zoo gewoon menschelijk als wat. Maar ja...... het vocht is er nu eenmaal. Ik geloof niet, dat wij het later nog noodig hebben. Nu hoort het erbij. En wij menschen weten niet beter. Dan zegt Karel:

„Weet je, Frederik, dat René veel beter is? Ik vind het 'n wonder. Wil je hem zien?"

We zijn boven. René vliegt op me af en wil in m'n armen. Het kind bezit nu een andere vitaliteit, déze beurt het lichaam op. Vanwaar die krachten komen weet ik niet en Karel zal er ook geen weet van hebben. Erica en Anna denken dat ik het ben, die het kind gezondheid en levensmoed schonk. Ik eigen me deze bovennatuurlijke geschenken niet toe...... ik vind me nog te sufferig. Maar wij gaan vooruit, ook al begrijpen wij er niets van. Toch zijn we gelukkig! Maar wat zal de toekomst brengen?

Karel weet, dat de geestesgesteldheid van René niet normaal is. Erica en Anna ook, wij allen weten het, maar ik geloof het niet!

We zitten weer beneden. Het tooneel staat vol bloemen, er zijn er bij die voor René bestemd waren. Anna drinkt ook iets, ze zit tegenover mij en kijkt. Wat 'n lieflijkheid toch.

Erica zit tegenover Karel...... zij kijkt haar kwajongen naar zich toe. Niemand zegt iets, maar we praten innerlijk. De lippen gesloten, innerlijk is er rust, vrede, eenheid gekomen. Menschelijke harten zijn geopend, strijd, leed, smart in het leven bindt harten!

We krijgen nog iets van Karel. We zeggen geen proost meer, we weten het al, het zou nu banaal klinken. Armoedig is het! Zooeven had het nog beteekenis, nu is ook dat al gekraakt. Weer 'n ander masker, óf een handeling, omgezet door 'n daad, evolueert en neemt je een trede hooger...... Waarheen? Waar is het einde, het uiteindelijk te beleven, zoodat je kunt zeggen, nú is het goed? Dit is het goede? Ik weet het nog niet!

We denken! Allemaal denken we aan René. Wat zal er morgen weer geschieden? Overmorgen? Hoe zijn wij het volgende jaar? Alsof Erica mijn gedachten vertolken wil, hooren wij:

„Hoe zal ónze toekomst zijn? Hoe die van Renétje?"

Karel reageert al en maakt er een eind aan. Uit hem valt er:

„Ik ga naar 'n zieke, hij heeft mij noodig."

Een nieuw fundament, Karel, voel ik, wéét ik nu. Hij kust Erica hartelijk goedenavond. „Tot straks kindje" komt er over zijn lippen. Zoo'n bloem toch! Een ándere kus, déze had geen masker. Wat leeren we toch een boel, élke seconde ben je oneindig! Gedachtenloze dingen zijn er niet geschapen...... ook dát leerde ik vandaag, nu nét geleden. Er wás 'n graf, waarlijk, maar deze menschen „vlogen" er overheen. Doch ik geloof ook, dat álle radertjes werkende, dienende waren voor dit oogenblikje. Zoo'n menschelijke machine toch!

Erica laat hem gaan, maar zegt:

„Kom, Anna, wij gaan even kijken."

Ik blijf alleen op het tooneel. De spanning in de zaal en onder mijn hart is voelbaar...... want wat is het laatste woord? Eerst dan weten de menschen dat het stuk geëindigd is. Je zou het wel willen weten, maar wij zijn er nog niet. In mij komt er beweging. Ik heb nog iets te zeggen. Ik zeg tegen mezelf:

„Was je eigen masker er ook bij, Frederik? Tracht het dan te leeren kennen, wil je gereed zijn voor het volgende."

Het doek valt en ik ga zonder iets te zeggen huiswaarts, want ik heb nieuwe dingen ontdekt in mezelf en in mijn vrienden en die zetten mij tot schrijven.

Het stuk duurde ongeveer twee en 'n half uur. Als je het korter wilt maken is dat mogelijk, maar dan leer je niets. Ik zeg je, dat ik niet meer durf te zeggen, dat alle gekken abnormaal zijn, aan de verschijnselen mocht ik reeds vaststellen dat het niet zoo is! Maar zie je de diepte van dit masker? Ik heb het groote verlangen in mij om ook dat te leeren kennen. Ik weet het, het is de reine klaarte.

O, Renétje...... Ik geloof toch, dat ik spoedig ga verhuizen! En dan? Já, wat dan? Of moet ik een tijd wegblijven, jou vergeten? Dát kan ik niet! Ik zie je snuitje voor me! Ik ben één met je, altijd...... tusschen dag en nacht zien wij elkaar. Aan je voeten lig ik neergeknield, tot aan mijn laatste snik, omdat ik weet waardoor het mij geschonken werd. Zul jij het dan zijn die mij roept? Eerst dán weten het de anderen...... En ik herhaal:

René, jij bent 'n Geestelijk Wonderkind......

Einde Eerste Deel.

INHOUD

blz.

Inleiding 5

Snap jij, Frederik, waarom mijn kind mij zoo van streek maakt? 16

Was dit nu inspiratie, Frederik? 55

Ik zeg je, Frederik, met Erica gebeurt er niets. Ze pleegt geen zelfmoord! - Vrouwen denken anders dan mannen! en jij droomt! 67

Frederik, we hebben een jongen en we noemen hem René . 75

Ach Frederik, mocht ik even toeven in die reine klaarte . . 89

Frederik, we hebben allebei een masker 97

Geleerden en leeken 103

Heeft de menschelijke schedel je iets te zeggen, Frederik? . 115

O, Frederik, René schildert met poep 127

Frederik, denk je, dat het „Leven" vóór de geboorte kan denken? 139

Vind je „gekken" bovennatuurlijk, Frederik? 165

Ik geloof, Frederik, dat je er glad naast bent 197

Frederik, René schrijft gekke briefjes, weet jij wat dat te beteekenen heeft 207

Zie je dan niet, Frederik, dat ons kind doofstom wordt? . . 224

Frederik, kom bij ons, René heeft je noodig 237

OVER JOZEF RULOF, ZIJN LEVEN, ZIJN LEER EN ZIJN TAAK

Jozef Rulof werd in 1898 te 's Heerenberg, een dorp in den Gelderschen Achterhoek, geboren. Zijn vader voorzag door handenarbeid in de behoeften van het groote gezin. Al kort na de geboorte deden zich merkwaardige verschijnselen bij hem voor, die zelfs door den meest critischen onderzoeker slechts langs bovennatuurlijken weg verklaard kunnen worden. Deze wonderen zouden het kind zijn verdere leven blijven geleiden. Van het elementaire onderwijs op de lagere school nam het weinig op. Het zwierf liever in gedachten door velden en bosschen, vergezeld van een licht uitstralende persoonlijkheid, die door anderen niet gezien werd, maar voor het kind even reëel was als zijn vader en moeder. Dit wezen zeide een Meester te zijn in het leven na den dood en het was op zijn kracht, dat het kind voorspellingen deed, door het opleggen van de handen zieken genas, enz. Eenmaal werkzaam te 's-Gravenhage, nam deze Meester zijn leven geheel in handen en openbaarden zich in genezend instrument. Hierna begon de astrale persoonlijkheid aan den opbouw van de psychische en de physische trance, den verheven toestand, waarin de Bijbelsche profeten hun Openbaringen ontvingen en die het dit onontwikkelde kind mogelijk zal maken los van zijn stoffelijke stelsels de ruimten Gods te bereizen. Door zijn Meester van Gene Zijde geholpen legt hij zich toe op het genezen van zieken, hij [illegible] onfeilbare diagnoses en maakt patiënten beter, die door hun artsen opgegeven zijn, krankzinnigen herkrijgen [illegible] van hun vermogens, duivelen worden uitgedreven. Voorts [illegible] hij in enkele jaren honderden [illegible] — kunstwerken die in een uur, anderhalf uur gereed [illegible] experts hoog worden geschat. En [illegible] werken de Meesters aan hun belangrijkste taak: het vastleggen [illegible] hun in de astrale werelden opged[illegible]heid ten aanzien van Gods scheppingen, waardoor zij vold[illegible] het bevel van hun Eersten Mentor [illegible] Christus om de aarde de Openbaringen te schenken, die Hij [illegible] belofde. In de periode van 19[illegible] ontstaan zoo negentien boeken, waarvan de laatste zes ged[illegible] hongerwinter in vier en een hal[illegible] bos. De eerste drie deelen danken hun titel „Een Blik in het Hiernamaals" aan de beschrijving van de [illegible] en hemelen. Daarin wordt o.a. een duidelijk en onafwijsbaar antwoord gegeven op de kwellende vraag van millioenen of God als een Vader van Liefde het door Hem naar Zijn beeld en gelijkenis geschapen leven voor eeuwig aan het vuur kan prijsgeven en tevens rijst uit die hoofdstukken een machtig en hoopgevend beeld op van de hemelen als een concrete physieke wereld, waarin de zaligen hun leven, wijsheid en bezieling in dienst stellen van hun op aarde naar volmaaktheid strevende geliefden. In „Zij, die terugkeerden uit den Dood" beschrijft Jozef Rulof door zijn Meesters de wetten van het stervensproces en leert hij den mensch den Dood als een vriend aanvaarden, als den helper, die hem toegang geeft tot een nieuw, bewuster bestaan. Een voor de wetenschap belangrijk boek volgt met: „Zielsziekten van Gene Zijde bezien", waarin de graden van de bewuste en onbewuste krankzinnigheid, alsmede die van de bezetenheid logisch en scherp verklaard worden. Met het werk: „De Kringloop der Ziel", krijgt de lezer een machtig beeld van het evolutieproces waarvan hij deel uitmaakt en door welke hij langs telkens nieuwe incarnaties naar Zijn Goddelijke Bestemming klimt. Nu staat dit gezegende instrument voor de millioenen wetten van het Goddelijke Scheppingsproces. Hij legt deze reizen vast in de trilogie: „Het Ontstaan van het Heelal". In zijn soort niet minder machtig, komt dan het boek: „Tusschen Leven en Dood", waarin de geestelijke schatten van het Oude Egypte worden blootgelegd — de bakermat van de mystiek, het land, waarin het contact met de astrale werelden als een heilige realiteit werd aanvaard. Intusschen is de gewelddadigste oorlog aller tijden uitgebroken. Wat zijn Meesters hem reeds in 1935 voorspelden is een gruwelijk feit geworden. Nu ontvangt Jozef Rulof het boek, dat een wereldhistorische zending gaat vervullen: „De Volkeren der Aarde" World". Hierin zijn voorspellingen opgenomen over het verloop van den wereldbrand, die later alle door de feiten bevestigd worden. Het bevat het duidelijke antwoord op de benauwende vragen, welke in een ieder denkend mensch gedurende den strijd opkwamen en waarop geen Kerk, geen wetenschap vermocht te antwoorden, het stelt den Bijbel in een nieuw licht, het verklaart de mentaliteit van de volken, het toont aan, waarom men voor geen nieuwen oorlog beducht hoeft te zijn, en geeft profetieën omtrent het verloop van de wereld. Hierop sluit aan het fijn en wijsgeerig geschreven: „Door de Grebbelinie naar het Eeuwige Leven". Een diepgaande ontleding van de occulte verschijnselen bieden voorts de twee deelen van het boek: „Geestelijke Gaven". En nog is de wijsheid van het bewuste astrale-ik niet uitgeput. Voorgelicht door Christus en de Zijnen boren de Meesters steeds dieper door in het onmetelijke, Goddelijke Scheppingsplan. Hiervan geven zij verslag in de werken over de Cosmologie. Kon Jozef Rulof al deze wijsheid neerschrijven? Is hij op eigen kracht in staat de wonderen, die zijn leven kleur en macht geven, tot stand te brengen? Hij kan het slechts, doordat hij de eenvoud en de dienstbaarheid bezit, welke de groote mannen uit het Oude en Nieuwe Testament tot apostelen en ingewijden maakten. Hij kan het, doordat hij zijn gevoel en zijn gaven in dienst stelde van een hoogere bewustwording, die het leven op aarde vast in handen houdt en het door de uit strijd en ervaring gewonnen wijsheid naar hier ongekende hoogten wil opvoeren!